

*0: EK
*1: 2008-2009
*2: 38
*3: WordXP
*4: 38ste vergadering
*5: Dinsdag 30 juni 2009
*6: 13.30 uur
**

Voorzitter: Timmerman-Buck

Tegenwoordig zijn 72 leden, te weten:

Asscher, Van de Beeten, Bemelmans-Videc, Benedictus, Van den Berg, Biermans, Van Bijsterveld, De Boer, Broekers-Knol, Doek, Dölle, Van Driel, Dupuis, Duthler, Eigeman, Elzinga, Engels, Essers, Flierman, Goyert, De Graaf, Haubrich-Gooskens, Hendrikx, Hermans, Hillen, Ten Hoeve, Hofstra, Holdijk, Ten Horn, Huijbregts-Schiedon, Janse de Jonge, Van Kappen, Kneppers-Heijner, Koffeman, Kox, Kuiper, Lagerwerf-Vergunst, Laurier, Leijnse, Leunissen, Van der Linden, Linthorst, Meindertsma, Meulenbelt, Meurs, Noten, Peters, Puffers, Quik-Schuijt, Rehwinkel, Reuten, Rosenthal, Schaap, Schouw, Schuurman, Slager, Slagter-Roukema, Strik, Swenker, Sylvester, Tan, Terpstra, Thissen, Timmerman-Buck, Vedder-Wubben, Vliegthart, De Vries, De Vries-Leggedoor, Werner, Westerveld, Willems en Yildirim,

en de heer Rouvoet, viceminister-president, minister voor Jeugd en Gezin, de heer Hirsch Ballin, minister van Justitie, de heer Plasterk, minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de heer Klink, minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, de heer De Jager, staatssecretaris van Financiën, en mevrouw Klijnsma, staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

**

*N

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede dat is ingekomen bericht van verhindering van het lid:

Böhler, wegens ziekte.

**

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst, die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

**

(Deze lijst is, met de lijst van besluiten, opgenomen aan het einde van deze editie.)

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede dat op verzoek van de fractie van de VVD het wetsvoorstel Wijziging Inning van Boek 1 van het Burgerlijk

Wetboek en van de Wet Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen in verband met de inning van partneralimentatie (31575) van de lijst met hamerstukken van vandaag wordt afgevoerd. Over dit wetsvoorstel zal op voorstel van de commissie voor Justitie direct na afloop van de stemmingen een kort plenair debat volgen.

**

*B

!Hamerstukken!

Aan de orde is de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Wijziging van de Wet hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden en de Wet op de waterhuishouding (aanwijzing en kwaliteit van zwemwateren) (31527);**

- **het wetsvoorstel Implementatie van richtlijn nr. 2007/2/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 14 maart 2007 tot oprichting van een infrastructuur voor ruimtelijke informatie in de Gemeenschap (Inspire) (Implementatiewet EG-richtlijn infrastructuur ruimtelijke informatie) (31771);**

- **het wetsvoorstel Wijziging van een aantal wetten van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (Verzamelwet SZW-wetgeving 2009) (31811);**

- **het wetsvoorstel Wijziging van de Woningwet (vereenvoudiging en herschikking grondslagen lagere regelgeving) (31722);**

- **het wetsvoorstel Wijziging van de Ziektewet om in geval van ziekte in de vijf jaren na aanvang van de dienstbetrekking ziekgeld uit te keren aan langdurig zieke oudere werknemers indien voorafgaand aan de dienstbetrekking sprake was van werkloosheid van ten minste 52 weken (Tijdelijke wet compensatieregeling loonkosten bij ziekte van oudere en voormalig langdurig werklozen) (31869).**

Deze wetsvoorstellen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

De **voorzitter**: Dan zijn nu aan de orde de stemmingen. Ik constateer dat alle leden de presentielijst hebben getekend.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde is de **stemming** over het wetsvoorstel **Bevordering duurzame arbeidsinschakeling jongeren tot 27 jaar (Wet investeren in jongeren) (31775).**

(Zie vergadering van 29 juni 2009.)

De **voorzitter**: Ik heet staatssecretaris Klijnsma en minister Hirsch Ballin van harte welkom in deze Kamer.

Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen vooraf.

**

*N

De heer **Thissen** (GroenLinks): Voorzitter. De fractie van GroenLinks zal tegen dit wetsvoorstel stemmen. Niet omdat wij niet willen investeren in jongeren, maar omdat wij dat anders en beter willen doen en het vooral willen houden binnen de werking van de Wet werk en bijstand. Deze wet wordt alom geprezen als een succesvolle wet, maar dit kabinet haalt de jongeren eruit. Van 18 tot 27 jaar heb je geen recht meer op een bijstandsuitkering. Je hebt dan hooguit recht op een inkomensvoorziening en je hebt recht op een plek die de gemeente jou verplicht moet aanbieden, zonder dat de gemeente de doorzettingsmacht heeft om toegang tot jeugdzorg, tot onderwijs, tot werk of wat dan ook te kunnen regelen. Het wordt een zware opdracht voor gemeenten, die overigens te maken krijgen met twee uitkeringssystemen. Het ene uitkeringssysteem heet de Wet investering jongeren, de inkomensvoorziening als het niet lukt om jongeren van 18 tot 27 jaar een plek te bieden. Het andere uitkeringssysteem heet Wet werk en bijstand voor alle leden van de beroepsbevolking van 28 tot 65 jaar. Dat is geen vermindering van administratieve lasten en regelgeving, maar een verzwaring van uitvoerende taken en dat gaat ten koste van de investering in mensen. Daarom stemt mijn fractie hartstochtelijk maar met grote droefheid tegen het wetsvoorstel.

De **voorzitter**: Ik verzoek de leden het karakter van stemverklaringen te bewaren. Een stemverklaring is een korte toelichting op de motieven voor het stemgedrag. Dat is iets anders dan een uitleg van wat er in het wetsvoorstel staat.

**

*N

De heer **Elzinga** (SP): Voorzitter. Gisteren heb ik in het debat de belangrijkste bezwaren van de SP-fractie bij het voorstel kenbaar gemaakt. Wij hebben juridische, maar vooral ook wetstechnische en uitvoeringstechnische bezwaren. Het was een goed debat, maar helaas hebben wij de staatssecretaris niet kunnen overtuigen. De staatssecretaris heeft ons echter evenmin kunnen overtuigen.

De belangrijkste afweging voor mijn fractie is dat een recessie absoluut het verkeerde moment wordt gevonden om te bezuinigen op jongeren. De structurele bezuinigingen, in het coalitieakkoord geraamd op 250 mln., zullen door de stijgende jeugdwerkloosheid binnen de kortste keren worden overschreden. De eenmalige investering van hetzelfde bedrag in het kader van het actieplan Jeugdwerkloosheid, een fantastische investering, is helaas nog niet eens een sigaar uit eigen doos. De SP-fractie stemt tegen deze wet inzake het bezuinigen op jongeren.

De **voorzitter**: Ik zal ervoor zorgen dat er in een volgende vergadering van het College van Senioren voorbeelden komen van stemverklaringen.

**

*N

De heer **Schouw** (D66): Voorzitter. Na het sprankelende debat van gisteren is de D66-fractie tegen dit wetsvoorstel om twee redenen. Wat je wilt met dit wetsvoorstel, is ook te regelen in de Wwb en het wetsvoorstel bevat geen instrumenten voor doorzettingsmacht voor het lokaal bestuur om banen, stageplekken en onderwijs te garanderen. Dat is heel jammer en daarom stemmen wij tegen. Ik denk dat dit een voorbeeld is van een duidelijke stemverklaring.

*N

Mevrouw **Swenker** (VVD): Voorzitter. Hoewel wij het eens zijn met de doelstellingen van de staatssecretaris, vinden wij de wijze waarop dit in een aparte wet wordt vormgegeven, een slechte zaak. Het is volgens de VVD-fractie een overbodige wet, want de Wwb bevat alle instrumenten die nodig zijn om deze, overigens goede, doelstellingen te verwezenlijken. Om die reden stemt de VVD-fractie tegen. Dat was volgens mij ook een goede stemverklaring.

De **voorzitter**: Ik begrijp dat u zichzelf allemaal heel geweldig vindt. Ik stel voor, te stemmen bij zitten en opstaan.

**

In stemming komt het wetsvoorstel

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van GroenLinks, de SP, de VVD, de PvdD en D66 tegen dit wetsvoorstel hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat het is aangenomen.

Dan zouden wij nu gaan stemmen over het wetsvoorstel Wijziging van de Zorgverzekeringswet, de Wet op de zorgtoeslag en enige andere wetten, houdende maatregelen om ook wanbetalers voor hun zorgverzekering te laten betalen (structurele maatregelen wanbetalers zorgverzekering) (31736). Ik heb echter geconstateerd dat de CDA-fractie een ordevoorstel wenst te doen.

**

De heer **Van de Beeten** (CDA): Voorzitter. De CDA-fractie heeft naar aanleiding van de antwoorden die de minister vorige week heeft gegeven, de behoefte om vandaag niet tot stemming over te gaan, maar hem in een derde termijn nadere vragen te stellen. Ik sluit overigens niet uit dat andere woordvoerders na het antwoord van de minister daarop willen reageren.

De **voorzitter**: Ik concludeer dat er een derde termijn is gevraagd en stel voor, deze te agenderen voor volgende week.

**

Daartoe wordt besloten.

*B

*!Inning partneralimentatie *!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek en van de Wet Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen in verband met de inning van partneralimentatie (31575).

De beraadslaging wordt geopend.

*N

Mevrouw **Duthler** (VVD): Mevrouw de voorzitter. Dit wetsvoorstel draagt de inning van partneralimentatie op aan het Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen, het LBIO. Dit is een zbo dat eenvoudig informatie kan inwinnen bij de Belastingdienst, het UWV en gemeenten en zonder inschakeling van een gerechtsdeurwaarder beslag kan laten leggen op inkomsten uit arbeid of uitkering.

Het uitgangspunt dat de inning van partneralimentatie, een civielrechtelijke vordering, tot het private en niet tot het publieke domein behoort, wordt hiermee verlaten. Dit is een onwenselijke ontwikkeling. Inning van partneralimentatie is geen overheidstaak. Het is een verantwoordelijkheid van de ex-partners zelf. Bovendien concurreert het LBIO op dit vlak met de gerechtsdeurwaarders. De aan het LBIO op te dragen activiteiten worden nu door de markt verricht. Er is geen reden om aan te nemen dat die activiteit van inning te wensen overlaat, aldus ook de Raad van State. De mededingingsrechtelijke regel dat de overheid geen marktactiviteiten verricht als die ook door marktpartijen kunnen worden uitgevoerd, wordt hier met voeten getreden. De overheid kan pas marktactiviteiten verrichten als de inning als een dienst van algemeen economisch belang kan worden aangemerkt. Waarom is de minister van oordeel dat inning van partneralimentatie zo'n dienst is? Wat gaat er nu mis?

Als een ex-partner één maand in een periode van zes maanden verzuimt de betalen, kan al een beroep worden gedaan op het LBIO. Waarom zo'n lage drempel? Bovendien zijn de kosten die het LBIO in rekening brengt, niet de reële kosten. Op die manier ontstaat ook nog eens valse concurrentie. Gerechtsdeurwaarders brengen namelijk wel de reële kosten in rekening. Waarom zouden ex-partners nog een gerechtsdeurwaarder inschakelen als het goedkoper kan via het LBIO?

Ik vat het samen. Het gaat hierbij om familierechtelijke betrekkingen, om civielrechtelijke betrekkingen. Waarom worden deze met dit wetsvoorstel in de publiekrechtelijke sfeer getrokken? Waarom een familierechtelijke vordering met publieke middelen, belastinggeld, laten innen?

Inning van partneralimentatie is een private zaak en moet een private zaak blijven.

*N

Minister **Hirsch Ballin**: Mevrouw de voorzitter. Zeker, bij civielrechtelijke vorderingen geldt in het algemeen dat het niet vanzelf de taak is van de overheid om daarbij als innende instantie op te treden ten behoeve van private partijen. Desalniettemin is als een ogenschijnlijke uitzondering op deze behartigenswaardige hoofdregel voor deze systematiek gekozen. De reden daarvoor is dat zich precies bij het innen van partneralimentatie vaak problemen voordoen. Daardoor zijn de procedures moeizamer en minder effectief dan op dit terrein gewenst is. Dat heeft verschillende nadelen. Een van deze nadelen is dat dit aspect in de verhouding tussen de gescheiden partners te lang nodeloos een bron van conflict blijft. Dat gaat ook ten koste van de relatie met kinderen. Binnen het overheidsbeleid is die relatie zeker een belangrijke factor. Tegelijkertijd wordt hierdoor vaak een beroep gedaan op de bijstand. Ook daarom bestaat er behoefte aan een effectieve verbetering van de inning. Het LBIO kan daarbij een nuttige rol vervullen.

Een behoorlijke nakoming van de verplichting tot partneralimentatie is daarom naar mijn inzicht niet alleen in het belang van de alimentatiebehoefte ex-partner. Het dient ook een algemeen maatschappelijk belang.

Uiteraard gaat het niet om een vrijblijvende keuze van de alimentatieplichtige. Wij moeten er ook niet in berusten dat de procedure via deurwaarders enzovoort tot een weinig effectieve inning leidt. Wij zien dat eigenlijk ook aan de effecten op de bijstand. Wij verwachten dat de inning van partneralimentaties door dit wetsvoorstel zozeer zal worden verbeterd, dat op jaarbasis 24 mln. minder hoeft te worden uitgegeven aan de bijstand. Dat zijn dus kosten die op de verkeerde plaats terecht komen.

De opzet is ontleend aan het huidige systeem van de inning van kinderalimentatie. Een dergelijke regeling als die wij gaan toepassen voor de partneralimentatie, geldt nu voor de inning van de kinderalimentatie. Wij weten dus uit de praktijk hoe dit functioneert.

Voor zover onder de gerechtsdeurwaarders zorgen leven over de concurrentie, wil ik opmerken dat het systeem via de deurwaarders de tekorten vertoont waarop ik net heb gedoeld. Bovendien moet dit voor de gerechtsdeurwaarders uit een oogpunt van de bedrijfsvoering niet het meest attractieve deel zijn. Natuurlijk, het is prima als gerechtsdeurwaarders zich ook over deze zaken ontfermen. Ik heb ook alle waardering voor de gerechtsdeurwaarders die zich daarvoor hebben ingezet, ondanks het feit dat dit zeker niet een erg lucratieve zaak is. Dat wordt gewaardeerd. Voor het systeem als geheel, waarvoor de overheid de verantwoordelijkheid heeft genomen, gelden de genoemde overwegingen.

*N

Mevrouw **Duthler** (VVD): Voorzitter. De groep van ex-partners die alimentatie nodig heeft als basisinkomen is niet de groep ex-partners die een beroep kan doen op het LBIO. Voor veel ex-

partners vormt deze alimentatie een aanvulling op het inkomen. Waarom is ervoor gekozen om voor alle ex-partners de mogelijkheid van een beroep op het LBIO open te stellen, en niet alleen voor de groep die anders in de bijstand terecht komt?

Bovendien heeft de gemeente in het kader van de Wet werk en bijstand al mogelijkheden om de bijstand te verhalen op een alimentatieplichtige die niet betaalt. Sommige gemeenten maken daar geen gebruik van en laten de bijstand gewoon doorlopen. Moet dan niet wat meer druk worden gelegd op die gemeenten, opdat zij deze bedragen alsnog verhalen op de alimentatieplichtige?

*N

Minister **Hirsch Ballin**: Mevrouw de voorzitter. Ik dank mevrouw Duthler voor haar opmerkingen in tweede termijn.

In haar eerste vraag ligt enigszins de gedachte besloten dat wij op een doelmatige wijze onderscheid kunnen maken tussen alimentatie als een primaire, de belangrijkste, inkomensbron, in welk geval de bijstand onmiddellijk als alternatief fungeert, en alimentatie waarbij dat niet het geval is. In dat laatste geval blijft bijstand dus buiten beeld. Dat onderscheid kun je maken. Er zijn natuurlijk ook situaties waarbij de bijstand wel aan de orde is. Er is dan weliswaar een eigen inkomen, maar dat is ontoereikend. Het aanbrengen van dat soort onderscheidingen in het wetsvoorstel zou de regeling aanzienlijk hebben gecompliceerd. Ook bij een heroverweging zou ik daar niet voor willen pleiten.

Het blijkt dat in de praktijk een aanzienlijke vermindering van de druk op de verhoudingen plaatsvindt door een dergelijke regeling te treffen. Ik wijs nogmaals op de gunstige ervaringen op het gebied van de kinderalimentatie. Ik wil dan ook een beroep doen op deze Kamer om dit wetsvoorstel, naar ik hoop met de steun van alle leden, aan te nemen zodat het op 1 augustus in werking kan treden.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Ik dank de minister voor zijn reactie in tweede termijn.

**

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

De **voorzitter**: De aanwezige leden van de fractie van de VVD wordt conform artikel 121 van het Reglement van Orde aantekening verleend dat zij geacht willen worden, zich niet met het wetsvoorstel te hebben kunnen verenigen.

**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Publieke omroep!

Aan de orde is de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Wijziging van de Mediawet 2008 in verband met onder meer de erkenning en financiering van de publieke omroep (31804).**

De beraadslaging wordt geopend.

De **voorzitter**: Ik heet minister Plasterk van harte welkom in de Eerste Kamer.

**

*N

De heer **Asscher** (VVD): Voorzitter. Bij onze inbreng in de commissie stelden wij nog dat onze fractie met gemengde gevoelens kennis had genomen van dit wetsvoorstel. Bij het voorbereiden op dit debat en het nogmaals lezen van het wetsvoorstel en alle stukken moet ik eigenlijk stellen dat ik met verbazing heb kennisgenomen van hetgeen ons is aangeboden en waarvan ons wordt gevraagd ermee in te stemmen. Verbazing eigenlijk vooral omdat dit wetsvoorstel zo in strijd is met het door mij hoog ingeschatte karakter van deze minister en zijn open manier van communiceren en leidinggeven. Deze minister lijkt toch een van de weinigen in dit kabinet die zich laat voorstaan op een visie en een eigen mening. De tegenstelling kon eigenlijk niet groter zijn dan met dat wat ons nu wordt aangeboden: een stuk zonder visie en zonder eigen mening. Het doet mij nog het meest denken aan de Monumentenwet: een vermolmd gebouw moet ten koste van alles in stand worden gehouden. Het fundament is rot en de visie ontbreekt, maar toch wordt er voortgeborduurd op behoud van de bestaande situatie. Kan er bij een monument nog sprake zijn van een historisch besef, een boodschap voor het nageslacht of een cultuurhistorisch belang, bij deze vermolmd ruïne is slechts te hopen dat deze zo snel mogelijk in elkaar stort. Waar is toch die visionaire minister gebleven die een heldere, geïnspireerde visie op de toekomst kan geven?

Een visie waarmee de Kamer het eens of oneens kan zijn, maar die in ieder geval ons meeneemt naar mooie vergezichten voor de toekomst van een bestel dat wordt klaargestoomd door een minister die leiding wil geven aan een maakbaar omroepeland. Wel, daar zien we in de verste verte en ook in de nabije toekomst helemaal niets van. De eigen mening is vastgelopen in het drijfzand van de polder: erkenningen en het intrekken daarvan zijn afhankelijk van de visitatiecommissie, het Commissariaat voor de Media en de raad van bestuur. Kan er nog meer gepolderd worden in één wet?

En dan nog de visie. Nou ja visie, het afwezig zijn van die blik in de toekomst die zelfs in de verste verte en met een nauwgezette tekstanalyse niet te vinden is. Er zijn lichte verbeteringen zichtbaar binnen het huidige bestel, maar dat is nou net de zwakte. Deze progressieve minister is uiteindelijk de meest behoudende van dit kabinet. Hij wil namelijk vrijwel alles bij het oude houden en beschermt de machtspositie van de gevestigde orde. Hadden wij bij de behandeling van

de Mediawet 2008 al zijn uitspraak "vernieuwing moet van onderop geïnitieerd worden, ik wacht af" en meer van dergelijke passieve mededelingen, nu is het vooral het behoud van het oude. Als dat niet conservatief is, dan weet ik het niet meer.

Het wordt dus tijd om een visie te ontplooiën. Als dat niet die van een rooms-rood kabinet met een randje is, dan maar een liberale visie neergezet die eerder toekomstgericht is, en die ook nog een beperking van de kosten inhoudt. Want waarom moeten er drie netten gecontinueerd worden, waarom moet er verstrooiing zijn die met belastinggeld betaald wordt, waarom moet belastinggeld gegeven worden om bij sport te kunnen concurreren met de commerciële omroep, die ik liever de vrije omroep noem? Wij zien liever een beperkte publieke omroep met twee netten, minder verstrooiing en zonder reclame. Hierdoor wordt de sterke afhankelijkheid van de kijk- en luistercijfers beëindigd, worden de netmanagers afgeschaft en kunnen de omroepen zich weer profileren naar hun achterban toe.

In veel debatten aan de overkant hoor ik terecht steeds dat een van de waarden van onze samenleving is de scheiding tussen kerk en staat, maar om politiek conveniërende redenen geldt dat niet voor de publieke omroep en het bestel. Scheiding tussen kerk en staat is prachtig in Nederland, maar niet in omroepland. In de vrijwel Kamerbreed gesteunde motie -Van der Ham c.s. heeft de Tweede Kamer uitgesproken dat het tot de taken van de publieke omroep behoort om aanbod te verzorgen van levensbeschouwelijke aard, zoals de uitzending van kerkdiensten of programma's die kijkers en luisteraars informeren over de verschillende religies en levensbeschouwingen in de Nederlandse samenleving.

De heer **De Boer** (ChristenUnie): In de memorie van antwoord heeft de minister in antwoord op een vraag van uw en mijn fractie gezegd dat de scheiding tussen kerk en staat betekent dat de staat zich volgens eigen inzichten en zonder zeggenschap van de kerken kan inrichten, en dat de kerken vrij zijn van overheidsinmenging bij de vormgeving van hun kerkelijke organisaties en in hun gebouwsleer. Bent u van mening dat deze omschrijving van de verhouding tussen kerk en staat doorbroken wordt door bijvoorbeeld bijzondere omroepen? Dat kun u toch niet menen?

De heer **Asscher** (VVD): Bij de inleiding van uw vraag leek het alsof u uit mijn tekst oplas; ik kom daar zo op terug. Het antwoord op uw vraag is dat ik waarschijnlijk een iets andere visie heb op de kerkelijke uitzendingen dan u en uw partij.

Voorzitter. De minister zal ter uitvoering van de genoemde motie de haalbaarheid van integratie van de taken van deze omroepen met de taken van omroepverenigingen en taakorganisaties onderzoeken. Het spreekt vanzelf dat hij bij dit onderzoek steeds zal nagaan of mogelijke varianten adequaat voldoen aan het beginsel van de scheiding tussen kerk en staat. Ik citeer niet volledig maar ook niet selectief. Graag vernemen wij van de minister wat deze vaag klinkende

toezeggingen eigenlijk betekenen. De scheiding van kerk en staat houdt immers in dat de staat organiseert zonder inmenging van de kerk -- een hoog goed in ons land -- en vice versa dat de kerk qua organisatie ongemoeid wordt gelaten door de staat. Maar op het kruisvlak van kerk en staat in omroepland heeft de kerk meer invloed dan de staat zou moeten wensen of toestaan. Ook de VVD heeft er geen bezwaar tegen dat de publieke omroep op bescheiden schaal en terughoudend het aanbod verzorgt van levensbeschouwelijke aard. De vraag is wel in hoeverre uitzendingen van kerkgenootschappen daartoe gesubsidieerd moeten worden. Wat is de visie hierop van de minister?

Het is doorgaans een genoegen met deze minister te debatteren; uit de "choc des opinions" komt nog wel eens wat positiefs. Overigens vaker als een partij in het kabinet zit. Dat is echter eerder een uitdaging om toch te komen tot iets positiefs vanuit de oppositie. Ik wil nu dan ook wat nader ingaan op de details, zonder te herhalen wat wij schriftelijk al afgehandeld hebben. Laten we nog eens kijken naar een van de belangrijkste elementen van dit wetsvoorstel: de draaideurproblematiek, de erkenning van omroepgemachtigden en de intrekking daarvan.

Ik zei al: er wordt weer heel wat gepolderd in dit land en in dit voorstel. De criteria voor de toetreding zijn geformuleerd in stroming, genre en doelgroepen en de inhoud moet anders zijn dan hetgeen al voorhanden is. Ik vernam deze week van de directie van een nieuwe omroep dat deze aan het Commissariaat voor de Media gevraagd heeft of er een overzicht is van welke stromingen er nu vertegenwoordigd zijn bij de publieke omroep, maar dat het commissariaat het antwoord daarop schuldig blijft. Een gedegen inzicht blijkt er niet te bestaan in welke stromingen, genres en doelgroepen er nu wél vertegenwoordigd zijn.

Is de minister bereid op korte termijn een overzicht te doen publiceren met een inventarisatie van wat er nu in de publieke omroep aan deze drie criteria vertegenwoordigd is, opdat de nieuwe omroepen daar hun voordeel mee kunnen doen om duidelijk een toegevoegde waarde te kunnen neerzetten? Ik heb de minister gevraagd waarom nieuwe omroepen iets nieuws moeten toevoegen en daar mijns inziens onvoldoende antwoord op gehad. Wil de minister dat nog eens toelichten, ook in het kader van de bestaande omroepen, waarvan sommige erg op elkaar zijn gaan lijken? Waarom lijkt het erop dat nieuwkomers strenger worden aangepakt of benaderd? Indien bij bestaande omroepen de herkenbaarheid wegvalt, is er ook geen sprake meer van een toegevoegde waarde.

De voorzitter van de raad van bestuur heeft er bij een overleg nog eens op gewezen dat in deze wet de toelating beter wordt geregeld dan de intrekking, of beter gezegd uitzetting. Dit is de draaideurproblematiek: redelijk makkelijk erin, moeizaam of niet eruit. De eis van twee negatieve adviezen van de visitatiecommissie is begrijpelijk, gezien de consequenties van een enkel negatief advies. Onbegrijpelijk is dat dit in een periode van vijf en twee jaar gebeurt. Op die manier verandert er vrijwel nooit wat. Is de minister bereid, hier een

nuance in aan te brengen? Na één negatief advies volgt een tweede onderzoek van de visitatiecommissie na één jaar. Dan volgt bij een tweede negatief advies toch uitzetting. Gaarne zijn mening hierover. Zou dit niet de starheid van het huidige bestel kunnen verbreken, zonder de zorgvuldigheid aan te tasten tegenover de omroepgemachtigde, de leden en de medewerkers? Frequentere visitatie zou dit probleem eveneens kunnen oplossen.

Een ander punt is de voorhang van de AMvB. Volgens de brief van u, mevrouw de voorzitter, aan de minister-president handhaaft onze Kamer het standpunt dat eerst de betreffende wet moet zijn aangenomen, voordat de AMvB kan worden voorgehangen. Gesteld dat deze wet vandaag nog zou worden aangenomen, dan is er nog slechts één week voor een geldige voorhang, voordat het reces begint. Dat zou deze Kamer toch niet mogen aanvaarden. Dat betekent volgens ons dat deze AMvB pas na het reces tot stand kan komen. Wat is de visie daarop van de minister? Tevens zou ik graag willen weten wat de visie daarop is van de andere fracties. Afhankelijk van het antwoord van de minister zal onze fractie bezien of hier een motie over moet worden ingediend.

Ik vind het overigens onbegrijpelijk dat ons tot en met gisteren stukken bereikten over dit wetsvoorstel. Niet alle stukken heb ik op tijd ontvangen en dat maakt een zorgvuldige behandeling door de Kamer erg lastig. Er schijnt ook een brief te zijn over de toelatingseisen, maar die heeft mij nog niet bereikt.

Voorzitter. Dan is een beloningscode vastgelegd in het Beloningskader Presentatoren in de Publieke Omroep, ook wel BPPO genoemd. Onze fractie heeft er bezwaar tegen dat ook dit BPPO pas dit weekend aan onze Kamer is gestuurd, waardoor het toch heel lastig is om dit de zorgvuldige behandeling te geven die het wel degelijk nodig heeft.

Ook vorig jaar, bij het eerste feuilleton van de serie Mediawet, hebben we het gehad over de beloningscode. Ik zei toen het absurd te vinden dat presentatoren, deejays en andere artiesten gebracht zouden worden onder een beloningscode. De minister pareerde dat in zijn antwoord met de woorden: de heer Asscher gebruikt grote woorden. Dat heeft mij aan het denken gebracht of hij daarmee gelijk had. Immers, dit is de chambre de réflexion, dus nadenken over de woorden van de minister past ook een senator.

Welnu, ik heb toch met verbazing de beloningscode gelezen. Als die code al niet absurd is, dan is deze in ieder geval onpraktisch, betekenisloos en ongewenst. Wel positief staat mijn fractie tegenover een beloningscode voor bestuurders in de publieke en de semipublieke sector. Naar onze mening zijn beloningen vaak verdoorgesloten boven een niveau dat een weerspiegeling is van de zwaarte en complexiteit van de functie. Maar de vrije markt staat daar los van, is niet te vergelijken en de beloning is de resultante van onderhandelingen tussen gelijkwaardige marktpartijen. Ik zei het in

december al: als u dit invoert, minister, dan zien wij u nooit meer terug op Nederland 1 bij Pauw & Witteman of in een vergelijkbaar programma, om de simpele reden dat zij dan allang zijn verhuisd naar de commerciële omroepen.

Ik zeg het dus nog maar eens: het is ongewenst om de vrije markt af te toppen en dan te denken dat die aftopping geen consequenties heeft voor het aanbod. Mijn fractie voelt niets voor een beloningscode voor presentatoren en andere artiesten, tenzij de minister hier heel erg goed en Machiavellistisch over heeft nagedacht. Als het zijn diepere achterliggende bedoeling is om daarmee de kijk- en luistercijfers van de publieke omroep ver naar beneden te brengen, opdat we het met minder netten kunnen stellen, dan zeg ik ruiterlijk: chapeau. Dan is er immers dus toch een visie in deze Mediawet verstopt. Wij vragen de minister hier nog eens uiteen te zetten wat de ratio is om het BPPO in te voeren en met welke argumenten de vrije markt wordt voorzien van een heel kader aan regels uit Den Haag.

Voorzitter. Ik wil mij verder beperken tot enkele punten van dit merkwaardige wetsontwerp. Laat ik maar eens een positief punt noemen: de bevordering van de pluriformiteit. Wie kan het daar nou niet mee eens zijn? Ik heb even opgezocht of de pluriformiteit die ten grondslag ligt aan dit wetsontwerp en dit bestel, ook wordt waargemaakt. Op een willekeurige avond bracht het ene net Lingo, het andere een regiosoap, komedie, nog meer komedie, en op 3 was er sport en een thriller. De dag daarop: Lingo, Blik op de Weg, Vinger aan de Pols, gepaard met regiosoap, landschappen, Niet Gelukkig, Geld Terug en op 3: komedie, 40 dagen zonder seks, Xperience en Sterretje Gezocht. Ik geef toe dat daar tussendoor een paar informatieve programma's lopen, maar als dat nou de pluriformiteit is die we hoog moeten houden, dan denk ik dat het bestel wel aan zijn einde is. Niet alleen door het subsidiëren van deze programma's en zeker niet omdat ik er niet naar kijk. Nee, het is voor velen heel leuk om naar dit soort programma's te kunnen kijken, maar de vraag is maar net of we die moeten subsidiëren via de publieke omroep en dus met belastinggeld.

We hebben het eind vorig jaar ook al over het feit gehad dat het belang van de televisie afneemt en dat van het internet toe. Steeds meer televisies worden geleverd met internet of internetaansluitingsmogelijkheden. We hoeven helemaal niet meer al ons gefiscaliseerde kijk- en luistergeld te stoppen in de netten 1, 2 en 3. We kunnen tegenwoordig kijken wat we willen, wanneer we dat willen en waar we dat willen. Door het internet is het belang van de publieke omroep aan het verdwijnen, overal in Nederland, behalve in Hilversum. Is de minister het met de VVD-fractie eens dat het belang van de publieke omroep hierdoor afneemt en dat alleen al om die reden de publieke middelen die naar Hilversum gaan, kritisch bekeken moeten worden? Is de minister het met de VVD-fractie eens dat het tijd wordt om niet langer passief af te wachten wat er uit Hilversum komt, maar dat het tijd is om een visie op tafel te leggen?

Voorzitter. Daarmee kom ik weer tot mijn zo positief bedoelde inleiding. Wat zou het toch mooi zijn als deze minister zijn conservatieve masker aflegt en komt met een positief vergezicht, zodat we hier eindelijk echt kunnen debatteren over de toekomst van het bestel en de publieke omroep.

De heer **Dölle** (CDA): Voorzitter. Mag ik de heer Asscher, die zo wanhopig smeekt om een visie van de regering of althans van de progressieve minister daaruit een vraag stellen? Ik begrijp van de VVD-fractie dat de publieke omroep een monument is. Het is vermolmd, het is een ruïne, het is aan het eind. Een verbouwing helpt eigenlijk ook niet meer. Daar staat dan de stralende liberale visie tegenover van twee netten amusement en ander divertissement, plus de sport eruit en over naar de vrije omroepen. Daardoor wordt dus de publieke omroep heel anders dan bijvoorbeeld in Duitsland, in Engeland of in Frankrijk het geval is. Als je kennisneemt van de bijdrage van de heer Remkes in de Tweede Kamer, dan ligt dat toch weer een nuance anders. Heb ik de VVD-bijdrage zo goed begrepen? Terug naar twee zenders, uitgebeend van divertissement, ontspanning en sport, en het voortouw bij de commerciële of de vrije omroepen, zoals de heer Asscher ze noemt?

De heer **Asscher** (VVD): Net als de heer Dölle heb ik kennisgenomen van de visie van de heer Remkes. Ik geloof niet dat die moet worden samengevat als twee zeer uitgekledde netten, zoals de heer Dölle beschrijft. Het moeten twee volwaardige netten zijn à la het BBC-model, wat ons betreft zonder STER. Deze netten moeten zodanig zijn opgebouwd dat de echte pluriformiteit op het gebied van informatie, educatie en cultuur, gelardeerd met dat wat nodig is, op twee netten zal verschijnen.

*N

De heer **Schouw** (D66): Voorzitter. Het is geen geheim dat onze fracties, die van D66 en de OSF, ten aanzien van de publieke omroep een BBC-achtig model voorstaan. Het onderhavige wetsvoorstel, de tweede in een reeks van drie aanpassingen van de Mediawet, brengt geen ingrijpende hervormingen van het publieke bestel met zich mee. De regering heeft ook aangegeven dat zij grootscheepse wijzigingen in het bestel onwenselijk vindt. Dat is jammer. Het getuigt van weinig ambitie, weinig visie en weinig moed. Daarom zal ik vooral ingaan op de specifieke veranderingen die dit wetsvoorstel beoogt tot stand te brengen. Ik wil ten aanzien daarvan drie zaken aan de orde stellen, namelijk het gelijke speelveld, goed bestuur en de legitimiteit van het ledensysteem.

Ik kom eerst op het gelijke speelveld. Doordat de regering, deze minister -- ik kan het toch niet anders duiden en plaatsen -- niet de durf heeft om wat fundamenteeler naar het systeem te kijken, zucht het omroepsysteem onder nieuwkomers, uitstromers, criteria, beoordelingen en toegevoegde waarde. Dat is de

omroepdraaimolen. Door de toepassing van het criterium "toegevoegde waarde", waarin wordt bepaald dat er een toegevoegde waarde moet zijn ten aanzien van de te vertegenwoordigen maatschappelijke stroming, het type programma dat gemaakt zal worden en het publiek dat daarmee bereikt dient te worden, worden aspirant-omroepen op een grote achterstand gesteld ten opzichte van de bestaande omroepen. Dat lijkt mij onredelijk.

Hoe zou de regering een situatie beoordelen waarin een aspirant-omroep voor een gedeelte hetzelfde publiek zou willen bedienen als een bestaande omroep, maar dan met een kwalitatief hoogwaardiger programma? Als ik het goed begrijp, zou er volgens de beoogde regelgeving voor die aspirant-omroep geen plaats zijn in het huidige publieke bestel. De gevestigde orde wint zo wel heel simpel de competitie van de nieuwkomers. Zou de regering aan kunnen geven op welke wijze dit de publieke omroep ten goede komt? Onze fracties juichen continue in- en uitstroom van omroepen tot het publieke stelsel niet toe, maar wij kunnen ons toch niet onttrekken aan het idee dat door de regelgeving vooral de gevestigde belangen worden gediend. Wij horen hier graag de reactie van de regering op.

Het huidige systeem geeft enorm hoge transactiekosten, naar onze schatting vele tientallen miljoenen euro's, terwijl iedere groep morgen een digitaal mediakanaal kan starten. Waarom moeten al die groepen nu eigenlijk op overheidskosten een plek verwerven binnen het publieke bestel? Ik gun het natuurlijk elke krant van Nederland om op kosten van de belastingbetaler publieke zendtijd te verzorgen, maar als je er met een beetje afstand en gezond verstand naar kijkt, zie je wel dat het eigenlijk gek is. Een juridische knip tussen zo'n bestaande instelling en de "nieuwe" omroep komt erg gekunsteld over.

Onze voorspelling is -- het zal een liberale traditie zijn -- dat het ouderwetse systeem dat wij nu hebben op den duur zal vastlopen. De transactiekosten zijn te hoog, er is gedoe over integriteit, er is verschil in lidwaarde en er is sprake van versnippering. Dat is weer de omroepdraaimolen.

De legitimiteit van de publieke omroep komt steeds meer onder druk te staan. Is de minister bereid om snel een langetermijnvisie te ontwikkelen en te presenteren, bijvoorbeeld voor een periode van vijf of tien jaar? Wil hij daarbij ook de opkomst van zaken als nieuwe media en themakanalen betrekken? Wil de minister ook een BBC-achtig model als alternatief meenemen in die toekomstverkenning? En hoe ziet dat proces er eigenlijk precies uit?

Ten aanzien van de transparantie van de publieke omroep, kom ik er niet omheen te refereren aan het artikel over het zelfreinigende vermogen van het publieke bestel dat op 13 juni jongstleden in NRC Handelsblad verscheen. Het ging over de Bibaboerderij en over de leescoupé. De gedragscode voor de publieke omroep bestaat uit zes richtlijnen en twee regelingen. De richtlijn voor goed bestuur en toezicht heeft, in

tegenstelling tot de andere richtlijnen, geen bindend karakter. Hebben wij het goed begrepen uit de rapportage van de Commissie Integriteit Publieke Omroep (CIPO) van 25 juni jongstleden dat met de inwerkingtreding van deze wetswijziging ook richtlijn 1 een bindend karakter krijgt? De Commissie Integriteit Publieke Omroep was niet op de hoogte van deze gang van zaken. Onze fracties maken zich serieuze zorgen over het toezicht op de integriteit en over de integriteit zelf bij de publieke omroep.

Er is ook sprake van een gebrek aan transparantie. De jaarrekeningen van verschillende omroepen worden niet openbaar gemaakt. Dat is een ongelooflijke gang van zaken, temeer omdat de publieke omroep gefinancierd wordt uit belastinggeld. Daar moet natuurlijk democratische controle op kunnen plaatsvinden. Wat gaat de minister doen?

In de rapportage van de CIPO wordt de aanbeveling tot verdere zelfregulering van de omroepen gedaan. Het bevreemdt onze fracties dat de regering, die toch niet wars is van centralistische gedachten, de omroepen hierin vrijlaat. Wij hebben immers allemaal kunnen lezen dat zelfregulering niet altijd leidt tot goed bestuur. Vergelijk dit eens met de krachtdadige aanpak van collega-minister Van der Laan ten aanzien van de woningcorporaties. Het kan dus wel, ingrijpen, een lijn neerzetten en integriteit afdwingen. Waarom kan dat hier niet of waarom wil de minister dat hier niet? Wij zouden graag zien dat de regering verdergaat dan het doen van een moreel appel op de omroepen en verzekert dat de gedragscode nageleefd wordt.

Vanmorgen was op het nieuws te horen dat de minister de uitzendinglicentie van de TROS dreigt in te trekken. Wij zijn benieuwd wat de consequenties van zo'n dreigement zijn. Gaat de TROS echt na nog één overtreding op zwart? Welke andere sancties heeft de minister nog in de achterzak? Wat te denken van de onderlinge strijd tussen moslimomroepen? Onderlinge ruzies worden voor tonnen aan publiek geld uitgevochten. Publiek geld wordt gebruikt om de uurtarieven van advocaten te betalen in plaats van voor het maken van programma's. Een minister die dan op zijn handen blijft zitten, moet zich realiseren dat de publieke legitimatie achteruit holt.

Het gaat onze fracties erom dat "Hilversum" symbool komt te staan voor een eiland van graaiers en grabbelaars. De salarissen zijn onthutsend en de redeneringen hiervoor flinterdun. Alle systeemafspraken om dit te veranderen of te beheersen, lijken bovendien inadequaat. De minister wil rust, zo schrijft hij in alle stukken, maar is het niet juist tijd voor een grote schoonmaak?

Ik kom nu op de legitimiteit van het ledensysteem. De kurk waar het Nederlandse systeem op drijft, wordt gevormd door de lidmaatschappen. Een bewust lidmaatschap van burgers geeft uitdrukking aan een diep gevoel van identiteit. Een clustering van die identiteiten heeft recht op overheidsgeld en zendtijd. 3,7 miljoen Nederlanders zijn lid van een omroep. Wij nemen,

net als de regering, het lidmaatschap van deze mensen serieus. Wij zouden deze lidmaatschappen echter niet als maatschappelijke steun willen kwalificeren, maar meer als de erfenis van een verzuilde maatschappij en het resultaat van succesvolle commerciële ledenwerfcampagnes. Het zijn vooral abonnees op een blad en ontvangers van een cadeau. Voor €5,75 word je lid van de TROS en krijg je de cd van Jan Smit ter waarde van €17,80 er gratis bij. Voor €10 word je lid van KRO Detectives en ontvang je een complete dvd-box. Voor eenzelfde bedrag kun je ook kiezen voor het lidmaatschap KRO Wandelen. In dat geval ben je gelijk verbonden met de grootste wandelclub van Nederland. Er is dus hierbij sprake van een "wandelomroepidmaatschap".

En wat te denken van de VARA? Surf naar de website van die omroep, en je ziet flitsend op het beeldscherm verschijnen: "Stap 1: kies een cadeau". En dat voor €7 per jaar. Wat zou er overblijven van alle kruimellidmaatschappen als er een minimale drempel zou zijn van €50 per jaar voor een lidmaatschap? Als er sprake zou zijn van zo'n drempel, zouden wij pas echt weten hoe groot de participatie van de maatschappij is bij al deze bewegingen. Ik vind het prima als de regeringspartijen blijven geloven in dit systeem, maar ik blijf mij ertegen verzetten. Men moet er niet gek van opkijken als de publieke geloofwaardigheid van dit systeem verder verdampt.

De heer **Dölle** (CDA): De heer Schouw vindt dat het bij lidmaatschappen vooral gaat om kralen en spiegeltjes, om wandeltochten en andere zaken. Ik parafraseer de zaak een beetje. Daarmee diskwalificeert de heer Schouw in zekere zin de keuze van een burger om lid te worden van een organisatie. Hetzelfde kan gelden voor de keuze van een burger om lid te worden van D66, het CDA, de ANWB ...

De heer **Schouw** (D66): Nee, dit geldt niet voor de leden van D66, want die betalen minimaal een contributie van €60 per jaar. Dat vormt een redelijke drempel.

De heer **Dölle** (CDA): Oké. Uw partij heeft overigens ook een minimaal ledenbestand.

De heer **Schouw** (D66): €60 is iets anders dan €5,75.

De heer **Dölle** (CDA): Daarmee ben ik het eens. Ik zal daarover straks ook iets zeggen. Ik vind het echter gevaarlijk als politici de stem die een burger uitbrengt, de contributie die hij ergens voor betaalt of het lidmaatschap dat hij aangaat, diskwalificeren of minder waarderen. Als wij daarmee beginnen, zijn wij mijns inziens een verkeerde weg ingeslagen.

De heer **Schouw** (D66): Dat ben ik met u eens. Ik vraag u echter ook om een beetje met mij mee te denken. Wie een uitzending van De Wereld Draait Door of van Paul de Leeuw wil meemaken en

daarbij graag op een van de eerste drie rijen wil zitten, moet voor €5,75 lid worden van de VARA. Iemand die geen lid wordt, moet voor een mindere plaats €7 betalen. Dit voorbeeld staat voor het perverse dat in dit systeem is gekropen. Ik vind dat wij dat weleens met elkaar mogen benoemen. Er zitten perverse elementen in het systeem. Het is de verantwoordelijkheid van de politiek om die te benoemen. Daarna kunnen wij bekijken wat wij eraan kunnen doen.

De heer **Asscher** (VVD): Ik hoor een mooi liberaal verhaal van de heer Schouw. Wat is zijn visie op het feit dat de AMVB is voorgehangen zonder dat de wet is aangenomen?

De heer **Schouw** (D66): Daarover hebben wij zojuist gesproken in het seniorenoverleg. De heer Asscher heeft op dit punt uiteraard het gelijk aan zijn kant. Ik wacht zijn motie op dit punt af.

De heer **De Boer** (ChristenUnie): Ik wil graag meedenken met de heer Schouw. Kan hij een indicatie geven van het deel van de 3,7 miljoen leden dat heel bewust voor een bepaalde omroep heeft gekozen, wellicht al heel lang geleden? Hij kan de keuze afdoen met recente aardig of onaardige acties. Hij zei echter ook dat dit systeem een overblijfsel van vroeger is. Overblijfsels zijn vaak ook heel positief te waarderen.

De heer **Schouw** (D66): U hebt daar een punt. Ik kan natuurlijk geen percentage noemen, want daarover zijn uiteraard geen gegevens bekend. Ik heb er wel een idee over. Ik denk dat erg veel van de 3,7 miljoen leden de laatste jaren lid zijn geworden door middel van een muisklik om een cd of een cadeau te verkrijgen, of een uitzending te kunnen meemaken. Daarbij laat een bedrag van €5,75 zich gemakkelijk afschrijven. Dit is een buitengewoon lage drempel. Ik diskwalificeer dit niet, maar ik vind wel dat wij dit gegeven moeten meewegen bij de beoordeling van het systeem van lidmaatschappen. Een kritische reflex zou de zaak wat meer in balans kunnen brengen, juist met het oog op de toekomst. Ik zie de minister voortdurend nee schudden als ik het hierover heb, maar dit maakt mij hierin alleen nog maar feller. Juist van een wetenschapper verwacht ik een kritische reflex, ook op deze punten.

Ik kom tot mijn conclusie. Het beeld van de publieke omroep dat ontstaat na het lezen van relevante stukken is diffuus. Er bestaat geen duidelijkheid over de financiering van televisieprogramma's, er zijn verschillende regels voor bestaande en aspirant-omroepen, er is gedoe met de salarissen van bestuurders en presentatoren, er is een gebrek aan transparantie en ledenwerfacties lopen uit de hand. Het simpele gegeven van de veelheid aan omroepen compliceert het verhaal nog verder.

In het debat over de vaststelling van de nieuwe Mediawet, in december 2008, brak ik nog een lans voor de opruiming van de publieke omroep. Er is al een aantal stappen in de goede richting gezet door het creëren van herkenbare

netten voor de publieke omroepen. Dat heb ik toen gezegd, en daar sta ik nog steeds achter. Door de mogelijkheid van uittreding uit het bestel is nu bovendien een kleine opening gemaakt. Ik vrees echter dat de minister en ik elkaar vandaag niet overtuigen van de noodzaak van een nieuwe visie op het publieke omroepbestel. Dat zou ik buitengewoon jammer vinden. De kleine wijzigingen die voorzien zijn in dit wetsvoorstel zijn desondanks voor onze fracties kleine stapjes die hopelijk in de goede richting gaan. Wij zien met veel belangstelling uit naar de beantwoording door de minister.

*N

Mevrouw **Tan** (PvdA): Voorzitter. Bij deze erkenning gaat het in hoofdzaak inderdaad over de voor- en achterdeur van de publieke omroep. De aandacht is daarbij uiteraard gericht op potentiële nieuwe omroepen zoals Wakker Nederland en PowNed, en aspirant-omroepen als Omroep MAX en LLiNK. Intussen gaan de ontwikkelingen echter door. Hetzelfde geldt helaas ook voor de speculaties. Een en ander wordt soms aangewakkerd door de Tweede Kamer, bijvoorbeeld door het amendement van CDA, VVD en PVV over extra bezuinigingen, met name voor de NPS. Nog steeds geniet de NPO ruime belangstelling van de pers. Direct staan er koppen in de krant, bijvoorbeeld in de Volkskrant de kop "Zware ingreep dreigt voor NPS".

Een en ander is echter nog niets vergeleken bij de hype, zoals ik het noem, die is ontstaan na de publicatie in NRC Handelsblad van zaterdag 13 juni, van artikelen met koppen als "Bij ons in Hilversum" en "Plasterk eist beter gedrag van omroep". Op 15 en 16 juni stonden vervolgens alle grote landelijke dagbladen vol over deze berichten. In de Haagsche Courant stond bijvoorbeeld een hoofdredactioneel commentaar onder de kop "Stoppen met subsidie voor publieke omroepen". De fractie van de PvdA vindt dit lichtelijk overtrokken, maar wellicht is het ook een beetje tekenend voor de stemming in het land, althans bij sommige groepen.

De aantijgingen zijn wel serieus en de minister heeft aan het Commissariaat voor de Media en aan de Commissie Integriteit Publieke Omroep gevraagd om een rapportage binnen twee weken. Deze stukken zijn keurig binnen de gestelde termijn gearriveerd en wij hebben ze gisteren ontvangen, waarvoor dank. Het is uiteraard belangrijk om te bekijken wat er precies aan de hand is en welke gevolgen daaraan te verbinden zijn. Een en ander is uiteraard niet tot op de bodem en met een zorgvuldig hoor en wederhoor uitgezocht. Er komt dus nog een vervolg. In de brief van 29 juni reageert de minister echter vrij scherp op de conclusies van de twee adviesinstanties. Hij stelt ook dat hij al eerder allerlei maatregelen heeft genomen inzake de zelfregulering, om die te vervangen en te versterken.

Toch heeft mijn fractie enkele vragen. Ons is in de berichtgeving de discrepantie opgevallen in

de reacties tot nu toe van enerzijds de voorzitter van de genoemde Commissie Integriteit Publieke Omroep, de heer Dijkstal, en van anderzijds prof. dr. Tineke Bahlmann van het Commissariaat voor de Media. Wat leidt de minister hieruit af over het functioneren van die adviescommissies in het kader van de zelfregulering? Vindt hij het verzoek van het Commissariaat voor de Media om meer bevoegdheden te krijgen gerechtvaardigd? Bij de PvdA-fractie rijst, om eerlijk te zijn, toch enige twijfel over de toegevoegde waarde van de CIPO, temeer nu vorige week door de minister in goed overleg met de raad van bestuur van de publieke omroep een knoop is doorgehakt over het handhaven van de Balkenendenorm als het gaat om de beloningen, met uitzondering van heel incidentele gevallen. In de pers wordt het getal vijf genoemd. Je moet je daarop natuurlijk nooit precies vastleggen, maar het gaat om die orde van grootte. Kan de minister een reactie geven op onze aarzelingen over de toegevoegde waarde van de CIPO?

Dit vormt een illustratie van de grote mate van complexiteit in het systeem van bevoegdheden en verantwoordelijkheden bij de Nederlandse publieke omroep, waarvoor de mediawetten, de huidige Mediawet, de voorgaande en de komende, een wettelijke basis vormen. Er is een complex bouwwerk ontstaan van, om het met een lelijk Nederlands woord te zeggen, "countervailing powers" met adviserende, initiërende en controlerende functies en aan het eind de discretionaire bevoegdheid van de minister van OCW. Daar komt bij dat soms een groeimodel wordt toegepast, zoals in de discussie over de vraag hoe het moet met de ontvlechting van de NOS uit de NPO en hoe de commissie van toezicht dan moet worden bezet. Dat laatste mag voorlopig nog via een personele unie, geloof ik, maar de commissie moet over twee jaar weer meer op afstand komen. Dat maakt het er allemaal niet eenvoudiger op.

De Visitatiecommissie Landelijke Publieke Omroep 2004-2008, weer een ander orgaan, beveelt dan ook aan om de onderlinge samenhang, frequentie en planning van de verschillende verantwoordingsprocessen, adviestrajecten en toezichttaken nog eens goed tegen het licht te houden. Daarmee zouden efficiëncyverbetering en het voorkomen van onnodige overlap te bereiken zijn. Vooral de evaluatie door de Raad voor Cultuur vanuit het perspectief van de vakgenoten en die door de visitatiecommissie vanuit de publieke verantwoording zouden volgens de visitatiecommissie de aandacht verdienen. De PvdA-fractie maakt zich ernstige zorgen dat met deze bestuurlijke drukte, inclusief de uiteindelijke ministeriële discretionaire bevoegdheid, ook in de toekomst de onafhankelijkheid van de publieke omroep wel eens onvoldoende wettelijk gewaarborgd zou kunnen blijken. Graag ontvang ik hierop een reactie van de minister.

In de memorie van antwoord geeft de minister met recht aan dat wijziging van de spelregels zoals die nu worden vastgesteld, pas weer aan de orde is voor de erkenningsperiode

2015-2020, dus in de volgende kabinetsperiode. Maar de aanbevelingen van de visitatiecommissie krijgen dit najaar een kabinetsreactie. Hoe verhoudt zich dat tot de voorbereidende verkenning van de toekomst van de publieke omroep ter uitvoering van de motie -Vendrik? Niet alleen de VVD ziet uit naar een toekomstvisie op de publieke omroep, maar dat geldt ook voor de PvdA-fractie, al vrees ik dat sommige verwachtingen wellicht niet in dezelfde richting gaan, om niet te zeggen soms in tegengestelde richtingen. Dat zien wij echter wel wanneer het debat er komt. De minister kondigt immers in de memorie van antwoord aan dat hij "voor de behandeling van de mediabegroting komend najaar de Tweede Kamer nader zal informeren over de opzet van de verkenning". Dat daarbij al die adviesinstanties betrokken zullen zijn, maakt het allemaal niet eenvoudiger, maar het hoort wel. Wanneer gaat de minister de fundamentele discussie over de toekomst van de publieke omroep agenderen? Zal deze in ieder geval nog ruimschoots binnen deze kabinetsperiode vallen, ijs en weder dienende? Voor de PvdA-fractie is een van de aandachtspunten de bestuurlijke drukte waarover ik net sprak, mede in combinatie met de discretionaire bevoegdheid van de minister.

De kern bij het bepalen wie wel of niet onderdeel mag gaan of blijven uitmaken van de publieke omroep zit in de beoordeling van de prestaties of de aspiraties, zoals uit dit wetsvoorstel blijkt. Die kern zit, met andere woorden, in het oordeel over de bestaande of de beoogde uitvoering van de pluriforme taakopdracht.

Ik plaats een kleine persoonlijke kanttekening. Ten tijde van mijn binnenkomst in Nederland als migrant aan het begin van de jaren zestig was het liedje "Een beetje" van Teddy Scholten nog populair, want dat had kort daarvoor het Eurovisie Songfestival gewonnen voor Nederland. In een van de daaropvolgende jaren waren De Spelbrekers aan de beurt, twee heren, met "Kleine kokette Katinka". Zij eindigden op nagenoeg de laatste plaats. De enkele keer dat Nederland scoorde in het songfestival was dat bij mijn weten met vrouwelijke artiesten. Mies Bouwman was voor Hilversum het boegbeeld. In de periode daarna was dat vooral Sonja Barend. Vandaag de dag hebben wij Clair Polak bij NOVA en soms bij Buitenhof, en op de radio Mieke van der Weij als enige vrouwelijke presentatrice van het populaire programma Met het oog op morgen. Dat te midden van een leger aan Pauw en Wittemannen en Knevel en Van den Brinken. Waar is de Nederlandse Oprah Winfrey? Die vraag heb ik zeer onlangs, te weten afgelopen zaterdag, aan de minister gesteld in een openbaar debat. Zijn antwoord was dat wij gelukkig niet een systeem hebben zoals in Rusland, waar de regering de omroep benoemingen kan opdragen.

Met die stelling op zich kan geen rechtgeaarde Nederlander het oneens zijn, maar daar hoort wel een fikse kanttekening bij. De visitatiecommissie heeft namelijk niet alleen waardering voor de hoofdlijnen, zoals het programmeermodel en de gezamenlijke doelstellingen op netten en zenders. Daarvoor is

slechts lof; ga hier vooral mee door, zo zeg ik tegen anderen die soms een andere richting lijken op te gaan. Naast de waardering van de visitatiecommissie is er echter kritiek en die liegt er niet om. Ik geef enkele citaten: "Culturele diversiteit is nog onvoldoende in alle geledingen verankerd ... Er wordt nog onvoldoende inzichtelijk en onvoldoende pluriform gerapporteerd over het gehalte aan culturele diversiteit in de programma's en het personeel ... Het is aan de NPO om eventueel met behulp van externe deskundigheid een doorbraak tot stand te brengen bij het betrekken van allochtonen in de kijk- en luisterpanels ..." Alleen al in kijk- en luisterpanels zijn er niet genoeg allochtonen! "Volgens sommigen slaagt de NPO er onvoldoende in om te vertolken wat er leeft onder bepaalde bevolkingsgroepen op een manier die voor deze publieksgroepen herkenbaar is ..." Heel ernstig is ook wat gesteld wordt in dit citaat: "Gebrek aan overkoepelend beleid en systematische rapportage staat beoordeling of ambities zijn waargemaakt in de weg." Tot zover de citaten van de visitatiecommissie. Ook de Raad voor Cultuur doet een uitspraak over diversiteit: "De raad verwacht van de publieke omroep een bredere aanpak van het thema diversiteit, inclusief de links-rechtsdiscussie en andere aspecten van diversiteit zoals sekse, opleiding en leeftijd."

De slechte representatie van vrouwen en allochtonen is dus een andere verschijningsvorm van de kwestie met betrekking tot de overmatige linksheid of onvoldoende rechtsheid van de publieke omroep. Er zijn duidelijke aanwijzingen dat er onvoldoende voeling is met en representatie is van allerlei groepen uit de samenleving. Waarom heeft de NPO niet een charter ondertekend zoals in het bedrijfsleven gebruikelijk is, zo vraag ik de minister. Waarom geen streefcijfers en rapportages over ingezette methoden en instrumenten? "We kunnen ze niet vinden" is als excuus immers allang achterhaald. Waarom geen Oprah Winfrey Academy voor jonge vrouwelijke en allochtone talenten, met competities en awards? Is het niet zinvoller om hierover het debat te voeren in plaats van het eindeloze geharrewar over de budgetten? Vanmorgen werd in een radiodebat op Radio 1 tussen de heer Atsma van het CDA en Gerard Timmer, de netcoördinator bij de NPO, door de laatste betoogd dat het bij de publieke omroep niet ging om de hoogte maar om de breedte van het publieke bereik. Wel, daar houden wij de publieke omroep dan graag aan, en in de toekomst nog meer.

De complexe constructie van het stelsel heeft uiteraard ook gevolgen voor de inrichting van de besluitvorming. Terwijl wij vandaag over dit wetsvoorstel beraadslagen zijn relevante stukken net wel of net niet beschikbaar; voor het grootste gedeelte zijn ze gelukkig net wel beschikbaar. Wij voeren dit debat dus in een rijdende trein. Vorige week ontvingen wij het rapport De Volgende Editie van de commissie -Brinkman die adviseert over de innovatie en toekomst van de pers. Interessant zijn enkele aanbevelingen van die commissie die te maken hebben met de publieke omroep. Wat is de

primaire reactie van de minister op de aanbeveling van de commissie -Brinkman over samenwerking tussen dagbladpers en NPO in alle fasen van productie en exploitatie van nieuws en achtergronden? En op de suggestie om technologische innovatieresultaten van de NPO, die immers qua research and development met publieke middelen zijn gefinancierd, via opensourcetoepassingen toegankelijk te maken?

De PvdA-fractie onderschrijft de opvatting dat de voorhang bij de evaluatiecriteria niet aan de orde kan zijn, voordat dit wetsvoorstel, dat daarvoor de basis vormt, door deze Kamer is aangenomen. Ik begrijp echter dat is afgesproken dat wij de nadere besluitvorming opschorten, totdat onze voorzitter antwoord van de minister-president heeft gekregen op een eerdere brief van maart dit jaar over de voorhangprocedure, dit mede gezien de vragen die zo-even zijn gesteld over de termijnen.

In het verlengde van de technologische aanbeveling van de commissie-Brinkman is het advies van de Raad voor Cultuur van belang, mede gezien de reactie op de meerjarenbegroting. Volgens de raad is de NPO er niet in geslaagd over te brengen wat deze op de platforms van nieuwe media wil doen. En hij voegt daaraan toe: "Met name in het kader van de EU-discussie over eventuele marktverstoring door nieuwe mediadiensten van publieke omroepen, moet de publieke omroep duidelijk aangeven wat hij met die platforms wil en waarom hij daarop een taak voor zichzelf ziet."

In reactie op onze desbetreffende vragen wordt in de memorie van antwoord informatie gegeven over de themakanalen. Onze vragen waren echter wat breder bedoeld. Het ging ons om de vraag of het aanbod aan nieuwe media en dienstverlening van voldoende niveau en gehalte is in vergelijking met collega's en concurrenten binnen en buiten Nederland en de EU. Hoe scoort bijvoorbeeld het populaire "uitzending gemist" ten opzichte van het product TV on demand van de BBC? Is er voldoende crossmediaal aanbod van gehalte bij de publieke omroep waar alle groepen in de samenleving zich in kunnen herkennen? Worden de mogelijkheden voldoende effectief benut?

Onder de huidige politieke en economische omstandigheden vraagt het behoud en de versterking van publieke omroepen naar de inzichten van de PvdA-fractie extra aandacht. Binnen de EU liggen andere publieke zenders, inclusief de BBC, onder vuur. Ook in Duitsland, Frankrijk en België staan internetactiviteiten en reclame -inkomsten ter discussie. Is niet een veel slagvaardiger en effectiever optreden hoognodig voor het waarborgen van de continuïteit van de publieke omroep? Volgens ons is op zijn minst nodig een sanering van de bestuurlijke drukte, een inhaalslag van diversiteit en pluriformiteit om de afstand tot het publiek en de luisteraars te verkleinen, om te beginnen bij allochtonen en vrouwen, en een profilering van samenhangend, overkoepelend beleid van de publieke omroep, vooral op het gebied van de nieuwe media.

De heer **Schouw** (D66): Mevrouw Tan heeft een gezonde, kritische houding -- dat waardeer ik in haar -- ook tegenover dit wetsvoorstel. Vindt zij ook dat de publieke omroepen op termijn tegen het licht moeten worden gehouden en dat er een langetermijnvisie moet komen, zodat een aantal van de ontwikkelingen die zij schetst op hun plaats kunnen vallen?

Mevrouw **Tan** (PvdA): Ik heb de minister zo-even gevraagd naar de planning voor het antwoord op het rapport van de visitatiecommissie en de uitvoering van de motie -Vendrik, waarin heel nadrukkelijk wordt gevraagd om een langetermijnvisie. Die discussie moet in deze kabinetsperiode gevoerd worden. De PvdA-fractie wil een fundamentele, toekomstgerichte discussie, maar gaat daarbij uit van de ingezette lijn, waarbij de samenhang en de gezamenlijkheid van de publieke omroep als geheel veel meer profiel krijgt en niet, zoals nu met de nieuwe media, veel te versnipperd wordt gewerkt.

*N

De heer **Dölle** (CDA): Voorzitter. De nieuwe mediawetgeving vormt een drieluik. Vandaag gaat het tweede luik waarschijnlijk open of, zo men wil, dicht. Het gaat vandaag over de erkenningswet.

Onze fractie heeft vorig jaar op 16 december hier al uitgesproken waarom en hoe zij kritisch-loyaal staat tegenover dat unieke, merkwaardige Nederlandse omroepbestel, dat ook in buitenlandse ogen zo opvallend is. Dat bestel weerspiegelt net zoals ons duale onderwijssysteem, ons uitbundige politieke partijwezen, ons bonte spectrum aan particulier en maatschappelijk initiatief, oftewel de civil society, en zelfs onze privaat- en publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie het historisch pluriforme profiel van ons vaderland. De meerwaarde van het omroepbestel ligt in onze ogen daarnaast in de relatief grote toegankelijkheid, de verworteling, ook nu nog, in substantiële delen van de bevolking en de grote autonomie van dit deel van de media tegenover staat en markt.

Christendemocraten hebben daarom een positieve grondhouding tegenover de Nederlandse publieke omroep. We herkennen die houding gelukkig ook bij de regering. Wij staan positief tegenover de centrale elementen van het voorliggend wetsvoorstel, zoals de glijdende schaal en het programversterkingsbudget, zoals gesteld bij de schriftelijke voorbereiding, maar we zien wel degelijk donkere wolken aan de horizon voor het publieke bestel.

Eerst en vooral de spectaculaire ontwikkelingen in de techniek. Die kunnen er in een sterk individualiserende maatschappij onverhoopt, of voor de liberalen verhoopt, toe leiden dat het omroepbestel als een kaduuk schip op drooggevallen land achterblijft. De regering ziet dat ook scherp. Ze gaat met de motie -Vendrik aan de slag, maar laat zich verder terecht het hoofd niet op hol brengen. Het publieke bestel is al vaak gretig het einde aangezegd en net zo dikwijls kwamen die

voorspellingen niet uit, maar een donkere wolk is het. Een tweede grote donkere wolk is de versplintering, overdreven gezegd de balkanisering, van het publieke bestel. Onze fractie komt daar straks nog op terug. Een derde donkere wolk waarop vooral de Raad voor Cultuur wijst, een gezelschap waarop wij nog terugkomen, is de verwatering en vercommercialisering van de publieke omroep als gevolg van kijkcijferfetisjisme. Er is nog een vierde slagschaduw die over het bestel valt. Die komt voort uit de steeds grimmiger wordende confrontatie, ook in dit wetsvoorstel, van twee niet geheel met elkaar verenigbare strevingen: de wens voor meer afstemming, centralisatie en publieksbereik tegenover de wens dat omroepen een authentiek en eigen stempel op het aanbod zetten.

Naast deze vier grote donderwolken zijn er kleinere, maar ook die kunnen dreigend komen opzetten: de Europeesrechtelijke jurisprudentie rond de vier vrijheden bijvoorbeeld, de defamering van de publieke omroep als "linkse staatsomroep" en de vervreemding van de professionals van de achterban in de omroepverenigingen.

De CDA-fractie gaat vanuit die zo-even beschreven kritisch-loyale grondhouding in op het voorliggende wetsvoorstel, uiteraard in aansluiting op onze schriftelijke inbreng. Daarbij moet het ons van het hart dat de beantwoording niet overal optimaal was. Hier en daar was die zelfs routineus. We hebben afgezien van een tweede ronde, omdat het wetsvoorstel dan waarschijnlijk over het reces getild zou moeten worden, waardoor het veld te veel in verlegenheid wordt gebracht. Gelet op eerdere ervaringen met deze bewindspersoon vertrouwen we erop dat de minister in dit plenaire debat zijn licht wat guller zal laten schijnen op deze kwesties.

Allereerst is het helder dat de regering de criteria representativiteit en een voldoende aantal leden beide op zich onvoldoende vindt om een club die zich in Hilversum meldt, te kwalificeren als een omroep die voorlopig erkend moet worden. Er moet toegevoegde waarde zijn. In dit wetsvoorstel wordt die toegevoegde waarde geoperationaliseerd door het oprekken van het stromingsbeginsel en door het van belang verklaren van genres en publieksbereik. Dat is niet niks. De regering zegt eigenlijk: "Ook al hebt u meer dan voldoende leden en vertegenwoordigt u duidelijk een stroming, dan nog laten we u niet toe als de toegevoegde waarde ontbreekt." De politieke discussie daarover is al eerder gevoerd aan de overzijde. Op onze vragen over enkele gevolgen van deze "Wende" is onvoldoende geantwoord. Daarom herhalen we die vragen uit de schriftelijke voorbereiding.

Betekent deze invalshoek dat onder omstandigheden kijkcijfers beslissend kunnen zijn voor de voorlopige erkenning van een omroep? De minister antwoordde dat zijn adviseurs -- het Commissariaat voor de Media, de raad van advies en de visitatiecommissies -- van deze gegevens gebruik kunnen maken bij hun rapportage. Dat is ongetwijfeld het geval, maar wij willen graag antwoord op onze vraag of de regering van opvatting is dat bij bedoelde erkenningsbesluiten

kijkcijfers een doorslaggevende rol kunnen spelen en als dat zo is, wanneer dat het geval is.

Indien de toegevoegde waarde van een voorlopig erkende omroep verdwijnt omdat een bestaande omroep die wegneemt door dezelfde stroming met dezelfde genres en inhoud te gaan bedienen, kan of moet dan de definitieve erkenning van die omroep worden geweigerd? Het antwoord op die vraag blijft uit, tenzij wij dat moeten zoeken op blz. 2 van de memorie van antwoord waar de woorden "geëigende aanpak" worden gebruikt en uitgelegd. Dat zou betekenen dat indien de voorlopig erkende omroep heeft gedaan wat zij beloofde, de definitieve erkenning een verworven recht is. Is het juist dat de vraag of een omroep toegevoegde waarde bezit bij de aanvraag om definitieve erkenning ex tunc wordt beantwoord, dus op het tijdstip van aanvraag van de voorlopige vergunning, en niet ex nunc op het tijdstip dat over de definitieve erkenning wordt beslist? Dat is voor ons een cruciaal punt, waarover wij graag helderheid krijgen.

Wij hebben onvoldoende antwoord gekregen op de vraag of een groep die zich slechts op de noemer van dezelfde politieke overtuiging aandient, als maatschappelijke stroming kan worden beschouwd. Dat geldt ook voor de vraag die opkomt indien de vorige vraag bevestigend wordt beantwoord. Komen de overheid en haar adviseurs niet op bijzonder glad "politiek" ijs als zij moeten beoordelen of die politieke overtuiging aanwezig is en een toegevoegde waarde bezit, omdat deze elders in het medialandschap niet, onvoldoende of net een slagje anders is gerepresenteerd?

Wij hebben de regering gevraagd voorbeelden te noemen waarbij de minister zou kunnen afwijken van het principe dat nadat de visitatiecommissie twee keer geel trekt, ministerieel rood volgt.

De heer **Schouw** (D66): Hoe wij er ook naar kijken, het criterium toegevoegde waarde blijft volgens mij arbitrair. Zou die toegevoegde waarde ook kunnen zitten in een kwalitatieve verhoging van al bestaande omroepen, bijvoorbeeld in een betere kwaliteit? Is dat voorstelbaar voor de CDA-fractie?

De heer **Dölle** (CDA): Voorzitter. Het begrip toegevoegde waarde is geïntroduceerd door degenen die dit wetsvoorstel hebben voorgesteld. Wat de heer Schouw oppert, zou inderdaad een mogelijkheid zijn: een andere groep, een groter bereik, meer kijkcijfers, een bepaalde leeftijdsgroep, laaggeschoolde jeugd, hooggeschoolde jeugd, allochtone c.q. autochtone jeugd, ouderen, enz. Zo hebben wij het begrepen, maar wij vragen de regering niet voor niets of wij het goed hebben begrepen.

Voorzitter. Ik vervolg mijn betoog. De regering noemt als voorbeeld een situatie waarin die gele kaart ondeugdelijk is gegeven en dit besluit door de rechter wordt verworpen. Dat begrijpen wij, maar dat was niet onze vraag. Wij vroegen of de minister van oordeel is dat het hem ook nadat een omroep twee keer geel heeft gekregen, vrijstaat om uit een oogpunt van coullance toch te

besluiten om geen rood te geven. Het antwoord op deze vraag is belangrijk voor de uitleg van een en ander.

De NPS heeft op verzoek van de minister de Programmaraad geëvalueerd. De NPS wil die raad eigenlijk wel kwijt en heeft liever een onafhankelijk klankbord van meer professionele personen uit de wereld van kunst, cultuur en journalistiek. De maatschappelijke organisaties die tot nu toe in die Programmaraad zitten, kunnen voor hun diensten worden bedankt. Door deze wisseling van de wacht zou de maatschappelijke verankering steviger worden.

Wij verbazen ons over die opvatting van deze ledenloze A-omroep; een omroep die in deze dagen bovendien al dan niet via opgewonden groepen internetters vaak een links elitaire en randstedelijke inslag krijgt aangewreven. Zo'n omroep kan inderdaad een betere maatschappelijke verankering gebruiken. De regering die de opvatting van de NPS deelt, moet ons nogmaals uitleggen waarom het verbannen van de maatschappelijke organisaties uit de Programmaraad en het vervangen van die organisaties door professionals een sterkere maatschappelijke verankering tot gevolg heeft.

Wij hebben in het voorlopig verslag gewezen op de naar ons inzicht inconsequente opstelling van onze medewetgevers, de regering en de Tweede Kamer, bij de financiering van de lokale omroep. Die financiering is niet in een doeluitkering geregeld, maar toch eisen zij nadrukkelijk dat de gemeenten de lokale omroepen financieren. De richtbedragen per woning worden bijgeleverd in de toelichting van het amendement op stuk nr. 58. De gemeenteraad kan daar slechts van afzien als de Programmaraad onvoldoende representatief is.

Dit lijkt wel erg op een vermomde doeluitkering. Een doeluitkering is niet iets smerigs, er zijn er talloze geweest en veel doeluitkeringen hebben goed gewerkt. Wij zouden tegen de minister willen zeggen: gebruik die dan ook en bezondig u niet aan een semantiek en aan een vorm die historisch en retorisch geassocieerd wordt met de autonomie zoals onze Grondwet die in art. 124, lid 1 aan decentrale overheden verschaft. Teneinde misverstand te voorkomen, wil ik nog wel herhalen dat juist wij de lokale omroep een groot goed vinden, maar dat het ons ook de taak van deze Kamer lijkt om voor consistentie in wetgeving op te komen. Of wij vinden de financiering uit overheidsmiddelen een zo belangrijke zaak dat deze onttrokken dient te zijn aan de gemeenteraad en kiezen voor een doeluitkering, of wij vinden dat dit tot de gemeentelijke autonomie behoort en laten de beleidsafwegingen op decentraal niveau. Ook op dit punt hebben wij graag een reactie van de regering.

De regering werpt zich als een leeuw voor de Raad voor Cultuur. Dat is mooi, maar deze raad neemt fundamenteel afstand van de regeringspolitiek. De verdediging van de omroepverenigingen noemt de raad "een stap terug" en de huidige legitimatie van de pluriformiteit "onhoudbaar". Het alternatief is de PMO, een BBC-achtige constructie die ook onder het

mediavolk populair is. Overigens heeft de BBC op het moment ook de nodige problemen. De regering laat zich dus adviseren over zaken als de toegevoegde waarde die een omroep zou kunnen hebben, door een adviesorgaan dat niets ziet in de wijze waarop in Nederland de publieke omroep is georganiseerd. De regering deelt overigens de zorg van de raad over verwatering en vervlakking van het publieke bestel niet, maar vindt de kritische houding van de raad in dezen eerder een pre.

Natuurlijk is het het goed recht en wellicht de plicht van de raad om het bestel als atavistisch en achterhaald te beschouwen en aan te dringen op vervanging. Maar daar gaat het niet om, het gaat om de vraag of van zo'n orgaan gevraagd dan wel gevergd kan worden dat het ingeschakeld blijft in besluittrajecten die op een ander kompas zijn georiënteerd. Het lijkt ons dat tussen adviesorgaan en geadviseerde toch sprake moet zijn van een zekere minimale gezamenlijke beleidsoriëntatie. Wij vragen dan ook aan de regering om op dit aspect wat verder in te gaan.

Mijn volgende opmerking betreft de klachtenbehandeling. De vraag of niet wat meer transparantie en bescherming mag worden gevergd tegen onevenredige en niet gerechtvaardigde beschadiging van mensen door valse en/of apert feitelijk onjuiste berichtgeving, speelt ook in andere landen. De impact van media fall-out kan enorm zijn en de gang naar de rechter is lang niet altijd een reële optie. Natuurlijk behoort het voortouw voor een goede klachtenregeling bij de media zelf te liggen, ook bij de publieke omroep, maar de regering kan wel degelijk vragen dat zo'n regeling tot stand komt binnen de omroepen. "De leugen regeert, plus" zozeggd. De minister hecht daar ook aan, maar zou moeten overwegen in dezen minder vrijblijvend te zijn in zijn contacten met betrokken media en omroepverenigingen. Relatieve de sacraliteit waarmee een deel van de media zijn eigen metier buiten en boven toetsing wil plaatsen. Waarom neemt de minister het bestaan van een dergelijke klachtenregeling niet als erkenningsvoorwaarde op?

De taakorganisatie Educom functioneert in een bijzondere educatieve omgeving. Zij verkeert met een aantal alliantiepartners zoals de KNAW, Open Universiteit en Kennisnet, die uiteraard gelet op de projecten waarbij men betrokken is, rekenen op meerjarige afspraken. De minister ziet dat punt volgens de CDA-fractie ook en wijst op de mogelijkheid crossmediale meerjarige afspraken te maken tussen Educom en de raad van bestuur van de NPO. Begrijpen wij de minister goed dat hij in beginsel zo'n handelwijze zou appreciëren?

Onze fractie nam uiteraard kennis van het recente tumult rondom het beloningskader, de "kinderboerderij" van de TROS en nog een aantal andere zaken. Wij sluiten ons aan bij vragen die daaromtrent zijn gesteld en wachten de antwoorden daarop af.

Mevrouw de voorzitter. Onze fractie sprak over donkere wolken die mogelijk het bestel bedreigen. Sommige daarvan kunnen wij verdrijven. In het kader van deze wet is dat vooral het spook van de versplintering dat rondwaart in

het bestel. De regering doet dat onder andere door de introductie van de toegevoegde waarde als toelatingscriterium, maar dat is een niet geheel probleemloze weg, zoals ik hiervoor heb betoogd.

Een tweede mogelijkheid is de uitbreiding van de totaal beschikbare zendtijd voor omroepen, maar dat is in deze context irreëel.

Een derde mogelijkheid is het verhogen van de collectieve drempel, dus hogere ledentallen eisen voor omroepen die voorlopige erkenning willen. Hierbij lijkt wel wat strijd te zijn, juist met de strekking van het voorliggende wetsvoorstel.

Een vierde mogelijkheid is het leggen van een wat hogere drempel voor het individuele lidmaatschap van omroepen. De ledenacquisitie moet niet verworden tot kralen- en spiegelteeswerving -- dat ben ik met de heer Schouw eens -- of tot liftgedrag waarbij de facto het lidmaatschap door anderen wordt gesubsidieerd. Dergelijke zaken zouden meer moeten worden gekeerd. De wederzijdse betrokkenheid van omroep, bestuur en leden kan via erkenningsvoorwaarden wellicht worden verbeterd, uiteraard binnen de perken van het verenigingsrecht; kortom, een beetje meer de vrijblijvendheid voorbij, dus minder vrijblijvendheid.

Hoe staat de regering tegenover deze vier mogelijkheden? Ziet zij er meer en wat zijn haar voorlopige gedachten daarover? Wij wachten met belangstelling de antwoorden af.

De heer **Asscher** (VVD): Het is een interessant betoog om het, zolang er nog niet een nieuw bestel op tafel ligt, met wat kritische noten bij het oude te houden, maar dat verbaast mij natuurlijk niet helemaal van het CDA. Collega Dölle heeft mij in het verleden in het mediadebat wel eens geholpen op het gebied van het staatsrecht. Ik kom dan ook terug op de vraag die ik eerder heb gesteld: hoe staan hij en zijn fractie tegenover het verschijnsel van de AMvB zonder dat het wetsvoorstel is aangenomen?

De heer **Dölle** (CDA): Ik weet nog niet of de heer Asscher hierover een motie indient, zoals hij heeft aangekondigd. Het punt is dermate belangrijk dat ik het in de fractie zal inbrengen. Het gaat hem om de vraag of je een AMvB kunt voorhangen voordat de wet waarop die AMvB berust van kracht is geworden. Ik weet dat dit ook speelt in de discussie tussen de voorzitter en de minister-president. Ik heb er wel een persoonlijke opvatting over, maar het lijkt mij goed, gelet op de ernst van zijn vraag, om dit even in de fractie te bespreken.

*N

De heer **De Boer** (ChristenUnie): Mevrouw de voorzitter. Deze bijdrage is namens de fracties van de ChristenUnie en de SGP.

Allereerst willen wij de minister danken voor de uitvoerige wijze waarop hij de vragen van onze fracties heeft beantwoord. Uit de antwoorden blijkt een stevige betrokkenheid bij het onderhavige wetsvoorstel. Dat is goed. Bovendien mogen wij constateren dat het bij deze minister mogelijk is dat

heel snel een memorie van antwoord volgt op het voorlopig verslag van deze Kamer. Laten wij daar maar een gewoonte van maken, zou ik zeggen.

Onze fracties willen in reactie op de memorie van antwoord nog een zestal punten aan de orde stellen, allereerst in het kader van de zogenaamde kerkelijke omroepen de relatie tussen staat en kerk. Mede in antwoord op een vraag van onze fracties definieert de minister als kern van die relatie dat er in de verhouding tussen kerk en staat geen institutionele en inhoudelijke zeggenschap over en weer mag zijn. De overheid, aldus de minister, mag de staat volgens eigen inzichten en zonder zeggenschap van de kerken inrichten en de kerken zijn vrij van overheidsinmenging bij de vormgeving van hun kerkelijke organisatie en in hun geloofsleer.

Welnu, onze fracties zijn het met deze omschrijving geheel eens. Daar gaat het over bij de verhouding kerk en staat, niet meer en niet minder. Wij zouden het bijzonder op prijs stellen als wij in dit kader van de VVD-fractie mogen horen waar kerkelijke omroepen en uitzendingen de eigenstandige, institutionele en inhoudelijke zeggenschap van de overheid hebben aangetast en beïnvloed. Dat was net een klein onderdeel van het betoog van de heer Asscher. Als het namelijk niet zo is, moeten wij die relatie ook niet meer zo leggen. Wel zijn onze fracties benieuwd naar het onderzoek dat de minister wil doen ter uitvoering van de motie -Van der Ham c.s. naar mogelijke integratie van de taken van de zogenaamde kerkelijke omroepen met die van omroepverenigingen. Kan de minister al wat naders over dit onderzoek melden?

Vervolgens willen wij kort ingaan op de discussie over het verbreden van programma's van bestaande omroepen, ook naar doelgroepen buiten de "eigen" specifieke stroming. De minister zegt dat "de doelstelling openheid ondergeschikt is aan de doelstelling pluriformiteit". Dat is mooi, maar ook versnippering van zendtijd moet worden tegengegaan. Met alle begrip voor het werkbaar houden van het systeem, als een groep burgers die voldoet aan wettelijke criteria een eigen omroep wil starten, kan vanuit de overheid toch niet gesteld worden: beste burgers, u voldoet wel aan de wet, maar we vinden dat u toelaten te veel versnippering in de hand werkt en bovendien is er een andere omroep bezig u al te bedienen? Werkt dat zo? Heeft de Raad van State dan ook geen punt, als hij het stromingscriterium doorslaggevend vindt? Die opvatting is ons inziens niet gemakkelijk af te doen, zoals de minister doet, met de opmerking dat de Raad een stap terug in de tijd doet. Je kunt ook zeggen: beter gekeerd dan verder gedwaald. Wil de minister nogmaals en beargumenteerd op deze problematiek ingaan?

Wij begrijpen dat er geen inzicht is in het aantal burgers dat lid is van meerdere omroepen. De minister tekent daarbij aan dat tegen een dubbel lidmaatschap ook geen bezwaar is. Natuurlijk niet, al zouden burgers van drie of vier omroepen lid zijn; dat moet men zelf weten. Het punt is echter dat wij te maken hebben met 3,7 miljoen leden van omroepverenigingen. Dat is een

formidabel getal waarmee wij zeer serieus rekening moeten houden; de minister noemt dat terecht. Dit forse aantal is een belangrijke pijler onder het publieke bestel. Echter, het maakt nogal wat uit of dat 3,7 miljoen verschillende mensen zijn of dat er veel dubbelingen bij zitten. Wij blijven van mening dat dit een interessant gegeven is. Zou het wat uitmaken voor het verkrijgen van een voorlopige erkenning, als een nieuwe omroep die aspirant-omroep wil worden voor pakweg meer dan 50% leden heeft die ook al lid zijn van een andere omroep? Wij zijn benieuwd naar de reactie van de minister.

Wat de toekomst van het huidige publieke omroepbestel betreft, heeft de minister natuurlijk gelijk als hij een eerdere uitspraak aanhaalt dat het denken over de publieke omroep nooit ophoudt. Natuurlijk niet! Een publieke zaak die zo publiek is als de publieke omroep zal ongetwijfeld met de regelmaat van de klok de politieke agenda halen, al is er op mediagebied inderdaad meer aan de orde dan alleen de publieke omroep. Het is naar de mening van onze fracties echter goed dat dit kabinet op dit moment afziet van een grootscheepse reorganisatie van de publieke omroep. En natuurlijk zijn ook onze fracties benieuwd naar de uitkomsten van de voorbereidende verkenning die de minister voornemens is te verrichten. Het lijkt onze fracties in alle redelijkheid echter voorbarig om nu al met jaartallen te komen. Formeel heeft de minister gelijk als hij zegt dat aanpassing van de spelregels van naar ik begrijp nog steeds de publieke omroep op zijn vroegst voor de periode 2015-2020 kan plaatsvinden; inderdaad op zijn vroegst. Als we zien hoe zorgvuldig wordt omgegaan met omroepen die binnen het huidige systeem een negatieve evaluatie krijgen -- terecht, al heb ik de indruk dat de TROS daarover wat anders denkt -- dan is een forse wijziging in het systeem, indien gewenst, een zaak van nogal wat langere adem, lijkt ons. Is de minister dat met ons eens?

De heer **Schouw** (D66): Vindt u zelf ook dat een wijziging van het systeem noodzakelijk is, nog afgezien van de termijn waarop?

De heer **De Boer** (ChristenUnie): Ik heb met grote belangstelling geluisterd naar het betoog van de heer Dölle, met name naar het begin. Hij verwoordde zijn sympathie voor het publieke bestel en de wijze waarop dat door burgers van ons land is opgericht en wordt onderhouden. Die sympathie wordt door onze fracties nadrukkelijk gedeeld. Dat betreft dus ook de publieke omroep.

De heer **Schouw** (D66): Ik vond de heer Dölle volledig in balans met zijn bijdrage over de donkere wolken. Hij had in mijn ogen een heel realistische voorstelling van zaken. Als ik hem goed beluister, voelt hij de noodzaak van hervormingen. Voelt u dat met hem mee?

De heer **De Boer** (ChristenUnie): Niet voor niets heb ik namens onze fracties gevraagd naar de uitkomsten van de voorlopige verkenning van de

minister, naar aanleiding van een aangenomen motie. Wij zijn heel benieuwd wat daarin komt te staan. Dan staan onze fracties heel nadrukkelijk open voor een fundamentele discussie over de publieke omroep in de komende kwart eeuw. Uitgangspunt daarbij zijn de sympathie voor de publieke omroep en de verworvenheden die hij heeft gebracht. Natuurlijk zul je moeten blijven nadenken over de publieke omroep. Dat denken staat niet stil.

Mevrouw **Tan** (PvdA): Voor de helderheid: de heer De Boer heeft het over de toekomst en over wat er beter kan. Ik mag aannemen dat hij niet allerlei ingewikkelde reorganisaties bedoelt, maar een fundamentele discussie over de richting en de visie.

De heer **De Boer** (ChristenUnie): Eens. Mijn ervaring is dat een reorganisatie vaak het verstoppertje van de werkelijke problemen is. Dat is dus geen werkelijke vernieuwing, als je dat al wilt, van een omroepsysteem.

Een volgend punt betreft de verdeling van het programmaversterkingsbudget. Volgens de minister gaat het hierbij om een operationele kwestie, waarbij het college van omroepen slechts meedenkt over de methodiek. In een brief van 29 mei 2009 aan de Tweede Kamer schrijft de minister dat het versterkingsbudget niet meer zoals in het verleden een apart geormerkt budget is. Daardoor is het gezien de huidige systematiek niet meer direct zichtbaar aan welke afzonderlijke programma's het programmaversterkingsbudget ten goede komt. Dat budget wordt door omroepen gewoon aangewend voor het vervullen van wettelijke doeleinden. Onze fracties vragen zich dan ook af wat het nut is van het hanteren van budgetten die niet gebruikt worden voor het doel waarvoor ze bestemd zijn, namelijk het honoreren van specifieke programmavoorstellen. Dan is het onzes inziens of terugkeren naar die bedoeling, of de beschikbare middelen in de grote te verdelen pot stoppen. Dat vereenvoudigt in ieder geval de structuur. Graag een reactie van de minister.

Het laatste punt dat we aan de orde willen stellen betreft de beloning van bestuurders bij omroepen. Die beloning zou het salaris van een minister niet te boven gaan. Zeer terecht, naar de mening van onze fracties. We vroegen in de schriftelijke ronde of dit ook betekent dat dit beoogde salaris niet verhoogd wordt, nu de salarissen van de ministers voorlopig zijn bevroren. Een kleine zaak, maar voor ons toch wel wezenlijk. Uit het antwoord van de minister begrijpen we dat dit wel mogelijk is: de maatregel ten aanzien van de ministersalarissen heeft volgens deze minister geen beleidsinhoudelijke gevolgen om het beleid van de topinkomens in de semipublieke sector te normeren. Daarom de simpele vraag: kan volgens de minister het salaris van een bestuurder bij een omroep nu inderdaad al 30% hoger worden dan dat van een minister? Graag een helder antwoord. Dat kan volgens mij een twee- of drielettergrepig woord zijn. Wij willen nu al zeggen dat onze fracties er geen begrip voor zullen hebben als het antwoord van de minister onverhoopt ja zou zijn. Onze

fracties hebben vorige week het standpunt van de commissie van OCW over een voorhangprocedure ondersteund. Dat blijft zo.

We zijn zeer benieuwd naar de beantwoording van de minister.

*N

De heer **Slager** (SP): Voorzitter. Ik mag hier mede namens de Partij voor de Dieren het woord voeren.

Een bewindsman die een nieuwe wet introduceert, is daar begrijpelijkerwijs trots op. Met een nieuwe wet schrijf je immers geschiedenis en hoe ingrijpender de veranderingen die je voorstelt, hoe groter ook de kans dat je wet en jijzelf later met gepaste eerbied of met afgrijzen worden gememoreerd. Maar deze minister lijkt die ambitie niet te hebben als het gaat om de mediawetgeving. Dit is nu al de tweede wet binnen een jaar en beide keren valt vooral op dat er zo weinig wordt veranderd. Ook nu denkt de minister: "Met de wijziging van enkele spelregels voor langere tijd een bodem te leggen onder het bestaansrecht van de omroeporganisaties en van de bestuurbaarheid van de publieke omroep als geheel." Dat mag geruststellend klinken, wij vrezen dat die paar wijzigingen van spelregels niet voldoende zullen blijken om het voortbestaan van een pluriforme publieke omroep op langere termijn echt veilig te stellen.

Om te beginnen het bestaansrecht van de afzonderlijke omroepen. De SP is van mening dat zij hun bestaansrecht ontleenen aan het feit dat ze programma's brengen waarin mensen uit verschillende geestelijke en maatschappelijke groeperingen zichzelf herkennen. Maar de afgelopen decennia zien we dat ze zich steeds minder profileren: in slechts enkele programma's valt hun gedachtegoed nog te ontdekken. In de amusementsprogramma's helemaal niet, maar ook niet in programma's waarin de achtergronden van het nieuws centraal staan. Terwijl dat toch bij uitstek de plek is waar een omroep zich zou moeten profileren.

De verwatering van de oorspronkelijke missie begon bij omroepen als KRO en NCRV, maar inmiddels lijken ook de meer uitgesproken omroepen steeds meer op elkaar. Ik zie althans nog amper verschil tussen het VARA-programma van Pauw en Witteman, en dat van hun zomerse EO-evenknieën Knevel en Van den Brink. De minister knikt nu. Afgezien van de presentatoren met hun preoccupaties komen er dezelfde gasten, horen we er dezelfde vragen en proberen ze allemaal ad rem te zijn en elke diepgang te voorkomen. Hilversum is steeds meer één pot nat. Dat zeg ik niet alleen, ook de Raad voor Cultuur constateert verwatering en vervlakking als gevolg van al het gebabbel op de buis.

Op dit punt aangeland in de meer dan tachtigjarige geschiedenis van onze publieke omroep lijkt het tijd ons serieus de vraag stellen waarom we deze, zo zeer inwisselbare omroepen eigenlijk een langjarig bestaan moeten garanderen. Wat is er nog uniek aan ons bestel, wat is de toegevoegde waarde? Kunnen ze niet net zo goed

één organisatie gaan vormen? Nee, de SP is daar in principe niet vóór, maar de ontwikkeling in Hilversum dwingt ons die vraag te stellen. Wij hechten aan een bestel waarin de variatie aan geestelijke en politieke stromingen, die in de samenleving wel degelijk bestaan, is terug te vinden in de programma's.

Maar de minister, die ook wel ziet hoe weinig de omroepen nog van elkaar verschillen, rekt gewoon het begrip "pluriformiteit" wat op. Een omroep voldoet zodoende ook aan het criterium "pluriform" als hij zich specialiseert in een bepaald soort programma's. Dat weegt zelfs even zwaar als het "stromingscriterium". Wij hebben in onze schriftelijke vragen de regering verweten dat deze vage invulling van het woord "pluriformiteit" debet is aan de dreigende overbevolking van het bestel.

Het antwoord van de minister heeft ons niet overtuigd. Het was geen antwoord, het was een stelling, namelijk dat we "moeten toejuichen dat omroepverenigingen met hun tijd meegaan". Want als ze vasthouden aan hun oorspronkelijke missie, lopen ze het risico de aansluiting met de bevolking te verliezen. Dat is een impliciet pleidooi voor minder maatschappelijke profilering. Wij zijn daartegen, omdat deze manier van met je tijd meegaan er uiteindelijk in uitmondkt dat alle actualiteitenprogramma's nu al snerend "drie keer de Volkskrant" kunnen worden genoemd. Hoe kan het dat die maatschappelijke pluriformiteit vrijwel onzichtbaar is geworden? Komt dat door de omroeporganisaties zelf of klopt de klacht van de TROS van kort geleden dat zij ertoe worden gedwongen door het systeem waarin netmanagers het laatste woord hebben?

Hoe het antwoord van de minister ook luidt, het is volgens ons geen goede ontwikkeling. Wij zijn het eens met de Raad van State dat de maatschappelijke stroming doorslaggevend moet zijn bij de toetsing van een omroep of een kandidaat-omroep. De minister legt dat advies echter terzijde met het argument, en ik citeer: "Dat zou een stap terug zijn in de tijd." Een stap terug in de tijd is kennelijk voor een minister die graag met zijn tijd meegaat, iets heel ernstigs. Natuurlijk weten hij en ik dat je niet letterlijk een stap terug in de tijd kunt zetten, maar het zou op sommige gebieden wel heilzaam zijn als wij goede zaken uit het verleden, die soms achteloos werden afgedankt omdat zij niet meer pasten in deze tijd, in ere herstelden en inpasten in onze tijd. Ik hoef het woord "marktwerking" maar te noemen en iedereen zal mij begrijpen.

Ook bij de publieke omroep zie je de kwalijke gevolgen van de marktwerking. Met de komst van de commerciële omroepen begon immers niet alleen de absurde beloning voor sommigen, maar ook de vervlakking van de programma's. Vanaf dat moment moest er worden geconcurrereerd en werden kijk- en luistercijfers de norm. Dat ging ten koste van profilering, van diepgang en van de pluriformiteit van de publieke omroep.

Zolang de minister geen inhoudelijker argument heeft dan "een stap terug in de tijd", blijven wij daarom van mening dat het

stromingscriterium doorslaggevend moet zijn, niet alleen bij de beoordeling van nieuwkomers, maar zeker ook van de bestaande omroepen. Wij willen dat er een simpel en helder criterium wordt gehanteerd: voor welke waarden sta je als omroep? Blijkt daar een breed draagvlak voor, dan mag je blijven of word je in principe toegelaten. Het is vanzelfsprekend dat die stroming vervolgens op een hedendaagse pluriforme manier in programma's wordt vertaald. Daar staan de programmamakers wel garant voor. Bovendien is er nog een garantie ingebakken in het "geld op schema"-systeem.

Uit de toelichting op de nu al voorgehangen en terecht omstreden eerste AMvB hebben wij begrepen dat de voor deze maand aangekondigde nieuwe criteria, waarmee de visitatiecommissie straks gaat oordelen of een omroep mag blijven, er pas begin volgend jaar zullen zijn. De minister heeft immers tijd nodig om ze zorgvuldig te formuleren. Wij gaan ermee akkoord dat het zorgvuldig gebeurt, maar ik zou graag de toezegging van de minister willen dat daarin het stromingscriterium een doorslaggevende plaats krijgt. Alleen dan kan er immers echt een bodem worden gelegd onder het bestaansrecht van de omroepen en onder de bestuurbaarheid van het bestel.

Over de bestuurbaarheid van het bestel gesproken: iedereen weet dat er zich weer twee nieuwe aspirant-omroepen hebben aangediend, die, als wij afgaan op de uitspraken van de minister in de media, een aardige kans hebben op toelating. Er zijn nu al 10 ledenomroepen plus 16 organisaties zonder leden. Er zijn dus 26 zendgemachtigden. Plus de zendtijd die door 12 politieke partijen wordt gevuld. Omdat deze wet de mogelijkheid openlaat dat er over vijf jaar weer een stel kandidaten bij komt, is het begrijpelijk dat de raad van bestuur bang is dat Hilversum onbestuurbaar wordt.

Daarvoor pretendeert deze wet een oplossing te bieden: de achterdeurprocedure. Via die deur kan een bestaande omroep, die niet meer voldoet aan de nog vast te stellen criteria, straks worden gedwongen om het bestel te verlaten. "Kan", zeg ik. De vraag is of die achterdeur in de praktijk ook zal worden gebruikt. Wij vrezen dat dit niet het geval is. Het wordt een slecht presterende omroep immers gemakkelijk gemaakt om binnenboord te blijven. Na een gele kaart te hebben gekregen heeft de omroep nog twee jaar de tijd om alsnog te voldoen aan de criteria. Waarom zou hij dat nalaten? De omroep voorkomt heus wel uitzetting via de achterdeur.

Sinds gisteren hebben wij een eerste testcase. Wij ontvingen een brief van de minister waarin de TROS wordt aangezegd, dat zij, als zij niet belooft om de sponsorregels van de Mediawet nauwkeurig na te leven, niet in aanmerking komt voor een volgende erkenning. Afgezien van de vraag of de minister op basis van een nog niet aanvaarde wet dat dreigement zou kunnen waarmaken -- ik hoor graag een antwoord -- gaat de TROS natuurlijk keurig beterschap beloven. Dan blijft de achterdeur dus dicht.

Eigenlijk lijkt de publieke omroep op een volle bus, waarvan alle zit- en staanplaatsen bezet zijn. Toch staan er bij de volgende halte twee

nieuwe reizigers. Chauffeur Plasterk ziet hen en stopt, want een nette chauffeur stopt natuurlijk als er wachtende passagiers zijn. Toch was het misschien verstandiger geweest als hij was doorgereden, want hij weet dat zijn bus vol is. Hij stopt en roept door de intercom: dames en heren, wie er hier uit wil, kan gebruikmaken van de achterdeur. Helaas, er gaat niemand uit. Wat nu, chauffeur? De aspirant-passagiers zeggen dat zij recht hebben op een plaats. Misschien moeten er een paar bij elkaar op schoot gaan zitten, maar dat heeft hij bij de vorige halte ook al gevraagd en dat willen zij niet. Dan moet iedereen nog maar wat opschuiven. Nu maar hopen dat ze achter zijn rug geen ruzie met elkaar krijgen, dat de bus niet door zijn assen zakt en dat er bij de volgende halte niet weer nieuwe passagiers staan te wachten. Eigenlijk, zo realiseert de chauffeur zich, mist mijn bus iets, namelijk de aanduiding hoeveel passagiers er maximaal in kunnen. Dan had ik bij deze halte gewoon het bordje "vol" voor de voorruit kunnen zetten.

Die laatste gedachte van de chauffeur is een wensdroom van mij. Deze minister wil helemaal geen maximaal aantal passagiers en dat is het probleem. De bestuurbaarheid van het bestel vraagt daar immers wel om. Zeker nu er de laatste tijd elke vijf jaar weer een paar omroepen een plaatsje hebben opgeëist, was maximering een voor de hand liggende oplossing geweest.

De laatste visitatiecommissie adviseerde dat ook in april. Ik citeer: "Laat alleen een nieuwe omroep toe als er een andere verdwijnt." De SP-fractie heeft in principe niets tegen nieuwe omroepen, maar als de oude bereid zijn zich weer echt te profileren, zijn nieuwe wellicht overbodig.

Een ander advies was om de kerkelijke omroepen samen te laten gaan of onder te brengen bij bevriende ledenomroepen. De minister zegt daarover: "Wij gaan eerst feiten verzamelen en dan besluiten of wetgeving noodzakelijk is." Onze vraag is: waarom is dat onderzoek niet al lang gedaan, dus voordat deze wet werd geschreven? Hoe kan het dat een zo voor de hand liggend onderzoek nog niet is gedaan?

Er zijn adviezen en ideeën geleverd waarmee echt een basis gelegd had kunnen worden om het unieke Nederlandse publieke bestel pluriform en bestelbaar te houden of weer te maken. Geen ervan vinden wij terug in deze wet. De nieuwe passagiers stappen dus straks in de overvolle omroepbus. Dat heeft niet alleen gevolgen voor de bestuurbaarheid van het bestel. Het heeft ook financiële consequenties voor de al bestaande omroepen, en daarmee weer voor de programma's. Meer omroepen betekent immers dat er nog meer geld nodig is voor gebouwen, voor het optuigen van eigen administraties en voor allerlei andere overheadkosten, tot en met, zoals bij de twee moslimomroepen, heel veel geld om advocaten te betalen als zij elkaar processen aandoen. Dat is allemaal geld dat niet aan programma's kan worden besteed, terwijl programma's maken toch de enige reden van bestaan van de publieke omroep is.

Het gevolg van de komst van nieuwe omroepen en het blijven zitten van de oude is dat de omroepen financieel in de knel komen. Hun budget gaat drastisch naar beneden. Klopt het dat het garantiebudget voor de oude omroepen per 2011 daalt met 4 mln. tot 9 mln. -- op een budget van 33 mln. -- als naast MAX en LLiNK de twee nieuwkomers erbij komen? Dan praten wij nog niet over de gevolgen van de economische crisis voor de STER-inkomsten. Is te overzien welk bedrag dit jaar minder binnen zal komen? Welke gevolgen heeft dat dan weer voor de programmabudgetten?

Nu kan een cynicus vragen waarom ik mij zo druk maak over de financiële positie van de omroepen. Immers, zij betalen nog even vrolijk absurd hoge beloningen aan presentatoren die volgens de mode van de dag "unieke talenten" heten te zijn. Het zou inderdaad voor de hand liggen als omroepen die in de problemen raken, beginnen met deze grootverdieners stevig aan banden te leggen. Dat zou een slok op een borrel schelen. Wij zijn bang dat straks de "hardwerkende programmamaker", om collega Biermans te parafaseren, de dupe wordt, en daarmee programma's die niet zelden heel wat dieper steken dan de babelboxen waar het unieke talent zich thuis voelt.

De minister heeft verleden week gelukkig een stokje gestoken voor de plannen van de raad van bestuur om bij de publieke omroep boven de Balkenendenorm te gaan zitten. Bravo! Alleen, als wij tegelijkertijd lezen over de bv-constructies van presentatoren, die niet door het Commissariaat voor de Media in het onderzoek naar topinkomens zijn betrokken, dan houden wij het angstige gevoel dat de grootverdieners straks langs een omweg toch blijven krijgen wat zij nu ook al hebben. Kan de minister die ongerustheid wegnemen?

Daarnaast begrijpen wij niet waarom wel uitzonderingen worden gemaakt voor zogenaamd unieke talenten. Wat is de argumentatie daarvoor? Hoe voorkom je dat je door het maken van uitzonderingen op een hellend vlak belandt?

Wij menen dat het voor iedereen die de publieke zaak zegt te willen dienen, beneden zijn of haar waardigheid zou moeten zijn om daar stinkend rijk van te worden. Dit is ook een reactie op de vraag naar argumenten van de heer Asscher. Wie kiest voor de publieke zaak, en daar zelfs een boegbeeld van is, heeft de taak om te tonen dat daar andere normen en waarden gelden dan die van de graaicultuur. Dat mag dan misschien als een stap terug in de tijd worden gezien, maar Hilversum zou bij velen wel in achtung stijgen als die stap werd gezet.

Ik heb nog twee vragen. De eerste vraag gaat over de NPS. Tot nu toe had deze omroep letterlijk tot taak om 40% van zijn zendtijd te vullen met cultuur. Daarvan moest 20% aan kunst worden besteed. Dat concrete programmavoorstel wordt in de algemene maatregel van bestuur veranderd in de nogal vage taakomschrijving "aanbod van culturele aard, waaronder kunst". De minister verdedigt die verandering door te wijzen op de prestatieovereenkomst, maar die geldt niet voor de NPS, maar voor de totale publieke omroep.

Zij is bovendien niet afdwingbaar. Wat was er eigenlijk mis met die heel concrete garanties voor kunst- en cultuurprogrammering? Nu lijkt het mogelijk dat de NPS straks veel minder aan kunst en cultuur gaat doen. Of zie ik dat helemaal verkeerd? Dan hoor ik dat graag. Kan de minister mijn ongerustheid misschien wegnemen?

Tot slot de lokale omroep. Wij hadden graag gezien dat via deze wet het geld dat naar de gemeenten gaat voor de lokale omroep zou worden geoormerkt. Ik weet uit eigen waarneming dat het nu voorkomt dat "lastige" lokale omroepen, die wij juist heel erg hard nodig hebben in een verschralend medialandschap, van de gemeenten niet krijgen waar zij volgens het richtbedrag in deze wet aanspraak op kunnen maken. Ook hier laat deze wet een kans op duidelijkheid liggen. Want welke mogelijkheid biedt deze wet een lokale omroep als een gemeente het normbedrag niet uitbetaalt?

Ik zie het antwoord van de minister op deze en alle andere vragen met belangstelling tegemoet.

De heer **Asscher** (VVD): Ik heb met genoeg het eerste deel van het betoog van collega Slager beluisterd. Aan het eind moet hij toch gecorrigeerd worden, als hij tracht mij te citeren.

De heer **Slager** (SP): Ik citeer de heer Asscher niet.

De heer **Asscher** (VVD): Des te beter, want ik voelde mij er niet in thuis.

Het BPO heeft betrekking op de vrije markt in de publieke sector. Ik kan mij goed voorstellen dat enige matiging wordt betracht als het om belastinggeld gaat, maar wij moeten ons wel realiseren dat het aanbod naar de commerciële omroep verschuift als wij de beloning in de vrije sector op welk niveau dan ook aftoppen. Ik houd mij verre van opmerkingen over een graaicultuur of over de heel hoge salarissen die daar worden betaald, zoals de heer Slager dat verwoordde, want daar voel ik mij helemaal niet bij thuis.

De heer **Slager** (SP): Waarvan akte!

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

* B

!Publieke gezondheidszorg!

Aan de orde is het **debat over de aan de Eerste Kamer gedane toezegging (31316, letter G) inzake artikel 5, derde lid, Wet publieke gezondheid.**

De **voorzitter**: Ik heet de ministers Klink en Rouvoet van harte welkom in de Eerste Kamer.

**

* N

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Voorzitter. De VVD-fractie hecht eraan plenair toe te lichten welke bezwaren in haar midden leven ten aanzien van het ekd, nu er over dit onderdeel van het wetsvoorstel waarmee het ekd werd ingevoerd, geen plenair debat heeft plaatsgevonden; dat geldt overigens voor het hele wetsvoorstel. In het vervolg zal ik namens de VVD-fractie betogen dat "grootschalige digitale persoonsdossiers een nieuw, nauwelijks begrepen en immens maatschappelijk gevaar vormen. Wie een elektronisch dossier vergelijkt met een kaartenbak, is dom of te kwader trouw of beide." Dit is een quote van een de meest briljante en gerespecteerde wis- en natuurkundigen die wij in Nederland kennen, namelijk prof. Vincent Icke. Hij spreekt dit oordeel uit over het epd, maar met het ekd is het niet anders gesteld.

Ik herhaal het citaat: "Grootschalige digitale persoonsdossiers vormen een nieuw, nauwelijks begrepen en immens maatschappelijk gevaar. Wie een elektronisch dossier vergelijkt met een kaartenbak, is dom of te kwader trouw of beide." Dit citaat is ons ultieme argument tegen het ultieme argument van de minister ten gunste van het ekd, dat het namelijk "niet meer is dan het digitaliseren van een kaartenbak". Het is de laatste troef van de voorstanders van deze ramp, want alle andere genoemde argumenten tegen een ekd konden niet adequaat worden weerlegd. Het argument dat het niet meer is dan een kaartenbak, is onzinnig, is naïef en negeert de werkelijkheid van het publieke net: gegevens die daarop terecht komen, zijn voorgoed vastgelegd. Wij zullen ons als fractie in de toekomst dan ook met alle macht verzetten tegen het epd. Overigens hierbij graag de vraag aan vele partijen in deze kamer die de Paspoortwet met zijn verplichte vingerafdrukken een brug te ver vinden, als het gaat om privacy. Waarom hiertegen bezwaar maken en niet tegen ekd en epd? Deze beide zijn een inbreuk op de privacy op een veel grotere schaal.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Ik heb een vraag om het voor mezelf te verhelderen. Ik vind dat u best wel zware taal spreekt.

De **voorzitter**: Ik heb helemaal geen zware taal gesproken, mevrouw Slagter. Via de voorzitter graag.

**

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Voorzitter, excuus. Ik ben van mening dat mevrouw Dupuis best wel zware taal verkondigt. Hoe is die te rijmen met dat de wijziging van de Paspoortwet van de zijde van de VVD vrij geruisloos is geaccordeerd?

Mevrouw **Dupuis** (VVD): In dat geval was er een heel goed argument voor. Die inbreuk op de privacy valt bovendien niet bij benadering te vergelijken met de inbreuk op de privacy die een elektronisch dossier -- waarover wij het nu hebben -- vormt.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Hoe staat het dan met de accordering van het epd door de VVD-fractie in de Tweede Kamer?

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Men kan vermeerderd inzicht hebben. Wij zullen ons als fractie in de toekomst dus met alle macht verzetten tegen het epd. Overigens beantwoordt mevrouw Slagter niet mijn vraag waarom men zo moeilijk doet bij de Paspootwet en bij dit wetsvoorstel eigenlijk helemaal niet.

Dan nog eens de belangrijkste bijkomende argumenten tegen het ekd. Het is onzinnig om van alle kinderen uitgebreide dossiers aan te leggen, omdat maar een klein gedeelte van alle kinderen in de problemen zal komen. Het grootste deel van de opgeslagen gegevens zal geen nut hebben, maar vormt wel een groot risico. De minister herhaalt als reactie op dit bezwaar steevast het foute argument dat het zo goed is voor de hulpverlening. Maar meer dan 90% van alle kinderen komt, godzijdank, helemaal niet in de buurt van hulpverleners, omdat het goed met hen gaat.

Dan wordt er steeds, ook hier in de Kamer, gezegd: het vastleggen van de gegevens gebeurt al. Dat is een interessant argument. Het is namelijk een heel onzinnelijke manier van reageren, alsof gewoonte rechtvaardiging geeft. Niet dus, weet elke eerstejaars student in de wijsgerige ethiek. Gewoonte geeft géén rechtvaardiging. Dat je iets altijd al zo doet, betekent niet dat het daarom te rechtvaardigen is.

Het argument dat een kaartenbak iets heel anders is dan een elektronisch databestand, heb ik al een paar keer genoemd. Het kan niet vaak genoeg worden herhaald.

Het aantal vragen dat dient als basis van het ekd, betekent een te grote inbreuk op de privacy en persoonlijke levenssfeer van ouders en hun kinderen. Er is geen antwoord gekomen op onze herhaalde vragen over het soort vragen die de basis van het ekd zullen vormen, en naar de reden waarom zoveel items aan de orde komen. Ook de door vele ouders reeds op dit moment ervaren inbreuk op hun privacy door de aard van de vragen krijgt geen voldoende rechtvaardiging. Veel vragen zijn -- zoals wij al eerder hebben betoogd -- te subjectief, te vooringenomen en alleen verdedigbaar in het kader van een totalitaire staat met ernstig paternalistische trekken.

Wij hebben gevraagd hoe en door wie de honderdduizenden dossiers zullen worden bijgehouden, eerst als ze nog bij de consultatiebureaus liggen en later als ze bij de GGD's zijn. Er is geen antwoord gekomen. Er is wel heel veel geld voor gereserveerd.

De toegang tot de dossiers is voorbehouden aan medische professionals, zegt de minister voortdurend. Het is een medisch bestand. Hoe kan het dan werken als er andere hulpverleners zijn, en de dokter juist niet degene is die tot de actuele hulpverleners behoort? De minister spreekt steeds over hulpverleners voor wie de dossiers zo belangrijk zijn, maar nogmaals: 90% van de kinderen zal nooit met hulpverleners (van de jeugdzorg) in aanraking komen na de gewone

procedure bij de consultatiebureaus, die alleen preventief zijn. Het is voorts niet duidelijk of het nu medische dossiers zijn of toch niet. Hebben de Bureaus Jeugdzorg nu toegang tot de bestanden, en zo ja, onder welke voorwaarden? Het is niet duidelijk.

De bewaartermijn is in elk opzicht onbegrijpelijk. De volwassenwording van het kind wordt op 18 jaar gesteld, terwijl een kind volgens het gezondheidsrecht bij 16 jaar volwassen is. Vervolgens moeten de dossiers nog vijftien jaar bewaard worden, tot het 34ste jaar dus. Een jeugdzonde kan zo een kind eindeloos volgen. Bovendien is door Icke vastgesteld dat dit soort databestanden onbeheersbaar en vooral ook onvernietigbaar zijn.

Er is volstrekt niet gereageerd op ons bezwaar dat pas als er sprake is van een ernstig probleem met een kind, een dossier te rechtvaardigen valt. Wij hebben geen bezwaar tegen een verwijzindex, zolang de omgang met het minderjarige kind deze noodzakelijk maakt. Er is dan een indicatie.

De beheersbaarheid van een ekd heeft nauwelijks of eigenlijk helemaal geen, aandacht gekregen. Toch zegt prof. Icke dat de "beheerssoftware exponentieel stijgt" en dat de "gegevens oncorrigeerbaar en onherroepelijk zijn en van meet af aan intrinsiek onbeheersbaar". De overtuiging dat bezwaar maken door ouders leidt tot verwijdering van de gegevens uit het gehele systeem, is daarom niet correct maar een leugen. Gegevens als deze zijn niet te corrigeren; wat erin zit, komt er niet meer uit. Dit ervaren vele Nederlandse burgers dagelijks. Of het nu om een bankrekening gaat, een foutje bij de belastingaanslag of -aangifte, het kost steeds de grootste moeite om fouten uit een elektronisch databestand te krijgen. Verandering levert zelden vernietiging van de oude bestanden op, wel wordt er een ander bestand naast gezet. Iedere computerdeskundige kan dit bevestigen.

Icke wijst voorts op onoordeelkundig gebruik, ambtelijk misbruik, commercieel misbruik en crimineel misbruik. De minister lijkt hiervan geen idee te hebben.

Ik concludeer: de Nederlandse Staat is bezig een ernstige schade te organiseren jegens de burger, volledig in strijd met artikel 10 van onze Grondwet, dat de persoonlijke levenssfeer beschermt. De VVD tekent hiertegen een hartstochtelijk protest aan.

De heer **Van de Beeten** (CDA): Voorzitter. Op het impliciete verwijt dat ook de CDA-fractie ofwel dom, ofwel te kwader trouw is, moet ik misschien straks nog maar even terugkomen. In ieder geval geeft het betoog van mevrouw Dupuis mij aanleiding tot de vraag waarom de VVD-fractie dan niet voorstelt om in het wetsvoorstel, waarvan de afhandeling nu definitief aan de orde is, een verbod op te nemen op het digitaliseren van bestaande dossiers. Dat is dan immers de enige logische consequentie. Wij hebben vastgesteld dat er in de jeugdgezondheidszorg al op grote schaal, gewoon op basis van vrijwilligheid en eigen initiatief,

dossiers worden gedigitaliseerd. Als ik het goed begrijp, zegt mevrouw Dupuis: dat is verkeerd, dat is fout, dat gaat helemaal niet de goede kant op. Dan is de enige consequentie dat de VVD-fractie hier dan nu bepleit dat er in de Wet publieke gezondheid in plaats van een plicht tot digitalisering ten behoeve van wat de minister ongetwijfeld nog zou gaan toelichten, een verbod moet worden opgenomen op het digitaliseren van dossiers. Dat hoor ik haar echter niet zeggen.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Ik dacht dat de heer Van de Beeten op de hoogte was van het feit dat de Eerste Kamer niet kan amenderen. Wij hebben maximaal verzet gepleegd. Dat is hem ook niet onbekend. Deze wet ligt voor en deze wet vinden wij onaanvaardbaar. That's it.

De heer **Van de Beeten** (CDA): Akkoord, dat ben ik met u eens. Staatsrechtelijk hebt u daar gelijk in, maar wat is uw politieke oordeel? Bent u politiek van mening dat er een verbod op de digitalisering van de dossiers van de jeugdgezondheidszorg zou moeten worden opgenomen in de wet?

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Het is de vraag of dat helpt. Ik kan niet overzien of het al zo ver ontwikkeld is dat er een verbod zou moeten komen om het tegen te houden. Wij vinden het hoe dan ook ongewenst en wij zouden er alles voor over hebben als de minister probeert het verder kort te sluiten, de zaak te stoppen en waar mogelijk terug te draaien. Het grote probleem is echter dat het natuurlijk al ver gaat. Wij vinden het een drama, een ramp. Zoals ik ook zei: wij moeten Nederland voor deze ramp behoeden. Helaas vind ik daarvoor bijzonder weinig weerklank in deze Kamer.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Voorzitter. Ik heb ook nog een vraag aan mevrouw Dupuis. Ik meen dat zij zei dat dit hele wetsvoorstel verworpen zou moeten worden, maar wij hebben het als hamerstuk aangenomen. Ik meen dat de VVD-fractie toen geen aantekening heeft gevraagd.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Ik bedoel niet de Wet publieke gezondheid. Dat heb ik zelfs een elegant wetsvoorstel genoemd. Ik bedoel dit onderdeel van het wetsvoorstel. Dat mag absoluut niet aangenomen worden in onze ogen.

*N

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Voorzitter. Ik ben even in onzekerheid namens wie ik allemaal het woord voer, aangezien de fractie van D66 had aangegeven dat zij gezamenlijk met de VVD-fractie zou optreden, maar ik mevrouw Dupuis daar niet over gehoord heb. Ik ga er dus maar van uit dat ik namens alle fracties spreek, met uitzondering van de VVD.

Het wetsvoorstel Wet publieke gezondheid is op 7 oktober 2008 in deze Kamer als hamerstuk afgedaan, nadat de commissie op 23 september 2008 een schriftelijke toezegging van de minister van VWS had ontvangen dat hij voornemens was

om artikel 5, derde lid, van de Wet publieke gezondheid begin 2009 in werking te doen treden, maar niet dan nadat de bij de Eerste Kamer levende vragen door de minister voor Jeugd en Gezin naar tevredenheid zouden zijn beantwoord. De wet is, behoudens artikel 5, derde lid, en artikel 5a, op 1 december 2008 in werking getreden.

De commissie was van mening dat het betreffende artikel, waarin gemeenten verplicht worden om bij de uitvoering van de jgz gebruik te maken van digitale gegevensopslag, veel vragen oproep en onduidelijkheden schiep. Zij was voorts van mening dat die vragen in de tot dan verschenen memorie en nadere memorie van antwoord van de minister van VWS onvoldoende waren beantwoord. De commissie gaf aan de minister te kennen dat het betreffende artikel niet in werking kan treden dan nadat de Eerste Kamer hier expliciet haar goedkeuring aan heeft gegeven. Op 9 december 2008 heeft de minister voor Jeugd en Gezin gereageerd op de door de commissie VWS/JG bij brief van 5 november 2008 gestelde vragen over de digitaliseringsplicht in de jeugdgezondheidszorg. Op 27 januari 2009 heeft de commissie aan de minister vervolgvragen toegezonden en aangegeven, welke vragen naar haar mening niet afdoende beantwoord waren. Op 6 april 2009 heeft de minister daarop weer gereageerd. Vervolgens vond op 9 juni 2009 een mondeling overleg plaats van de commissie met de minister voor Jeugd en Gezin over dit onderwerp.

Na bespreking in de vergaderingen van 16 en 23 juni heeft de commissie geconcludeerd dat het er bij de digitaliseringsplicht om gaat dat de tot nu toe gebruikte papieren dossiers digitaal worden opgeslagen, decentraal. Het beoogt een verbetering van de dossiervorming binnen de jgz. De minister heeft ons verzekerd dat het in deze fase niet gaat over een breed ekd en dat er met de invoering van de digitaliseringsplicht geen onomkeerbare stappen worden gezet.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Voorzitter. Ik maak er bezwaar tegen dat mevrouw Slagter steeds spreekt over "de commissie". Zij kan volgens mij alleen maar spreken namens zichzelf. Zij spreekt in ieder geval niet namens de VVD en zij spreekt ook niet -- dat moet ik er nog aan toevoegen -- namens D66, namens wie ik zojuist het woord voerde. Spreken over de commissie kan dan eigenlijk niet.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Voorzitter. Als mevrouw Dupuis had opgelet, dan had zij kunnen horen dat ik mijn bijdrage ben begonnen met de opmerking dat ik mij heb afgevraagd wat de positie van D66 was. Ik had namelijk begrepen dat mevrouw Dupuis mede namens de fractie van D66 zou spreken. Dat heeft in ieder geval de fractie van D66 tegen mij gezegd. Ik heb het haar echter niet horen zeggen. Zij heeft het nu wel gezegd, dus als ik spreek namens de commissie, dan gaat het dus om de commissie minus die twee partijen.

De **voorzitter**: Ik vrees dat ik u moet corrigeren. U spreekt niet namens de commissie minus twee

partijen. Formeel spreekt u namens de andere fracties die in die commissie vertegenwoordigd zijn.
**

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Het zal ingewikkeld zijn om dat nog even snel uit mijn hoofd te leren, maar ik doe mijn best.

Voorzitter. De minister heeft ons dus verzekerd dat het in deze fase niet gaat om een breed ekd. Met de invoering van de digitaliseringsplicht worden geen onomkeerbare stappen gezet. Het dossier is een medisch dossier in de zin van de WGBO, dat alleen is in te zien binnen de jeugdgezondheidszorg. Ook het recht op inzage valt onder het WGBO-regime. Ouders hebben dat recht, evenals het recht op het vragen van schrappen of zelfs vernietiging van bepaalde gegevens, tenzij uiteraard het belang van het kind zich hiertegen verzet. Worden digitale dossiers overgedragen, dan dient de overdracht, evenals bij papieren dossiers, gewaarborgd en veilig te zijn en met toestemming van de ouders te geschieden.

Alle fracties binnen de commissie VWS, met uitzondering van de fracties van VVD en D66, hebben de minister in overweging gegeven om de bewaartermijn van 15 jaar die in de WGBO geldt ten aanzien van medische dossiers en die ook geldt voor de digitale dossiers in de jgz, tegen het licht te houden en eerder te bekorten dan, zoals kennelijk wordt overwogen, de termijn in de toekomst nog te verruimen naar 30 jaar.

Het digitale jgz-dossier is gericht op preventie, op het vastleggen van de normale ontwikkeling van een kind en niet op het verzamelen van klachten. De minister voor Jeugd en Gezin heeft toegezegd, hiernaar te kijken en in overleg met zijn collega van VWS te treden.

Voorzitter, alle fracties binnen de commissie VWS/JG, met uitzondering van de fracties van D66 en de VVD, hebben het op prijs gesteld dat beide ministers zich zo hebben ingespannen om de bij de commissieleden levende vragen naar tevredenheid te beantwoorden en willen hen daar beiden voor danken. Alle fracties binnen de commissie VWS/JG, met uitzondering van de fracties van D66 en de VVD, willen daarom nu expliciete toestemming geven aan de minister van VWS om bij Koninklijk Besluit artikel 5, derde lid, van de Wet publieke gezondheid in werking te doen treden.

*N

Minister **Rouvoet**: Voorzitter. Dank aan de woordvoerders. Ik zal graag ingaan op hun inbreng. Laat ik daarbij de omgekeerde volgorde aanhouden. Ik ben de voorzitter van de commissie erkentelijk voor haar slotwoorden, waarin zij namens een aantal fracties heeft aangegeven ...

De **voorzitter**: Het is niet de voorzitter van de commissie. Het is mevrouw Slagter die namens een aantal fracties het woord heeft gevoerd.

**

Minister **Rouvoet**: Ik dank mevrouw Slagter voor haar conclusie, die zij namens een groot aantal fracties in deze Kamer heeft uitgesproken en die

door die fracties wordt gedeeld, namelijk dat de weg vrij is voor de minister van VWS, die verantwoordelijk is voor de Wet publieke gezondheid, waar dit een onderdeel van is, om bij Koninklijk Besluit artikel 5, derde lid, van de Wet publieke gezondheid in werking te doen treden. Ik dank haar en de fracties namens welke zij sprak ook voor de argumentatie die zij daarbij gaven, namelijk dat de vele vragen die zijn gesteld rondom de digitaliseringsplicht -- over dat onderwerp ging het in de Wet publieke gezondheid -- naar tevredenheid zijn beantwoord. Zij stelt dat de hele Kamer daar zeer aan hecht. Ik dank haar voor die mededeling en die conclusie.

Ik kom nu op de bijdrage van mevrouw Dupuis, naar ik begriep mede uitgesproken namens de fractie van D66. Ik moet eerlijk bekennen dat ik een beetje zit te zoeken naar waar ik zal beginnen. Wij hebben hier een uitvoerige gedachtewisseling gehad, zowel schriftelijk als mondeling. Daarnaast zijn er vele vragen gesteld die zowel schriftelijk als mondeling diverse malen zijn beantwoord en waar wij ook nog eens in een uitvoerige gedachtewisseling over hebben gesproken, nog zeer onlangs. Ik denk dat het verstandig is om in elk geval nog eens te verwijzen naar een aantal feitelijke vragen waarvan mevrouw Dupuis in de veronderstelling verkeert dat die tot dusverre niet zijn beantwoord en die eigenlijk al in de verklaring die mevrouw Slagter heeft afgelegd, namens de rest van de fracties zijn beantwoord.

Er is een aantal vragen waarvan mevrouw Dupuis kennelijk de beantwoording heeft gemist, zoals de vraag wie er nu toegang hebben tot de dossiers van de jeugdgezondheidszorg. Zoals mevrouw Slagter al heeft aangehaald, zijn dat alleen de medewerkers van instellingen voor jeugdgezondheidszorg. Die vraag heeft mevrouw Dupuis nu opnieuw gesteld. Ik weet niet op hoeveel plaatsen in de schriftelijke en mondelinge beantwoording die vraag is beantwoord, maar hij is meermalen beantwoord. Ik wil geen misverstanden laten bestaan, zonder dit hele debat over te doen. Ik heb ook niet het vermoeden, gehoord de toonzetting van de inbreng van mevrouw Dupuis, dat ik met een beantwoording ten vijfde of zesde male de fracties van de VVD en D66 zal kunnen overtuigen. Ik hecht er echter wel aan om de suggestie weg te nemen dat een groot aantal vragen niet zou zijn beantwoord. Er is te verwijzen naar alle plekken waar dat wel is gebeurd. Ik zal er vanaf zien om die feitelijke antwoorden te herhalen, tenzij mevrouw Dupuis er zeer veel prijs op stelt dat ik de vindplaatsen daarvan nog laat opzoeken.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Daar stel ik geen prijs op. Ik stel dus vast dat de zaak-Savanna, een van de drie casussen die ten grondslag ligt aan deze wetgeving, niet door het ekd had kunnen worden opgelost als daar alleen artsen inzicht in kunnen krijgen. In die zaak ging het juist om een heleboel andere hulpverleners die slecht met elkaar communiceerden. Het antwoord van de minister maakt dus duidelijk dat waar het eigenlijk om is begonnen en waar op zich geen bezwaar tegen kan bestaan, namelijk dat wordt geprobeerd om zo veel

mogelijk samen te werken als er iets mis is, via het ekd niet mogelijk is.

Minister **Rouvoet**: Dat is een feitelijk correcte vaststelling. Daar is in de discussie ook nooit onduidelijkheid over geweest. In dat soort zaken gaat het om de communicatie en de informatie - uitwisseling tussen medewerkers van verschillende soorten instanties. Daar gaat het ekd inderdaad niet over. Dat heeft mevrouw Dupuis dus goed begrepen. Het ekd zijn de dossiers, de informatie, van de jeugdgezondheidszorg. Zo lang een kind zich alleen binnen de jeugdgezondheidszorg beweegt, is er dus uitwisseling mogelijk. Als het daarbuiten komt, red je het inderdaad niet met het ekd. Daar ging onze discussie met de commissie echter niet over. Die discussie ging niet over de werking van het ekd, al zijn daar wel veel vragen over gesteld. De discussie ging in laatste instantie ook niet over niet over de vraag of er ooit zoiets had moeten komen als een breed ekd. Mevrouw Slagter heeft terecht vastgesteld dat ik er namens de regering geen twijfel over heb laten bestaan dat wij hiermee geen breed ekd invoeren en dat ik ook niet van plan ben om het ekd breder open te stellen voor anderen dan medewerkers van instellingen voor jeugdgezondheidszorg. Ook dat is vele malen gezegd. Mevrouw Dupuis heeft er gelijk in dat niet allerlei artsen of andere hulpverleners en instanties toegang hebben tot het ekd, maar dat is in alle stukken terug te vinden. Dat kan geen nieuws zijn.

Meer in het algemeen moet ik zeggen, ook gelet op de toon van de bijdrage, dat het bijna ondoenlijk is om alle misverstanden in de tekst van mevrouw Dupuis opnieuw langs te lopen. Ik heb ook het gevoel dat er een groot wantrouwen jegens de sector uit spreekt. Ik wil daar wel iets tegenin brengen. Als mevrouw Dupuis aan het eind van haar bijdrage spreekt over de risico's van onoordeelkundig gebruik, ambtelijk misbruik, commercieel misbruik en crimineel misbruik, heeft zij het over gebruik door uitsluitend medewerkers binnen de jeugdgezondheidszorg. Er zijn geen ambtenaren die toegang hebben tot het ekd en ook geen andere instanties. Als zij het vermoeden heeft van onoordeelkundig gebruik, ambtelijk misbruik, commercieel misbruik en crimineel misbruik, kan dat twee dingen betekenen: zij heeft in essentie niet heeft begrepen waar het ekd toe dient of zij beticht degenen die wel gebruik maken van het ekd van dit soort misstappen. Dat vind ik ernstig. Ik vind daar ook een zeker denigrerend optreden jegens medewerkers in de jeugdgezondheidszorg, van de consultatiebureaus en de GGD, uit spreken. Ik wil daar krachtig stelling tegen nemen.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Ik dacht dat de minister de Heidelbergse catechismus beter kende dan ik. Daarin staat dat de mens is geneigd tot alle kwaad. Alles wat kan misgaan -- dat staat trouwens niet in de Heidelbergse catechismus, maar dat weet de minister uit andere bronnen en zeker uit ervaring -- gaat ooit mis. Dat is wat ik ook zeg. Ik citeer Vincent Icke zo uitvoerig omdat hij niet een categorie mensen wantrouwt, maar omdat hij aangeeft dat principieel zo'n groot bestand -- dat

geldt ook voor het epd -- onbeheersbaar is en dat gegevens er nooit uit weg kunnen komen. Daar hoor ik de minister niets over zeggen, terwijl het cruciaal is dat als je mensen belooft dat hun gegevens eruit mogen, als de ouders dat willen, dat ook mogelijk moet zijn. En eigenlijk kan dat dus niet.

Minister **Rouvoet**: Dat brengt mij misschien wel bij de kern van de zaak. Mevrouw Dupuis is haar verklaring begonnen met het citeren van prof. Icke, die het vooral heeft over de gevaren van het publieke net. Laten wij beginnen met de vaststelling dat het ekd dossiervorming betreft binnen de jeugdgezondheidszorg en er dus geen sprake is van een publiek net. Als zij haar eigen bijdrage nog eens in dat licht zou lezen, zou zij denk ik tot andere oordelen komen. Het gaat niet om een publiek net. Het publieke net is inderdaad niet vergelijken met een kaartenbak. Daarom zijn wij ook zo zorgvuldig met het maken van bepalingen over de bescherming van persoonsgegevens.

Als mevrouw Dupuis echter begint met het misverstand, bewust of onbewust, dat het hier gaat om het publiek net en vervolgens zegt dat iedereen erbij kan, onder wie criminelen, wordt het wel lastig om uit te leggen. Erkent mevrouw Dupuis met mij dat medewerkers in de jeugdgezondheidszorg geen ambtenaren zijn, dus dat van ambtelijk misbruik geen sprake kan zijn? Erkent zij met mij dat medewerkers in de jeugdgezondheidszorg door de bank genomen geen criminelen zijn en dat door gebruik door professionals in wie wij vertrouwen mogen hebben dus geen sprake is van potentieel crimineel gebruik binnen de jeugdgezondheidszorg? Ik zou het op prijs stellen als zij deze verdachtmakingen in de richting van een sector die te goeder trouw zorg en hulp verleent aan kinderen zou terugnemen.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Ik pieker er niet over. Het citaat dat ik tweemaal heb voorgelezen -- kennelijk was dat niet voldoende -- luidt: wie een elektronisch dossier -- daar hebben wij het over -- vergelijkt met een kaartenbak is dom of te kwader trouw of beide. Dat is een veel principiëlere uitspraak die gaat over een elektronisch dossier en dat is precies wat het ekd is.

Minister **Rouvoet**: Ik constateer dat mevrouw Dupuis haar oordeel over de medewerkers in de jeugdgezondheidszorg handhaaft. Ik betreur dat en heb daar het mijne tegenovergesteld. Ik heb aangegeven dat er wel degelijk een verschil is met gebruikmaken van een publiek net en ook tussen een digitaal dossier en een kaartenbak. Mijn stelling is nooit geweest dat dit hetzelfde is. Het proces waarover wij hier spreken, heeft echter in essentie betrekking op het digitaliseren van een kaartenbak. Dat is precies wat er gebeurt. Daarmee zeg ik juist niet dat het hetzelfde is, want dan zouden wij er niet met elkaar over hoeven spreken. Ik weet niet precies welke suggestie mevrouw Dupuis in het nu drie keer herhaalde citaat wil leggen. Het is echter noch dom, noch getuigt het van kwade trouw om te signaleren waar de jeugdgezondheidszorg nu mee

bezig is, met gemotiveerde medewerkers die het beste voorhebben met de kinderen. Het past niet om daar in termen van ambtelijk misbruik of kwade trouw over te spreken.

Mijn algemene punt is dat ik, ook gehoord het betoog van mevrouw Dupuis, sterk de indruk heb dat de bezwaren van de fracties van de VVD en D66 niet zozeer zijn gericht tegen de digitaliseringsplicht, het eigenlijke onderwerp waarover wij vandaag spreken. Het gaat deze fracties vooral om de dossierplicht en de werkwijze in de jeugdgezondheidszorg. Daar richten alle bezwaren van mevrouw Dupuis zich tegen. Dat mag. Het is legitiem. Deze dossierplicht wordt echter niet geregeld in het onderdeel van de wet waarover wij nu in gesprek zijn. Die is namelijk al haarfijn geregeld -- ik verwijs opnieuw naar de bijdrage van mevrouw Slagter -- in de WGBO. Die ligt nu niet ter tafel, maar werd, zo zeg ik uit mijn hoofd, in 1993 behandeld in deze Kamer. Daar is dat in geregeld, inclusief de bewaartermijnen en de definitie van een medisch dossier. Mevrouw Dupuis heeft ongelijk als zij zegt dat het onduidelijk is of dossiers van de jeugdgezondheidszorg medische dossiers zijn of niet. Ik weet niet hoe vaak het al zwart op wit staat, maar het zijn medische dossiers omdat de WGBO deze als zodanig definieert. Dossiers van de jeugdgezondheidszorg zijn medische dossiers, dus is het regime van de WGBO van toepassing op de dossiers van de jeugdgezondheidszorg, inclusief de bewaartermijn. Helderder kan ik het niet zeggen. Het is aan de twee fracties die nu hebben gesproken of zij dit accepteren of niet.

Uiteraard hebben digitaliseringsprocessen de potentie om aan de privacy te raken. Zonder mij echter te begeven in de afwegingen van fracties over de vraag of de Paspoortwet of het ekd ernstiger is, hecht ik eraan om erop te wijzen dat er tussen deze twee zaken een cruciaal verschil is. Mevrouw Dupuis zei het zojuist zelf ook al; bij de Paspoortwet spreken wij over een vingerafdruk die verplicht moet worden afgegeven. Bij het ekd spreken wij over vrijwillig gebruik van de jeugdgezondheidszorg. Daarom is minder snel sprake van inbreuk op de privacy. Immers, mensen geven toestemming voor het opslaan van informatie over hun kinderen in de jgz-dossiers. Er is daardoor ook een cruciaal verschil in de regeling die de overheid daarbij moet treffen. Afname van een vingerafdruk voor een paspoort is verplicht, maar het gebruik van de jeugdgezondheidszorg is vrijwillig. Mensen geven toestemming om gegevens op te slaan. In het laatste geval is er geen sprake van inbreuk op de privacy. Wellicht heb ik op dit punt enig licht kunnen werpen bij de afweging die de fracties hebben gemaakt.

Over een ander belangrijk punt kan ik vrij kort zijn. Mevrouw Dupuis zei: het is onzinnig om van alle kinderen uitgebreide dossiers aan te leggen. Dit is opnieuw een vrij stevig oordeel over de werkwijze van de jeugdgezondheidszorg en de consultatiebureaus die al decennialang bestaat. Uiteraard levert gewoonte niet automatisch rechtvaardiging op. Als de fracties van de VVD en D66 dit echter menen, moeten zij werk gaan maken

van een wijziging of afschaffing van de WGBO. Daarmee tasten zij feitelijk de werkwijze aan van de schoolartsen en de consultatiebureaus. Nogmaals, dat mag wel, maar dat heeft geen verband met de vraag die vandaag voorligt, namelijk of de digitaliseringsplicht moet doorgaan. Dat heeft verband met het oordeel van de genoemde fracties over de WGBO en de daarin opgenomen verplichtingen voor de jeugdgezondheidszorg.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Wij spreken over 1185 vragen, waarvan een groot aantal in het geheel geen medisch karakter heeft. Er wordt gesteld dat de antwoorden op de vragen kunnen worden verwijderd als ouders het bij nader inzien toch niet goedvinden. Kenners van elektronische databestanden stellen dat dit helemaal niet kan. In een dergelijk groot net met zo veel knopen is dat volgens deze kenners niet mogelijk. Het gaat dus niet zomaar om een medisch dossier, maar om een dossier met 1185 vragen die soms buitengewoon ver gaan. Ik zal niet in details treden, maar alle mensen die zich hiermee hebben beziggehouden, weten dit. De minister weet dit ook.

Minister **Rouvoet**: Mag ik één woord uit de bijdrage van de VVD-fractie overnemen, namelijk dat dit een onzinnige redenering is? Deze redenering gaat namelijk voorbij aan de feitelijke werkwijze van de consultatiebureaus. Misschien mag ik mevrouw Dupuis in overweging geven om niet alleen te luisteren naar iemand die zonder enige twijfel zeer deskundig is op ICT-gebied, maar om zich ook te verstaan met de werkers in het veld die al decennialang gebruikmaken van instrumenten om risico's voor jeugdigen op te sporen. De jeugdgezondheidszorg is vrijwillig; dat is vele malen besproken.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Toch zijn de pakketten van 1185 vragen van heel recente datum. Hoe kan de minister in vredesnaam zeggen dat dit al 30 jaar aan de gang is? Van welk jaar is dit vragenpakket precies, mevrouw Duthler?

Mevrouw **Duthler** (VVD): Het stamt uit 2007.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Het stamt uit 2007.

Minister **Rouvoet**: Dit is feitelijk onjuist. Wij hebben het niet over vragenlijsten, maar over aandachtspunten die door consultatiebureauartsen worden gebruikt. Die zijn zeer gebruikelijk. De eerste aanzetten voor deze lijsten dateren uit de jaren vijftig. Het Van Wiechenschema -- misschien zegt het de woordvoerders iets -- is niet van 2007, maar van heel lang geleden. Dit zijn instrumenten van professionals zelf. Waar letten zij op bij het bepalen van de risico's voor deze jeugdigen? Werken de heupjes goed? Zijn er oogafwijkingen? Deze lijsten zijn zeer gangbaar.

De fracties van de VVD en van D66 blijven hardnekkig volhouden dat het hierbij gaat om lijsten van vragen die één voor één moeten worden ingevuld. Daarvan is geen sprake. Ik geef een

voorbeeld; wellicht kan dit de woordvoerders overtuigen. Van de elfhonderdzoveel punten op de formulieren -- eigenlijk gaat het om vakjes achter punten die mogelijk aan de orde komen -- gaan er naar ik meen acht over hartruisjes. Mijn vrouw is consultatiebureauarts en heeft daarmee regelmatig te maken. Voor u en mij niet te onderscheiden subtiele verschillen in de harttruis kunnen relevant zijn voor de beoordeling van de gezondheid van een kind. Als de consultatiebureauarts vaststelt dat er geen sprake is van hartafwijkingen, kan hij of zij zeven of acht vakjes overslaan. Dan zijn die punten voor het betreffende kind immers niet van toepassing. Als ze wel van toepassing zijn, wil ik graag dat dit ergens wordt vastgelegd, omdat wij dan iets kunnen doen aan een potentiële hartafwijking. Ik hoop dat mevrouw Dupuis dat ook wil.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Dit gaat over een medisch dossier. De minister vraagt naar de bekende weg. De vragen gaan echter ook over pedagogische methoden en de manier waarop ouders kinderen opvoeden. Dat heeft niets met geneeskunde te maken.

Minister **Rouvoet**: Nee, dat is waar; dat heeft niets met geneeskunde te maken, maar wel met jeugdgezondheidszorg. Daartussen is een cruciaal verschil. Het spijt mij dat mevrouw Dupuis en haar fractie dat niet inzien. Er is een principieel verschil tussen de jeugdgezondheidszorg, die preventief werkt, en de geneeskunde. Daarin heeft mevrouw Dupuis volstrekt gelijk. Vandaar dat de geneeskunde met andere instrumenten werkt dan de jeugdgezondheidszorg. Ik zeg echter nogmaals dat het al decennialang volstrekt gebruikelijk is binnen de jeugdgezondheidszorg om met elkaar af te spreken n waarop moet worden gelet. Ik geef daarbij de definitie die in de wetgeving wordt gebruikt; wellicht helpt dat ons verder. Het is een medisch dossier, omdat in de WGBO staat dat het dossier een medisch dossier is. De informatie die in het dossier kan zijn opgenomen, heeft al sinds jaar en dag -- dit veranderen wij vandaag niet -- betrekking op een goede fysieke, cognitieve en psychosociale ontwikkeling van het kind. Er is dus ook sprake van psychosociaal, dus over meer dan sec medisch. Het dossier blijft echter medisch, omdat de Kamer dat zo heeft bepaald als medewetgever van de WGBO. Zo simpel is het.

Ik zal een aantal andere argumenten niet opnieuw van een reactie hoeven te voorzien, omdat dit al vele malen is gebeurd. De kern van mijn betoog is dat bezwaren die opnieuw zijn herhaald, zich niet zozeer richten tegen de digitaliseringsplicht in de Wet publieke gezondheid, als wel tegen de werkwijze van consultatiebureaus en schoolartsen zoals geregeld in de WGBO. Nogmaals, dat is legitiem, maar daaraan veranderen wij niets door de discussie nu toe te spitsen op de digitaliseringsplicht. Die heeft een andere achtergrond.

De regering stoort zich aan de typering dat een ekd alleen verdedigbaar is in het kader van een totalitaire staat met ernstig paternalistische

trekken. Ik stap er in dit verband maar overheen. Ik herken het woord paternalisme uit de bijdrage van de VVD-fractie. Ik zie de heer Rosenthal zeer herkend knikken. Als je een ekd als instrument van de jeugdgezondheidszorg, in het kader van een totalitaire staat trekt -- ik zie zelfs de heer Kox knikken -- dan verdient dit eigenlijk geen serieuze reactie. Laat ik hier niet te veel over zeggen. Zo'n reactie gaat voorbij aan de vraag waarover wij vandaag spreken. Ik gun de VVD-fractie haar oordelen, maar de digitaliseringsplicht raakt wat mij betreft niet het onderwerp waarover wij vandaag spreken. Sterker nog, dit raakt wat mij betreft kant noch wal.

Er is gevraagd door wie de honderdduizend dossiers worden bijgehouden. Ik verwijs hiervoor naar de vele pagina's toelichting en tekst. Dit wordt bijgehouden door de medewerkers van de Jgz. Er is gevraagd of Bureau Jeugdzorg toegang heeft. Nee, want Bureau Jeugdzorg valt niet onder de jeugdgezondheidszorg. Dus heeft men geen toegang, ook niet onder bepaalde voorwaarden. Dit is vele malen gewisseld, maar uiteraard herhaal ik dit graag nog een keer. Ik ben de andere fracties er echter voor erkentelijk dat zij de antwoorden wel in de stukken hebben aangetroffen.

Over de medische professionals heb ik gesproken. Op het punt van de bewaartermijnen is ook sprake van een misverstand. Mevrouw Dupuis zegt: de volwassenwording van het kind wordt op 18 jaar gesteld. Wij spreken vandaag over de digitaliseringsplicht. In het voorliggende voorstel wordt geen leeftijd van volwassenwording vastgesteld. Opnieuw kan het zijn dat de bezwaren van de VVD-fractie en van de fractie van D66 zich richten op discussies rond andere wetgeving, waarin is gesproken over een grens bij 18 jaar. Daarover kunnen wij een debat voeren, maar dit raakt niet aan het onderwerp waarover wij vandaag spreken. Ook dit vloeit voort uit de WGBO.

Ik laat de opmerking over de verwijzindex voor wat zij is, omdat die bol staat van de misverstanden. Mevrouw Dupuis heeft het in dit verband over een indicatie. Wij komen hierover ongetwijfeld later te spreken. Het voert mijns inziens te ver om daarop nu in te gaan.

Er is één punt waartegen ik echt bezwaar maak, namelijk tegen de volgende opmerking van mevrouw Dupuis. Ze zei: "De overtuiging dat bezwaar maken door ouders leidt tot verwijdering van de gegevens uit het gehele systeem is daarom niet correct, maar een leugen." Ik til hieraan zeer zwaar. Ik wil graag dat mevrouw Dupuis dit óf terugneemt, óf uitlegt. Ik begrijp dat deze opmerking is gebaseerd op het oordeel van prof. Icke. Dat mag zo zijn. Mevrouw Dupuis heeft mij echter horen zeggen dat het niet gaat om een publiek net. Wij hebben met elkaar vastgelegd dat op verzoek van de ouders informatie uit het ekd wordt verwijderd en vernietigd. Die informatie blijft dus niet op het publieke net staan, zeg ik tegen mevrouw Dupuis. Dat gezegd hebbend, is het van tweeën één.

Óf mevrouw Dupuis aanvaardt dat van mij, en dan wordt het oordeel teruggenomen, óf zij aanvaardt het niet en noemt dit een leugen. Dan

gaat het verder dan onbegrip. Zo'n verwijt aan het adres van de regering van de kant van een fractie van de VVD of D66 vind ik eerlijk gezegd onwaardig. Dit neemt de basis weg voor verder vruchtbaar overleg met een fractie. Als een woordvoerder de regering beticht van leugens, ongeacht de vele malen gegeven toelichting hoe het zit, neem ik dat hoog op. Parlementair overleg met een kabinet dat naar eer en geweten de Kamer informeert over wat wel en wat niet in een wet wordt geregeld, wordt dan buitengewoon bezwaarlijk.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Het is niet aan de minister om dat vast te stellen. De Kamer bepaalt of er over wetten wordt gesproken. Dat leggen wij dus naast ons neer. De kwestie van de leugen komt hierop neer: hoeveel weet de regering van de risico's van elektronische dossiers? Als iemand die zelf computers bouwt en in Nederland geldt als een van de topdeskundigen op dit gebied, zegt dat gegevens niet verwijderbaar zijn, wie moet ik dan geloven? Ik geloof de heer Icke.

Minister **Rouvoet**: Ik denk dat dit opnieuw een illustratie is van het feit dat wij langs elkaar heen spreken. Prof. Icke heeft het voortdurend over de gevaren van een publiek net. Als mevrouw Dupuis begint met niet te accepteren dat dit geen publiek net is, wordt het wel lastig. Dan verschillen wij immers al van mening over simpelweg de feiten. Mijn advies zou dan nog steeds zijn dat deze twee fracties zich verstaan met de praktijk, zich daarvan op de hoogte stellen en zich dan een oordeel vormen over de manier waarop het echt werkt in de jgz, in plaats van alleen af te gaan op het oordeel van een hoogleraar, hoe geleerd ook, over een verschijnsel dat hierbij niet aan de orde is, namelijk een publiek net. Natuurlijk is het ingewikkeld om iets van internet te halen. Het ekd is echter geen internet. Het is een dossier binnen de jeugdgezondheidszorg. Natuurlijk, de Kamer gaat erover of zij met de regering wil debatteren of niet, maar mevrouw Dupuis kan het mij niet kwalijk nemen dat het hoog wordt opgenomen als zij volhardt in het oordeel dat er sprake is van een leugen van de kant van de regering. Dit doet de vraag rijzen in hoeverre wij met onze inhoudelijke argumentatie deze twee fracties nog weten te bereiken. Volgens mij is voor een serieus debat en voor het serieus nemen van fracties, ook in deze Kamer, vereist dat wij niet uitgaan van kwade trouw.

*N

Minister **Klink**: Voorzitter. Als ik het goed zie, is nog één vraag blijven liggen. Deze heeft te maken met de bewaartermijnen. Kennelijk is het idee ontstaan dat deze in het wetsvoorstel cliëntenrechten zorg -- mevrouw Meurs wees er in een eerder stadium eveneens op -- van 15 jaar naar 30 jaar getild zouden worden. Dit wetsvoorstel moet nog naar de Kamer en er moet nog over worden besloten in de ministerraad, althans voor de tweede maal; dit zal aanstaande vrijdag gebeuren.

Ik ben echter niet voornemens om deze bewaartermijnen op te trekken naar 30 jaar. Ik wil het dus bij 15 jaar laten.

*N

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Voorzitter. Ik zal het kort houden, want ik heb al veel geïnterrumpeerd. Ik heb er zelf altijd een grote hekel aan als dat gebeurt, maar hierbij moest het soms. De minister gebruikt heel grote woorden. Ik heb geen persoon beschuldigd, maar hij is een en al beschuldiging en ik vind dat werkelijk geen argumenteerstijl. Ons gaat het erom dat het systeem niet klopt. Waar ik Icke citeerde, ging het over elektronische databestanden. Daarover gaan zijn opmerkingen ook. Dat dit wat anders is dan het publieke net, is waar, maar Icke heeft duidelijk gezegd, in een lezing over het epd tijdens een gelegenheid waarbij ik ook het woord voerde: wat in een epd of een ekd staat, is onbeheersbaar. Je beperkt dat niet tot de hulpverleners. Het vernietigen van de gegevens is niet mogelijk. Er komen heel grote softwaresystemen aan en die groeien exponentieel, zo stelde Icke. Ik weet niet precies hoe exponentieel, maar het betekent dat er steeds meer verwerkingsystemen komen, systemen die met deze gegevens op de loop kunnen. Het oordeel van de minister zegt misschien veel over zijn opvattingen over de goedheid van de mens. Al deze systemen zijn kwetsbaar voor inbreuken door mensen van buiten die daarvan voordeel willen trekken. Dit te ontkennen kan ik niet anders dan naïef noemen. Het geldt voor alle grote databestanden. Het geldt dus niet alleen voor dit bestand, maar voor nog veel meer bestanden. Dit bestand is alleen zo erg gekoppeld aan de privacy.

Wij hebben een groot verschil van mening over de vragenlijsten. Mijn fractie refereert aan de laatste vragenlijsten, waarin heel veel aandacht is voor niet-medische zaken. Dat blijft een feit. Wij hebben die lijsten gezien. Er is geen twijfel over. Ook is er geen twijfel over dat heel veel ouders zich bij ons hebben beklagd over de vragen die op de consultatiebureaus aan hen worden gesteld. Zij begrijpen niet waartoe dat dient.

Wat betreft de kwestie van de vrijwillige toestemming: ja, er wordt toestemming gevraagd, vaak overigens impliciet; het is vaak meer instemming dan expliciete toestemming. Dan moet men echter wel precies weten hoe veilig of onveilig het is. Dat is bij mijn weten niet iets wat er gelijk bij wordt gezegd. Er zit een risico in.

Verder gaat het over medische zaken, oké, natuurlijk. Maar daarover hebben wij het toch helemaal niet? Wij hebben het over opvoedingscompetenties. Daar hoort een staat zich niet mee te bemoeien, behalve in ernstige situaties waarin het kind in nood komt. Dat is het pathos dat de VVD-fractie hierbij heeft. Natuurlijk moet de overheid opkomen voor kinderen die in nood zijn, maar die groep moet worden uitgezonderd van de heel grote groep kinderen met wie het goed gaat en wier gegevens nu tot hun achttiende, of hun zestiende, jaar worden opgeslagen. In de WGBO staat trouwens dat kinderen volgens het

gezondheidsrecht op hun zestiende volwassen zijn, dus niet op hun achttiende. Als je daarbij vijftien jaar optelt, zijn de betrokkenen 33 jaar. Dan zijn gedetailleerde gegevens bekend over hun ouders. Tot in zulke details zouden mensen eigenlijk niet willen weten hoe andere mensen dingen doen.

Ik denk dus dat wij volkomen langs elkaar heen spreken en ik stel dat met teleurstelling vast. Ik heb steeds al het gevoel gehad dat er geen echte aandacht voor onze bezwaren was.

*N

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Voorzitter. Ik zou de ministers willen bedanken voor de beantwoording. Mijns inziens is één vraag nog niet helemaal goed beantwoord, namelijk de vraag of ook de mogelijkheid wordt overwogen om de bewaartermijnen te bekorten. Over uitbreiden hebben wij al een geruststellend antwoord gekregen. Daarnaast was echter de vraag of wij, gezien het specifieke karakter van dit soort dossiers, niet zouden moeten zeggen dat vijftien jaar ook al heel erg veel is. In ieder geval heeft minister Rouvoet toegezegd dat hij daarover in overleg met zijn collega's zou treden.

Iedereen voert het debat op eigen wijze. In die zin is ook collega Dupuis verantwoordelijk voor haar eigen woorden. Toch moet mij van het hart dat ik de toon waarop het debat werd gevoerd, niet erg vruchtbaar vind. Desondanks zie ik uit naar latere discussies over het epd. Dat is natuurlijk nog een heel ander verhaal.

De **voorzitter**: Inmiddels heeft de heer Van de Beeten zich nog gemeld als spreker.

**

*N

De heer **Van de Beeten** (CDA): Voorzitter. Ik zou me bij de laatste woorden van collega Slagter willen aansluiten. Ik geloof dat het debat een aantal scherpe kantjes heeft opgelopen die er beter af zouden kunnen worden gevild. Met het oog daarop maak ik een enkele opmerking.

Als er aan vragenlijsten in de jeugdgezondheidszorg vragen worden toegevoegd met het oog op de individuele ontwikkeling, lichamelijk of geestelijk, van een kind, en als de professionals van mening zijn dat dit nodig is, is dat naar mijn mening gewoon een gegeven. Als die vragen worden toegevoegd vanuit de gedachtegang dat wij ervoor moeten zorgen zo veel mogelijk gegevens te hebben om iedere Savanna-zaak te voorkomen, zeg ik, evenals mevrouw Dupuis, dat wij doorschieten. In beginsel is dat een verantwoordelijkheid van de professionals. Vanuit de politiek en de wetgeving zet je echter wel kaders en geef je richtingen aan waarmee je het gedrag van professionals kunt sturen of beïnvloeden. Daarvan moeten wij ons naar mijn mening bewust zijn.

Datzelfde bewustzijn moet er zijn als het gaat om de verschijnselen elektronisering of digitalisering. Het is natuurlijk onvermijdelijk -- dit

hebben wij ook aan de orde gesteld bij de behandeling van dit onderwerp -- dat deze verschijnselen gedragsveranderingen met zich zullen meebrengen. Toen mensen zich te paard verplaatsten, gedroegen zij zich anders dan toen zij zich met auto's gingen verplaatsen. Op internet zie je hoe mensen zich in de communicatie gaan gedragen: iedere vorm van hoffelijkheid en fatsoen valt veel makkelijker weg als men zich bedient van een fenomeen als e-mail of de chatbox of wat dan ook, dan het geval is als men, zoals wij hier in deze zaal, tegenover elkaar staat; althans, tot op zekere hoogte, zo moet ik er nu misschien bij zeggen. Ik denk dat wij dat besef nadrukkelijk aan de orde moeten stellen. Het is ook een verantwoordelijkheid van de wetgever, dus van zowel de regering als deze Kamer, om zich dat te realiseren, want het speelt wel degelijk. Dat is hier ook aan de orde gesteld bij de bespreking van de digitaliseringsplicht. Het komt ook terug bij het epd en de verwijzingsindex. Ik moedig zowel de regering als de collega's aan om de discussie dáároveň te voeren en de scherpste uit dit debat te halen, want die is niet erg vruchtbaar.

*N

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Voorzitter. Ik vind de toon die in dit debat sluipt niet passen bij de manier waarop we in de commissie erover hebben gesproken. Ik vind dat jammer voor de discussies die we hierover nog zullen voeren.

Ik merk nog op in de richting van de woordvoerders van VVD en D66 dat ze een beetje over de zaak heen schieten. Het gaat om een proces in de sector jeugdgezondheidszorg. Die digitalisering vindt plaats. De woordvoerders spreken uit dat ze zouden willen dat die wordt teruggedraaid, maar daar gaan wij niet over. Het is een proces van de sector zelf. Dat is allang gaande en de woordvoerders willen dat eigenlijk tegenhouden. Het gaat er erom dat de overheid een bepaalde rol heeft. Die zegt dat het goed zou zijn als de gegevens kunnen worden gebruikt, maar onthoudt zich van een inhoudelijk oordeel. Ik vind het dus jammer dat het op deze manier over de zaak heen gaat en gedaan wordt alsof de Staat ineens een heel nieuwe verantwoordelijkheid en een grote rol op zich neemt.

*N

Minister **Rouvoet**: Voorzitter. Ik dank mevrouw Slagter, de heer Van de Beeten en de heer Kuiper voor hun bijdragen. Onder anderen de heer Van de Beeten heeft een nuchtere en realistische bijdrage geleverd aan dit debat, waaruit blijkt hoe het in de praktijk in de jeugdgezondheidszorg werkt. Daar wordt ook goed gekeken naar de verschillende verantwoordelijkheden. De jeugdgezondheidszorg is een professionele sector en niet ambtelijk.

Mevrouw Dupuis zei dat de Staat zich niet met de opvoeding hoort te bemoeien. Zij vindt daarbij in mij een groot medestander, vanuit mijn politieke overtuiging geredeneerd. Het is ook niet aan de orde. Het heeft ook niet zo veel te maken

met mijn geloof in de goedheid van de mens. Daar begon mevrouw Dupuis haar tweede termijn mee. Ik herinner mij dat zij haar eerste termijn begon met de Heidelberger Catechismus. Daar zit enige spanning tussen, maar misschien komt er nog een keer gelegenheid om dat nader toe te lichten. De overheid moet zich gehouden weten om die regelingen te treffen die het werken van de verschillende professionele sectoren, ook in de jeugdgezondheidszorg, mogelijk maken en faciliteren. Dat kan alleen op basis van een vertrouwen in de professionaliteit. Als zich misstanden voordoen, is het aan inspecties om dat te signaleren en dan moeten we ook niet nalaten om zo nodig op te treden. We kunnen echter geen regelingen maken gebaseerd op wantrouwen, achterdocht of vooroordelen over het functioneren van de sector of de medewerkers daarin. Dat speelt hierbij een belangrijke rol.

Hetzelfde geldt voor de feitelijke werkpraktijk. Ik ben het met de heer Van de Beeten en anderen eens dat wij hier niet vaststellen welke vragen in een gesprek tussen de huisarts en een patiënt, of het consultatiebureau en de cliënt, gesteld worden. Wij treden niet in de spreekkamer. Dat doen wij ook niet door vast te stellen welke vragen op een basislijst mogen staan, nog afgezien van het feit dat het niet om een vragenlijst gaat, maar om een aantal aspecten dat relevant kan zijn voor het werk van de sector. Als wij het werk van de sector, ook van de jeugdgezondheidszorg, mogelijk willen maken, dan moeten wij zorgen voor adequate wetgeving en een goede borging, zodra er publieke belangen in het geding zijn. Dat kan zijn als wij het ekd op een andere manier gaan positioneren. Ik heb de Kamer toegezegd dat wij dan noodzakelijkerwijs bij haar terugkomen.

Ik zie ervan af om opnieuw in te gaan op de opvattingen van prof. Icke, die ik hoog heb zitten. Ik deel zijn opvatting over het publieke net en de risico's die daaraan verbonden zijn, maar ik stel vast dat de uitlatingen die mevrouw Dupuis citeerde geen betrekking hebben op de digitaliseringsplicht, en ook niet op het ekd als zodanig.

*N

Minister **Klink**: Voorzitter. Wij komen terug op de verkorting van de bewaartermijnen in het kader van het wetsvoorstel cliëntenrechten zorg. De gegevens of bescheiden kunnen wel vernietigd worden. Dat kan ook eerder. Dat is mede aan degene die het betreft. Het is een faciliteit die aangeboden wordt; een belangrijke, maar niet meer dan dat. Er moeten wettelijke bewaartermijnen zijn, maar ik kan mij voorstellen dat wij meer aandacht besteden aan het gegeven dat cliënten c.q. patiënten weten dat zij invloed kunnen uitoefenen op de bewaartermijnen. Het is namelijk mijn stellige indruk dat mensen daar niet eens van op de hoogte zijn, terwijl het een recht is om te zeggen dat je die bewaartermijnen wilt verkorten. Ik denk dat ik dat betrek bij het wetsvoorstel cliëntenrechten zorg.

De beraadslaging wordt gesloten.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Fiscaal stimuleringspakket!

Aan de orde is de behandeling van:
- het wetsvoorstel Fiscaal stimuleringspakket en overige fiscale maatregelen (31301).

De beraadslaging wordt geopend.

De **voorzitter**: Ik heet de staatssecretaris van Financiën van harte welkom in dit huis.

Ik verzoek alle leden en ook de staatssecretaris om zo beknopt mogelijk te zijn vanwege het feit dat wij uitlopen in de tijd.

**

*N

De heer **Biermans** (VVD): Mevrouw de voorzitter. Ik zal zeer sterk proberen om van de twintig minuten waarvoor ik heb ingeschreven maar tien minuten te benutten. Dat hangt echter ook van de medesenatoren af.

Vandaag bespreken wij met spoed, en mijn fractie werkt daar graag aan mee, een wetsvoorstel waarvan de variëteit aan onderwerpen deze Kamer moet doen gruwen. Door de staatssecretaris zijn zaken die niets met elkaar van doen hebben in één wetsvoorstel gestopt. Onder de naam "Fiscaal stimuleringspakket en overige fiscale maatregelen" gaat een veelheid aan voorstellen schuil die niets, maar dan ook helemaal niets met elkaar te maken hebben. Mijn fractie vraagt zich af waarom deze staatssecretaris eraan vasthoudt om voorstellen die niets met elkaar te maken hebben, toch in één wetsvoorstel neer te leggen; het zogenaamde meeliften. Deze Kamer heeft daartegen -- net als de Raad van State overigens -- al vaak gefulmineerd.

De staatssecretaris trekt zich daarvan voor de zoveelste keer niets aan. Hij onttrekt voor de zoveelste keer deze Kamer het recht om zich over elk voorstel een oordeel te vormen en daarnaar te handelen. Hij mengt graag zuur met zoet en hoopt dat het gerecht deze Kamer dan toch nog voldoende smaakt om er een positief oordeel over te geven. Waarom respecteert deze staatssecretaris de gerechtvaardigde wens van onze Kamer niet om in één wetsvoorstel maar één onderwerp of uitsluitend met elkaar samenhangende onderwerpen te regelen? Deze wens is vastgelegd in een strak geformuleerde en Kamerbreed gedragen motie. Graag vernemen de leden van mijn fractie ook de expliciete mening van de overige fracties hierover.

Mevrouw de voorzitter. Ik ga in op enkele afzonderlijke voorstellen. Als ik niet op een voorstel inga, hebben de leden van mijn fractie geen behoefte aan commentaar omdat het voorstel voor de hand ligt en daarom geen commentaar nodig heeft.

Het eerste voorstel betreft de vervanging van het g-rekeningstelsel door een depotstelsel.

Wij achten dit een prima voorstel. Ondernemers hebben behoefte aan deze wijziging en om die reden steunt de VVD-fractie dit wijzigingsvoorstel dan ook graag.

Het tweede voorstel, de tijdelijke verlaging van het mkb-tarief in de Wet op de vennootschapsbelasting van 23% naar 20%, spreekt ons evenzeer aan. Wij zijn immers voor een compacte overheid en daarbij passen zo laag mogelijke belastingen.

Bij dit wetsvoorstel wordt ook het tarief van de vliegtaks op aangeven van verkeersminister Eurlings op nul gezet. Bij de invoering van die taks heb ik namens mijn fractie al aangegeven dat wij tegen deze belasting zijn. Wij waren en zijn overigens nog steeds van mening dat Nederland geen eiland is en daarom met een dergelijke heffing de schatkist niet kan vullen. Bovendien kan en zal het grensoverschrijdende milieu niet verbeteren door deze heffing. Degenen die de vliegtaks destijds steunden omdat zij van mening waren dat het milieu daardoor zou verbeteren, zijn nu ongetwijfeld hard geland en als dat nog niet is gebeurd, volgt dat vandaag wel. Deze groene staatssecretaris draait de heffing -- in onze ogen gelukkig -- terug nu blijkt dat die heffing per saldo niets opbrengt en alleen maar geld kost.

De vliegtaks wordt overigens niet rechttoe rechtaan afgeschaft, het tarief wordt slechts op nul gezet. Wij zijn voor een directe afschaffing. Een van de redenen waarom het tarief op nul gezet wordt, is om Schiphol onder druk te zetten -- en te laten staan -- om tot een serieuze tariefverlaging te komen. Ons bekruipt een gevoel van détournement de pouvoir. Wij ontvangen graag een reactie van de staatssecretaris op dit gevoel. Wat is de garantie dat de reeds betaalde vliegtaks door de vliegmaatschappijen aan de burgers wordt terugbetaald? Het schijnt om 700.000 tickets te gaan!

Het intensiveren van de faciliteiten voor speur- en ontwikkelingswerk en het toepassen van de energie-investeringsaftrek voor energiebesparing in huurwoningen juichen wij toe. Ook de fiscale stimuleringsmaatregelen die de staatssecretaris bij besluit invoert, hebben onze instemming. Ik doel op de verruiming van de verliesverrekening over 2008, het uitstel van de btw-afdracht, de intensivering van de MIA en de willekeurige afschrijving milieu-investeringen.

Ik ga niet in op de politieke vraag of dit kabinet voldoende maatregelen heeft getroffen om de crisis te dempen. Het antwoord op die vraag is overigens duidelijk. Dit kabinet doet absoluut te weinig en wat het kabinet doet, doet het veel te laat en veel te traag. Reeds eerder heb ik gezegd dat een coalitie waarvan de partners elkaars hand vast moeten houden omdat anders deze of gene omvalt, niet slagvaardig kan opereren.

Bij de vijfde nota van wijziging, en wij zijn dan overigens ook twee naamswijzigingen van dit wetsvoorstel verder, introduceert de staatssecretaris een nieuw fenomeen aan het fiscale front. Er wordt een boete van 300% geïntroduceerd voor inkomen in box 3. Wij zijn voorstanders van het hard aanpakken van belastingfraudeurs, laat

daarover absoluut geen misverstand bestaan. Door de crisis is het tij voor zwartsparenders drastisch gewijzigd. Internationaal is eindelijk het besef ontstaan dat bankgeheimen opgeheven moeten worden, belastingparadijzen aangepakt moeten worden en internationale uitwisseling van gegevens noodzakelijk is om tot een rechtvaardigere belastingheffing te komen.

De vraag is echter waarom een speciale groep van belastingplichtigen, namelijk degenen met een inkomen dat in box 3 valt, driedubbel gestraft moeten worden. Er kan meer boete geheven worden dan er zwart gespaard is. Is deze boete mede om die reden wel proportioneel? Wat is de rechtvaardiging voor deze boete? Past dit voorstel wel in ons wetsysteem? Kan de staatssecretaris aangeven waarom hij deze maatregel neemt, en of hij deze rechtvaardig en passend in ons wetsysteem acht? Uit de toezegging van de staatssecretaris dat hij bereid is om het totale boetesysteem aan een meer fundamentele bezinning te onderwerpen, leid ik af dat ook hij niet helemaal gelukkig is met deze maatregel. De boete van 300% is een maximumboete. Wanneer is dit maximum van toepassing?

Afgelopen week sprak de staatssecretaris in verband met de vele inkeerders over de mogelijkheid om de tarieven van de inkomstenbelasting te verlagen. Hoeveel belasting storten die inkeerders structureel in de schatkist? En hoeveel kunnen de tarieven van de inkomstenbelasting omlaag?

Mevrouw de voorzitter. Wij wachten de reactie van de staatssecretaris af.

*N

De heer **Essers** (CDA): Mevrouw de voorzitter. De leden van de CDA-fractie hebben met instemming kennisgenomen van de stimuleringsmaatregelen die het kabinet in het fiscaal stimuleringspakket voorstelt ter bestrijding van de gevolgen van de kredietcrisis voor de reële economie. Daarbij gaan wij ervan uit dat met dit pakket waarschijnlijk uiteindelijk niet zal kunnen worden volstaan om de tsunami van financieel-economische ellende die ons land heeft getroffen te kunnen opvangen. Tegelijkertijd realiseren wij ons dat het hier om een mondiale crisis gaat die ook om mondiale oplossingen vraagt. De mogelijkheden van die Nederland eenzijdig kan nemen, zijn dan ook beperkt, gegeven de grote afhankelijkheid van de Nederlandse economie van de wereldhandel.

De inzet op versterking van Nederland als kennisland en het streven naar meer duurzaamheid en energiebesparing kunnen rekenen op onze instemming. Dat geldt ook voor het verlagen van de tarieven in de vliegbelasting naar nul. Het mislukte experiment van de vliegbelasting leert ons nogmaals hoezeer Nederland afhankelijk is van zijn buurlanden. Het eenzijdig invoeren van een dergelijke belasting zonder dat onze buurlanden dit ook doen, leidt slechts tot een verslechtering van de Nederlandse concurrentiepositie op dit terrein.

Gelet op het voorgaande had de afdoening van dit wetsvoorstel wat de CDA-fractie betreft dan

ook bij wege van hamerslag kunnen plaatsvinden, ware het niet dat het proces dat dit wetsvoorstel heeft doorgemaakt voordat het aan de Eerste Kamer werd aangeboden bepaald niet de schoonheidsprijs verdient. Oorspronkelijk ging dit wetsvoorstel alleen over een wijziging van de Invorderingswet, namelijk de vervanging van het g-rekeningenstelsel door een depotstelsel, hetgeen inhoudt dat er een uniform systeem komt waarmee aannemers, inleners en opdrachtgevers zich kunnen vrijwaren tegen een aansprakelijkstelling door de belastingontvanger. Vervolgens zijn opschrift en considerans van het oorspronkelijke voorstel bij nota van wijziging aangepast. Behalve de reeds genoemde fiscale stimuleringsmaatregelen werd bij vijfde nota van wijziging ook nog een verhoging van de maximale vergrijpboete voor het niet aangeven van box 3-inkomen van 100% naar 300% aangebracht. Op aandringen van de Tweede Kamer is van de Raad van State wel nog een spoedadvies gevraagd op de aangebrachte wijzigingen. In een uitgebreide brief van 5 juni 2009 gericht aan de Voorzitter van de Eerste Kamer heeft de staatssecretaris van Financiën een en ander uitgelegd en de Eerste Kamer verzocht om het wetsvoorstel zo mogelijk nog voor het begin van het zomerreces in stemming te brengen. Aan dit verzoek heeft de commissie voor Financiën unaniem willen meewerken.

Dit neemt uiteraard niet onze kritiek weg op het feit dat voor het snel invoeren van een fiscaal stimuleringspakket is meegelift met en gekoppeld aan een toevallig aanhangig zijnd wetsvoorstel van een geheel andere aard. Ook de Raad van State heeft dit bekritiseerd. Hij is van mening dat deze gang van zaken afbreuk doet aan een ordelijk adviserings- en wetgevingsproces. Het kabinet wijst ter verdediging op de ernstige financiële crisis en de noodzaak om te komen tot snelle besluitvorming. Hoezeer wij ook begrip hebben voor de wens van het kabinet om snelheid te betrachten in tijden van crisis, het probleem zit hem wat ons betreft niet in de snelheid waarmee de voorstellen worden ingevoerd, maar in de keuze van het kabinet om het fiscaal stimuleringspakket te koppelen aan een wetsvoorstel van een geheel andere aard. Vanwege het ontbreken van het recht van amendement dreigt de Eerste Kamer daardoor haar door de Grondwet opgedragen taak niet goed te kunnen uitvoeren. Door de fiscale stimuleringsmaatregelen en de verhoging van de vergrijpboete op te nemen in afzonderlijke spoedwetsvoorstellen zou de uitvoering van die grondwettelijk opgelegde taak niet in gevaar zijn gekomen, zonder dat dit overigens afbreuk zou hebben gedaan aan de door de barre economische tijden vereiste snelheid van handelen van de wetgever.

Naar onze mening is het kabinet er tot dusverre niet in geslaagd om duidelijk te maken waarom met de invoering van afzonderlijke spoedwetsvoorstellen niet evenzeer de gewenste resultaten hadden kunnen worden bereikt. Dat wordt in deze dagen eens te meer duidelijk nu het kabinet in staat blijkt te zijn om binnen een week na het arrest van de Hoge Raad van 19 juni van dit jaar over pensioen- en lijfrenteafspraken met een

reparatiewetsvoorstel te komen. Graag vernemen wij van de staatssecretaris dan ook waarom niet ook voor deze weg is gekozen in het kader van het thans voorliggende crisispakket, temeer omdat anders dan bij het pensioenreparatiewetsvoorstel er voor de invoering van het fiscaal stimuleringspakket meer tijd beschikbaar was. Mijn fractie hecht zeer aan het antwoord op deze vraag.

De stapeling van voorstellen van diverse aard in één wetsvoorstel is in het verleden diverse malen in deze Kamer aan de orde gekomen en bekritiseerd. Dit speelde veelal rondom de thematiek van belastingen, maar ook op andere wetgevingsterreinen is de stapelingsproblematiek ter discussie gesteld. Meestal beloofde de desbetreffende bewindspersoon beterschap, tot het volgende incident zich weer aandiende. Deze problematiek is dermate belangrijk voor het goed functioneren van de Eerste Kamer dat wij een afzonderlijk fundamenteel debat hierover met de regering zouden toejuichen teneinde te komen tot duidelijk spelregels hierover. Dit debat zou kunnen plaatsvinden naar aanleiding van de door het kabinet toegezegde notitie over deze problematiek.

De vraag die vervolgens voorligt is of wij, los van de fundamentele noodzaak om te komen tot duidelijk afspraken over het stapelen van wetsvoorstellen, van mening zijn dat wij in het onderhavige geval door de stapeling van verschillende voorstellen ons belemmerd voelen in de uitvoering van onze constitutionele opdracht. Dat is niet het geval voor de voorstellen ter invoering van het depotstelsel en de fiscale stimuleringsmaatregelen. Zoals reeds gezegd, kunnen wij ons in deze maatregelen goed vinden.

Veel meer moeite hebben wij in dit verband met de bij vijfde nota van wijziging aangebrachte verhoging van de maximale vergrijpboete van 100% naar 300% voor het niet aangeven van box 3-inkomen. Dit voorstel heeft op zichzelf niets met het fiscaal stimuleringspakket te maken. De enige link is dat vooral in deze tijden van crisis zwartsparenders hard moeten worden aangepakt. Dit komt ook tot uitdrukking in de recente aanpak van de G20, de OECD en de EU van belastingparadijzen. Onlangs nog heeft de commissie voor Financiën aan deze problematiek aandacht besteed in het succesvolle symposium Tax Justice.

Uiteraard is de CDA-fractie een sterk voorstander van de aanpak van zwartsparen en van belastingparadijzen. Zij prijst deze staatssecretaris dan ook voor zijn inspanningen in dit verband. Het probleem met de verhoging van de maximale vergrijpboete voor verzwegen box 3-inkomsten is echter dat daarmee onderscheid lijkt te worden gemaakt tussen verschillende vormen van fiscale fraude. Een zwartwerkende werknemer of een frauderende ondernemer kan maximaal met een boete van 100% worden bestraft, terwijl een zwartsparder geconfronteerd kan worden met een boete van maximaal 300%. Er bestaan naar onze mening geen zodanige principiële verschillen in de verwijtbaarheid van de verschillende vormen van belastingfraude dat deze die verschillende maximale boetepercentages zouden kunnen rechtvaardigen. Principeel zien wij geen verschil

tussen een frauderende ondernemer of werknemer en een zwartspaarder. Ook de Raad van State heeft zich zeer kritisch uitgelaten over dit onderdeel en erop gewezen dat voor het verhogen van de maximale vergrijpboete voor uitsluitend box 3-inkomen geen objectieve en redelijke grond is aangevoerd. Naar de mening van de Raad dient een verhoging van de maxima van de vergrijpboeten in de fiscale sfeer dan ook in zijn geheel te worden gezien en niet geïsoleerd.

De eigenlijke reden voor de verhoging van de maximale vergrijpboete voor box 3-inkomsten van 100% naar 300% is de hoogte van de belasting over box 3-inkomen, namelijk 30% van een fictief rendement van 4% oftewel 1,2% over het box 3-vermogen. Een boete van 100% zet dan in de regel weinig zoden aan de dijk. Daar staat echter tegenover dat de wetgever destijds bewust voor deze vorm van belastingheffing in box 3 heeft gekozen. Een van de belangrijkste argumenten voor deze heffing was dat daardoor zou worden voorkomen dat spaarders hun geld naar landen zouden brengen die een bankgeheim kennen zoals Luxemburg en Zwitserland; sterker nog, dat daardoor spaargeld uit die landen zou worden teruggehaald naar Nederland. De paradox doet zich thans voor dat uitgerekend de hoogte van de box 3-heffing wordt gezien als reden waarom het zwartsparen in het buitenland zo is toegenomen. Van de in absolute zin lage vergrijpboete gaat immers te weinig afschrikkende werking uit.

Aan de andere kant bewijst de hier geschetste paradox dat inderdaad sprake is van een schijnbare tegenstelling, die bij nader onderzoek wel enig hout snijdt. Immers, op zich is wel iets te zeggen voor de stelling dat degene die ondanks de box 3-heffing er toch voor kiest om zijn geld zwart in het buitenland onder te brengen, ook extra hard moet worden bestraft. Daarbij dient men zich wel te realiseren dat deze boete ook na de invoering van de maximale vergrijpboete van 300% voor box 3-inkomen effectief veelal minder zal zijn dan de maximale vergrijpboete van 100% bij een toptarief van 52% in box 1, met name in die gevallen waarin het feitelijke rendement hoger is dan het wettelijke forfait van 4%. Dat roept dan weer de vraag op of deze maatregel wel afdoende is om het zwartsparen tegen te gaan. Als daarentegen het feitelijke rendement lager is dan 4%, zal de box 3-boete veelal disproportioneel harder aankomen dan een box 1-boete.

Aangezien de voorgestelde boete van 300% een maximumpercentage is, heeft de CDA-fractie er behoefte aan om te weten in welke gevallen dat maximum zal worden ingezet. Wordt bijvoorbeeld onderscheid gemaakt tussen het verstopping van vermogen in een oude sok dan wel het stallen van vermogen op een bankrekening? Maakt het verschil of het zwart geld in Nederland of in het buitenland wordt aangehouden? Is het bewust waarden van incurante bezittingen op een te laag bedrag minder erg dan zwartsparen?

In dit verband verwijs ik ook naar het commentaar dat de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs op 25 mei 2009 heeft uitgebracht naar aanleiding van de vijfde nota van

wijziging. Daarin worden terechte vragen gesteld over welke strafverminderende omstandigheden een rol kunnen spelen bij het toepassen van de hier bedoelde vergrijpboete. Ook wijst de Orde op het feit dat thans in paragraaf 8, achtste lid, van het Besluit Bestuurlijke Boeten Belastingdienst een verhoging van de boete tot het maximum van 100% mogelijk is, indien sprake is van listigheid, valsheid of samenspanning. In de vijfde nota van wijziging heeft de staatssecretaris echter aangegeven dat de verhoging van de maximale boete tot 300% ook betrekking heeft op inkomen dat relatief eenvoudig buiten het zicht van de Belastingdienst is gehouden. Betekent dit dat de criteria van listigheid, valsheid of samenspanning niet gaan gelden voor verzwegen box 3-inkomsten?

Al met al moge het duidelijk zijn dat de leden van de CDA-fractie in ieder geval dit onderdeel van het crisispakket in een afzonderlijk wetsvoorstel ondergebracht hadden willen zien. Dit voorstel kan immers niet geïsoleerd worden beschouwd van het integrale stelsel van vergrijpboeten. Aanhouden van het voorstel teneinde die geïntegreerde behandeling alsnog tot stand te brengen dan wel aandringen op een novelle op dit punt zou echter de ook door ons gewenste invoering van het fiscaal stimuleringspakket per 1 juli onmogelijk maken. Zie hier het dilemma waar de staatssecretaris ons voor heeft gesteld.

Om toch uit deze impasse te komen, doe ik het volgende constructieve voorstel aan de staatssecretaris. Aangezien de voorgestelde 300%-verhoging van de vergrijpboete een maximale boete is en toepassing en nadere invulling van die boete moeten worden geregeld in het Besluit Bestuurlijke Boeten Belastingdienst, roep ik de staatssecretaris op ons toe te zeggen dat de aanpassing van dit besluit eerst wordt voorgelegd aan in ieder geval deze Kamer. Dit geeft ons de mogelijkheid om de invulling van de verhoging van de maximale vergrijpboete voor box 3-inkomsten nader te beoordelen, inclusief de samenhang met de overige vergrijpboeten. Dit voorstel maakt het verder mogelijk dat het onderhavige stimuleringspakket per 1 juli 2009 kan ingaan, zonder dat het parlement de mogelijkheid wordt ontnomen om de boeteproblematiek integraal te beoordelen.

Wij zien met belangstelling het antwoord van de staatssecretaris tegemoet.

De heer **Reuten** (SP): Ik sluit mij volledig aan bij wat de senatoren Essers en Biermans hebben gezegd over stapelen en meeliften. De heer Essers vraagt zich zelfs af of het ons belemmert in onze constitutionele opdracht. Dat zijn zware woorden. Daarom begrijp ik niet goed dat hij daaraan vervolgens geen principiële consequenties verbindt. Hij gaat inhoudelijk in op de punten. Hij zegt dat hij de stimuleringsmaatregelen wel ziet zitten, en de 300% boete niet. In hoeverre gaat het hem in fundamentele zin om belemmering van de constitutionele opdracht? Of gaat het om een toevalligheid?

De heer **Essers** (CDA): Wij vinden dit probleem een fundamenteel debat waard. Het kabinet heeft hierover een notitie toegezegd. Het zou een goede zaak zijn als dat debat naar aanleiding daarvan plaatsvindt. Dat kan ik nu ook bepleiten, maar dan komen wij in de problemen met de realiteit dat dit fiscaal stimuleringspakket zo spoedig mogelijk in moet gaan. Vandaar mijn, ik geef het toe, ietwat pragmatische benadering: welke onderdelen zouden wij hebben aanvaard, ook als ze in afzonderlijke wetsvoorstellen zouden zijn gegoten? Dat zijn de fiscale stimuleringsmaatregelen, maar het boeteaspect hadden wij echt in een afzonderlijk wetsvoorstel willen zien, om daarmee de samenhang met het andere boetebeleid te beoordelen.

De heer **Reuten** (SP): Ik vind dat toch niet helemaal principieel. Dat kan voor een andere fractie immers net andersom liggen. Als wij kwade trouw vermoeden bij de staatssecretaris -- dat doen we niet -- is dat precies wat je bereikt met de mix. De ene keer is de ene fractie voor en de andere keer de andere fractie, dus dat is weinig principieel.

De heer **Biermans** (VVD): Het kost mij wat moeite om op dit punt de coalitie te gaan steunen, maar ik heb het punt zelf als oppositiepartij ook opgebracht. Daarom ga ik er toch even op in. Ik proef dat wij aankoersen op een bevestiging van de motie die deze Kamer al heeft aangenomen. Wellicht kunnen wij ons daar straks in de pauze op vinden. Ik nodig de woordvoerders van de andere partijen daarvoor uit. Ik wil dat wij keihard vastleggen dat wij hier niet van gediend zijn, en dat wij graag onze grondwettelijke taak serieus willen uitoefenen.

De heer **Essers** (CDA): De motie zag met name op het Belastingplan, dat maar een beperkt aantal afzonderlijke voorstellen mocht bevatten. Dat gaat mij wat ver, zodat wij die motie niet hebben gesteund. Wij moeten heldere spelregels afspreken met de regering, los van de belastingproblematiek, in welk gevallen je wel of niet een gekoppeld wetsvoorstel aanbiedt.

De heer **Biermans** (VVD): Ik begrijp dat het voor de CDA-woordvoerder, die in de coalitie zit, moeilijk is om een voorstel van de oppositie te steunen. Dan nemen we toch een nieuwe motie aan, waarin we hetzelfde vastleggen?

De heer **Essers** (CDA): Wij zijn altijd bereid naar nieuwe moties te kijken, maar mijn voorkeur heeft het dat wij dat doen in dat fundamentele debat, waarop wij niet vooruit moeten lopen. Wij wachten de notitie van de regering af, en komen dan met een doordachte motie. Daarin steun ik u graag.

*N

De heer **Reuten** (SP): Mevrouw de voorzitter. Ik spreek tevens namens de D66-fractie. Ik bespreek achtereenvolgens zes onderwerpen: de aard van dit wetsvoorstel, de vliegbelasting, de 300% boete bij belastingfraude op het gebied van

vermogensinkomsten, twee conjunctuurgerelateerde punten en ten slotte de terugwerkende krachtbepalingen.

Over de aard van het wetsvoorstel is al een en ander gezegd. Ik sluit mij aan bij senator Biermans en senator Essers, zodat ik een stuk van mijn tekst achterwege kan laten. Zoals senator Essers het uitdrukt, belemmert het wetsvoorstel ons in de uitvoering van onze constitutionele opdracht. Ik vraag de staatssecretaris hoe hij nu precies de coherentie in dit wetsvoorstel ziet. Wij vragen niet om een herhaling van de ontoereikende argumenten, zoals de Raad van State dat aanduidde, maar om nieuwe, steekhoudende argumenten dan wel de erkenning van het kabinet dat die argumenten voor de coherentie er niet zijn.

Ik wil eraan toevoegen dat spoed niet het punt kan zijn. Zowel de Raad van State als deze Kamer is altijd bereid om in spoedeisende gevallen snel te handelen. Dat ziet men bij het spoedvoorstel dat hier volgende week voorligt. Uiteindelijk komt mijn vraag neer op wat de heer Essers ook al heeft gevraagd. Kan de staatssecretaris de toezegging doen om in het vervolg slechts coherente wetsvoorstellen aan de Kamer voor te leggen? Over de vraag wat wij precies onder coherentie verstaan, moeten wij in een later debat spreken.

Mijn tweede onderwerp is de vergrijpboete van maximaal 300% bij zogenaamde belastingontduiking op vermogensinkomsten. Ik stel de staatssecretaris een iets andere vraag dan zojuist aan de orde kwam. Waarom hanteert hij de term "belastingontduiking" en niet "belastingdelict", "belastingfraude" of iets dergelijks? Ontduiking staat in het rijtje van vermijden en ontgaan. Een van de oorzaken van de ellende op dit gebied is dat nogal wat personen het niet betalen van belasting als een vrijwel geoorloofd spel zien, iets waarop zij pochen. Waarom speelt de staatssecretaris dit spel mee, in de onderhavige bewoordingen althans? Ik vermoed dat dit niet zijn bedoeling is. Kan de staatssecretaris toezeggen dat het taalgebruik van het ministerie en de Belastingdienst op dit gebied wordt aangescherpt?

Mijn fractie is, in tegenstelling tot de twee vorige sprekers, voorstander van deze boeteverhoging, omdat zij een indicatie is van de zwaarte van het delict en aldus aan de burgers een signaal wordt gegeven, maar ook omdat deze preventief werkt. Wat de preventieve werking ervan betreft, lijkt de boete ons overigens aan de lage kant. In zijn negatieve advies over deze maatregel had de Raad van State wel oog voor de relatieve zwaarte, maar niet voor de preventie. Als ik mij goed herinner, heeft de staatssecretaris die preventie ook niet in zijn antwoord betrokken en ook niet in zijn antwoorden aan de Tweede Kamer. Bij beide aspecten zou een evaluatie van het gehele boetestelsel zeer welkom zijn. Ik refereer aan het antwoord van de staatssecretaris hierover aan de Raad van State.

Mijn derde onderwerp is de vliegbelasting. Wetgeving is in hoge mate een kwestie van belangenafweging en dat geldt ook voor belastingwetgeving. De hoofdlijn van de

belangenafweging dient deel te zijn van de formele wet en deze dient zo nodig nader gespecificeerd te worden in de toelichting op de wet c.q. het wetsvoorstel. Bij wetswijziging is belangenafweging binnen de formele wet vaak lastig. Wij zijn dan geheel aangewezen op de toelichting. Naar gelang de gepercipieerde belangentegenstellingen pregnanter zijn, zal de argumentatie in de toelichting uitgebreider moeten zijn.

Mij dunkt dat er vooral bij het voorstel tot het op nul stellen van de vliegbelasting pregnante belangentegenstellingen een rol spelen die in de toelichting genegeerd zijn. Ik vraag de staatssecretaris daarom in zijn antwoord uitgebreid in te gaan op de belangenafweging bij dit voorstel. Ik geef een korte opsomming van het type belangenafweging dat ik bedoel. Het zijn zeven punten. Uitgangspunt is uiteraard het thans geldende belastingregime.

1. Het afschaffen van de vliegbelasting stelt impliciet de overige bedrijven en de niet-vliegende consumenten een relatief hogere belasting in het vooruitzicht. Bij gelijkblijvende overheidsuitgaven moet de verlaging immers gefinancierd worden uit andere verhogingen, al was het alleen maar ter financiering van de rente op de staatsschuld. Op grond van welke belangenafweging gebeurt dit? Ik zeg "impliciet", maar een rechtvaardige wetgever behoort die toekomstige verhoging bij de overige belastingbetalende categorieën uiteraard expliciet te maken.

2. Een kwestie tegen het milieu en voor specifieke economische doeleinden speelt ook een rol. Hoe wordt dit afgewogen, zo vraag ik de staatssecretaris. Meer specifiek: wordt afbreuk gedaan aan het toch al aarzelend in gang zetten van het principe "de vervuiler betaalt"?

3. Meso-economisch gezien gaat het voorstel in tegen de belangen van de Nederlandse horeca ten faveure van de belangen van de buitenlandse horeca. Die afweging zal eveneens moeten worden gemaakt.

4. Meso-economisch gezien worden ook de luchtvaartondernemingen bevoordeeld boven de trein- en busondernemingen.

5. Het gaat bij dit alles natuurlijk ook om werkgelegenheidsbelangen in de ene sector versus de andere, alsmede om de verschillende multipliereffecten op de economie als geheel.

6. Er zijn ook micro-economische afwegingen te maken. Zo ken ik het voorbeeld van een kleine luchtvaartonderneming die vanwege de bestaande Nederlandse vliegbelasting een langetermijncontract heeft afgesloten met een Duitse luchthaven. Dit bedrijf ondervindt van de zigzagkoers -- het in een halfjaar tijd invoeren en weer afschaffen van een belasting -- een concurrentienadeel.

7. Deze belastingmaatregel heet conjunctureel stimulerend te zijn. De staatssecretaris moet dan ook nog hard maken dat het inderdaad om een conjuncturele maatregel gaat. Hij moet in de afweging de negatieve conjuncturele effecten op andere sectoren betrekken, zoals de Nederlandse horeca of busvervoerders.

Ik wens de staatssecretaris succes met de beantwoording van deze lastige vragen, maar tenslotte heeft hij, en niet mijn fractie, deze kennelijk spoedeisende maatregel bedacht. Hij zal die maatregel dus moeten onderbouwen.

Mijn fractie vraagt van de staatssecretaris de toezegging om een dergelijke belangenafweging in het vervolg deel te doen uitmaken van de toelichting op een wetsvoorstel. Ik geef drie redenen voor het vragen van die toezegging. 1. De betrokken personen zijn gediend met het inzicht in de maatschappelijke belangenafweging van de wetgever. 2. De Kamerleden kunnen zich dan beter voorbereiden op de discussie van de belangenafweging. 3. Soms kan een gedegen toelichting een debat overbodig maken.

Mevrouw de voorzitter, ik kom tot mijn vierde onderwerp, de beoogd conjuncturele stimuleringsmaatregelen van het wetsvoorstel. Mijn fractie is voorstander van zo veel mogelijk automatische stabilisatoren. De verruiming van de verliesrekening heeft daarom onze steun, maar deze is per AMvB geregeld. Afgezien daarvan is mijn fractie niet onder de indruk van de fiscale maatregelen voor zover zij fiscale conjuncturele stimulering van de economie beogen. Fiscale conjunctuursturing is sowieso lastig omdat de effectiviteit ervan nauw samenhangt met de specifieke conjunctuurfase. In de fase waarin de afzet stagneert of daalt helpt het fiscaal stimuleren van investeringen niet, ook niet via de winstbelasting. Ik wil dan ook graag dat de staatssecretaris uitlegt in welk opzicht de verlaging van het zogenoemde mkb-tarief in de vennootschapsbelasting een conjuncturele stimuleringsmaatregel is. Ook het conjuncturele aspect van de facilitering van speur- en ontwikkelingswerk ontgaat mij. Ik zie echter wel wat in de tijdelijke energie-investeringsaftrek omdat het hier niet gaat om een capaciteitsinvestering voor de opdrachtgevers, maar omdat deze afzetverhogend werkt voor de uitvoerders. De 160 mln. die hiervoor staat, houdt niet over, maar meer kan de uitvoerdersbranche waarschijnlijk niet aan. Op de vliegbelasting ben ik al ingegaan. De conjuncturele stimulans die hiervan moet uitgaan, ontgaat ons.

Samenvattend kan ik stellen dat het wetsvoorstel beter de niet spannende titel "fiscale maatregelen" had kunnen dragen.

Dan, mevrouw de voorzitter, mijn vijfde onderwerp. In het kader van de financiering van de crisis hebben de senatoren Schuurman en Noten de regering gevraagd naar haar opvatting over de invoering van een tijdelijke crisisbelasting op topinkomens boven de Balkenendenorm. Op 25 juni antwoordden de premier en de minister van Financiën dat deze procyclisch zou werken. Ik stel de staatssecretaris hierover drie vragen. 1. Kunnen wij uit dit antwoord opmaken dat een uitgestelde crisisbelasting naar de opvatting van het kabinet wel juist zou zijn bij de eerstvolgende hoogconjunctuur, dat wil zeggen, wanneer deze contracyclisch werkt? 2. Is het kabinet bereid de juistheid van zo'n belasting nu al publiek te maken? 3. Deelt de staatssecretaris de opvatting van de

premier en de minister dat zo'n belasting in de huidige conjunctuurfase procyclisch werkt en, zo ja, kan hij dit uitleggen, onder andere door aan te geven wat bij topinkomens gemiddeld de marginale consumptiequote, de marginale beleggingsquote en de marginale investeringsquote is boven de grens van ongeveer €150.000 per jaar? Voor alle duidelijkheid: met "marginaal" doel ik op het deel van het inkomen boven €150.000. Dus bij een inkomen van €250.000 doel ik op de quoten die gelden voor het topdeel van €100.000.

Ten slotte, mevrouw de voorzitter. Dit wetsvoorstel is niet slechts inhoudelijk een gedrocht, het is ook een gedrocht wat betreft de voorgestelde inwerkingtreding ervan. Er zijn acht verschillende ingangsbepalingen. Zes daarvan kennen een terugwerkende kracht of een mogelijk terugwerkende kracht. Ik ga kort in op twee bijzondere ingangsbepalingen uit het voorstel, namelijk de twee met een mogelijk terugwerkende kracht tot een ongespecificeerd tijdstip. Het gaat hierbij om artikel XII, de leden 2 en 3. Mijn fractie acht het in beginsel onaanvaardbaar dat een wet of wetonderdeel bij delegatie met terugwerkende kracht kan ingaan op een bij Koninklijk Besluit te bepalen tijdstip, zonder dat dit tijdstip gespecificeerd of ten minste gelimiteerd is. Als ik het goed zie, gaat het bij lid 3 om maximaal 150 mln. Dit wil zeggen dat de vliegbelasting volgens de letter teruggedraaid kan worden tot de invoering ervan op 1 januari 2009. Al naar gelang je het meet, is dat bedrag groot of klein. Het gaat mij hier vooral om het precedent van zo'n ongelimiteerde terugwerkende kracht. Misschien moet ik wel spreken over een nieuw precedent. De constructie dat de werking van een formele wet, in dit geval de terugwerkende kracht, geregeld kan worden bij delegatie, is volgens mijn fractie in strijd met de motie-Jurgens c.s. op stuk nr. 21109 D, die door de Kamer met algemene stemmen is aangenomen. Hoe ziet de staatssecretaris deze strijdigheid? Mijn fractie wenst van het kabinet de toezegging dat in ieder geval een gedelegeerde invoering van belastingwetgeving met ongespecificeerde terugwerkende kracht niet meer aan deze Kamer wordt voorgelegd. Voorts vraag ik de staatssecretaris om straks beide bepalingen nader te specificeren.

Afsluitend ga ik nog in op een klein puntje, mede naar aanleiding van de 300% boete. Dit is eigenlijk ook relevant voor het wetsvoorstel dat wij hier volgende week zullen bespreken. Het lid Bashir, SP-woordvoerder in de Tweede Kamer, vroeg de staatssecretaris naar de mogelijkheid om over een wetsvoorstel advies te vragen aan de Hoge Raad. Tot mijn verbazing antwoordde de staatssecretaris in de Tweede Kamer dat dit niet kan. Hij zei: er is in Nederland een scheiding tussen de machten. Dit betekent dat de Hoge Raad oordeelt naar de feiten en omstandigheden. Het is juist dat wij in Nederland een scheiding der machten hebben, maar de rest van het antwoord lijkt mij onjuist. Artikel 74 van de Wet op de rechterlijke organisatie luidt: "De Hoge Raad geeft advies of inlichtingen wanneer dat vanwege de regering wordt gevraagd." Ik vraag de

staatssecretaris eigenlijk alleen om te bevestigen dat zijn antwoord in de Tweede Kamer onjuist was. Of hij dat wil toepassen is een andere kwestie.

Mevrouw de voorzitter. Ik wacht de antwoorden van de staatssecretaris met belangstelling af.

* N

De heer **Leijnse** (PvdA): Voorzitter. Misschien mag ik beginnen met een opmerking die betrekking heeft op de orde. De heer Reuten voegde in zijn betoog een onderwerp aan de agenda toe, namelijk de antwoorden op de vragen van de heren Schuurmans en Noten. Als die, met uw welnemen, aan de agenda zijn toegevoegd -- de staatssecretaris gaat straks op de vragen daarover antwoorden -- dan zou ik wel graag beschikken over die antwoorden. Mij zijn ze in ieder geval nog niet geworden.

De heer **Reuten** (SP): Ze staan gewoon op het web. Ik heb ze van de website van de Tweede Kamer.

De heer **Leijnse** (PvdA): Ik heb ze in ieder geval nog niet gezien, en ik wist ook niet dat ze vanmiddag aan de orde waren.

De heer **Reuten** (SP): De crisismaatregelen zijn toch aan de orde?

De heer **Leijnse** (PvdA): Ongetwijfeld, maar de vraag is of die antwoorden hier nu ook aan de orde zijn. Als ze worden besproken, zou ik graag alsnog over die antwoorden willen beschikken.

Voorzitter. De Kamer heeft besloten geen debat te wijden aan het pakket voornemens dat de regering ons op 25 maart onder de titel Aanvullend beleidsakkoord Werken aan toekomst heeft toegezonden. Wij kunnen ons achteraf afvragen of die beslissing van het College van Senioren is ingegeven door wijsheid of door luiheid, maar dat is vandaag niet aan de orde. Wij spreken vanmiddag met de regering over een pakket fiscale maatregelen dat ten dele bedoeld is om bij te dragen aan de stimulering van de economie en het verzachten van de gevolgen van de recessie.

Aan dit pakket maatregelen valt allereerst de ongebruikelijke vormgeving op. In december besloot de regering tot een verdere verlaging van de vennootschapsbelasting voor kleine en middelgrote ondernemingen ter verlichting van de lasten op het bedrijfsleven. In het gegeven, zeer depressieve economisch klimaat kon verwacht worden dat een wetsvoorstel van deze strekking in het parlement op een warm onthaal zou mogen rekenen. Snelle behandeling en bekrachtiging spoedig na het kerststreces lagen in de rede.

Niettemin besloot de regering geen afzonderlijk wetsvoorstel in te dienen maar de verlaging van het tarief in de tweede schijf van de Vpb middels een nota van wijziging te "verhangen" in een reeds in behandeling zijnde fiscaal wetsvoorstel: de vervanging van het stelsel van geblokkeerde rekeningen door een depotstelsel.

Kennelijk heeft de regering gedacht hiermee tijd te winnen, maar het blijft de vraag waarop die schatting gebaseerd is en vooral of dit voldoende reden was om van de koninklijke weg der wetgeving af te wijken.

Die vraag klemde te meer omdat de regering vervolgens bij vier nota's van wijziging nog een scala van technische aanpassingen en materiële stimuleringsmaatregelen aan het wetsvoorstel heeft toegevoegd. De Raad van State heeft bij zijn advisering over met name de vierde en vijfde nota van wijziging gewezen op de ongebruikelijkheid van deze handelwijze en de regering gevraagd een splitsing aan te brengen in drie afzonderlijke wetsvoorstellen: het depotstelsel, de fiscaaltechnische aanpassingen en het fiscale stimuleringspakket. Dat de regering niet op deze suggestie is ingegaan, is ook en vooral voor de Eerste Kamer een punt van zorg. Omdat deze Kamer het recht van amendement ontbeert, kan zij zich immers slechts uitspreken over wetsvoorstellen in hun integraliteit. En als aan die integraliteit iedere samenhang ontbreekt, wordt de taak van deze Kamer nodeloos moeilijk gemaakt. Zeker gezien de van oudsher zeer coöperatieve opstelling van de Eerste Kamer zou de regering de schijn moeten vermijden dat zij deze arena niet serieus neemt. Ik hoor graag van de staatssecretaris wat de rechtvaardiging is voor deze ongebruikelijke procedure.

Zoals ik al opmerkte, mag de verlaging van het tarief in de tweede schijf van de vennootschapsbelasting van 23% naar 20%, zodat een verlengde eerste schijf voor winsten tot €200.000 ontstaat, op onze instemming rekenen. Die verlaging geeft wat lucht aan kleine en middelgrote bedrijven die een belangrijke rol zullen moeten spelen bij het opvangen van de recessie en daarin door de banken te weinig worden geholpen. In dit verband is ook de in de vierde nota van wijziging opgenomen verruiming van de afdrachtsvermindering voor speur- en ontwikkelingswerk van belang. Graag verneem ik van de staatssecretaris of de voorgestelde maatregel in zijn uitwerking meer bij kleine bedrijven zal neerslaan dan bij grote of dat dit niet het geval is. Ook rijst de vraag welke vorm van speur- en ontwikkelingswerk door de toesnijding van de maatregel het meest gestimuleerd wordt: het langetermijngerichte meer fundamentele speurwerk of het meer toegepaste op kortetermijninvesteringen gerichte ontwikkelingswerk. Ik stel deze vragen, onverlet onze instemming met de voorgestelde intensivering.

De technische aanpassingen in de tweede en derde nota van wijziging hebben bij de fractie van de PvdA niet tot nadere vragen geleid. Instemming is er met de in de vierde nota van wijziging opgenomen uitbreiding van de investeringsaftrek voor energiebesparende maatregelen in huurwoningen. Mijn fractie heeft de indruk dat wat betreft de fiscale stimulering van energiebesparing en decentrale energieopwekking de laatste jaren het enthousiasme van de regering wat is verflauwd. Deze Kamer heeft hier eerder

over gesproken bij gelegenheid van het debat over de begroting van Economische Zaken en het Fonds Economische Structuurversterking op 17 februari jongstleden. Misschien kan de staatssecretaris nog eens aangeven wat het geheel en de samenhang van de maatregelen op dit terrein is en waarom de indruk kan ontstaan dat Nederland hier minder actief is dan buurlanden, in het bijzonder Duitsland.

Minder enthousiast is mijn fractie vanzelfsprekend over de eveneens in de vierde nota van wijziging opgenomen verlaging van het tarief van de vliegbelasting tot nul. Die belasting is nog maar zeer onlangs en op zeer goede gronden door de wetgever ingesteld. Wij hebben er daarbij geen twijfel over laten bestaan weinig onder de indruk te zijn van de bezwaren van luchthavens en toeristische verenigingen. Dat mensen die twee- of driemaal per jaar duizenden euro's uitgeven voor een vliegvakantie ineens aan de bedelstaf zouden geraken door een paar tientjes vliegbelasting, leek en lijkt ons schromelijk overdreven. De bedoeling van de belasting was het vliegverkeer te ontmoedigen en alternatieven relatief aantrekkelijker te maken om zo de belasting van het milieu te verminderen. Belasting op het vliegen óf belasting van het milieu, dat was de keuze, en die viel vanzelfsprekend op het eerste alternatief.

De afgelopen maanden hebben een stevige daling van het vliegverkeer te zien gegeven. Dat is, net als de afname van de files en de geringere drukte in de treinen een rechtstreeks gevolg van de krimp van de economie. De vliegbelasting kan hier nauwelijks invloed op hebben gehad, en als zij al invloed heeft gehad dan in de gewenste richting, namelijk van minder vliegbewegingen. Ons ontgaat dus waarom de noodzaak tot stimulering van de economie, die overigens door ons van harte wordt onderlijnd, zou moeten leiden tot een verlaging van het tarief van de vliegbelasting. De fractie van de PvdA vindt deze maatregel dan ook een dissonant in het stimuleringspakket en vraagt van de staatssecretaris een nadere uitleg. Wij zien daarbij met genoegen dat de regering geen afschaffing van de vliegbelasting voorstelt maar slechts een verlaging van het tarief naar nul. Wij gaan ervan uit dat deze verlaging van tijdelijke aard is en dat het tarief wanneer de huidige inzinking voorbij is, op het oude niveau zal worden hersteld.

De heer **Reuten** (SP): Als ik het goed begrijp, heeft senator Leijnse kritiek op het terugdraaien van die belasting. Vervolgens zegt hij ervan uit te gaan dat het op de langere termijn wordt hersteld. Daarmee lijkt hij te impliceren er op korte termijn niet zo veel moeite mee te hebben. Kan hij dat nog even uitleggen?

De heer **Leijnse** (PvdA): De heer Reuten moet letterlijk nemen wat ik zeg. Ik zeg niet dat ik bezwaar heb tegen het terugdraaien van de vliegbelasting; die blijft namelijk gewoon bestaan. Het tarief wordt alleen op nul gesteld. Dat doet de regering in het kader van het stimuleren van de economie omdat zij meent dat daarmee het vliegverkeer wordt gestimuleerd. Die redenering staat volgens mij haaks op de redenering die eerder

is gegeven voor deze vliegbelasting en het gehanteerde tarief, namelijk het verminderen van het vliegverkeer vanwege de milieubelasting. De heer Biermans vindt dat geen argument, want hij gelooft niet in die milieubelasting van het vliegverkeer. Daarin is hij in Nederland echter zo ongeveer de enige. Wij zijn als Kamer destijds voluit met de regering meegegaan in de stelling dat je het vliegverkeer moet verminderen om de milieubelasting te verlagen. Een van de manieren om onnodige vliegbewegingen te ontmoedigen is het heffen van een vliegbelasting, wat wij hebben gedaan. Als die redenering nog steeds staat -- dat is natuurlijk zo -- dan is het niet logisch om in het kader van de stimulering van de economie de terugloop van het vliegverkeer als gevolg van de recessie te gaan bestrijden met een verlaging van het tarief van de vliegbelasting tot nul.

De heer **Reuten** (SP): Wij zijn het op dit punt helemaal eens, maar de heer Leijnse lijkt te impliceren dat hij kan leven met de korte termijn als de belasting op lange termijn maar wordt gehandhaafd.

De heer **Leijnse** (PvdA): Op de korte termijn wordt het tarief naar nul verlaagd. Ik constateer overigens met vreugde dat de staatssecretaris niet voorstelt om de vliegbelasting af te schaffen.

De heer **Reuten** (SP): Aan de overkant heeft hij iets anders gesuggereerd.

De heer **Leijnse** (PvdA): Als dat zo is, kan hij dat misschien in zijn eerste termijn weer terugnemen. De vliegbelasting wordt niet afgeschaft; het tarief gaat naar nul.

De heer **Reuten** (SP): Het is mij bekend dat het tarief naar nul gaat, maar aan de overkant heeft de staatssecretaris gesuggereerd dat dit een opstapje is naar het geheel afschaffen in het Belastingplan. De staatssecretaris knikt van "ja".

De **voorzitter**: Misschien is het goed om de eerste termijn van de staatssecretaris af te wachten.
* *

De heer **Leijnse** (PvdA): Voorzitter, dat lijkt mij buitengewoon verstandig. Dan kunnen wij het uit zijn eigen mond horen en het er dan met hem over hebben.

Ten slotte heeft ook de fractie van de PvdA met belangstelling kennisgenomen van de verhoging van de maximumboete bij het verzwijgen van vermogen tot 300% van de verschuldigde heffing. Deze verhoging is door de regering in de vijfde nota van wijziging voorgesteld na suggesties vanuit de Tweede Kamer. Gene zijde van het Binnenhof ziet hierin een signaal dat het verzwijgen van vermogen voor de fiscaal, inderdaad een typische vorm van witteboordencriminaliteit, niet licht wordt opgenomen. Als men ziet hoe "de kleine man" en zelfs de modale belastingbetaler af en toe fiscaal worden aangepakt, dan lijkt een dergelijk signaal geen overbodige luxe. Na de fluwelen

handschoen van de inkeerregeling wordt het nu, ook voor deze staatssecretaris, langzamerhand tijd voor de ijzeren vuist. Al lijkt dat minder in zijn karakter te liggen: bewindslieden kunnen het nu eenmaal niet altijd "leuker maken".

Dat gezegd zijnde, rijst natuurlijk wel de vraag hoe het niveau van de 300% boete past in het gehele bouwwerk van fiscale naheffingen en boetes. Als ik het goed heb, bedraagt de heffing over de vermogensaanwas in box 3 in het algemeen 30% over een fictief rendement van 4%, dat is dus 1,2% van het vermogen. Een boete van 300% zou de totale naheffing brengen op viermaal 1,2% is 4,8%. In een groot aantal gevallen wordt hiermee het gehele nominale vermogensrendement weggenomen, inclusief de daarin opgenomen inflatiecorrectie. Dat roept de vraag op of deze boete nog wel proportioneel is aan het vergrijp. Het gaat hier bovendien om een bestuurlijke boete, waar normaliter geen rechter aan te pas komt. Is er voorzien in de mogelijkheid van matiging van deze boete? Zo ja, door wie en op welke gronden?

Al met al blijft het een pittige boete, die in veel gevallen een feitelijke aantasting van het reële vermogen betekent. Het signaal is dus in dit geval bijzonder duidelijk: wie rijk is, doet er verstandig aan, open kaart te spelen met de fiscus en zijn belastingen op tijd te betalen. Zo blijven onze tarieven aan de lage kant. Ik hoor hierover graag de opvattingen van de staatssecretaris.

Voorzitter. We zien de antwoorden van de regering met de gebruikelijke belangstelling tegemoet.

*N

De heer **De Boer** (ChristenUnie): Voorzitter. Deze bijdrage is namens de fracties van ChristenUnie en SGP.

Het voorliggende wetsvoorstel heeft een lange weg afgelegd, voordat het hier in de Eerste Kamer is beland. Van een vrij technisch voorstel -- het vervangen van de g-rekening door een depot bij de Belastingdienst -- klom het voorstel op tot fiscaal stimuleringspakket voor het bedrijfsleven en al dan niet aanverwante voorstellen. Hierbij stonden snelheid en effectiviteit voorop en daar kunnen de ChristenUnie en de SGP zich in principe wel iets bij voorstellen. Het proces stond daardoor echter op gespannen voet met de gewenste constitutionele zorgvuldigheid. Daar is al een fors aantal vragen over gesteld. Ik sluit mij daarbij aan en ga er niet verder op in.

Ik begin met het onderwerp waar het wetsvoorstel oorspronkelijk voor bedoeld is, namelijk het voorstel om de g-rekeningen te vervangen door een depotstelsel. Het voorstel is bedoeld om een bestaande praktijk te formaliseren en het ondernemers gemakkelijker te maken. Die insteek steunen wij en het voorstel lijkt hierin ook te slagen. Naast het formaliseren van deze praktijk hopen wij dat de inzage in het depot en het eventueel betwisten en daardoor terug ontvangen van gelden in ieder geval niet verslechtert voor ondernemers. De opname in een onlinesysteem verbetert het inzicht in hopelijk een niet al te verre

toekomst. We benadrukken verder om waakzaam te zijn op signalen uit het bedrijfsleven inzake de werkbaarheid van dit systeem, en dan niet pas bij een evaluatie over enkele jaren. Mogen we ervan uitgaan dat de staatssecretaris die waakzaamheid zal betrachten?

De inkeerregeling was nog deze week in de actualiteit met het goede nieuws dat de staatssecretaris een verdrag heeft gesloten met Zwitserland over de uitwisseling van bancaire gegevens. De vergrote openheid en de afbraak van het bankgeheim heeft grote voordelen voor Nederland en maakt de wereld een beetje minder ongelijk. Door de verhoogde druk op zwartsparenders vloeit er vermogen terug naar Nederland. De inkomsten die hieruit komen, kunnen wij goed gebruiken voor andere maatregelen.

Nu er meer openheid komt tussen de Nederlandse fiscus en buitenlandse banken wordt de grond in toenemende mate heet onder de voeten van de betreffende personen. Het is dan de kunst om een evenwicht te vinden tussen het verdiende straffen en het toch enigszins belonen van mensen die ten halve keren, want dat is toch altijd nog beter dan blijven dwalen. Het geamendeerde voorstel biedt daar de gewenste ruimte voor. Spaarders die onder de druk van een dreigende en afschrikwekkende 300% boete alsnog aangifte doen, verdienen wel een boete. De tijdelijke inkeerregeling volgend op de aangifte geeft voldoende gelegenheid voor het rechtzetten van de scheve situatie. Vervolgens moet de boete na die tijd wel voldoende afschrikwekkend zijn. Wij volgen de staatssecretaris ook als hij aangeeft dat dit eerder aan het vermogen dan aan het rendement moet worden afgemeten. Maar is een boete van 300% op die manier passend? Hoe wordt met deze maximale boete omgegaan, naar wij aannemen door de Belastingdienst? Ook hier is een aantal vragen over gesteld, waar wij ons graag bij aansluiten, ook dit weer korthedshalve.

Overigens: is het met Zwitserland gesloten akkoord wel een echte doorbraak? Blijft feitelijk het Zwitserse bankgeheim niet intact, nu de banken in het land, naar wij begrepen hebben, slechts verplicht zijn om informatie te verschaffen bij verdenking van fiscale fraude? Wil de staatssecretaris hier misschien toch nog even op ingaan?

Wij hebben begrepen dat de WBSO-regeling met name bedoeld is om baanbehoud voor S&O-personeel in het bedrijfsleven te borgen. In tijden van economische krimp is het hemd nader dan de rok en lopen dergelijke duurzame investeringen gevaar. Wij ondersteunen het streven van het kabinet om in ieder geval te stimuleren dat dit niet te snel gebeurt. Daar komt bij dat het positieve advies van het CPB bij dit voorstel al bijna reden zou zijn om het te adopteren. Daarbij is het goed dat ook in de onderste inkomensschijf de verlichting al doorwerkt, zodat ook het kleinbedrijf hiervan kan profiteren. In de motivatie van de staatssecretaris waarmee de maatregel onderbouwd wordt, past helaas geen uitbreiding van de steun voor zzp'ers en ondernemers. Wij wachten met belangstelling af

of hier bij het komende Belastingplan alsnog een oplossing voor gevonden kan worden. Innovatie vindt bepaald niet zelden plaats in het echte midden- en kleinbedrijf en bij de zogenaamde eenpitters. Voor zover fiscale maatregelen iets bij- of afdoen aan creativiteit, laat het dan ook gelden voor de groepen die deze creativiteit zo vaak tonen. Hoe denkt de staatssecretaris hierover?

Wat de btw-aangifte betreft, kunnen wij kort zijn. We onderschrijven de verruiming van harte. Een bedrijf moet rendabel zijn om te overleven, maar juist een gebrek aan liquiditeit is dikwijls de directe aanleiding tot problemen. De overheid moet daarin bijspringen voor zover dit in haar vermogen ligt en voor zover het redelijk is. De kwartaalafdracht in plaats van een maandelijke afdracht past hierin. In dit kader wil ik erop attenderen dat de rijksoverheid en lokale overheden onbetwiste facturen nog steeds te lang vasthouden en niet betalen. Sneller betalen zou een eenvoudige wijze zijn om de liquiditeit bij de bedrijven te vergroten of te borgen. Het gaat hier om bedragen waar bedrijven recht op hebben. Ik vraag mij af of de rijksoverheid hier wel voldoende aan doet en of zij de lokale overheden voldoende aanspoort. Wij krijgen nog te veel signalen dat de 100 dagen nog steeds worden gebruikt om niet te betalen.

Mijn laatste onderwerp is de vliegtaks. De opkomst en het weer neerhalen van de vliegtaks hebben voor ChristenUnie en SGP toch iets treurigs. Vliegen is voor steeds meer mensen een "commodity" geworden in de afgelopen jaren, als logische aanvulling op auto, bus en trein. Daarbij werd gestunt met prijzen door luchtvaartmaatschappijen, hoewel er natuurlijk diverse belastingen en heffingen bestonden die de prijs alsnog opdreven. Vervolgens kwam er een vliegtaks van €11 of €45 en sindsdien zou het noodlot hebben toegeslagen. Waar eerst probleemloos honderden euro's werden opgehoest voor een ticket naar een verre bestemming, is honderden plus 45 euro een onoverkomelijk probleem. €80 voor een Europees ticket valt prima een aantal keer per jaar te betalen, maar als het €91 kost, rijden we liever om naar Düsseldorf.

Voorzitter, wij geloven daar niet in. De ChristenUnie en de SGP lijkt het een stuk waarschijnlijker dat mensen nog eens extra naar alle heffingen en kosten zijn gaan kijken door alle tamtam die er juist is gemaakt over het invoeren van die bescheiden vliegtaks. Dat mogen de betrokkenen zich toch wel aanrekenen. Vervolgens is het snel afschaffen van die taks zonder dat Schiphol haar afgesproken tegenprestatie levert, wat al te gemakkelijk. Als er dan toch ingegrepen moet worden en Schiphol de beloning al krijgt -- we zouden het nog liever anders zien, dat moge duidelijk zijn -- houd Schiphol dan toch in ieder geval ook de stok voor. Door nu te kiezen voor het niet afschaffen, maar voorlopig op nul stellen van de belasting en tegelijkertijd kort op de bal te zitten bij het afdwingen van maatregelen bij Schiphol, wordt dit nog enigszins bereikt. Verder kunnen wij alleen maar hopen dat er snel een internationale vervanger van deze taks zal komen.

We willen in dit verband overigens nog wel een ander, voor ons belangrijk punt aanroeren. In de tijd dat de staatssecretaris nog met verve de vliegtaks verdedigde, wees hij ook op het positieve resultaat ervan voor het milieu. De uitstoot van CO₂ zou wereldwijd maar liefst 1,5 megaton lager uitvallen. Hoe wordt dit nu gerealiseerd in het kader van het bereiken van de milieudoelstellingen van het kabinet? Het kan toch niet zo zijn dat na het niet-doorgaan van de kilometerheffing nu alweer een pijler van het milieubeleid zomaar sneuvelt?

Voorzitter. Wij wachten de antwoorden van de staatssecretaris met belangstelling af.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt van 17.55 uur tot 18.55 uur geschorst.

*B

!Publieke omroep!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Mediawet 2008 in verband met onder meer de erkenning en financiering van de publieke omroep (31804).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Minister **Plasterk**: Voorzitter. Ik heb met veel interesse de eerste termijn van uw Kamer gehoord. Het gaat over een wetsvoorstel dat een onderdeel vormt van een drieluik. Het betreft het middelste paneel daarvan. Het eerste wetsvoorstel, dat hier eerder met uw Kamer is besproken, had betrekking op het multimediaal maken van de omroep en het verruimen van de reclameregels, met name voor de commerciële omroepen. Het derde deel van het drieluik, dat nog in deze Kamer aan de orde komt, heeft betrekking op het aanpassen van onze wet aan de Europese richtlijn voor de audiovisuele mediadiensten.

Dit is het tweede deel van het drieluik. In mijn perspectief is de hoofdzaak hiervan dat wij een decennialang bestaand systeem van A- en B-omroepen afschaffen. Omdat de Kamer dit niet heeft betwist, ga ik ervan uit dat zij dit standpunt impliciet deelt en daar ben ik blij om. Wij leggen nu een nieuwe relatie tussen het ledental aan de ene kant en budget en zendtijd aan de andere kant. Ik zal u niet vermoeien door u te schetsen hoeveel maanden werk erin zijn gestoken om er een juiste vorm voor te vinden. Als je het aantal leden en het budget en de zendtijd -- die laatste twee zijn aan elkaar gekoppeld -- glijdend aan elkaar verbindt, wordt de vraag heel interessant hoe schuin dat is, waar het beginbudget daarvoor ligt, tot hoe ver je het laat oplopen en of er een plafond in zit.

Al die dingen hebben ermee te maken dat je, naarmate je een grotere schuinte aanbrengt in de lijn die aangeeft hoe het ledental zich verhoudt tot de omroep, een grotere ledenjacht krijgt. Wij

willen op een gegeven moment voorkomen dat de ledenjacht te scherp wordt. Naarmate de lijn vlakker is, wordt echter het verschil tussen een omroep die maar net is toegetreten en ternauwernood de 150.000 leden haalt, en een omroep met drie keer zoveel leden, in zendtijd te klein. Daardoor zou de klap van zo'n stelsel voor de grote omroepen wel heel erg zwaar aankomen. Dat zou niet helemaal fair zijn.

Voor mij was de grootste worsteling in de totstandbrenging van dit wetsvoorstel het vinden van een model waarin nieuwe toetreders een goede kans maken en een behoorlijke hoeveelheid zendtijd kunnen krijgen, waardoor leden het verschil maken in het toegemeten budget en de zendtijd, maar dat alles binnen het redelijke. Ik ben blij dat dit is gelukt. Nogmaals, dat is voor mij de hoofdzaak van het wetsvoorstel. Verder zitten er alleen maar een paar kleine verduidelijkingen en wijzigingen in. Ik zeg dat omdat een aantal punten waarnaar men mij vroeg, strikt genomen geen verandering inhouden ten opzichte van de bestaande situatie. Dan nog kun je het met de bestaande situatie natuurlijk oneens zijn.

Laat ik allereerst de handschoenen oppakken die de heer Asscher en de heer Schouw mij hebben toegeworpen. Zij spraken in zeer kritische termen over het bestaande bestel. Zij zeiden met zoveel woorden dat zij het van onvoldoende ambitie en durf vonden getuigen dat ik er niet stevig de beuk in heb gegooid. Laat ik zeggen dat ik niet zo somber ben over hoe het ervoor staat met het bestel. Er zijn woorden gebruikt als: "rot" en "ruïne", maar dat is werkelijk niet mijn opvatting over het huidige stelsel.

Ik geef de heer Schouw gelijk: als er 3,7 miljoen leden zijn, kun je er wel iets op afdingen. Er zullen mensen uit gewoonte lid zijn geworden, of zij hebben vergeten op te zeggen. Dat moge waar zijn, maar er zijn maar weinig sectoren in onze samenleving -- een samenleving die al op drift is en waarin niet veel maatschappelijke verankering is -- waarin miljoenen mensen de keuze hebben gemaakt welke omroep de hunne is. Ik heb ook wel eens een gids gehad van een omroep waar ik ideologisch niet zoveel mee had, gewoon omdat ik dat de handigste gids vond. Dat speelt mee. Maar toch, door je keuze zeg je toch iets over het type omroep dat je het liefste wilt hebben. Ik vind dat waardevol en ik denk dat het een krachtig systeem is.

Dat systeem heeft in de jaren zestig de TROS toegelaten, die inmiddels een totaal gevestigde omroep is. Nog niet zo heel lang geleden is BNN toegelaten, omdat er kennelijk veel mensen waren die vonden dat de jeugd onvoldoende aan bod kwam en dat het aanbod onvoldoende gewaagd was. Die omroep is aspirant geworden en vervolgens toegetreten. Ik denk dat in brede kring mensen vinden dat BNN een waardevol element in ons palet van omroepen is. Juist het feit dat er af en toe nieuwe instroom is, laat zien dat het een krachtig en ademend systeem is.

Ik ben geen voorstander van het BBC-model. Op het gevaar af daarmee een heel andere

discussie te openen, merk ik op dat de situatie rond de BBC, met de rapportage over de oorlog in Irak en de kwestie die daaruit voortvloeide, waarbij de verdenking op de BBC rustte dat men heel eenzijdige opvattingen had verkondigd en eenzijdig nieuws had gebracht, zich in Nederland niet zou kunnen voordoen, puur omdat er diversiteit in het aanbod is. Als één omroep iets laat liggen, kan een andere in het gat springen. Die mooie pluriformiteit in Nederland vind ik dus waardevol. Ik vind het dus niet een ouderwets en vastgelopen systeem. Ik vind ook niet dat het systeem ten principale legitimiteit mist.

Ik teken hierbij wel aan dat de concessieperiode vanaf komend jaar tot en met 2015, waarvoor wij aan het eind van het jaar de zendtijd en de budgetten verdelen, wel eens de laatste periode kan zijn waarin het op deze manier gaat. Niet omdat ik denk dat aan het systeem legitimiteit ontbreekt, maar omdat de techniek buitengewoon snel voortschrijdt. Ik zie het aan het gedrag van de generatie na mij: die kijkt echt op een andere manier televisie. Ik ben gewend om de televisie op Nederland 1 of 2 te zetten en een enkele keer op Nederland 3. Daar blijft het een beetje bij. Maar jonge mensen kijken werkelijk anders televisie. Zij kijken ook op internet naar de televisie etc.

Ik denk dus dat er straks technische redenen zullen zijn waardoor het hele systeem "opgedwarreld" wordt. Aan het eind van de komende concessieperiode, dus vanaf 2016, zouden wij het best kunnen meemaken dat wij in een totaal ander bestel terecht komen, omdat het gedrag van mensen is veranderd en omdat de techniek is veranderd. Bij de telefonie zie je dat ook. Als wij vijf jaar geleden een debat hadden gevoerd over de telefonie, dan zou dat zijn gegaan over de vaste telefoonlijnen en over telefooncellen op straat. Als ik nu thuis op mijn vaste lijn word gebeld, weet ik wie het is, want er is maar één iemand die mijn vaste nummer belt. De rest belt op mijn mobiele telefoon. In een paar jaar tijd is dat totaal veranderd. Ik denk dat dit met de omroep ook best zou kunnen gebeuren. Wij zullen dan in de regelgeving mee moeten gaan.

De heer **Schouw** (D66): Onze fractie vindt het belangrijk dat de minister een aantal toekomstscenario's ontwikkelt. Ik begrijp van de minister dat hij aan de gang gaat en toekomstscenario's gaat ontwikkelen. Kan een zo'n toekomstscenario een model zonder leden zijn?

Minister **Plasterk**: Ik denk dat het verstandig is om dit scenariogewijs te doen. Mijn timing is daarop gebaseerd. Technisch gezien hebben wij even de tijd, want de volgende concessieperiode start in 2016. In het jaar daarvoor moet er gegund worden, als dat dan nog aan de orde is. Het jaar daarvoor moet de wet worden aangepast. Terugrekenend moet je dus op een gegeven moment wel aan de gang om al over de volgende periode te gaan nadenken. Ik denk dat het belangrijk is om de verkiezingen in 2011 in de gaten te houden, omdat er ook een politieke keuze aan ten grondslag ligt.

Dat zien wij ook hier in de Kamer. Het is belangrijk dat ik van mijn kant probeer meer dan een scenario op te stellen, opdat politieke partijen een en ander in hun landelijke verkiezingsprogramma's kunnen meenemen. Een nieuw kabinet zal qua tijd goed in de gelegenheid zijn om knopen door te hakken en te bedenken hoe het bestel in de periode daarna vorm zou moeten krijgen.

De heer **Schouw** (D66): Een afspraak zou kunnen zijn dat er in het najaar van 2010 een aantal scenario's komt. De vraag van onze fracties is: kan een van die scenario's zijn zonder leden? Daarna geven wij allen daarover dan wel een waardeoordeel, maar ik zou graag aan de voorkant een beetje willen sturen en willen vragen of u bereid bent, dit mee te nemen.

Minister **Plasterk**: Alleen al het feit dat de grote fracties in de Kamer vinden dat het een scenario is, betekent dat het belangrijk is om het bij het inventariseren te signaleren. Ik zeg er wel bij wat ik zojuist heb benadrukt, namelijk dat ik de verankering in ledenverenigingen, in welke vorm dan ook, waardevol vind. Ik zou ook in een nieuwe, technologisch andere tijd willen zoeken naar een manier om de binding vast te houden. Dat zou mijn voorkeur hebben, maar dat laat onverlet dat andere scenario's mogelijk zijn. Als je een complete inventarisatie maakt, moet dit zeker worden gesignaleerd.

De heer **Slager** (SP): U geeft eigenlijk al bijna antwoord op de vraag die ik wilde stellen, minister. De vergelijking met de telefoon is maar betrekkelijk, want dat is alleen maar een apparaat. Hier zit iets meer achter. U wilt hiermee toch niet zeggen dat de pluriformiteit ten koste moet gaan van de voortschrijdende techniek?

Minister **Plasterk**: Nee. Ik denk dat wij hetzelfde zeggen. Ik ben het met u eens. Ik denk dat de verbintenis met grote stromingen in de samenleving zeer waardevol is. Het feit dat mensen een actieve daad plegen door ergens lid van te worden, is ook waardevol. Ik hoop dat dit ook in een nieuw bestel dat vanaf 2016 vorm gaat krijgen een stevige plek kan krijgen. Ik signaleer wel dat mensen bijvoorbeeld van alles vastleggen op de harde schijf van hun recorder en pas kijken als zij weer tijd hebben, bijvoorbeeld de volgende dag. Zij weten helemaal niet meer op welk net iets is uitgezonden. Er ontstaat echt ander kijkgedrag. Dat zou op zich kunnen betekenen dat de vanzelfsprekende binding ook met Nederlandse zenders op een gegeven moment afneemt.

Ik heb mij onlangs bijgelezen over een Amerikaans visiestuk op dit gebied. Daarin liet men het verschil tussen televisie en internet geheel verdwijnen. Interactieve televisie is al technisch mogelijk en er zijn al abonnementen die dat bieden, bijvoorbeeld een vorm van "uitzending gemist". Daarnaast is het al mogelijk om televisie te kijken op je pc-scherm. Daar gaat het dus niet meer om. In het genoemde stuk werd onderscheid gemaakt tussen "first screen", "second screen" en "third

screen". Het "first screen" is het scherm dat in je huiskamer staat en waar je met je huisgenoten naar kijkt. Het "second screen" is het scherm dat op je bureau staat en waar je persoonlijk naar kijkt. Het "third screen" betreft de schermen die je met je meedraagt en waar je mobiel naar kijkt. Het maakt niet zoveel uit hoe het signaal je precies bereikt. Dat wordt het interessante verschil. Je gaat op een andere manier denken, dus niet meer dat televisie de omroepen zijn en dat je daarnaar kijkt in de huiskamer en dat internet iets is wat je op je pc doet. Ik denk dat het denken wel zal veranderen. Ik hoop echter dat wij het goede kunnen behouden.

Ik heb hiermee in feite ook de vraag over timing beantwoord. Ik denk dat het goed is als er ruim voordat de partijen hun verkiezingsprogramma's voor de Tweede Kamerverkiezingen van 2011 gaan opstellen een technische inventarisatie is van wat wij nu denken dat de mogelijkheden zullen zijn. Het blijft natuurlijk altijd zo dat je niet helemaal weet hoe de techniek en het landschap er over drie jaar uitzien.

Enkele punten zijn door diverse leden van de Kamer gesignaleerd. Die loop ik langs en daarna zal ik de vragen per spreker langslopen. Ik ga eerst in op de vragen over het voorhangen van dit besluit. Het is mij niet ontgaan dat de Eerste Kamer het niet juist vindt dat uitvoeringsregels worden voorgehouden terwijl het wetsvoorstel nog niet door haar is behandeld. Daar is ook contact over tussen de voorzitter van deze Kamer en de minister-president. Ik heb het in dit geval gedaan om ervoor te zorgen dat de noodzakelijke uitvoeringsmaatregelen tegelijk met de nieuwe wet kunnen ingaan. Dat is dus heel pragmatisch.

In de ogen van het kabinet kunnen maatregelen volgens de regels voor wetgeving al zo veel mogelijk worden voorbereid als ware de wet er al. Ik realiseer mij dat ik hiermee tred in de discussie over de vraag of dit een acceptabele vorm is van vooruitlopen als ware de wet er al of niet. Hoe dan ook kunnen de maatregelen pas worden vastgesteld als de wet daadwerkelijk van kracht is. Ik denk dat iedereen het daarover eens is. De vraag betreft dus de mate waarin daarop vooruitgelopen kan worden. Ik realiseer mij dat de termijn tussen het hopelijk door deze Kamer vaststellen van de wet en het ingaan van het reces kort is in dit geval. Ik zag geen andere manier om dit te doen. Ik denk dat ik de algemene discussie over het voorhangen van een AMvB en het vaststellen van de wet niet helemaal naar dit ene specifieke voorbeeld moet trekken. Ik neem aan dat het overleg tussen deze Kamer en de minister-president daar een algemener licht op zal werpen.

Ik kom nu op het belangrijke punt van de stromingseis, dat door verschillende sprekers is aangeroerd. Dat is strikt genomen niet iets waar deze wet iets aan verandert. Het criterium dat een omroep een stroming moet vertegenwoordigen, bestaat vanaf 1978 en is een van de vier hordes die een omroep moet nemen voor erkenning. Ik loop de vier hordes even langs. De eerste is de ledeneis. Om aspirant-omroep te worden, moet je 50.000 leden hebben. Het Commissariaat voor de Media checkt of dat inderdaad het geval is.

De tweede is stromingseis. Deze geldt overigens niet voor nieuwkomers alleen, maar voor alle omroepen, en deze is altijd marginaal getoetst. Ik noem een voorbeeld van wat erbuiten zou vallen. Stel dat de Amsterdammers vinden dat er meer Amsterdam op de publieke omroep moet komen. Het moet niet zo'n punt zijn voor de inwoners van Amsterdam om 50.000 handtekeningen te verzamelen, maar Amsterdammers zijn is geen stroming. Ik zie de heer Asscher aanduiden dat Amsterdammers dat misschien wel zijn, maar het gaat in het algemeen niet om een lokale verbintenis. Stel dat de liefhebbers van de biljartsport met z'n 50.000'en willen dat er een publieke omroep komt die alleen biljarten uitzendt, dan is dat geen stroming. Ik denk dat wij terughoudend moeten zijn. Als een groepering vindt dat er iets ontbreekt in het bestel en daarvoor het vereiste aantal leden kan krijgen, moet de overheid niet te snel zeggen dat het geen inhoudelijke stroming betreft.

Ik loop nog even de andere twee criteria langs, want die vind ik minstens even belangrijk. De derde horde is een belangrijke, namelijk de toegevoegde waarde. Dat betekent dat een stroming die zich aandient die zich gesteund weet door 50.000 mensen en die door de marginale toetsing komt, wel iets moet doen wat niet al gebeurt. Stel dat zich een stroming aandient die een beschrijving geeft van wat zij wil maken, wie zij wil representeren en voor wie zij wil werken en dat is exact die van de NCRV, dan is er geen toegevoegde waarde. Dan kan gezegd worden dat het niet fair is voor de nieuwkomer, maar dat is het stelsel dat wij vanaf 1978 hebben. Je wilt immers ook de continuïteit handhaven. Er kan dan worden gezegd dat die stroming al wordt gerepresenteerd en dat de organisatie die dat doet aan de kwaliteitseisen voldoet, dat die is gevisiteerd en haar werk goed doet. Dan kan er niet een tweede komen die exact hetzelfde gaat doen.

De vierde horde bestaat uit een hele reeks eisen die voor alle omroepen gelden, ook voor de bestaande. Je moet een vereniging zijn met inspraak van leden. De minimumcontributie bedraagt €5,72. Je moet bereid zijn samen te werken in het bestel, dus je mag niet destructief zijn voor de publieke omroep. Een nieuwe omroep moet bereid zijn om er samen met de andere omroepen voor te zorgen dat er een fatsoenlijk programma tot stand komt. Daarnaast moeten omroepen zich houden aan de regels voor goed bestuur. Dat heeft ook betrekking op zaken als de beloningscode, reclame, sponsoring en nevenactiviteiten. Daarnaast wordt gekeken naar de financiële banden. Er mag dus geen sprake zijn van verstremgeling met andere bedrijven, waarbij kranten tot de bedrijven behoren. Alle banden met bijvoorbeeld een krant, personeel, organisatorisch en financieel, moeten door Wakker Nederland worden doorgelicht, zeg ik niet zonder reden. Het commissariaat beoordeelt dat.

Er zijn dus vier hordes. De stromingseis is niet het enige criterium en misschien niet altijd het belangrijkste.

De heer **Slager** (SP): U noemde de derde horde, de toegevoegde waarde, en toen gaf u het voorbeeld van de NCRV. U had het dus in feite over een stromingscriterium. Wat is nu toegevoegde waarde? U zei dat een nieuwe omroep toegevoegde waarde moet hebben en als er iemand komt die hetzelfde wil doen als de NCRV, gaat het niet door. Dat is een stromingscriterium.

Minister **Plasterk**: Ik noem een situatie die zich heeft voorgedaan. Als zich een omroep aandient die vindt dat jongeren onvoldoende aan de bak komen bij de omroepen -- dat was BNN -- kan je je afvragen of jong zijn een stroming is. Dat is in het verleden marginaal getoetst. Men heeft gezegd: kennelijk vinden 50.000 jongeren dat er echt iets ontbreekt, dus laat ze maar aspirant worden. Dan krijg je overigens maar twee uur per week televisietijd vijf jaar lang, dus daarin moet het dan allemaal gebeuren. Dat heeft BNN waargemaakt en vervolgens is men toegetreden. Het stromingscriterium is in dit geval dus inderdaad vrij marginaal gebruikt. Overigens heeft BNN aan het begin van die periode van vijf jaar gesteld wat men vond dat men als toegevoegde waarde had. Aan het eind van die vijf jaar is bij de visitatie gekeken of men die eigen, zelf gestelde, doelstellingen had waargemaakt. Dat was het geval. Daarna is BNN toegetreden.

De heer **Schouw** (D66): Ik wil toch nog even verder gaan op de vraag wat nu het verschil is tussen een stroming en toegevoegde waarde. Als dat onderscheid niet helder te maken is, telt dat dubbel voor de traditionele omroepen.

Minister **Plasterk**: Het verschil van opvatting is misschien of de bedoeling van het stelsel is dat er per concessieperiode een nieuw level playing field wordt gecreëerd waarin een bestaande protestants-christelijke omroep zou gaan concurreren met een nieuwe protestants-christelijke omroep. Dat is in het huidige stelsel nadrukkelijk niet de bedoeling. De bedoeling is om een bestendige NCRV te hebben die een eigen koers vaart. Als er op een gegeven moment een grote groep mensen in Nederland ontstaat die vindt dat de NCRV te veel is geseculariseerd, dan treedt de EO toe en vormt die een nieuwe stroming. Dit geeft mij ook de gelegenheid om antwoord te geven op de vraag die werd gesteld over de evolutie van omroepen. Ik vind het helemaal niet bezwaarlijk als de Vrijzinnig Protestantse Radio Omroep niet meer vrijzinnig protestants blijkt te zijn, maar is geëvalueerd tot een omroep waarbij de puntjes tussen de letters zijn verdwenen en waarbij men zich op een gegeven moment progressieve doelstellingen heeft gesteld. Zoiets voegt zich wel weer. Als de bevolking vindt dat zo'n omroep te veel van een bepaald profiel verliest, kan er zich een nieuwe stroming aandienen. Die kan dan proberen binnen te komen.

De heer **Schouw** (D66): Ik constateer dat de minister de vraag niet beantwoordt over het verschil tussen een stroming en de toegevoegde

waarde. Wellicht kan hij hierop straks nog even terugkomen. Verder wil ik nog iets zeggen over de doorontwikkeling. Het onderzoek dat is gedaan ter voorbereiding van het dossier van deze wet, heeft mij verbaasd. Ik noem het voorbeeld van de KRO. Men neemt daar twee identiteiten aan. Ik verzin dit niet zelf, maar lees het op de homepage van de KRO. De eerste identiteit is wandelen; je kunt een wandellidmaatschap nemen. De tweede identiteit is detectives. Wat heeft dit nog te maken met de oorspronkelijke doelstellingen van deze vereniging, die waarschijnlijk zijn vastgelegd in de statuten? Dit is wel heel fors geëvolueerd. Vindt de minister dit wel goed, omdat hij evolutie altijd goed vindt? Of vindt hij dit een kant op gaan die hij eigenlijk niet meer op een geloofwaardige manier kan verdedigen?

Minister **Plasterk**: Inderdaad specialiseren omroepen zich voor een deel op onderwerpen die niet strikt genomen aan hun grondslag zijn gekoppeld. Zo zien wij dat de AVRO klassieke muziek heeft opgepakt en de KRO buitenlandse detectives. Die zaken zijn niet één op één tot hun grondslag te herleiden. Je kunt echter bij de KRO ook programma's zien waarvan men in ieder geval bij de KRO vindt dat zij met de grondslagen van die omroep te maken hebben. Daarin ligt bijvoorbeeld meer nadruk op het spirituele, dat niet meer per se altijd rooms-katholiek hoeft te zijn. Die evolutie zien wij plaatsvinden.

De heer **Asscher** (VVD): De minister zegt dat een omroep van karakter moet kunnen veranderen en dan waarschijnlijk binnen een andere stroming zal passen. Ik kan mij echter niet aan de indruk onttrekken dat daardoor een verschil ontstaat tussen de bestaande en gevestigde orde enerzijds - die de minister nu glansrijk staat te verdedigen -- en de nieuwkomers anderzijds. Dat vind ik betreuenswaardig. Immers, de gevestigde orde, die misschien zijn glans of levensovertuiging heeft verloren en een andere heeft bedacht of gevonden, wordt erg grijs. De nieuwe omroepen moeten zich daarentegen heel duidelijk kunnen profileren, anders mogen ze niet meedoen. Ik kan mij niet aan de indruk onttrekken dat de minister scherpere eisen stelt aan de nieuwe omroepen dan aan de bestaande.

Minister **Plasterk**: Het laatste bevestig ik. Als er al een katholieke omroep in het stelsel is, zal een zich nieuw aandienende katholieke omroep ten opzichte van de bestaande katholieke omroep verdraaid anders en beter moeten zijn. Anders is er immers al een omroep die vergelijkbaar is met de zich nieuw aandienende omroep. Dat is een grondslag van het stelsel. Ik wijs echter wel op het volgende. De grote omroepen van dit moment zijn de TROS, de EO en BNN. Dat zijn allemaal nieuwkomers geweest in de afgelopen jaren. Er is dus zeker geen sprake van een closed shop. Immers, de grote omroepen van weleer, namelijk de VARA en de VPRO, hebben soms moeite om de populariteit van de nieuwkomers in het bestel bij te houden. Zo op slot zit het systeem dus nu ook weer niet. Er is een

balans tussen continuïteit enerzijds, en open zijn naar nieuwe stromingen anderzijds. BNN is nu ook een grote omroep, net als de KRO en de VARA. Dit illustreert mijns inziens dat het stelsel dit aankan.

De heer **Asscher** (VVD): De VARA lijkt soms op de Partij van de Arbeid doordat die omroep af en toe de politieke veren afschudt. Als de VARA daardoor een grijze omroep wordt en net als andere omroepen de oorspronkelijke identiteit niet meer heeft, is dat een uiting van een ontwikkeling die ertoe leidt dat omroepen heel veel op elkaar gaan lijken. De minister zegt dat een nieuwe katholieke overtuiging wel een toegevoegde waarde moet bieden. Ik heb het echter over de bestaande omroepen die allemaal grijs worden en op elkaar gaan lijken. Dat kan, want zij hoeven niet aan iets nieuws te voldoen en zij worden daarop niet getoetst. Daarover maak ik mij zorgen.

Minister **Plasterk**: Mijns inziens worden niet alle omroepen grijs. Wel is volgens mij de werkelijkheid dat Nederland in het verleden sterk was verzuimd, maar dat de meeste Nederlandse kijkers er tegenwoordig geen behoefte meer aan hebben om de hele avond alleen maar katholiek of protestants te kijken. De omroepen voegen zich dus naar de wens van het overgrote deel van de kijkers. Het moet voor de kijker niet meer ideologisch erg fijn gesneden worden. Ik ben het oneens met degene die zojuist zei dat er geen verschil zou zijn tussen Pauw & Witteman enerzijds, en Knevel & Van den Brink anderzijds. Als ik zit te kijken, zie ik een ander programma. Dat zit hem misschien in de details, in de keuze van de onderwerpen, in de presentatie en in een licht verschil in de manier waarop de gesprekken worden gevoerd. Ik zie een verschil tussen de manier waarop de EO het doet en de manier waarop de VARA het doet.

Mevrouw **Tan** (PvdA): Hoe worden de omroepen die in de loop van de tijd zijn geëvalueerd en die een andere kleur hebben aangenomen, gevisiteerd en geëvalueerd als er een nieuwe erkenningsperiode aanbreekt? Hoe wordt dan bepaald of deze omroepen hun erkenning kunnen behouden?

Minister **Plasterk**: Het huidige stelsel is mevrouw Tan bekend. De visitatiecommissie heeft net een rapport uitgebracht. Over LLINK, een van de aspirant-omroepen heeft de commissie kritische conclusies getrokken. Over de reguliere omroepen was men positief, afgezien van een enkele kanttekening. Deze omroepen zijn echter wel degelijk kritisch bekeken. Zo'n visitatie vindt in het huidige stelsel eenmaal per vijf jaar plaats. Wij hebben zojuist met elkaar besproken dat wij sowieso moeten gaan bedenken hoe wij dat voor de periode na 2016 gaan doen. Een onderdeel daarvan moet de vraag zijn hoe hierop wordt toegezien en hoe dit wordt beoordeeld.

Mevrouw **Tan** (PvdA): Wat is het referentiekader van deze evaluatie, met name bij bestaande omroepen die in de loop van de tijd zijn gewisseld van kleur of zijn geëvolueerd? Een omroep was van

oorsprong wellicht sterk gelieerd aan een bepaalde geloofsrichting of politieke richting, maar is inmiddels een andere kant op gegaan. Hoe wordt getoetst of zo'n omroep nog mag blijven als de erkenning weer aan de orde is? Hoe wordt getoetst of er voor die omroep nog bestaansrecht is op basis van wat is gepresteerd?

Minister **Plasterk**: Zo'n omroep wordt getoetst aan de doelstellingen die de desbetreffende omroep aan zichzelf heeft gesteld. Bij de VPRO speelt daarbij dus niet meer de vraag een rol of men nog vrijzinnig protestant is. Dat is immers inmiddels niet meer de zelfgekozen doelstelling van de VPRO. De doelstellingen verschuiven dus in de loop van de decennia geleidelijk. De beoordeling ervan is daarbij meegeschoven. Dat lijkt mij juist.

De heer **Slager** (SP): De minister weet toch dat de laatste visitatiecommissie er juist over heeft geklaagd dat men geen criteria heeft gekregen op grond waarvan men moest oordelen. De visitatiecommissie kan dus eigenlijk helemaal niet oordelen.

Minister **Plasterk**: Dat is een wel heel korte samenvatting van de conclusie. Men heeft niet gezegd dat men niet kon oordelen.

De heer **Slager** (SP): De leden van de commissie hebben gevraagd om heldere criteria op grond waarvan zij goed konden oordelen.

Minister **Plasterk**: Ik zou er even moeten bijpakken wat men precies heeft gezegd. Voor zover ik het mij herinner, vat de heer Slager de opvattingen van de commissie nu iets te bondig samen.

Mevrouw **Tan** (PvdA): Volgens mij heeft de commissie zich beklaagd over de criteria bij de gezamenlijkheid. Volgens mij is er gezegd dat bij de gezamenlijkheid de ambities en de doelstellingen onvoldoende geprofileerd zijn om daaruit de criteria af te leiden die de basis moeten zijn van de beoordeling. Dat ging dus over de gezamenlijkheid. Dat is iets anders dan de omroepen afzonderlijk.

Minister **Plasterk**: Zo herinner ik het mij ook. Wat de heer Slager zegt, wil ik overigens in een bepaald opzicht wel overnemen. De visitatiecommissie heeft de omroepen geadviseerd om niet bang te zijn om zich te profileren. Dat zou ook mijn advies aan de omroepen zijn. De waarde van ons stelsel is nu juist dat profilering mogelijk is. Sommige omroepen profileren zich duidelijk, maar ik ben het met de heer Slager eens dat veel programma's bij heel veel omroepen thuis zouden kunnen horen. Ik vind dat men deze kracht van het stelsel moet durven gebruiken. Dat is echter uiteindelijk een keuze die de omroepen zelf moeten maken. Hiermee rond ik het punt van de pluriformiteit en het stromingscriterium af.

Door diverse leden zijn nog drie andere punten aan de orde gesteld. Aan mijn antwoord laat ik graag de opmerking voorafgaan dat ik altijd

probeer om in goed gemeen overleg met de Staten-Generaal mijn voorstellen te doen; dat is geen oneerlijk overleg maar een gemeenschappelijk overleg. Dan lopen wij er wel eens tegenaan dat de twee Kamers van de Staten-Generaal verschillende opvattingen hebben.

Dat is nu het geval bij twee onderwerpen. Het ene heeft betrekking op de omroepsalarissen. De heer Asscher heb ik een gloedvol betoog horen houden dat wij daaraan toch werkelijk geen plafond moeten stellen, aangezien de vrije markt daarover immers gaat. In de Tweede Kamer was de heer Remkes nu juist een van degenen die er bij mij met klem op aandrongen om gauw een eind te maken aan wat zich op dit gebied zoal voordeed. Ik heb daarover recent een voorstel gedaan, waarover overigens morgen in de Tweede Kamer wordt gesproken; in dit geval is de Eerste Kamer dus de eerste waar het onderwerp aan de orde is.

De heer Asscher was kritisch omdat dit nu pas aan de Kamer was toegestuurd. Dit is echter niet met het oog op dit debat gedaan. Ik heb de omroepcode een paar weken geleden van de omroep gekregen, en zodra ik daarop een reactie klaar had, heb ik die aan de beide Kamers der Staten-Generaal gestuurd. Dat heb ik niet per se gedaan met het oog op de timing van dit debat, betrekking hebbend op de erkenning. Maar het geval wil dat dit allemaal voor dit debat hier is. Ik wil met alle plezier verdedigen wat ik daarin heb voorgesteld.

De heer **Asscher** (VVD): Ik ben blij dat de minister zich zorgen maakt dat er licht zou bestaan tussen onze fracties in de Eerste en de Tweede Kamer. Ik kan hem nu al verzekeren dat ik in de tweede termijn duidelijk zal maken dat dit licht er niet is.

Minister **Plasterk**: Dat is een geruststellende gedachte.

De andere casus deed zich overigens voor met betrekking tot de opvattingen over de lokale omroep. De heer Dölle wees erop -- en eerlijk gezegd ben ik dat met hem eens -- dat een taak strikt genomen op een van de bestuursniveaus aan de orde moet komen, namelijk het corresponderende bestuursniveau. Als wij hebben besloten dat de publieke omroep op landelijk niveau een zaak is voor het Rijk, de regionale omroep een taak op provinciaal niveau en de lokale omroep een taak op lokaal niveau, moet men daar, evenzeer gelegitimeerd als democratische bestuurslaag, besluiten of men die taak werkelijk wil uitoefenen. Als je dit strikt in de leer toepast, kun je zeggen dat budget en taak voor de lokale omroep bij het gemeentebestuur zijn gelegd. Als dit daarvan liever lantaarnpalen koopt, moet het dat zelf weten. Als mensen het daarmee niet eens zijn, moeten zij bij de volgende verkiezingen maar op een andere partij stemmen. Dat zou strikt in de leer de scheiding van de bestuursniveaus zijn.

In de Tweede Kamer werd echter door verschillende partijen, waaronder het CDA, gezegd dat het eigenlijk niet wenselijk is dat er gemeenten zijn waar men dat budget wel gekregen heeft maar daarvoor nog steeds geen lokale omroep aan de

burgers van die stad biedt. Men vroeg mij dus of ik daaraan iets kon doen. Ik heb daarin een compromis gevonden. Ik geef direct toe dat het een compromis is. Daarin heb ik het volgende vastgelegd. De gemeente moet zich uitspreken over de vraag of een lokale omroep representatief is, of het deugt. Als men vindt dat het deugt, moet men dat financieren. De hoogte waartoe wordt gefinancierd, wordt niet door mij vastgesteld, maar ik teken erbij aan dat er -- ik citeer uit het hoofd -- per aansluiting €3 uit het rijksbudget met dat doel naar de gemeente is gegaan, zodat men daarop gemeentelijk redelijkerwijs aanspraak zou kunnen maken. Maar nogmaals, ik leg niet vast dat dit moet, want dat is de vrijheid van het lokaal bestuur. Dit is dus een compromis tussen twee opties: aan de ene kant mensen er lokaal aan herinneren dat het geld daarvoor was bedoeld en de lokale omroep daarin ondersteunen; aan de andere kant accepteren dat het Rijk niet over het besteden van het gemeentebudget gaat.

De heer **Slager** (SP): De minister heeft wel een richtbedrag vastgesteld. Als de gemeente vervolgens maar de helft van het richtbedrag geeft, krijgt zo'n gemeente, als beloning voor het feit dat zij de lokale omroep maar de helft geeft, toch dat geld. Waarom houdt de minister het niet gewoon in?

Minister **Plasterk**: Als de heer Slager dat strikt vindt -- en ik vind dat geen onlogische gedachte -- moet hij zeggen dat hij de lokale omroep een rijkstaak vindt en er een specifieke uitkering van maken. Vervolgens krijg je de vraag waarom wij ons oordeel over de afweging tussen besteden aan de lokale omroep en besteden aan een clubhuis beter achten dan het oordeel dat men in de gemeente zelf daarover heeft.

De heer **Slager** (SP): Dat vinden wij omdat de minister het geld verstrekt. Daarmee geeft hij een oordeel. Wij geven aan de gemeente zoveel per inwoner om door te sluiten naar de lokale omroep. Vervolgens doet de gemeente dat niet. Dan zegt de minister: dat is dan jammer; dan kopen zij er maar lantaarnpalen voor. Dat is toch eigenlijk raar.

Minister **Plasterk**: Wat er historisch is gebeurd, is het volgende. Het budget is toegevoegd aan het Gemeentefonds, onder de vermelding: u krijgt het budget erbij en de taak erbij, en verder ziet het u maar; u bent evenzeer overheid als wij. Dat is de logica onder dat besluit, overigens in het verleden genomen. Daarmee heeft het Rijk er in principe niets meer mee te maken. Als er nu in een enkele gemeente geen lokale omroep is, merk je vervolgens dat men mij als voor de media verantwoordelijk minister vraagt wat ik daaraan ga doen. Wat ik heb gedaan, is datgene wat ik zonet beschreef: in goed overleg met de VNG heb ik afgesproken dat het lokaal in ieder geval geagendeerd wordt en dat er een richtlijn voor het bedrag wordt vastgesteld.

De heer **Slager** (SP): Ik ken voorbeelden waarbij een gemeente aan een inderdaad wat lastige lokale omroep, een die nogal kritisch is, gewoon -- ik zeg dan maar voor straf, maar dat kan ik niet bewijzen -- maar de helft geeft van het richtbedrag. Dan kan noch de minister noch wij iets doen.

Minister **Plasterk**: Dat is juist. Dat is een gevolg van een in het verleden genomen besluit. Als de heer Slager fundamenteel vindt dat dit niet zou mogen, moeten wij taak en budget nationaliseren.

De heer **Dölle** (CDA): Ik ben het op dat laatste punt volledig met de minister eens. Het is ook het gevolg van een amendement. Daarom kun je ook kritiek hebben op de beide medewetgevers. Als men het zo belangrijk vindt, had men moeten besluiten tot een doeluitkering. Een doeluitkering is echter niet chic. Daarom verstoppen wij het in een zogenaamde donatie aan het Gemeentefonds, maar o wee als je het voor iets anders gebruikt. Daar verzetten wij ons tegen.

Minister **Plasterk**: Ik zeg nog iets over de "39f-omroepen", die tegenwoordig een ander nummer hebben gekregen; maar zo weten wij allemaal waarover wij het hebben. Ik doel op bijvoorbeeld RKK of IKON. Ook de Nederlandse Moslim Omroep valt daaronder. Daarbij zou de scheiding van kerk en staat eventueel aan de orde zijn. Ik ben het eigenlijk wel eens met wat de heer De Boer daarover heeft gezegd. Ik vind dat die scheiding daarbij niet aan de orde is. Je zou je kunnen afvragen of dit überhaupt een taak van de omroep is. Wij hebben inmiddels immers het ledenbestel. Als katholieken een heilige mis willen zien, moeten zij maar naar de KRO kijken en moet die dat maar organiseren, zo zou je kunnen zeggen. Maar de gedachte achter de 39f-omroepen was natuurlijk altijd dat je mensen ook een vorm van service verleent. Ik zie het eigenlijk meer als een service dan als een omroep. Mensen die gewend zijn om op zondagochtend naar de kerk te gaan maar inmiddels slecht ter been zijn geraakt, kunnen, op een moment dat de zendtijd toch niet zo gewenst is en er niet veel tv gekeken wordt, hun kerkbezoek vervangen door het zien van een dienst of een heilige mis op een televisie. Omdat het natuurlijk eerlijk moet gaan, heeft zich dat vervolgens ook uitgebreid naar de humanistische en boeddhistische omroepen en de moslimomroepen.

Bij het bespreken hiervan in de Tweede Kamer is wel gesignaleerd dat het wel heel erg versnipperd raakt, ook in bestuurlijke zin. Onlangs waren er bovendien buitengewoon onaangename incidenten rond de Moslim Omroep. De heer Schouw zei dat ik daarbij op mijn handen zit, maar dat is geenszins het geval. Ik heb onmiddellijk ingegrepen en gezegd dat de stekker eruit gaat als men dit niet oplost en dat die omroep dan ook niet meer meedoet voor de volgende concessieperiode. Mede in verband hiermee heb ik in de Tweede Kamer toegezegd dat ik nog eens zal onderzoeken hoe wij op de beste manier de functie van de 39f-omroepen kunnen inpassen, zonder dat er nodeloos veel instituties op dit punt zijn. Met dit onderzoek

zal ik komen, en als het klaar is, zal ik het ook graag naar deze Kamer zenden.

Hiermee heb ik enkele punten besproken die door diverse leden zijn aangevoerd. Ik ga door met de behandeling per spreker. De heer Asscher sprak enigszins ironisch over het programma-aanbod. Hij had het twee avonden gevolgd. Daaruit bleek volgens hem dat er van kleuring bij de omroepen niet veel sprake meer was. Ik heb daarvan een analyse gemaakt in een brief die, als het goed is, deze Kamer inmiddels heeft bereikt. Daarin staat een tabel "aanbod publieke televisie" met de percentages voor alle categorieën. Hieraan valt te zien dat wat wordt aangeboden toch buitengewoon divers is. Ik wil de indruk wegnemen dat er alleen amusement zou worden aangeboden. Het gaat over informatie, sport, muziek, kinderprogramma's. In de tabel kan men precies alle percentages voor de omroep zien, ook in de opeenvolgende perioden. Het is dus meer divers dan het lijkt.

Op de vraag over de nieuwkomers heb ik geantwoord.

Ik heb ook al gesproken over de beloningscode.

De heer **Schouw** (D66): Ik stel nog een vraag over de beloningscode. Betreft die de oude Balkenendenorm of de nieuwe premiersnorm?

Minister **Plasterk**: De heer De Boer vroeg dat ook. Ik heb mij geconformeerd naar wat in de wandelgangen de Balkenendenorm wordt genoemd. Dat is de verhoogde Wopt-norm: het huidige ministerssalaris plus 30%. De logica daarachter is dat de commissie-Dijkstal heeft geadviseerd dat ministers 30% meer behoren te verdienen. Vervolgens is dat voor alle bestuurders in de publieke en semipublieke sector tot maximum bestempeld en gekoppeld aan dat verhoogde ministerssalaris. Het feit dat wij ministers die verhoging niet hebben gekregen, laat onverlet dat dit de norm is waar het allemaal aan is opgehangen. Overigens stelt de minister-president het nooit op prijs als het de Balkenendenorm wordt genoemd.

De heer **Schouw** (D66): Het is dus eigenlijk de toekomstige premiersnorm? Dan is "Balkenendenorm" dus niet van toepassing.

Minister **Plasterk**: Nogmaals, het is het huidige ministerssalaris plus 30%.

De heer **De Boer** (ChristenUnie): Dat betekent dus dat bestuurders van omroepen in uw visie het ministerssalaris plus 30% kunnen verdienen?

Minister **Plasterk**: Ja, de Balkenendenorm.

De heer **De Boer** (ChristenUnie): Dat betreur ik.

Minister **Plasterk**: Dat is conform de Dijkstalsystematiek voor de hele publieke en semipublieke sector. Het is nooit aan de orde geweest om dit maximum lager te stellen. Let wel,

het is een maximum. Het is niet de bedoeling dat iedereen dat verdient. Er moet sprake zijn van een normaal loongebouw, waarin dit het uiterste is. Ik ben het helemaal met u eens dat het een heleboel geld is.

De heer **De Boer** (ChristenUnie): Het gaat mij ook om het beeld dat je scheidt naar de samenleving toe. Het zou te prijzen zijn geweest als in de semipublieke sector het beleid werd gevolgd dat ook in de publieke sector c.q. voor de ministers geldt. Dat is in ieder geval mijn standpunt.

Minister **Plasterk**: Ik snap wat u zegt. De systematiek is steeds geweest om het plafond voor bestuurders in de publieke en semipublieke sector te koppelen aan het door de commissie -Dijkstal geadviseerde maximum voor de minister. Dat was het huidige ministersalaris plus 30%.

De heer **Schouw** (D66): De heer De Boer zei in eerste termijn nog "onaanvaardbaar" en nu vindt hij het jammer. Daar zit een verschil in. Mijn vraag aan de minister is welk handhavingsinstrumentarium hij heeft om die norm te handhaven.

Minister **Plasterk**: Ik moet de code goedkeuren zoals de sector die zelf maakt. Er zijn misschien sectoren waarvoor je theoretisch kunt doorexerceren over wat er gebeurt als men zich niet aan de zelfopgelegde code houdt. Ik denk dat uitgerekend de publieke omroep een sector is waarvan het huis zozeer van glas is, dat wij die weg niet hoeven gaan. Natuurlijk is uiteindelijk ook een escalatieladder mogelijk, waarbij ik ingrijp als men zich niet aan de afgesproken code houdt.

De heer **Schouw** (D66): Daarmee zegt u dat het eigenlijk ook zelfregulering is. U legt een norm neer, maar u hebt geen handhavingsinstrumentarium.

Minister **Plasterk**: Men moet zich daaraan houden. Als de code eenmaal is vastgesteld en door mij goedgekeurd, dan moet de publieke omroep zich daaraan houden en kan er geen sprake van zijn dat men dat aan de laars lapt. Het is dus geen zelfregulering.

De heer **De Boer** (ChristenUnie): De heer Schouw voert mij in met het woord "onaanvaardbaar". Het zal uit de Handelingen blijken dat ik dat woord niet gebruikt heb. Ik heb gezegd dat de minister met twee woorden kan antwoorden, met drie letters of twee letters en dat het mij zeer zou betreuren als het ja wordt. Het woord "onaanvaardbaar" is door mij niet gebruikt.

De heer **Schouw** (D66): Misschien had ik gehoopt dat u het had gebruikt, maar ik vrees dat uw correctie terecht is.

Minister **Plasterk**: Waarvan akte.

Ik ga verder met de overige vragen van de heer Asscher. Ik heb toegelicht waarom de lat

hoger ligt voor nieuwkomers. Dat is de logica in het stelsel zoals dat al een paar decennia bestaat.

Kan de tweede evaluatie niet sneller plaatsvinden? In het wetsvoorstel dat in de Tweede Kamer voorlag, was ook de tweede evaluatie na vijf jaar. Ik heb daar op verzoek van de Tweede Kamer twee jaar van gemaakt. Ik denk dat dit wel het minimum is dat nodig is om te bezien of het verwerken van kritiek na een eerdere evaluatie werkelijk heeft plaatsgevonden. Ik hecht eraan om die twee jaar te handhaven. Dat is al korter dan het was.

Ik ga verder met de vragen van de heer Schouw. Hij vraagt wat de sancties voor de TROS zouden kunnen zijn. Er is een heldere wet op het punt van het overtreden van regels voor commercie en sponsoring. Ik denk niet dat die nooit meer overtreden wordt. Ik zal een voorbeeld geven van een recente overtreding. Er was een boekenprogramma dat door de CPNB, de stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek, werd meegeorganiseerd. Nederlandse Spoorwegen was daarbij betrokken. De NS voerde op dat moment de actie voor lezen in de trein. Dat mes sneed aan twee kanten: goed voor de NS en goed voor de boekensector. In dat programma kwam de NS voor. Het commissariaat zag daarop toe en zei dat dit niet mocht, want de NS is een commercieel bedrijf. Er werd dus reclame gemaakt voor een bedrijf. Dat is sponsoring en dat is in strijd met de sponsoringregels. Men is daar ook mee opgehouden. Ik vind het terecht dat men daar kritisch op was.

Stel dat je over het gras loopt en dat je, als de politie zegt dat dit niet mag, zegt: oké, excuus, ik ga ervan af. Dat is een andere categorie overtreding dan die zich lijkt te hebben voorgedaan bij de TROS. Men heeft een kinderprogramma laten sponsoren door een supermarktketen, wetend dat dit niet mag. Men heeft daarbij afgesproken dat een eventuele boete door de supermarktketen wordt vergoed. Dan kun je niet meer doen alsof je per ongeluk op het gras liep. Als het dus waar is, en ik laat dat nu uitzoeken door het commissariaat, dan is dat niet voor het eerst in deze concessieperiode en is welbewust in strijd met de wet gehandeld. Daarom heb ik tegen de TROS, overigens een zeer gewaardeerde en mooie programma's makende omroep, gezegd: dit misverstand moet de wereld uit, u houdt zich niet aan de wet en dat levert voor de nieuwe concessieperiode een probleem op.

De heer **Slager** (SP): Mag de firma Schuitema dan wel de boete betalen of mag de TROS dat niet accepteren?

Minister **Plasterk**: Het is aan het commissariaat om vast te stellen hoe dat met boetes gaat. Overigens kan het commissariaat ook andere sancties treffen, zoals zendtijd afnemen of tijdelijk afnemen. Daarmee tref je ook kijkers, dus dat is wel een zwaar middel, maar het is aan het commissariaat om daarover te oordelen.

De heer Schouw heeft nog een vraag gesteld over het cadeautje bij lidmaatschappen. Ik heb daarover ook met de Tweede Kamer

gesproken. Ik heb de Handelingen zelfs bij mij. Ik heb gezegd dat ik met een voorstel zal komen, dat overigens pas betrekking kan gaan hebben op de ledenwerving voor de volgende concessieperiode, want nu is de peildatum al daar. Ik heb letterlijk gezegd: "Dan mogen er in de toekomst geen cadeautjes meer worden gegeven om mensen aan te zetten, lid te worden van de omroep." Ik ben het dus met u eens dat het niet de bedoeling is om cadeautjes te geven waarbij soms het cadeautje groter is dan het lidmaatschap dat men betaalt.

De heer **Schouw** (D66): Pakt u in dat verband ook de suggestie op van de heer Dölle en mij om een minimale drempel voor het lidmaatschap neer te leggen? Het is nu eigenlijk gratis en wat stelt het dan nog voor?

Minister **Plasterk**: Het is €5,72, geloof ik. Ik ben het met u eens dat dit niet erg veel is, maar ik vind het toch een daad. Het is niet gratis. Het is niet alleen maar klikken op het web; je moet het wel willen. Niet iedereen blijkt het ook te willen doen. Het is een keuze. Je moet de drempel ook weer niet onnodig hoog maken. Als tegenover het lidmaatschap een dvd-cassette staat die in de winkel €25 kost, dan ben ik met u eens dat het een loos gebaar wordt. Daarom zeg ik u ook toe dat ik met een voorstel kom om dat te stoppen.

De heer **Schouw** (D66): Wil de minister dan nadenken over een drempel?

Minister **Plasterk**: Er is een drempel. Een eis voor de erkenning is dat het lidmaatschap minimaal €5,72 per jaar kost. Men kan hooguit een hogere drempel willen, bijvoorbeeld €10 of €20, maar er is wel een drempel.

De heer **Schouw** (D66): De minister is slim, hij snapt wel dat ik hem vraag of hij wil nadenken over een verhoging van die drempel. Het speelt immers pas over vijf jaar?

Minister **Plasterk**: Dat is juist.

Ik heb al het een en ander gezegd over de relatie tussen De Telegraaf en Wakker Nederland. Een juridische scheiding is de minste eis, maar de spelregels gaan verder. De programma's moeten onafhankelijk zijn van commerciële invloeden, de omroep moet zelf verantwoordelijk zijn voor de inhoud van de programma's, er moet een verplicht redactiestatuut zijn voor onafhankelijkheid van de programmamakers, de omroep mag niet dienstbaar zijn aan winst aan derden en daaronder vallen ook krantenbedrijven. Wakker Nederland mag niet dienen als platform voor De Telegraaf; dus geen zendtijd of ruimte op de sites voor De Telegraaf. Er mag ook geen sprake zijn van personele units: dezelfde personen mogen niet bij twee instanties benoemd worden. Het Commissariaat voor de Media beoordeelt al die banden en zal zelfs naar de naam kijken, want Wakker Nederland lijkt te verwijzen naar de Omroep voor Wakker Nederland en dat wekt de indruk dat het toch om een keten gaat. Of dat laatste werkelijk aan de orde is, moet

het commissariaat maar beoordelen. Ik wil daarin niet treden. Het mag voortkomen uit een andere organisatie, daarover is bij Wakker Nederland ook geen misverstand, maar op het moment dat men erkenning wenst, moet aan alle criteria van onafhankelijkheid worden voldaan. Ook tijdens de periode wordt erop toegezien dat men daaraan blijft voldoen.

De naleving van de interne gedragscode is zeker niet vrijblijvend. De eerste richtlijn gaat over het goed bestuur, onder andere de scheiding van bestuur en toezicht. Dat wordt door het wetsvoorstel vrijwel bindend. Omroepen moeten de richtlijn volgen en anders uitleggen waarom zij willen afwijken. Vrijwel houdt in dat er nog sprake is van comply or explain. Vanwege de vrijheid van vereniging is er nog wel enige vrijheid. De andere delen van de code zoals over beloning en integer handelen zijn volledig bindend in het wetsvoorstel. Bovendien staan er sancties op de overtreding van de interne gedragscode. De raad van bestuur kan budget inhouden, 15% maximaal. Als het twee keer gebeurt in de erkenningsperiode, kan ik een erkenning intrekken. Het commissariaat kan optreden met boetes als sprake is van schending van de gedragscode in de mate waarin de wet wordt overtreden. Wij spraken daar zojuist over.

De heer Schouw vroeg naar het openbaar maken van de financiële gegevens. De meeste omroepen hebben een samenvatting van de jaarrekening in hun openbare jaarverslag staan. Dat is echter niet verplicht. De volledige jaarrekening ligt bij het commissariaat. Ik denk dat het mogelijk is om met behulp van de Wet openbaarheid bestuur de jaarrekening in te zien. De heer Schouw wierp de vraag op of de jaarrekening niet sowieso publiek moet zijn. Ik ben dat eigenlijk wel met hem eens. De bedrijfsvertrouwelijke informatie zou ook op grond van de WOB niet openbaar gemaakt hoeven te worden en kan dus niet aan de orde zijn. Ik zeg toe dat ik het zo zal regelen dat de omroepen in hun jaarverslag een financieel verslag opnemen zo uitgebreid als mogelijk is, dus met uitzondering van eventueel bedrijfsvertrouwelijke informatie.

De heer Schouw verwees naar de misstanden bij de publieke omroep die in een recent artikel in de NRC zijn gesignaleerd. Ik heb daarover al gesproken en vat het even samen. Overtredingen kunnen en zullen altijd plaatsvinden. Als iets echt structureel niet in de haak is, moet er scherper ingegrepen worden.

Over de Nederlandse Moslim Omroep heb ik gesproken met de Tweede Kamer en gesignaleerd dat het bedrag dat men bij de Moslim Omroep aan interne procedures en advocatenkosten besteedt ongeveer 10% van het budget is. Het gaat om €450.000 op een bedrag van 5,5 mln. en dat is echt niet de bedoeling. Dat geld is bedoeld om programma's te maken. Een omroep kan wel een enkele keer een procedure moeten voeren en daarvoor een deel van dit budget gebruiken, maar men moet niet voortdurend tegen elkaar en onderling procederen. Ik vind dit buitensporig.

Ik heb op 22 juni een brief gestuurd naar de Koepelstichting, haar gevraagd orde op zaken te

stellen en gezegd dat ik voor eind juli wil horen hoe zij dat gaat doen. Verder heb ik erop gewezen dat de toewijzing voor zendtijd voor de nieuwe periode in gevaar kan komen als zij geen orde op zaken stellen. In de categorie 39f-omroepen bevinden zich ook een katholieke, een protestante, een humanistische en boeddhistische omroep. Ik heb in de Tweede Kamer gezegd dat ik het zou betreuren als er geen moslimequivalent is. Maar wanneer men er werkelijk een zootje van maakt, dan is het klaar! Daar is geen woord Frans bij.

De limiet voor externe financiering door derden kan het beste worden geregeld in de gedragscode voor de publieke omroep. Ik heb in december 2008 al aan de raad van bestuur gevraagd om in de code een limiet op te nemen voor de externe financiering van programma's. De aanleiding was een rapportage van het Commissariaat voor de Media over de sponsoring van medische programma's. Ik heb onlangs de raad van bestuur dringend gevraagd om nu daarmee te komen en ik verwacht die op korte termijn.

Voorzitter. Ik dacht hiermee de vragen van de heer Schouw besproken te hebben en ga onder de strenge blik van de voorzitter snel door naar de vragen van mevrouw Tan.

De **voorzitter**: Ik vond dat ik nog vrij vriendelijk keek!
**

Minister **Plasterk**: Streng en vriendelijk.

Ik deel de opvatting van mevrouw Tan over het belang van de NPS. Zij maakt zich zorgen over de hoogte van het budget voor de NPS. Ik deel die zorgen. Ik constateer wel dat vandaag door de Tweede Kamer een amendement is aangenomen dat gaat in de richting die wij beiden niet wenselijk vinden. Het is niet heel dramatisch wat daarin wordt voorgesteld, maar het had niet mijn voorkeur.

Mevrouw Tan sprak over het geringe aantal vrouwen en mensen met een biculturele achtergrond dat zichtbaar is bij de publieke omroep. Ik denk dat de publieke omroep het relatief goed doet voor die tweede categorie. Ik wijs op programma's als Prem en Raymann is laat.

Mevrouw **Tan** (PvdA): Voorzitter. Prem en Raymann is laat hebben weliswaar allochtone presentatoren maar wel mannen. Ik had het over Oprah Winfrey.

Minister **Plasterk**: Ik was ook nog niet aan het eind van mijn zin. Ik ben het wel met mevrouw Tan eens dat het aantal beeldbepalende vrouwen anders dan nieuwslezers en presentatrices nu eerder minder groot dan groter is dan 25 jaar geleden. Dat is jammer. Ik betreur dat ook, maar het is wel de vraag wat wij met die opvatting doen, anders dan die hier uit te spreken in de hoop dat men het bij de omroep hoort, daarmee rekening houdt en daarnaar gaat handelen. Mevrouw Tan heeft mij er inderdaad afgelopen zaterdag bij een andere bijeenkomst naar gevraagd. Toen heb ik niet zozeer naar Rusland als wel naar de Sovjet-Unie verwezen

en gezegd dat het niet zo kan zijn dat de overheid bepaalt wie er op de televisie komt. In die zin kan ik het niet doen. Als mevrouw Tan het bedoelt als een oproep aan de omroep om in dezen meer te doen, ben ik het ook als minister voor emancipatie met die oproep eens.

Mevrouw **Tan** (PvdA): Voorzitter. Ik heb ook gesproken over de bestuurlijke drukte en de positie van de CIPO. Wij zijn nu bij het blokje pluriformiteit en diversiteit. Ik heb concrete vragen gesteld en suggesties gedaan over het ondertekenen van een charter zoals in het bedrijfsleven het geval is, over streefcijfers, over rapportage, over ingezette methoden en instrumenten, over een Oprah Winfrey Academy voor jonge vrouwelijke allochtone talenten met competitie en awards. Ik heb hierop graag een reactie van de minister.

Minister **Plasterk**: Die gaf ik. Ik deel het streven, maar ik heb mevrouw Tan niet horen zeggen dat zij vindt dat ik nu zo'n academy zou moeten instellen. Dat moet de publieke omroep doen. Mevrouw Tan roept daartoe op en ik deel haar waarneming dat er op dit moment weinig vrouwen in Paul Witteman-achtige rollen zijn. Inderdaad stak Mies Bouwman er destijds meer uit dan nu. Misschien moet ik via u, voorzitter, vragen wat mevrouw Tan van mij verwacht anders dan dat ik bevestig dat het beter zou zijn als men er meer aandacht aan besteedt.

Mevrouw **Tan** (PvdA): De minister, met zijn dubbele pet als minister voor de media en voor emancipatie, kan die debatten aanwakkeren. Hij kan de pressie op de publieke omroep wat vergroten zonder gelijk in sovjetachtige praktijken te vervallen. Binnen datgene wat in de Nederlandse politiek en in de Nederlandse samenleving gebruikelijk is, zou de publieke druk op de publieke omroep groter kunnen worden om eindelijk eens ernst te maken met diversiteit en pluriformiteit. Een van de beginzinnen in de beantwoording van de minister was: pluriformiteit vind ik een goede zaak. Dus ik dacht: ha!

Minister **Plasterk**: Dan zijn wij het eens. Ik zeg met alle plezier toe dat ik in een volgend overleg met de publieke omroep het onderwerp aan de orde zal stellen. Ook op deze publieke plek wil ik zeggen dat ik die oproep steun. Daarmee blijven wij binnen de grenzen die ons bestel de politiek biedt op het punt van het bepalen wie er voor de camera verschijnt.

De heer **Schouw** (D66): De vraag is of de politiek aan de voorkant moet sturen of aan de achterkant moet controleren. Ik vind het goed om aan de voorkant oproepen te doen; dat is prima. Maar ik heb liever een openbaar sociaal jaarverslag van de verenigingen waarin dit soort elementen staan en waarmee zij aan de achterkant verantwoording afleggen, als zij het jaarverslag tenminste openbaar maken. Wij kunnen dat dan controleren en hen er vervolgens op aanspreken. Ik heb liever die route. Vindt de minister dat ook een gangbare route? Dan

hebben wij hiermee meteen het probleem van de vertegenwoordiger van de PvdA opgelost.

Minister **Plasterk**: Ik denk dat je het ene kunt doen en het andere niet hoeft te laten; sterker nog, dat je het ene beter kunt doen als je het andere ook doet. Als je van tevoren zegt wat je van belang vindt, ben je ook beter gelegitimeerd om aan het eind te concluderen of men er daadwerkelijk iets aan doet.

De heer **Dölle** (CDA): Ik wil er nog aan toevoegen dat wij ook te maken hebben met de vrijheid van vereniging en dergelijke en dat het stellen van doelen ten aanzien van bijvoorbeeld de samenstelling van de politie of van het ambtelijk apparaat toch iets anders is dan het stellen van normen: zoveel vrouwen, zoveel jongeren, zoveel Friezen of zoveel andere groepen binnen verenigingen.

Minister **Plasterk**: Ik denk wel dat diversiteit als zodanig ook een doelstelling van de publieke omroep is. In die context kunnen wij de omroepen daarop aanspreken: u krijgt gemeenschapsgeld om iets te maken voor het publiek als geheel; het is niet de bedoeling dat de indruk wordt overgedragen dat de enigen die in een actualiteitenprogramma iets verstandigs kunnen zeggen altijd blanke mannen van boven de 50 zijn.

De heer **Dölle** (CDA): De minister heeft al gezegd: niet op zijn Sovjets, maar op zijn Nederlands. Dat betekent dat wij ook vertrouwen hebben in die verenigingen.

Minister **Plasterk**: Ja.

Mevrouw **Tan** (PvdA): Er is zo-even vrij lang gesproken over de vraag: wat is nu een stroming en wat is de toegevoegde waarde? Wij willen toch een publieke omroep die breed wordt gedragen in de Nederlandse samenleving. Vrouwen vormen nog steeds een meerderheid in deze samenleving. Alle vrijheden ten spijt: zowel vrouwen als allochtonen vormen inmiddels een groot onderdeel van de Nederlandse bevolking. Die groepen kunnen dan ook niet zowel in de programmering als in het personeel zo ondervertegenwoordigd zijn, zoals ook door de visitatiecommissie en door de Raad voor Cultuur wordt gesignaleerd. Daar moet toch echt iets aan gebeuren.

Minister **Plasterk**: Ik heb dat zojuist onderschreven.

Het eerste blokje was dat over de bestuurlijke drukte. Ik houd mij nu maar aan de volgorde van de blokjes.

Ik kan aan drie partijen advies vragen over de publieke omroep: het Commissariaat voor de Media, de Raad voor Cultuur en de raad van bestuur van de publieke omroep. De enige toezichthouder is het Commissariaat voor de Media, dus wat het toezicht betreft is het niet zo druk. De adviseurs werken ieder vanuit hun eigen invalshoek. Het Commissariaat voor de Media is

goed bekend met de Mediawet, de Raad voor Cultuur met de cultuurinhoudelijke aspecten en de raad van bestuur met de zaken die de programmering en de werkwijze in Hilversum aangaan. Ik vraag niet altijd aan allemaal advies. Alleen bij de erkenningen is wettelijk geregeld dat ik van alle drie advies krijg. Dat vind ik vanwege de specifieke deskundigheden belangrijk en waardevol.

De visitatiecommissie is geen directe adviseur van mij als minister. Zij werkt in opdracht van de raad van toezicht van de publieke omroep en rapporteert daaraan. Een keer in de vijf jaar evalueert zij de prestaties van de afzonderlijke publieke omroepen en het totaal van de publieke omroep in de voorafgaande periode en zij doet aanbevelingen voor de toekomst. De visitatiecommissie is feitelijk vooral een middel waarmee de publieke omroep zelf intern en extern verantwoording aflegt en de prestaties wil verbeteren. Het toeval wil dat een van de aanbevelingen van de recente visitatiecommissie onder leiding van mevrouw Annie Brouwer is om onnodige overlap te verwijderen en de samenhang en de effectiviteit van de verantwoording en het toezicht te verbeteren. Ik kom nog met een totale reactie op het visitatierapport. Wel meld ik hier alvast dat ik zal bekijken wat ik kan doen ter vereenvoudiging van de verantwoording door de publieke omroep en de taakverdeling tussen de diverse adviseurs. Het is van belang, ook in het licht van de recente berichtgeving in de NRC waarop de heer Schouw doelt, dat het toezicht adequaat is en dat er effectieve middelen zijn om de wet te handhaven. Dat betekent aan de ene kant regeldruk terugdringen en aan de andere kant ervoor zorgen dat men een stok achter de deur kan hebben om die te gebruiken wanneer het werkelijk nodig is.

Wat is de toegevoegde waarde van de CIPO? De Commissie Integriteit Publieke Omroep houdt toezicht op de naleving van de eigen gedragscode van de publieke omroep. Het is een orgaan van de omroep, niet van mij. Het is een vraagbaak-adviseur-controleur. Als er sprake is van een misstand, kan de CIPO dat onderzoeken. Als de misstand is gebleken of de eigen code niet is nageleefd, kan de commissie de raad van bestuur aanbevelen om sancties op te leggen aan de betrokken omroepen. In die zin is het geen vrijblijvende commissie. Ik vind het ook van belang dat de eigen gedragscode van de publieke omroep sanctiemogelijkheden kent, waardoor de zelfregulering niet vrijblijvend is.

Ik heb de omroepen gevraagd het Charter Talent naar de Top te tekenen. Zij staan er welwillend tegenover.

Het rapport van de commissie-Brinkman is vorige week aangeboden. Ik heb gezegd dat ik in de zomer mijn beleidsreactie daarop zal opstellen. Ik sta sympathiek tegenover meer samenwerking tussen pers en publieke omroep. Ik licht dat er even uit, want het is ook relevant voor het debat van vanavond. Laat ik er toch maar een politieke opmerking aan koppelen. Ik proef soms in de krantensector de neiging om zich af te zetten tegen de publieke omroep en om de mogelijkheden

daarvan, ook reclamemogelijkheden, te willen beperken in de hoop dat het soelaas zal bieden voor de teruglopende advertentie-inkomsten. Ik vind dat niet verstandig. Ik denk dat, wanneer je de publieke omroep op dat punt afknijpt, het voornaamste effect zal zijn dat de commerciële omroepen dat zullen overnemen. Ik verwacht dat het leeuwendeel van het advertentieaanbod helemaal niet naar Trouw of de NRC zal gaan, maar gewoon naar de commerciële omroepen, waarmee je veel gericht een andere, veel grotere doelgroep kunt bereiken. Bovendien is er een duidelijke synergie tussen de publieke omroep en de serieuze pers, waartoe ik alle kranten reken. De publieke omroep baseert zich vaak op het journalistieke voorwerk dat in de kranten is gedaan, terwijl omgekeerd de kranten een interessanter product kunnen leveren omdat de lezer bij al die papieren verhalen ook de levende beelden heeft die men op de televisie ziet. Je ziet ook in de personele sfeer dat er overloop is tussen beide sectoren. Ik zou het heel jammer vinden als wij nu bij het broodnodige versterken van de krantensector zouden beginnen met het afbreken van de kracht van de publieke omroep. Ik heb al eerder opgeroepen: begin daar niet aan. Nogmaals, ik kom nog met de totale beleidsreactie.

Open source is specifiek genoemd als technische innovatie. Het is primair de taak van de publieke omroep zelf om daarin de wegen te vinden. Ik deel het enthousiasme voor open source overigens ook vanuit de achtergrond van de wetenschap.

Over de nieuwe diensten is gevraagd of er voldoende visie en regie is. De nieuwe diensten beginnen met experimenten. De omroep is op dat punt goed bezig met digitale themakanalen, de aanwezigheid op nieuwe platforms en het programma "uitzending gemist", dat ooit is begonnen als een klein dingetje, maar nu voor veel mensen een manier is om structureel programma's terug te zien. Daarin loopt de publieke omroep vaak voorop. Inmiddels is dat allemaal geprofessionaliseerd, de raad van bestuur is aan de slag, er zijn strakke profielen en doelen voor de twaalf themakanalen, en het internet zal volgen. Er valt nog veel te leren van de BBC, en dat gebeurt ook. Onze omroep heeft natuurlijk wel een kleiner budget dan de BBC. Ik vind de prestaties bij de nieuwe platforms en de online diensten beslist heel bevredigend. Ik verwacht overigens wel een goed onderbouwd verhaal van de publieke omroep met een visie op de toekomst van het concessiebeidsplan voor de komende periode 2010-2015.

Mevrouw **Tan** (PvdA): Vindt u dat de NPO als gezamenlijkheid alle door u genoemde activiteiten op het gebied van nieuwe media voldoende samenhangend aanstuurt en neerzet?

Minister **Plasterk**: Ik zei net dat ik verwacht dat de publieke omroep een visie geeft op het concessiebeidsplan. Ik zal mede namens u melden dat ik eraan hecht dat dit aspect aan de orde komt.

De heer **Dölle** vroeg mij of kijkcijfers beslissend kunnen zijn voor de erkenning. Het korte antwoord is nee. De kijkcijfers zijn in hun eentje nooit doorslaggevend, maar vormen samen met de andere gegevens de onderbouwing van de adviezen en van het besluit dat ik als minister moet nemen. Het gaat om het toetsen van de toegevoegde waarde van nieuwkomers. Brengen ze andere programma's voor een ander publiek? Kijkcijfers kunnen een indicator zijn of men werkelijk een publiek bereikt. Nogmaals, het is niet het beslissende criterium. Het toetsen van nieuwkomers ten opzichte van omroepen die al in het bestel zitten gebeurt bij toelating en na vijf jaar. Bij toelating gaat het om een directe vergelijking van de plannen van de nieuwkomer met het aanbod van de bestaande omroepen, en na vijf jaar kan worden gekeken of men heeft voldaan aan de beloftes en plannen die men bij toelating presenteerde.

De heer **Dölle** (CDA): Wanneer een club het na vijf jaar bijzonder goed heeft gedaan en de ambities heeft waargemaakt, maar een andere vereniging dezelfde stroming wil gaan vertegenwoordigen, waarbij hetzelfde publiek wordt bereikt en hetzelfde type programma's wordt gemaakt, kan het dan theoretisch zo zijn -- ik snap wel dat het praktisch moeilijk wordt -- dat degene die de vijf jaar heeft gehaald toch wordt geweigerd, omdat hij op het moment van de definitieve erkenning geen toegevoegde waarde meer heeft? Zo ja, dan gaat het om verworven rechten.

Minister **Plasterk**: Ik denk dat je omroepen redelijkerwijs niet anders kunt toetsen dan aan de doelstelling die ze zichzelf bij aanvang hebben gesteld. Anders is dat niet fair voor degenen die op die manier worden getoetst.

Waarom niet na twee rode kaarten automatisch een afwijzing, in plaats van een beoordeling door de minister? Ik vind het nogal ver gaan om een erkenning in te trekken, en de consequenties daarvan zijn groot, zodat dat zorgvuldig moet gebeuren. Ik vind automatiseren daarin meestal niet passen. Het oordeel van de visitatiecommissie weegt zwaar, en de adviseurs kunnen hun visie geven, maar er moet wel een afweging gemaakt kunnen worden. Zo moet ik bijvoorbeeld kunnen nagaan of de evaluatie en de adviezen zorgvuldig tot stand zijn gekomen. Ik ga ervan uit -- daarvoor stel ik immers een commissie in -- dat het gaat om de bestuurlijke verantwoordelijkheid. Vind je op basis van de adviezen, inclusief je kennis van hoe ze tot stand zijn gekomen, dat dit doorslaggevend is? Onverwachte externe ontwikkelingen, zoals bezuinigingen, kunnen een rol hebben gespeeld bij het niet volledig halen van een doelstelling. Tenslotte is het de bestuurlijke en politieke verantwoordelijkheid die bij een bestuursinstantie moet zitten, opdat men ook in beroep en bezwaar kan gaan wanneer men het niet eens is met het oordeel van de bestuursinstantie. Dan kan ik mij nooit verschuilen achter het advies van een adviesclub. Het zal dus geen volledig automatiseren

zijn. Maar het moet wel heel gek lopen wil ik als minister, ondanks twee rode kaarten, zeggen dat we vrolijk verder gaan.

Waarom zitten er geen maatschappelijke organisaties in de programmaraad van de NPS? Die zaten er altijd in, maar die keken wel heel specifiek vanuit het belang van hun organisaties, zodat ze niet primair bezig waren met het belang van de NPS. Dat was een van de conclusies uit de evaluatie van de programmaraad door de NPS, waarbij die raad overigens zelf was betrokken. De NPS blijkt in deze tijd meer behoefte te hebben aan advies van een kleiner aantal leden met een groot netwerk en een grote specifieke deskundigheid op een terrein, dan aan vertegenwoordigers van andere instanties en organisaties. Het doel van de nieuwe aanpak is om bij te dragen aan de transparantie van het beleid en het programma-aanbod van de NPS. Daarom vind ik het huidige programmastatuut van de NPS een goede stap.

De heer Dölle vroeg of, als de Raad voor Cultuur een andere publieke omroep wil dan het kabinet, ik mij dan nog wel kan laten adviseren door die Raad voor Cultuur. Om te beginnen heb ik niet veel aan adviseurs die mij naar de mond praten; adviseurs kunnen andere opvattingen hebben. Hij verwijst naar een advies van de Raad voor Cultuur uit 2005, toen onder mijn voorganger staatssecretaris Van der Laan de discussie woedde over een ander bestel. Ik heb nu niet gevraagd om zo'n toekomstadvies. Als wij voor de volgende concessieperiode vooruit gaan kijken, sluit ik niet uit dat ook de Raad voor Cultuur daarbij wordt betrokken. De Raad voor Cultuur kan en zal die rol prima vervullen.

Moet een klachtenregeling geen erkenningsvoorwaarde zijn? Een goede klachtenregeling is in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van de media zelf. Ik heb dit punt ook in mijn persbrief van november aan de orde gesteld. Daarbij speelt het recht op weerwoord ook een rol, om zo een zekere gelijkwaardigheid tussen de mediaproductent en de mediaontvanger te realiseren. Toen heb ik ook al gezegd dat ons huidige systeem twee mogelijkheden kent voor de klagende partij: de Raad voor de Journalistiek en de rechter. De rechter kan een medium een plicht tot rectificatie opleggen. Tot dusver is mij niet gebleken dat het bestaande systeem ontoereikend zou zijn. Ook uit een oogpunt van redactionele onafhankelijkheid moeten wij wel terughoudend zijn met het juridisch vastleggen van een recht op weerwoord. Ik ben op dit moment niet voor meer specifieke eisen, waarvan ik mij afvraag of ze nodig zijn. Ik stel al eisen van goed bestuur, en ik vraag de omroepen om te komen met een gedragscode. Mijn voorkeur zou het hebben om eerst dat pad te bewandelen, voordat wij die eisen in de wet gaan opnemen.

De heer Dölle heeft een vraag gesteld over Educom, waartoe Teleac behoort. Apprecieer ik in beginsel een handelwijze waarin meerjarige garanties worden geboden, vroeg hij. Dat is zo. Vorige week heb ik met de voorzitter van Teleac, de heer Deetman, een gesprek gehad waarin ik hem heb gezegd dat Teleac typisch dingen doet die

dichtbij de nachtwakerstaatsfunctie van de publieke omroep ligt, op het grensvlak tussen onderwijs en voorlichting. Ik hecht daar zeer aan. Ik kan mij voorstellen dat men daar continuïteit duidelijk voor ogen wil hebben.

De heer Dölle suggereert om de ledeneis aan te scherpen. De huidige drempels zijn 50.000 voor nieuwkomers en na de eerste periode 150.000 voor de bestaande oproepen. Die drempels zijn reëel en niet triviaal om te halen. Als je de lat te hoog legt, loopt de representativiteit natuurlijk terug. Met name jonge mensen of mensen die maatschappelijk minder actief zijn zullen dan misschien minder snel lid worden. Dan wordt het lastig om toe te treden. Ik heb al toegezegd dat wij naar de ledenwerving moeten kijken, waarbij wij een punt moeten zetten achter die cadeautjes. Het commissariaat onderzoekt de campagnes van de afgelopen periode. De uitkomst komt na deze zomer.

Mijn beeld op dit moment is dat de campagnes over het algemeen wel binnen de grenzen blijven, maar dat enkele acties niet konden. Die zijn overigens ook gestopt nadat het commissariaat het heeft gesignaleerd. Ik wil die regels nader bekijken. Een daarvan is dat al die eisen pas voor nieuwe toetreders gelden op het moment van toetreding. Een nog niet aspirant-omroep als Wakker Nederland mocht dus leden werven, waarbij een krant het lidmaatschap vergoedde door dat te verrekenen met het abonnement van de krant. De huidige wet verzet zich daar niet tegen. Vanaf het moment waarop men is toegetreden, geldt voor de aspirant-omroep dat men niet meer met cadeautjes mag werken. Maar op dit moment is men nog geen aspirant-omroep. Je zou je kunnen afvragen of dat niet anders moet worden geregeld, zodat ze zich als nieuwkomer al aan de Mediawet moeten houden.

Ik kom bij de vragen van de heer De Boer. Ik heb zijn vraag over de kerkelijke zendgemachtigden al beantwoord. Ook over de stromingseis is uitgebreid gesproken. Hij heeft voorts gevraagd naar de dubbele lidmaatschappen. Ik vind elk lidmaatschap even waardevol als uitdrukking van maatschappelijke steun. Men kan zich heel goed thuis voelen bij verschillende omroepen en dus polygaam zijn wat het omroepidmaatschap betreft. In andere sectoren is dat niet de bedoeling. Mensen zijn ook lid van verschillende goededoelenorganisaties. Ik vind dat geen probleem en vind een tweede lidmaatschap niet minder waardevol dan dat van iemand die slechts van één omroep lid is.

Overigens wordt het praktisch ingewikkeld als je maar één lidmaatschap per burger zou tellen, omdat het lidmaatschap vaak per huishouden gaat. Welk lidmaatschap telt als iemand twee lidmaatschappen heeft? Is het eerste of het tweede bepalend? Ik denk dat wij moeten leven met het feit dat mensen lid van twee omroepen kunnen zijn. Het aantal van 3,5 miljoen leden dat ik noemde, mag echter niet automatisch worden vertaald naar 3,5 miljoen burgers. Het aantal zal wat kleiner zijn, hoewel vaak één persoon van een heel gezin lid is,

zodat het aantal effectief bereikte mensen weer groter is.

Ik heb gesproken over de timing voor de nieuwe spelregels voor erkenning. In een volgende kabinetsperiode zullen die spelregels moeten worden vastgelegd.

Dan kom ik bij het programmaversterkingsbudget. Ik schrap overbodige regelgeving en zal vertellen waarom. De wet gaf een aantal voorbeelden van programmacategorieën en doelgroepen waar dat programmaversterkingsgeld heen kon. Die voorbeelden waren echter niet dwingend en uitputtend. In de praktijk ging het geld naar allerlei soorten programma's. Dat mocht ook, want het waren slechts voorbeelden. Ook nu gaat het geld naar allerlei soorten programma's.

Wel is ondertussen de werkwijze in Hilversum veranderd. Vroeger was het versterkingsbudget een intern fonds, waaruit de netmanagers programmavoorstellen honoreerden, maar dat vonden de omroepen en de raad van bestuur geen goede werkwijze. Sinds 2005 al gaat het versterkingsgeld samen met het geld van de omroepen in één grote virtuele pot. Het wordt verdeeld over de tijdslots in het uitzendschema en daarmee over de omroepen, maar niet elke omroep profiteert er gelijkmatig van. De oude en de nieuwe werkwijze passen allebei bij de bedoelingen van de wet. Het schrappen van de voorbeelden verandert daar materieel niets aan.

De heer De Boer vraagt of het salaris van een omroepbestuurder inderdaad 30% hoger kan zijn dan dat van een minister. Ja, dat kan, maar niet meer dan 30% hoger en dat is de Balkenendenorm.

Ik kom dan bij de vragen van de heer Slager. Hij heeft opgeroepen tot het gebruiken van de ruimte om pluriform te zijn. Ik deel die oproep. Je ziet dat ook bij kranten. Een krant als Het Parool, om maar iets te noemen, kiest heel bewust voor een lokaal accent en wint daardoor aan kracht. Het is juist goed om te proberen niet op al die andere te lijken, maar om je eigen niche te zoeken. Dat lijkt mij voor omroepen ook verstandig. De opkomst van de EO was in die zin onvoorspeld, maar de EO zocht een duidelijk profiel en kon daarmee een grote groep bereiken. Het is niet de bedoeling van het bestel dat alle omroepen op elkaar gaan lijken. Het is goed en verstandig dat omroepen dat niet willen.

De heer Slager zegt dat de versnippering doorzet en vraagt waarom er geen maximumaantal omroepen is. De visitatiecommissie bekommert zich net als wij om het evenwicht tussen openheid en versnippering. Zij steunt overigens het voorliggende wetsvoorstel. In mijn memorie van antwoord heb ik al gezegd dat ik voor de toekomst geen mogelijkheden uitsluit, maar het nu voorliggende voorstel verdedig ik graag. Ik vind het lastig om van bovenaf een maximumaantal omroepen op te leggen.

Er komt nu één omroep bij. De impact van één volledige omroep op de versnippering is natuurlijk aanmerkelijk groter dan die van de aspirant-omroepen, die immers maar twee uur

televisiezendtijd per week hebben. Met MAX komt er echter wellicht een omroep bij, als wij de adviezen die wij nog moeten ontvangen, tenminste volgen. Dan verdunt het wel en ik ben het met de heer Slager eens dat je dat niet tot in het oneindige kunt volhouden. Om er een maximum aan te stellen, is echter iets anders.

De heer **Slager** (SP): Hoor ik u nu een nieuwtje vertellen? Er komt één omroep bij, hoor ik u zeggen.

Minister **Plasterk**: Ik heb gezegd: als de adviezen daartoe strekken en als wij die opvolgen.

De heer **Slager** (SP): Er zijn er toch twee?

Minister **Plasterk**: Het zouden er ook twee kunnen zijn.

De heer **Slager** (SP): U zegt: er komt nu één omroep bij. Een slip of the tongue?

Minister **Plasterk**: Ik had de zin nog niet afgemaakt. Er zijn er maximaal twee en minimaal nul. Er kan nooit minder dan nul bij komen. Als er nul omroepen bij komen, versnipper het niet verder. Als er één bij komt, versnipper het al verder. Dan hebt u gelijk. Als je dat jaar op jaar blijft doen en je houdt dat honderd jaar vol, versnipper het steeds verder. Als er echter in die orde van grootte omroepen bij komen, is die versnippering niet dramatisch.

Inzake de herverdeling van de budgetten zegt de heer Slager dat, als er twee omroepen bij komen, dit 4 mln. tot 9 mln. scheelt op een budget van 33 mln. Dat is niet mijn berekening. Als er twee omroepen bij komen, zou dat volgens mijn berekening tussen de 2,7 mln. en 4 mln. schelen, hetgeen echter wel significant is.

De heer Slager vraagt naar de gevolgen van de economische crisis voor de STER. Die zullen er zeker zijn, maar de omvang is niet bekend. De crisis heeft geen effect op het programmabudget. De tegenvallers in de STER-opbrengsten kunnen worden opgevangen door de algemene mediareserve, voorheen de algemene omroepreserve. Die reserve kan wel iets hebben, maar is niet oneindig.

Voorts is gevraagd naar de beloningscode. Die is zoals door de publieke omroep aan mij is voorgesteld. Dat voorstel is bekend. Het is geen wijziging die ik heb aangebracht. In dat voorstel stond al dat het beloningskader geldt voor mensen die in dienst zijn bij de publieke omroep. Het kader legt echter ook een inspanningsverplichting op aan de omroepen om in die gevallen waarin men via een bv een presentator aanstelt, de beloning vast te stellen in lijn met het in het beloningskader opgenomen bedrag. Daarnaast zal met de buitenproducenten worden afgesproken dat ook zij een inspanningsverplichting hebben om in die lijn te handelen. Bij het afsluiten van contracten wordt dan in principe afgesproken dat de presentator volgens die code wordt beloond. Die keuze heeft de publieke omroep zelf gemaakt en wat mij betreft

wordt die bestendigd. Het maximum wordt alleen anders vastgelegd dan de publieke omroep mij had voorgesteld, namelijk niet op €240.000, maar op de Balkenendenorm.

De heer **Slager** (SP): U spreekt over een inspanningsverplichting. Is er een sanctie als men zich daar niet aan houdt?

Minister **Plasterk**: De publieke omroep heeft zelf gezegd dat hij denkt dat hij het op deze manier kan regelen. Ik ga ervan uit dat hij daartoe in staat blijkt.

De heer Slager vraagt waarom er een uitzondering wordt gemaakt voor unieke talenten. Laat ik eerst zeggen dat wat mij betreft het aantal unieke talenten op de vingers van één hand moet worden geteld en dat het een beperking is die bij de raad van bestuur ligt. De raad van bestuur moet erop toezien dat men niet vaker ja zegt op een voorstel van een omroep om iemand boven de Balkenendenorm te betalen dan dat aantal. Het is niet langer een besluit van de omroep, maar van de raad van bestuur om daarmee akkoord te zijn. Er zijn vier toetsfactoren: uniek talent, schade voor het publieke karakter van de omroep als zij verloren zouden gaan, de publieke omroep zou qua bereik rele vante verliezen moeten leiden als iemand weggaat en er moet aantoonbaar sprake zijn van concurrentie met een niet-publieke omroep. Van die laatste twee factoren moet er zich minimaal één voordoen en van de vier factoren moeten er zich minimaal twee voordoen. Het gaat dus om uitzonderingen. De norm is helder: alle presentatoren onder de Balkenendenorm. Om het belang van de publieke omroep niet te schaden, denk ik dat een enkeling daaraan met toestemming van de raad van bestuur kan worden onttrokken, maar dat is dan een absoluut uitzonderingsgeval.

Ten slotte vroeg de heer Slager naar de garanties voor de programmering van kunst en cultuur. Het is niet de bedoeling dat de NPS daar minder aan gaat doen. Cultuur blijft een belangrijke taak van de NPS, net als de onderwerpen minderheden en jeugd. Dat wordt bij algemene maatregel van bestuur opnieuw vastgelegd in het Mediabeluif. Het zou gek zijn als de minimumpercentages alleen voorgeschreven zouden worden voor de NPS in die bepaalde programmacategorieën. Alle andere programmavoorschriften zijn immers al bij de vorige wijziging van de Mediawet geschrapt. Er is een prestatieovereenkomst en die gaat over al het aanbod van de publieke omroep, ook radio en internet. Die kan elke vijf jaar worden bijgesteld. Cultuur heeft daarin vanzelfsprekend een plaats.

Over de lokale omroep hebben wij zojuist een gesprek met elkaar gevoerd.

Voorzitter, ik meen dat ik hiermee door de vragen heen ben.

*N

De heer **Asscher** (VVD): Mevrouw de voorzitter. Ik dank de minister voor zijn uitgebreide reactie op onze vragen en opmerkingen. Ik zei meen ik dat uit

de "choc des opinions" nog wel eens wat positiefs kan ontstaan, maar daar ben ik toch een klein beetje in teleurgesteld. De "choc des opinions" is er wel, maar ik hoor niet echt het positieve dat of de visie die ik wilde horen. Ik had het over de ruine die vermolmd was. Ik weet dat ik deze minister met dat soort beelden deugd doe. Ik moet hem ook zeggen dat, als ik aan hem denk, het gedicht naar boven komt dat wij allen kennen en dat geparafraseerd luidt: denkend aan Holland, zie ik brede stromingen traag door oneindig omroep land gaan. Want dat is wat wij op het ogenblik bespreken. Het gaat wel heel erg traag.

De minister zegt dat dit wel meevalt. "Ik zie ook wel dat wij dit bestel moeten veranderen en dat zal voornamelijk geschieden door de techniek", aldus de minister. Hij zal in 2016 en bij de voorbereidende handelingen in de twee jaren daarvoor zien dat dit de laatste keer is dat wij het omroepbestel neerzetten zoals wij dat nu doen. Dat vind ik teleurstellend. Ik denk namelijk dat dit niet alleen door de techniek komt, maar dat het omroepbestel zal veranderen juist ook door de wensen van de politiek, de burgers en de kijkers. Dat zal niet duren tot 2016. Wij hopen in ieder geval dat dan niet deze minister -- politiek gezien, niet persoonlijk gezien natuurlijk -- maar een ander op de stoel zit van degene die dit zal begeleiden.

Ik noemde de BBC in mijn visie. De minister zei dat dit niet het beeld was dat hij voor ogen had. Hij verwees daarbij naar Irak en naar de manier waarop de BBC dat onderwerp heeft behandeld. Dat vind ik wel een beetje selectief vissen in de BBC. 98% van de uitzendingen van de BBC geeft immers een stralend voorbeeld, met twee publieke netten zonder reclame. De minister noemde zelf, parafrazerend op net 1, 2 en 3, the first, the second and the third screen. Dat is dan de techniek die alles gaat overnemen. Ik noemde het: je kunt programma's kijken waar je dat wilt, wanneer je dat wilt en wat je wilt. Dat betekent wel degelijk dat dit bestel snel gaat evolueren, en niet alleen door de techniek.

De minister heeft het heel even gehad over het onderwerp kerk en staat. Mijn collega De Boer heeft mij gevraagd of ik iets wilde zeggen over de wederzijdse beïnvloeding van kerk en staat. Ik denk dat collega De Boer daar veel meer van af weet dan ik, maar ik kan hem natuurlijk tegemoetkomen door bijvoorbeeld te wijzen op de Zondagswet. Dat is toch een duidelijk voorbeeld van de invloed van de kerk op onze samenleving en onze Staat. Ik kan ook wijzen op de kerkuitzendingen in het publieke bestel en op de verschillende specifieke omroepgemachtigden in dat veld.

De minister heeft ook gesproken over het BPPO. De beloningscode is een buitengewoon interessant en boeiend onderwerp. Hij deed alsof het Tweede Kamerlid Remkes en ik daarover van mening zouden verschillen. Laat ik dat dan nog even helder toelichten. Mijn collega's hebben gezegd dat zij zich heel goed kunnen vinden in het beperken van topinkomens bij de publieke omroep, omdat deze inkomens en salarissen worden vergoed uit belastinggeld. Ik onderschrijf dat voor de semipublieke en publieke sector. Ik heb echter

ook gezegd dat, als wij dat doen in de vrije markt, het aanbod dan verandert en verhuist naar de commerciële omroep. Ik heb de minister nog gecompimenteerd: als hij dat Machiavellistisch bedoelde, zou dat het eind zijn van de druk op de kijkcijfers en dat zou ik heel mooi vinden.

Zoals eenieder weet, hechten wij eraan dat de wetten worden aangenomen voordat de algemene maatregel van bestuur ter discussie staat of wordt voorgehangen. Daarover wil ik de volgende motie indienen, die ik graag aan de voorzitter overhandig.

*M

De **voorzitter**: Door de leden Asscher, Slager, Rosenthal, Biermans en Schouw wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

van oordeel dat pas nadat een wet in beide Kamers der Staten-Generaal is aangenomen, een algemene maatregel van bestuur ter uitvoering van die wet kan worden voorgehangen;

constaterende dat in het geval van het voorstel van wet tot wijziging van de Mediawet 2008 in verband met onder meer de erkenning en de financiering van de publieke omroep (31804) het ontwerpbesluit tot wijziging van het Mediabesluit 2008 in verband met de vaststelling van de uitvoeringsvoorschriften inzake de erkenning en de financiering van de publieke omroep reeds is voorgehangen voordat de behandeling in beide Kamers is afgerond;

constaterende dat de wettelijke grondslag derhalve aan deze algemene maatregel van bestuur ontbreekt;

spreekt als haar mening uit dat de termijn van voorhang van algemene maatregelen van bestuur niet eerder behoort te beginnen dan nadat het desbetreffende wetsvoorstel in beide Kamers is aanvaard,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt letter F (31804).

**

De heer **Asscher** (VVD): Mevrouw de voorzitter. De minister heeft op één vraag niet geantwoord en dat is de vraag of hij wil bevorderen dat het Commissariaat voor de Media met name voor de nieuwe omroepen op korte termijn een inventarisatie maakt en bekendmaakt van de verschillende stromingen die er op dit moment in omroepland zijn.

Uit mijn kritische beschouwingen zal men begrijpen dat onze fractie geen steun zal geven aan dit wetsontwerp. Wij vinden het te behoudend. "Gouverner c'est prévoir", horen wij hier vaker, maar in het vocabularium van deze minister interpreteer ik dat als "regeren is terugkijken", in

de zin van het behouden van het oude. Ik zou voor omroepland liever horen "doe wel, en zie niet om".

*N

De heer **Schouw** (D66): Mevrouw de voorzitter. Ik dank de minister voor zijn buitengewoon prettige en uitvoerige beantwoording. Die was werkelijk uitstekend. Dat betekent niet dat ik mij in elk antwoord kan vinden. Het debat heeft in het teken gestaan van de vraag of het bestel nou op zijn laatste benen loopt of niet. Ik waardeer het in deze minister dat hij staat voor het bestel, voor het behoud en voor de manier waarop wij nu werken. Hij verwacht dat wij in de toekomst zo verder kunnen gaan. Terwijl ik de minister dat hoor verdedigen, raak ik echter steeds meer overtuigd van mijn eigen gelijk: het bestel loopt echt op zijn laatste benen. Het gemak waarmee hij die meerdere lidmaatschappen verdedigt, maakt duidelijk dat hij echt alles aangrijpt om het bestaande te verdedigen. Hij steekt -- ik vind het jammer om te moeten constateren -- toch een beetje de kop in het zand, waardoor hij een aantal nieuwe ontwikkelingen niet ziet en de signalen uit de samenleving onvoldoende oppikt. Ik zeg dit nu en daaraan mag men mij houden: over twee jaar is het veel, veel erger dan nu. Het gaat om de techniek, de ledenbinding, het aanbod en het vervagen van de grens tussen het publieke aanbod en het aanbod van andere partijen. De minister moet zich dat aantrekken. Het is veel problematischer dan hij suggereert door de luchtige manier waarop hij ermee omgaat.

Mijn tweede punt breng ik met blijdschap. Ik ben blij met de concrete toezegging van de minister om in het najaar van 2010 te komen met een aantal scenario's, waaronder een model zonder leden. Ik zou het zeer op prijs stellen -- dit is een beleefd verzoek -- als de minister het proces om daartoe te komen wat meer wil ordenen en zo wat helderder voor ons maakt in een brief.

Mijn derde opmerking is wat halfslachtig. Ik ben gelukkig met de toezegging van de minister dat er als onderdeel van het algemene jaarverslag een financieel jaarverslag zou moeten komen. Tegelijk denk ik: waarom zetten we niet die ene stap verder? Elk ander bedrijf levert een inhoudelijk jaarverslag af en daarnaast een financieel jaarverslag, waarin de bedrijfsstrategische gegevens uiteraard niet staan. Waarom komt er niet gewoon een openbaar financieel jaarverslag? Daar is niets op tegen; het is gewoon de norm in Nederland. Het is niet meer dan normaal om dat ook van de publieke omroep te vragen. Mijn verzoek aan de minister is: doe er nog één tandje bij.

Tot slot, ik waardeer alle inspanningen rondom de beloningen in de publieke sector, maar ik houd mijn hart vast als het gaat om de naleving. Het zijn mooie woorden en mooie verwachtingen, maar niets is afdwingbaar en er zijn geen sancties. Er is altijd een redenering te bedenken voor al die individuele gevallen dat dit nu net die ene uitzondering is. Ik zie de minister "nee" schudden, maar ik spreek hem graag over een of twee jaar

over de waaier aan uitzonderingen die er dan zal zijn. Dan zullen wij zien of die zijn te tellen op één hand, of dat het wat breder is.

*N

Mevrouw **Tan** (PvdA): Voorzitter. Ook wij danken uiteraard de minister voor zijn antwoord en het debat tijdens de beantwoording.

Het zal duidelijk zijn dat na de sombere schets van de VVD en de genuanceerdere schets van D66, de Partij van de Arbeid een positievere insteek kiest bij de algemene visie op de publieke omroep van nu en straks. Ook wij hebben echter kritische kanttekeningen.

Een van de eerste uitspraken van de minister in zijn beantwoording was dat de nieuwe generatie anders kijkt. De neerdwarrelende techniek zal het bestel op een heel andere leest schoeien. Er is gesproken over "uitzending gemist". De minister zei: het is begonnen als klein dingetje, en nu is er van alles, zoals themakanalen. De visitatiecommissie constateert echter toch dat de missies van de omroepen de ontwikkeling van websites en kanalen te veel hebben bepaald, waardoor er te weinig samenhang is om sterke merken op te bouwen en het materiaal toegankelijker te maken. Daarvoor is nodig dat omroepen hun krachten bundelen en daadkracht tonen.

In de vorige periode is vrijwel geruisloos een heel belangrijke verbetering doorgevoerd, onder andere door het rumoer rondom BNN. Het ging om de versterking van de positie van de raad van bestuur van de publieke omroep. Dat is toch een van de carriers op basis waarvan naar de toekomst moet worden gekeken.

De minister had het over first, second and third screens en de relatie tussen internet en televisie. Het zou een mooie beweging zijn als van daaruit opnieuw naar het bestel kan worden gekeken en het bestel nieuw leven in kan worden geblazen. Misschien dat dit ook enigszins tegemoet kan komen aan de roep om vernieuwing. Hoe het ook verder zal gaan, duidelijk is wel -- dit delen wij met de minister -- dat de volgende erkenningsperiode heel anders zal zijn. Er zijn grote veranderingen op til.

Ik kom bij open source en de nieuwe technologieën. Uiteraard ligt dit punt primair bij de NPO, maar er is ook de kwestie van de maatschappelijke verantwoording. De commissie - Brinkman stelt terecht dat als resultaten tot stand komen door met publieke middelen bekostigde research and development, er een maatschappelijke druk is om die resultaten wat breder toegankelijk te maken. De oproep van de commissie - Brinkman tot samenwerking -- de minister reageert daar positief op -- kan een opening bieden tot het betreden van nieuwe paden. De Partij van de Arbeid is wel blij met de kanttekening van de minister dat het onverstandig is als kranten en publieke omroep met de ruggen tegen elkaar aan blijven staan. Het is beter om de krachten te bundelen.

Over de pluriformiteit zijn mooie toezeggingen gedaan. Het is goed dat het charter positief is ontvangen. Er is een aanjaagfunctie aan de voorkant, en dankzij de heer Schouw ook aan de achterkant. Ik hoop dat de minister daarbij inderdaad het beeld van Oprah Winfrey op zijn netvlies houdt: vrouwen, alloctonen en jongeren; dat laatste geldt dan weer wat minder voor Oprah Winfrey. Zo moet de diversiteit worden bevorderd.

Mijn laatste punt is de bestuurlijke drukte. Het advies van het commissariaat en de CIPO dat wij gisteren kregen -- onder andere over hoe het moet zwaluwstaarten -- komt op mij toch wat gekunsteld over. Het is verder jammer dat het amendement over de bezuiniging bij de NPS is aangenomen. Daarentegen hebben wij met instemming de minister horen zeggen dat de Teleacfunctie dicht bij de nachtwakerstaak van de NPO zit.

*N

De heer **Dölle** (CDA): Voorzitter. Ook wij willen uiteraard de regering dankzeggen. Het woord van de apostel Paulus, onderzoekt alles en behoudt het goede, houden wij voor aan de VVD. Uit de geschiedenis kunnen zaken voortkomen die nog steeds een grote waarde hebben.

Van meerdere kanten werd geroepen om een visie en werd de minister verweten conservatief te zijn; zo erg heb ik het niet gezegd. Bij het denken over wat die visie dan zou moeten zijn, kom ik niet veel verder dan de BBC. Ook Auntie -- zoals de BBC wordt genoemd -- heeft echter behoorlijk wat problemen. Het is veel te duur, er zijn conflicten rondom Jonathan Ross en andere presentatoren, er is het Irakverhaal en er is het paleisverhaal. Ook daar gaat het dus allemaal bepaald niet makkelijk. Men worstelt ook met multiculturaliteit. Wij weten dat de BBC de darling is van de journalistieke cirkels, ook in Hilversum, maar wij zetten dus vraagtekens bij dat verhaal. Het kan best zo zijn dat de technische ontwikkelingen alles wat wij willen overbodig maken, omdat aan de twee centrale voorwaarden, namelijk schaarste en een zekere gezamenlijkheid binnen het Nederlandse volk, niet meer wordt voldaan, doordat de schaarste wordt opgeheven en de bevolking wat betreft kijk- en luistergedrag fragmentariseert en uiteenvalt in atomen en kleine groepjes, die ieder in hun eigen niches zitten en op de momenten die hun goeddunken consumeren wat er zoal wordt geproduceerd. Dan valt er niet meer te politieken, om het op zijn Vlaams te zeggen. Daarom kunnen wij ons goed vinden in de nuchtere houding die de regering ter zake inneemt.

De regering heeft een vraag van ons niet beantwoord. De minister zegt: een biljartclub gaat niet op. Amsterdammers ook niet. Ik neem aan natuurbeschermers ook niet, evenmin als liefhebbers van het Nederlandse lied. Zo kun je nog een tijdje doorgaan. Maar onze vraag was: als mensen zich presenteren op de noemer van een politieke overtuiging, bijvoorbeeld vrijzinnig democraten, conservatieven of anarchisten, kwalificeert hun politieke overtuiging hen dan op

zichzelf genomen als stroming? Ik wil geen spijkers op laag water zoeken, maar als dit het geval is, wordt het buitengewoon lastig om verstandig om te gaan met het begrip toegevoegde waarde. Want dan zal de regering moeten passen en meten en zich moeten laten adviseren over de meerwaarde. Die vraag is wat ons betreft nog niet beantwoord: is een politieke overtuiging een stroming in de zin van het opgerekte begrip?

De minister heeft al eerder laten weten dat hij weinig ziet in klachtenbehandeling in situaties waarbij burgers of organisaties, zoals clubs of verenigingen, ernstig zijn benadeeld door een apert onjuiste voorstelling van zaken. Hij zegt dat wij daarvoor de Raad voor de Journalistiek hebben, maar zoals de minister weet, is een aantal media daarvan niet gediend. Verder hebben wij de rechter, die voor veruit de meeste gewone mensen en ook ongewone mensen, nogal eens een onhaalbare optie is. Is het nu echt zo vreemd en zo bedreigend om een klachtenbehandeling te organiseren? Als dat zo is, willen wij daar graag van afzien, maar onze vraag is: kan de minister toezeggen dat hij eens beziet hoe dat gaat in Duitsland, Engeland -- het geliefde Verenigd Koninkrijk -- en in Frankrijk? Dat zijn landen die dezelfde pretenties hebben als wij, die behoren tot de Europese Unie en die een gekend publiek bestel hebben.

Wat betreft de lokale omroep moeten wij vaststellen dat wij elkaar begrijpen, maar niet tot elkaar komen als fractie en regering.

Wij hebben gevraagd of men na vijf jaar voorlopige erkenning wordt toegelaten, als men heeft gedaan wat men heeft beloofd. Wij begrijpen dat het antwoord van de regering op die vraag "ja" is, ongeacht of je op het moment van toelating nog toegevoegde waarde hebt, doordat een andere omroep, bevreesd geworden door de concurrentie, de statuten heeft veranderd, de genres heeft gewijzigd en nu dezelfde mensen bedient, en daarbij aangeeft, nu ook die stroming te vertegenwoordigen.

Van de programmaraad zegt de minister eigenlijk dat de maatschappelijke organisaties eruit zijn gegoooid, omdat zij te veel voor hun eigen belang opkomen. Daarvoor in de plaats komen professionals. Ik wil er overigens op wijzen dat ook professionals zoals journalisten en kunstenaars hun netwerken, hun stamcafés en hun specifieke belangen kunnen hebben. Overigens betekent dit dat er ook bij de lokale omroepen in plaats van maatschappelijke organisaties lokale journalisten enzovoort in de programmaraad zouden moeten zitten. Ik ben daarvan niet op voorhand overtuigd.

De opmerkingen over Educom hebben wij als positief ervaren. De regering apprecieert het streven naar meerjarige multimediale afspraken, hoe deze dan ook precies gestalte moeten krijgen.

Met de scheiding van kerk en staat zal ik mij maar niet bemoeien, maar wij zijn het op dat punt niet eens met de VVD-fractie.

*N

De heer **De Boer** (ChristenUnie): Voorzitter. Ik dank de minister voor de beantwoording. Wij zijn

benieuwd naar de scenario's die over niet al te lange termijn worden aangeboden. Hij gaf al een aantal interessante punten aan. Een van de punten die ons erg aanspreken is dat het vasthouden aan binding aan leden voor de minister een uitermate belangrijke zaak is. Wij steunen dat. De minister heeft het begrip stroming een belangrijke functie gegeven binnen de criteria waaraan getoetst wordt. Dat is terecht en het is iets meer dan zoals het eerst was geformuleerd, namelijk teruggaan naar het verleden. De minister geeft daarmee aan dat teruggaan naar het verleden ook wel eens positief kan zijn; prima. Wij vragen ons nog wel af hoe het belang van een nieuwe stroming die op kan komen zich verhoudt met het streven dat bestaande omroepen een beleid voeren om zich te gaan verbreden, waardoor je eigenlijk stromingen die nog niet zijn vertegenwoordigd in de eigen omroep zou kunnen tegenhouden.

Wij zijn het volstrekt eens met het standpunt van de minister over de lokale omroep. De raad en het college van B en W zijn mans genoeg om zelf te beslissen wat er in de gemeente moet gebeuren. Laten wij bovendien niet gaan oormerken, want oormerking van deze middelen zal ongetwijfeld het hek van de dam halen voor het oormerken van andere middelen, denk maar aan de onderwijshuisvesting. Wij weten niet waar wij dan terechtkomen.

Wij zijn het helemaal eens met de reactie van de minister betreffende de kerkelijke omroepen. Wij hebben de VVD-fractie gevraagd of zij kan aangeven dat door de kleine kerkelijke omroepen het eigene van de scheiding tussen kerk en staat wordt aangetast, namelijk de eigenstandige positie van de staat, dat wil zeggen geen institutionele, inhoudelijke zeggenschap van de kerk over de staat. Daarop heeft collega Asscher naar mijn gevoel geen antwoord gegeven. Hij geeft enkele voorbeelden gegeven van gevallen waarbij kerken betrokken zijn, maar hij heeft niet aangegeven dat de eigenstandige positie van de staat in de omschrijving die ik zojuist gaf, wordt aangetast. Dat lijkt mij ook moeilijk, want van dergelijke aantasting is geen sprake.

Daar zou ik het bij willen laten. Onze fracties steunen het voorstel van de minister.

*N

De heer **Slager** (SP): Voorzitter. Ook wij danken de minister voor zijn uitvoerige antwoord. Het is in elk geval overgekomen dat wij van mening zijn dat de bestaande omroepen langzamerhand veel te kleurloos zijn geworden en dat zij zich meer moeten "pluriformeren", ik bedoel: profileren. De minister riep op een gegeven ogenblik: mijn advies is: wees niet bang voor profilering. Toen dacht ik: kijk, dat wil ik horen! Maar toen vervolgde hij met de zin: het is uiteindelijk uw keuze. Dat vinden wij dan weer wat minder, want wij zouden eigenlijk de keuze bij de minister willen leggen, en wensen dat hij de bestaande omroepen erop wijst dat zij veel te kleurloos zijn. In dat verband vraag ik hem, één vraag van mij die hij niet heeft beantwoord, alsnog te beantwoorden, namelijk: klopt de klacht van de

TROS dat men wel wil, maar niet mag, vanwege het systeem? De TROS wil best een meer geprofileerd achtergrondprogramma bij het nieuws maken. De minister bevestigt dat de eisen aan de nieuwkomers strenger zijn dan die gesteld aan de oude, bestaande omroepen. Daar hebben wij wel begrip voor, maar tegelijkertijd hebben wij het gevoel dat er op dit moment eigenlijk amper eisen aan de oude omroepen worden gesteld als zij blijven weigeren om wat meer kleur aan te nemen. Wij blijven hameren op het belang van het stromingscriterium als doorslaggevend criterium.

Dan kom ik op de versnippering. De minister zegt het lastig te vinden om een maximum te stellen. Ik zou niet weten waarom dat zo lastig is. Ik heb het voorbeeld van de bus genoemd. Je zou ook de Eerste Kamer kunnen noemen of een ander instituut waarvan men het heel normaal vindt dat er een maximum wordt gesteld. Mijn vraag is dus: waarom vindt hij dat zo lastig? De raad van bestuur roept niet voor niets dat het hele bestel onbestuurbaar dreigt te worden. Vijf jaar geleden zijn er twee nieuwe omroepen bij gekomen. Nu staan er weer twee aan de deur te kloppen. Wie weet wat er over vijf jaar weer bijkomt. Dat is allemaal bij elkaar toch een heleboel en tegelijkertijd wordt die achterdeur weliswaar genoemd, maar ik heb de minister eigenlijk ook weer met zoveel woorden horen zeggen dat hij het wel heel moeilijk vindt om een omroep uit het bestel te jagen. Dus die achterdeur blijft wat mij betreft voorlopig een stok achter de achterdeur en daar blijft het dan bij.

Ten aanzien van het garantiebudget is mijn informatie dat de klappen toch wat harder zullen aankomen dan die 2,5 mln. die de minister noemt. Ik dacht dat mijn cijfers wel klopten, maar goed, het zijn de mijne tegenover de zijne. Ik ben heel blij dat de minister een rem heeft gezet op de enorme beloningen bij de publieke omroep en ik hoop dat de inspanningsverplichting voor het voorkomen van de sluiproute van de bv's ook zal werken. Wij blijven het echter een verkeerd signaal vinden om dan toch weer -- al is het maar voor een handvol presentatoren -- uitzonderingen te maken voor unieke talenten. Daarmee, denken wij, is het imago van de publieke omroep niet gediend.

Wat de lokale omroep betreft, betreuren wij het dat er zo'n niksig besluit is genomen, want de lokale omroepen kunnen er helemaal niets mee als een gemeentebestuur niets wil, dus wat hebben wij eraan? Wij hebben dus kritiek omdat wij meer pluriformiteit wilden, maar wij zullen onze stem niet onthouden aan dit wetsvoorstel.

Ten slotte hebben wij met graagte de motie van de heer Asscher gesteund. Eigenlijk vinden wij het te gek dat zij ingediend heeft moeten worden.

*N

Minister **Plasterk**: Voorzitter. De heer Asscher zag denkend aan Holland trage stromingen door alleen het laagland gaan, en ik zie bij zijn roep om de omroepen af te schaffen, rijen oneindig ijle populieren wuivend aan de einder staan. Ik denk dat de VVD-fractie nog lang zal blijven zwaaien

naar ons omroepbestel en dat wij wat dat betreft niet nader tot elkaar zullen komen. Hij wenst ook dat er een andere minister op deze post komt. Gelukkig voegde hij daaraan toe dat dit niet persoonlijk bedoeld is. Niettemin is er op dat punt en wat de appreciatie van de ledenomroepen betreft sprake van een politiek verschil, en dat kan natuurlijk ook, tussen een oppositiepartij en een regeringspartij.

De heer **Asscher** (VVD): Voor de zorgvuldigheid: ik had het over 2014 tot en met 2016.

Minister **Plasterk**: Kijk, met deze toevoeging heeft het alweer een heel andere kleur. Ik dank de heer Asscher voor deze toevoeging.

Ik heb aarzeling bij het punt dat hij maakt dat de reden waarom ons bestel zou moeten veranderen niet alleen ligt in de techniek. Die aarzeling is dat ik het ook wel met hem eens ben dat de techniek niet de enige veranderende factor is, maar ik zou niet willen dat daar dan de conclusie uit getrokken wordt dat dit eigenlijk illustreert dat het bestaande bestel met diepe wortels in ledenverenigingen daarmee vermolmd en verouderd is. Op dat punt verschillen wij geloof ik echt van mening. Ik denk wel dat er naast de technologische ontwikkelingen ook sociale ontwikkelingen kunnen zijn waardoor mensen minder gehecht raken aan stromingen, meer rond shoppen, zich minder verwant voelen, meer van maand tot maand kijken wat ze aanstaat en geen trek meer hebben om lid te worden. Dat zou ook een rol kunnen spelen, maar ik zie dat op dit moment niet.

Ik moet ook zeggen dat het een paar jaar geleden stoer was om weg te gaan bij de publieke omroep. Iedereen die vond dat hij wat voorstelde, ging naar de commerciële omroepen. De kijkcijfers zakten in. Men heeft er orde op zaken gesteld, men heeft net 1 tot marktleider gemaakt, om die term te gebruiken, waar de klassieke sandwichformule van de publieke omroep, namelijk amusement én informatie ook werkelijk werkt. Een programma zoals De Wereld Draait Door is een vlot programma, het is geen ongelofelijk diepgravend programma, maar men slaagt er toch in om kwesties uit cultuur en politiek aan de orde te stellen op een manier die ook nog eens zo luchtig en vlot is dat er grote aantallen kijkers zijn. Ik vind dat echt de kerntaak van de publieke omroep en ik vind dat men daar over het geheel genomen goed in slaagt. Daarom hebben wij dus ook een heropleving gezien van de publieke omroep in de afgelopen jaren. Ik vind dat niet een verrot of vermolmd stelsel of een ruïne. Daarover verschillen wij gewoon van mening.

Wat de roep om visie betreft, ben ik het eens met de heer Dölle dat als de visie alleen maar visie heet als zij inhoudt dat het moet worden zoals de BBC, dan doen wij het nooit goed, want dat is mijn visie inderdaad niet. Wij kunnen ook daarover van mening verschillen natuurlijk.

Over de beloningscode heb ik het gehad.

Dan kom ik op de motie van de heer Asscher. Ik aarzel -- en ik kijk ook even naar de voorzitter -- of de Kamer mijn advies erover vraagt, namens de regering, wat het oordeel van de Kamer over die motie zou moeten zijn, of dat de motie strikt genomen een algemene strekking heeft. Het gaat nu over deze voorhang, maar de grond is duidelijk een algeheel ongenoegen over de gang van zaken. Daarover is de voorzitter in gesprek met de minister-president, dus ik zou de heer Asscher kunnen vragen om de motie aan te houden in afwachting van het gesprek met de minister-president. Ik zeg daar bij dat ik in technische zin wel kan leven met een oordeel van uw Kamer over deze specifieke casus, wanneer dat kort na de zomer zou komen. In die zin is die motie dan overbodig, maar door het oordeel aan uw Kamer over te laten, zou ik wellicht als minister de indruk wekken dat ik ook in algemene zin de strekking van de motie onderschrijf en dat zou ik toch graag bij de minister-president willen leggen.

De **voorzitter**: Het is niet de voorzitter van de Kamer, maar de indiener van de motie die bepaalt of een motie kan worden aangehouden of niet.
* *

De heer **Asscher** (VVD): Voorzitter. Ik zou niet willen treden in de communicatie die u hebt met de minister-president over dit onderwerp in het algemeen. Dus ik zou deze motie willen handhaven, maar op dit moment uitsluitend betrekking hebbend op dit wetsontwerp en deze AMvB.

Minister **Plasterk**: Voorzitter. Ik dank de heer Asscher. Ik snap wat hij zegt. Dat betekent dat mij, zeker gezien de overwegingen, de ruimte ontbreekt om anders te doen dan de aanneming van deze motie te ontraden. Ik heb daar echter bij gezegd dat ik materieel met een eventueel advies over het standpunt over deze casus na de zomer verder zou kunnen met de erkenningprocedure.

De heer Schouw heeft een ander oordeel dan ik over meerdere lidmaatschappen. Ik herhaal dat ik dat niet de kop in het zand steken vind. Het is ook niet het negeren van signalen uit de samenleving en ik vind het dus ook niet erger worden. Ik vind dat onze publieke omroep op zichzelf behoorlijk goed functioneert. Ook wanneer die doorevolueert en over een aantal jaren weer een andere vorm krijgt, is het niet lichtvaardig als ik zeg dat ik dat prima vind. Dan constateer ik juist dat het een levend organisme is. De heer Schouw vroeg een brief over de toekomst van de publieke omroep. Ik heb er op dit moment werkelijk nog geen beeld van hoe ik dat precies in het vat wil gieten, maar zodra ik dat heb zal ik hem dat per brief doen toekomen. Ik had al toegezegd dat ik bij de omroepen aan de orde zal stellen om de financiële jaarverslagen openbaar te maken. De beloningscode noemde de heer Schouw geheel vrijblijvend. Ik begrijp niet helemaal waar hij dat op baseert. Als wij de beloningscode inderdaad zo vaststellen -- dit wordt morgen in de Tweede

Kamer besproken -- dan is het maximum de Balkenendenorm met maximaal een handvol uitzonderingen. Dat is dan het maximum en de raad van bestuur kan uiteindelijk ook sancties opleggen aan omroepen die zich daar niet aan houden. Dat is dus absoluut dwingend.

Mevrouw Tan sprak woorden waar ik mij geheel in herkende over het bestel dat ook een nieuw leven zou kunnen krijgen in een nieuwe periode. Ik ben het daar volledig mee eens. Zij legde de nadruk op het aspect van de samenwerking. Daar ben ik het ook helemaal mee eens. Zij benadrukte nog eens de diversiteit. Wat ik nog vergeten was te noemen, is dat ik bijvoorbeeld grote waardering heb voor de radio-omroep FunX en dat ik zal proberen om die in te passen in de frequentie. FunX vervult duidelijk een goede taak.

Ik ga naar de heer Dölle. De apostel Paulus, las ik niet in de krant dat die eergisteren is opgegraven? Dit overigens terzijde.

De stroming is een belangrijk punt. De heer Dölle stelde daar een duidelijke vraag over, namelijk of een politieke overtuiging op zichzelf een voldoende grond is om aangemerkt te worden als een stroming. Als een groep stelt vrijzinnig democratisch te zijn, is deze dan een stroming? Ik moet mij daarover laten adviseren door allerlei instanties, maar ten principale vind ik dat het antwoord op die vraag "ja" is. Als mensen zich aandienen die zeggen dat zij vrijzinnige democraten zijn en een omroep willen starten, moet je wel van goeden huize komen om negatief te oordelen wat betreft het stromingscriterium. Vervolgens moet men wel toegevoegde waarde hebben. Het kan zijn dat er al een omroep is die eigenlijk al doet wat deze zich nieuw aandienende stroming meent te moeten gaan doen. Je moet niet alleen zeggen dat je een stroming bent, maar je moet ook die kleur kunnen vertalen naar een concreet programmabeleid. Als dat concrete programmabeleid ter tafel ligt en dat feitelijk blijkt te zijn wat al bestaat bij een bestaande omroep, passeert zo'n groep wel het criterium "stroming" maar niet het criterium "toegevoegde waarde". Er wordt dan immers niets toegevoegd aan wat er al is.

De vraag is of dit betekent dat ik daar een politiek oordeel over moet vellen. Dat is niet het geval. Het is belangrijk dat advies wordt gegeven, maar ik acht mijzelf ook wel in staat om een oordeel te vellen over de vraag of iets een politieke, maatschappelijke of geestelijke stroming vertegenwoordigt zonder dat alleen bevestigend te beantwoorden als dat mijn eigen geestelijke of politieke stroming zou zijn. Ik benadruk juist het marginale toetsen van dat criterium. De heer Dölle vroeg ook wanneer wat wordt getoetst. Ik heb die vraag al in mijn eerste termijn proberen te beantwoorden, maar ik zal het nog eens helder toen. Bij het toetreden van een nieuwkomer wordt er getoetst of deze een toegevoegde waarde heeft ten opzichte van de bestaande omroepen. Na vijf jaar zou je dat ook wel weer kunnen doen, maar dan wordt het unfair. Ik vind dat je dan moet toetsen of men heeft gedaan wat men zich op het moment van toetreden heeft voorgenomen om te

doen. Anders zouden bestaande omroepen kunnen gaan samenzweren -- ik zeg niet dat zij dat zouden doen -- en snel hun statuten veranderen of een ander programma maken om te voorkomen dat er over vijf jaar een nieuwe toetreders in het bestel komt. Het zou dus strategisch gedrag belonen dat niet wenselijk is.

De heer Dölle vroeg waarom de klachtenregeling niet meteen wettelijk wordt vastgelegd, waarbij hij enkele kranten noemde. Het is een vrij land. Een krant mag ook uit de Raad voor de Journalistiek treden. Dat is gewoon een op de markt ter beschikking gesteld product. Dat kan zolang men zich aan de wet houdt. Iemand kan natuurlijk naar de rechter stappen om rectificatie te eisen. De heer Dölle vroeg of ik mij wil oriënteren op wat er in fatsoenlijke buurlanden gebeurt en de Kamer daarover een brief wil zenden. Dat zeg ik graag toe.

Ik heb uiteengezet waarom ik in overleg met de omroep na evaluatie en overleg met de programmaraden hebben geconstateerd dat het beter is dat die raden geen vertegenwoordigende lichamen zijn namens achterbannen, maar kleine clubs van experts die meedenken met de omroep. Daarom is daarvoor gekozen.

Ik dank de heer De Boer voor zijn steun, ook toegezegd voor het wetsvoorstel. Ik meen dat wij het eens zijn over de punten die hij nog te berde heeft gebracht.

Ik dank de heer Slager, die, hoewel hij andere accenten plaatst, uiteindelijk het voorstel steunt. Ik constateer dat hij, net als ik, waarde hecht aan de verankering van omroepen in de samenleving. Sterker nog, hij vindt dat die verankering sterker zou mogen zijn en dat men ook meer met die kleur zou mogen doen. Met die oproep ben ik het eens. Waar onze wegen zich scheiden, is bij de vraag wat ik met die opvatting zou moeten doen. Ik aarzel om daar heel activistisch in te worden, omdat ik dat bij de omroep wil laten. De TROS, een omroep waarvan hij ongetwijfeld zou vinden dat die niet heel gekleurd is, is overigens wel de grootste omroep, qua ledental. Dat is een belangrijk punt. Een ander punt is de verplechting op het punt van actualiteiten met met name progressieve bewegingen. Dat is voor een deel de schuld geweest van de omroepen en de politiek. Aanvankelijk is er immers een beweging in gang gezet om de netten te kleuren, waardoor de VPRO, de VARA en de NPS samen op Nederland 3 de actualiteit voor hun rekening zouden gaan nemen. Dat stimuleerde de specialisatie in die kring in de actualiteiten, waardoor andere omroepen die relatief lieten zitten. Ik vind inmiddels dat er ontvlechting moet plaatsvinden van de NPS en die andere omroepen. Ook andere omroepen moeten hun rol in programma's als EenVandaag gebruiken om daar hun eigen profiel in te zoeken.

De heer **Slager** (SP): Mijn vraag was of dat kan. De TROS zegt dat zij wel wil, maar niet mag.

Minister **Plasterk**: Ik kan dat niet plaatsen. Ik zou niet weten van wie dat niet mocht, van wie de

TROS niet een eigen kleuring mag geven. In het verleden had je mr. G.B.J. Hiltermann, bij de AVRO. Zijn bijdragen waren wel degelijk politiek gekleurd.

De heer **Slager** (SP): De TROS had Wibo van der Linde. Die gaf duidelijk gekleurde achtergrondinformatie.

Minister **Plasterk**: Ik geloof niet dat alle leden van de Kamer daar evenzeer fan van zijn, maar daar gaat het niet om. Dat ben ik met u eens. De mogelijkheden daarvoor zijn er dus zeker. Ik wil nog wel eens navragen wat de bron is van de mededeling dat de TROS dat niet zou mogen, want ik kan die niet plaatsen. Ik dank de heer Slager nogmaals voor de steun voor het voorliggende wetsvoorstel.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

De **voorzitter**: De aanwezige leden van de fractie van de VVD wordt conform artikel 121 van het Reglement van Orde aantekening verleend dat zij geacht willen worden, zich niet met het wetsvoorstel te hebben kunnen verenigen.

**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De **voorzitter**: Ik deel de Kamer mee dat volgende week over de motie -Asscher (31804, letter F) zal worden gestemd.

**

*B

!Fiscaal stimuleringspakket!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Fiscaal stimuleringspakket en overige fiscale maatregelen (31301).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Staatssecretaris **De Jager**: Voorzitter. Ik dank alle leden voor hun inbreng. Ik heb mijn beantwoording ingedeeld op grond van een aantal onderwerpen. De beantwoording zal dus niet plaatsvinden in de volgorde van de sprekers. In de eerste plaats zal ik ingaan op het meer algemene verhaal en op het wetgevingsproces. Hierover zijn vragen gesteld door de heren Biermans, Essers, Leijnse, Reuten en De Boer. Het tweede blokje gaat over de vijfde nota van wijziging en met name over de vergrijpboete. Daarover zijn namelijk veel vragen gesteld. In de derde plaats zal ik spreken over de crisismaatregelen, dus over de eerste en de vierde nota van wijziging. Het vierde blokje gaat over de vervanging van het g-rekeningenstelsel door het

depotstelsel. De heer De Boer heeft daarnaar gevraagd. In het laatste blokje vallen de overige vragen.

Ik dank de heren Biermans, Essers, Leijnse en De Boer, die hun steun hebben uitgesproken voor het stimuleringspakket. Ik dank de heren Biermans en De Boer bovendien voor hun steun specifiek voor het depotstelsel, waar het allemaal om begonnen was. Verder ben ik de Kamer erkentelijk voor het feit dat het wetsvoorstel op zo'n korte termijn plenair kan worden behandeld. Als het kabinet maatregelen wil nemen in het kader van de economische crisis, moeten het daadkrachtig kunnen optreden. Dat kan het kabinet echter niet alleen; daarvoor heeft het de steun van de beide Kamers der Staten-Generaal nodig, evenals de steun van de Raad van State. De keten is zo sterk als de zwakste schakel. Ik dank de hele keten, die in dit proces sterk is gebleken. Uiteraard is de aanpak van de crisis daarmee gediend.

Gelet op de korte termijn en het aantal nota's van wijziging heeft de Kamer er veel werk van gemaakt en wederom een flinke diepgang weten te bereiken. Zo ken ik de Kamer. Zoals altijd, zal ik ook nu weer trachten deze coöperatieve houding even coöperatief tegemoet te treden door zo goed mogelijk in te gaan op de vragen die zijn gesteld.

De vergrijpboete is een element dat veel aan de orde is geweest. Ik zal echter eerst iets zeggen over het wetgevingsproces. Alle woordvoerders vragen zich namelijk af hoe dit zo is gekomen. Men heeft op dit punt ook een bepaalde kritische boodschap. Ik begrijp dat. Ik begin echter met te zeggen dat een verzamelwetsvoorstel in de fiscaliteit niets bijzonders is. Zo'n verzamelwetsvoorstel komt veel vaker voor. Wieso is er ieder jaar een belastingplan. Wij kennen echter ook de overige fiscale maatregelen, de OFM. Het afgelopen jaar heb ik in het belastingplan al een splitsing aangebracht die in het algemeen in de Kamer goed is ontvangen. Ik ben van plan om dit komend jaar opnieuw te doen. Niet alles komt dus in één belastingplan. Wij streven ernaar om in ieder geval een belastingplan, een OFM en een fiscale onderhoudswet in te dienen. Als er dit najaar ook andere zeer grote onderwerpen spelen, zoals mogelijk een vereenvoudigingswet, of voorstellen rond een loonheffingsketen of de vennootschapsbelasting, zal ik die zo veel mogelijk als aparte wetsvoorstellen naar de Tweede Kamer sturen. Het moeten echt grote, aparte onderwerpen zijn die niet voldoen aan de criteria van het belastingplan. Naar ik aanneem, doelt de heer Biermans op de motie-Boorsma van december 1992. Die motie wordt hiermee door het kabinet heel helder in het vizier gehouden.

Dat een wetsvoorstel vervolgens door verscheidene nota's van wijziging wordt aangevuld, is niet onze gebruikelijke aanpak, in ieder geval niet in de mate waarin dat bij dit wetsvoorstel heeft plaatsgevonden. Dat zeg ik in alle eerlijkheid. Ik deel dus de mening van de Raad van State en de Kamer; wij moeten hiermee zeer terughoudend omgaan. Ik respecteer de wens van de Kamer om coherentie aan te brengen. Ik zal daarop straks

ingaan als ik over de inhoud spreek. De heer Reuten en de heer Biermans hebben hiernaar gevraagd. Het kabinet heeft echter weloverwogen toch voor deze werkwijze gekozen en wij kunnen die keuze goed onderbouwen. Ik begrijp dus de bezwaren, maar volgens mij moeten wij dit in sommige situaties zo kunnen doen.

In dit geval hebben wij ons laten leiden door drie zaken. In de eerste plaats is er de ernst van de crisis en de noodzaak om snel maatregelen te nemen. In de tweede plaats is er het tijdelijke karakter van de meeste maatregelen en het voor belastingplichtigen over het algemeen begunstigende karakter van dit voorstel. In de derde plaats zijn de crisismaatregelen vaak eenvoudig van aard. Het opnemen van de vergrijpboete heeft een eigen achtergrond. Daarom zal ik hierbij apart en heel nadrukkelijk stilstaan. Ik begrijp namelijk dat het er op het eerste gezicht op lijkt dat het opnemen van de vergrijpboete niet aan de genoemde criteria van de fiscale stimuleringsmaatregelen voldoet.

Op één punt verschilt het kabinet met de Raad van State van mening, namelijk op het punt van de weging van deze elementen. Die heeft de Raad van State naar ons oordeel niet voldoende in zijn advies meegenomen. Daarom heeft het kabinet ook niet gekozen voor splitsing. Wel heeft het kabinet gepoogd om zo veel mogelijk aan alle overige bezwaren van de Raad van State tegemoet te komen. In de aanpak die wij nu hebben gekozen, is bijvoorbeeld wel vol voldaan aan de materiële wijze van een wet. Normaal zou de toelichting in de nota van wijziging veel beperkter zijn. Nu hebben wij budgettaire tabellen en allerlei andere bepalingen opgenomen in de toelichting op de nota van wijziging. Dat maakt het totaal toch een volwaardige memorie van toelichting. Daarom zijn wij veel uitgebreider geweest in de nota van wijziging en is eenzelfde manier ontstaan als bij de indiening van een wetsvoorstel. Daarom zijn bovendien de belangrijkste nota's van wijziging bij de Raad van State ingediend.

Ik kom op de coherentie. Het is een beetje paradoxaal en vreemd dat het enige onderwerp dat uiteindelijk niet past in de coherentie van het wetsvoorstel, het oorspronkelijke onderwerp is, namelijk het g-rekeningenstelsel. De reden dat wij de crisismaatregelen juist met dit onderwerp hebben laten meeliften, was er een van doelmatigheid. Dat wetsvoorstel lag namelijk al in de Tweede Kamer. Bovendien was het onderwerp zelf niet controversieel. Dat is in de Eerste Kamer, maar ook in de Tweede Kamer gebleken. Ik geef echter toe dat het een wat vreemde figuur is dat het enige niet coherente onderwerp in een wetsvoorstel, juist het onderwerp is waarmee het oorspronkelijk begon.

In de brief aan de Kamer van 5 juni heb ik, mede vanwege deze achtergrond, getracht de wetgevende taak van de Kamer aangenamer te maken door een kort overzicht van het wetsvoorstel te schetsen. Bij een volledig nieuw wetsvoorstel komen uiteraard vele aspecten kijken. Het gaat daarbij niet alleen om de behandeling in de Kamer. Een normaal wetsvoorstel legt een lange weg af

voordat het überhaupt kan worden ingediend bij de Tweede Kamer. Een uitzondering hierop vormt een aantal noodoperaties, zoals wij die volgende week in de Kamer zullen behandelen. Bij de noodoperatie van volgende week gelden weer andere criteria. Voor het indienen van dat wetsvoorstel heb ik bijvoorbeeld een machtiging gekregen van de ministerraad. Dat is een ongebruikelijke figuur die erg ver gaat. Ik heb ook de machtiging gekregen om een spoedadvies te vragen bij de Raad van State. Ook kunnen wij met zo'n noodoperatie alle voorportalen overslaan. Wellicht valt in de Kamer buiten beeld hoe lang het proces is dat een wetsvoorstel normaal doorloopt voordat het bij de Tweede Kamer wordt ingediend. Daaraan ben je op z'n minst een paar maanden kwijt.

De heer **Leijnse** (PvdA): Ik kom nog even terug op de coherentie, want dat is volgens mij het cruciale punt in ons debat over samenhang in het wetsvoorstel. De staatssecretaris stelt dat de maatregelen die hij voorstelt coherent zijn, behoudens het punt van het depotstelsel dat eigenlijk wat anders is. Hij onderscheidt twee onderdelen in het wetsvoorstel. De Raad van State onderscheidt echter eigenlijk drie onderdelen, namelijk het depotstelsel, het stimuleringspakket en de technische aanpassingen. Over de vraag of het stimuleringspakket op zichzelf coherent is, valt te twisten, maar laten wij dat even aannemen. Wat vindt de staatssecretaris ervan dat de Raad van State drie onderdelen in het wetsvoorstel onderscheidt?

Staatssecretaris **De Jager**: Het gevoelige punt ligt bij de vergrijpboete. Daarover en over de coherentie zal ik straks spreken. Een en ander begint bijna pittoresk in het Witte Huis, tijdens de bijeenkomst van de G20 in Washington en de OESO-top. Er is wel degelijk coherentie, maar ik wil dit straks graag coherent bij het onderwerp vergrijpboete behandelen, want dat vormt met name het discussiepunt in relatie tot de Raad van State.

De heer **Biermans** (VVD): Zo vriendelijk als de staatssecretaris begon te praten over deze Kamer, zo vriendelijk begin ik over de staatssecretaris te praten. De Kamer heeft vanmiddag zware kritiek geuit op het samenvoegen in dit wetsvoorstel van een aantal onderwerpen die niets met elkaar te maken hebben. De staatssecretaris zei dat een verzamelwet wel vaker voorkomt. Jazeker, maar dan betreft het een verzamelwet waarin puur technische wijzigingen staan en geen nieuwe inhoudelijke veranderingen. De staatssecretaris noemde een aantal punten die maken dat dit wetsvoorstel is gebruikt als voertuig om de stimuleringsmaatregelen bij ons aan te kaarten. Daar heb ik best begrip voor, maar hij fietst toch heel makkelijk weg van het punt van de boete. Hij zei wel dat hij daarop zo meteen zou terugkomen, maar het verhaal van de boete hoort wezenlijk bij dit punt. Nu gaat de staatssecretaris in wezen het belangrijkste punt van kritiek zo meteen ergens achteraan in de beschouwingen bespreken.

Staatssecretaris **De Jager**: Nee, het komt direct hierna.

De heer **Biermans** (VVD): Het punt van de boete heeft werkelijk helemaal niets te maken heeft met de stimuleringsmaatregelen, tenzij je ook nog eens gaat zeggen dat die boete wellicht belastingen opbrengt die wij in de crisis goed kunnen gebruiken, maar dat vind ik bij voorbaat erg vergezocht. Ik zou graag op dit moment het hele verhaal bij dit punt van kritiek horen.

Staatssecretaris **De Jager**: Het komt onmiddellijk na deze inleiding. Als de heer Biermans enig geduld heeft en mij heel even laat uitpraten, komt dit dadelijk aan de orde. De vergrijpboete heb ik prominent gefeatured onmiddellijk na deze inleiding, maar ik heb eerst een algemeen beeld willen schetsen.

De heer **Reuten** (SP): Ik wil een vraag stellen over de snelheid. Met name wil ik iets meer weten over de voorportalen. De nota van wijziging met de verlaging van het zogenoemde mkb-tarief was, naar ik meen, van november.

Staatssecretaris **De Jager**: December.

De heer **Reuten** (SP): Van december. Deze ligt dus zes maanden later voor. Ik begrijp het punt van de snelheid en van de voorportalen niet. Ik wil graag dat de staatssecretaris dit uitlegt. Wij willen snel handelen, zoals de staatssecretaris zo-even begon met te zeggen. De Raad van State wil snel handelen. Ik begrijp niet waar het probleem precies ligt.

Staatssecretaris **De Jager**: Er zijn twee verschillende elementen. Ten eerste is het misschien goed om te zeggen -- maar daarop kan ik straks nog nader ingaan -- dat de terugwerkende kracht anders is bij verschillende belastingen. Bij de vennootschapsbelasting is terugwerkende kracht veel gemakkelijker dan bij veel andere vormen van belasting. Bijvoorbeeld bij de btw is dat niet of nagenoeg niet mogelijk. Bij de WBSO is door de loonheffing terugwerkende kracht slechts zeer beperkt mogelijk vanwege de correctieberichten. De aanslag voor vennootschapsbelasting wordt echter over 2009 pas in 2010 opgelegd, of zelfs nog een jaar later.

De kwestie van de voorportalen is heel eenvoudig. Deze heeft betrekking op het wetsvoorstel. Het antwoord betrof niet zozeer de snelheid of de terugwerkende kracht, maar had betrekking op de vraag of het niet aparte voorstellen hadden kunnen zijn. Ik kan wetsvoorstellen die in de Kamer liggen, niet splitsen. Daartoe moet ik het wetsvoorstel terugnemen en opnieuw indienen. Dat kost gewoon veel tijd en er zou daardoor heel veel extra tijd overheen zijn gegaan. Dat is het verhaal van de voorportalen. Je hebt eerst de ambtelijke voorportalen, de onderraden etc. Vervolgens is er de ministerraad. Daarvoor is er een bepaalde

procedure. Maar nood breekt wet. Dat is in dit geval letterlijk zo, zou je kunnen zeggen. Bij de wet die hier volgende week is geagendeerd hebben wij het inderdaad anders gedaan, bij wijze van noodreparatie. Daaraan werkt zowel de Eerste als de Tweede Kamer heel coöperatief mee. Dat is toch van een heel andere orde dan het wetsvoorstel dat wij hier nu bespreken. Dat is natuurlijk veel uitgebreider. Daarvoor was zowel in de Tweede Kamer als in het kabinet als op het ministerie van Financiën wat meer tijd nodig. Die tijd hebben wij ook benut. Die zou echter onnodig langer worden als het echt allemaal aparte wetsvoorstellen zouden zijn.

Het oordeel van de heer Biermans gaat nog steeds uit van de premisse dat er allerlei stukken bij de haren bij zijn gesleept die niets met elkaar te maken hebben. Dat is zijn stelling. Voordat hij dit oordeel uitspreekt, zou ik graag eerst de gelegenheid krijgen om zelfs de heer Biermans, en wellicht ook de heer Reuten, ervan te overtuigen dat dit niet het geval is. Overigens begrijp ik heel goed dat deze Kamer haar wetgevende rol, ondanks het ontbreken van het recht van amendement, waaraan de heer Essers refereerde, heel goed moet kunnen uitvoeren. Ik zal er uiteraard altijd aan meewerken dat deze Kamer het recht dat zij heeft, echt ten volle kan benutten. Daarom sta ik hier om volledig inhoudelijk op dit wetsvoorstel in te gaan. Straks zal ik heel duidelijk aangeven wat ik in welke situaties met mijn uitvoeringspet op zal doen met de vergrijpboete. Daarover heb ik pas ook een brief aan deze Kamer gestuurd.

De heer **Biermans** (VVD): Misschien kan de staatssecretaris dan toch ingaan op de algemene kritiek. Die algemene kritiek is naar mijn idee heel fundamenteel. De staatssecretaris ontnemt door zijn handelwijze de Eerste Kamer het recht om elk onderdeel op zijn merites te beoordelen en daarnaar in haar stemgedrag te handelen. Spreekt de staatssecretaris ten principale uit dat de Kamer dat recht zou moeten hebben, hoewel hij zich daarnaar niet gedraagt? Zou de Kamer volgens hem in elk geval die mogelijkheid moeten hebben?

Staatssecretaris **De Jager**: In dit opzicht kan ik alleen het regeringsbeleid volgen. Het recht van amendement komt deze Kamer niet toe. De heer Biermans vraagt daarnaar misschien ook niet. Maar "op ieder onderdeel" betekent recht van amendement. In zijn algemeenheid kan ik daaraan inderdaad niet beantwoorden.

De heer **Biermans** (VVD): Nee, ik spreek niet over amendementen. Ik spreek over de mogelijkheid dat deze Kamer zich over elk inhoudelijk thema apart een oordeel kan vormen. Ik bedoel daarmee niet amendementen aanbrengen. Zij moet vervolgens in het stemgedrag tot uitdrukking kunnen brengen dat zij het ermee eens is of niet. Nu kunnen wij alleen voor of tegen dit gecombineerde wetsvoorstel stemmen, hoewel er misschien best onderwerpen zijn waarmee deze of gene partij het niet eens is.

Staatssecretaris **De Jager**: Zoals ik net heb aangegeven, vind ook ik dat er coherentie moet zijn. Ook heb ik aangegeven dat ik een aantal splitsingen zou maken in wetsvoorstellen en dat dit mijn beleid voor de komende jaren zal zijn. Ik heb daarin volgens mij ook verbeteringen aangebracht. De leden van deze Kamer waren daarover in het najaar over het algemeen positief. Maar om dit eens en voor al duidelijk te maken zeg ik uitdrukkelijk dat dit niet kan betekenen dat deze Kamer op ieder onderdeel een oordeel zou kunnen vormen. Dat vroeg de heer Biermans daarnet namelijk letterlijk. De Eerste Kamer zal uiteindelijk een oordeel moeten vormen op basis van een weging van de onderdelen. Als medewetgever zal ik er altijd zorg voor proberen te dragen dat coherentie wordt aangebracht. Grote wetsvoorstellen zal ik hier altijd als apart wetsvoorstel aanbrengen, zoals ik net heb toegezegd aan de heer Essers. Deze Kamer zal echter niet over ieder onderdeel afzonderlijk ja of nee kunnen zeggen. Wel kan zij natuurlijk ja of nee zeggen tegen het wetsvoorstel.

Hieraan voeg ik nog één ding toe om dit helder te krijgen. De heer Biermans zei dat een verzamelwet alleen technische aanpassingen kan brengen. Dat ben ik niet met hem eens. De heer Biermans heeft jarenlang, ook toen hij nog niet in de oppositie zat, meegewerkt aan de systematiek van het Belastingplan. Ik heb dit al opgesplitst in een fiscale onderhoudswet, waarin inderdaad alle technische aspecten waarover de heer Biermans het heeft aan bod komen, en in de Overige Fiscale Maatregelen, de OFM, waarin iets belangrijker technische aspecten naar voren komen. Ook het Belastingplan is niet een wet waarin alleen technische aspecten voorkomen. Dat gebeurt eerder in de fiscale onderhoudswet en de OFM. Het Belastingplan moet echter wel voldoen aan een aantal andere criteria, bijvoorbeeld dat het zo veel mogelijk ziet op het budgettaire beslag van het daaropvolgende jaar. Inhoudelijk staan er ook heel veel maatregelen in.

Ik kan het niet beter maken dan het is -- daarin ben ik heel eerlijk -- maar deze Kamer heeft wel mijn toezegging dat ik zo veel mogelijk grote dingen in aparte wetsvoorstellen onderbreng. Ik heb de vennootschapsbelasting genoemd. Voor de successiebelasting is er een apart wetsvoorstel. Ook de vereenvoudigingswet is een apart wetsvoorstel, et cetera. De heer Biermans zal moeten toegeven dat dit in ieder geval een verbetering is, en dat er in ieder geval een open oor is geweest voor de kritiek die het afgelopen jaar in deze Kamer is geuit.

De heer **Biermans** (VVD): Al doende leert men. Dat geldt blijkbaar ook voor de staatssecretaris. Bij de vorige coalitie deed hij het in de functie van staatssecretaris blijkbaar helemaal anders dan nu. Nu doet hij het blijkbaar een stuk beter. Ik ben daar blij om. Ik hoop dat de staatssecretaris ook blij is dat ik het nu beter doe, omdat ik blijf aandringen op een splitsing van verschillende onderwerpen die niets met elkaar te maken hebben in verschillende wetten, zodat wij daarover dan een

heel ordentelijk oordeel kunnen vellen. Dat is bij dit wetsvoorstel helaas nog niet helemaal gelukt.

Staatssecretaris **De Jager**: Ik zie in dat de geboorte van dit wetsvoorstel mitsen en maren heeft, maar gelet op het belang van de economische crisis en alles afwegende is dat het oordeel geweest van het kabinet. Belangrijker vind ik het om te weten wat ik kan verwachten. Stel dat ik hier over een paar maanden sta en de heer Biermans telt in het Belastingplan 284 maatregelen voor allemaal verschillende wetten. U weet namelijk allen hoe het Belastingplan eigenlijk heet: Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten. Dat worden geen 284 aparte wetjes. Wel zal ik de successiebelasting, de vennootschapsbelasting en eventuele grote ingrepen in de loonheffing als een aparte wet naar de Tweede Kamer brengen en dus ook hier als aparte wet verdedigen.

Ik ben het er in het algemeen mee eens dat zo weinig mogelijk allerlei verschillende onderdelen in een verzamelwet bij elkaar gevoegd moeten worden, want ik begrijp dat dit hier nadelen oplevert. Ik heb daar gevoel voor. Ik heb daar ook enorm veel respect voor. Tegelijkertijd is het eigen aan het fiscale proces dat je voor heel veel verschillende wetten heel veel verschillende maatregelen moet nemen. In het Belastingplan zit bijvoorbeeld geen inhoudelijke samenhang, maar de samenhang dat het volgend jaar budgettair beslag heeft. In dit geval is de samenhang de economische en financiële crisis. In die zin kun je spreken van een poging tot een thematische aanpassing. Bij de successiebelasting moeten we bijvoorbeeld kiezen of we iets voor de directeur-grotaandeelhouder in het Belastingplan of het bij de successiebelasting betrekken. Dan zoek je naar een bepaalde samenhang. Zo heeft de bedrijfsopvolgingsregeling wellicht meer met successiebelasting te maken. Die samenhang steven wij na. Verder kan ik helaas niet gaan, maar ik heb oog voor de wensen in deze Kamer.

Voorzitter. Waarom zit de vergrijpboete in deze vijfde nota van wijziging voor dit wetsvoorstel? Ik begrijp die vraag, want waarom een vergrijpboete in een fiscaal stimuleringspakket? Er is veel gebeurd sinds ik hier stond voor de behandeling van het Belastingplan. Nederland en de wereld verkeren op dit moment in een grote financiële en economische crisis. Het is niet alleen een economische crisis, er is bijna zelfs een soort morele crisis. Denk aan het verzet tegen de graaicultuur. Hiervan getuige onder meer de grote internationale druk op belastingparadijzen, het bankgeheim en belastingontduiking.

Vanaf het moment dat ik internationaal betrokken ben geweest bij het proces, zoals bij de G20 in Washington, de bijeenkomst van de ministers van Financiën van de G20 in Londen, de OESO-top vorig jaar in Parijs, de recente OESO-top in Berlijn en de Ecofin-toppen over Liechtenstein, Zwitserland, België en Luxemburg, werd overal heel duidelijk een directe link gelegd met de financiële crisis. Overal ter wereld staan op dit moment de opbrengsten van schatkisten enorm onder druk.

Tegelijkertijd worden vele miljarden euro's aan zwart ergens anders ondergebracht. We spreken altijd over de 7 mld. die we zien dankzij de spaartegoedenrichtlijn, maar volgens schattingen van DNB gaat het richting de 30 mld. waarover geen belasting wordt betaald.

Toen ik het een halfjaar geleden over het bankgeheim in Zwitserland had, zeiden veel fiscalisten in de praktijk, die zich wel "adviseurs buitenlandse vermogens" noemen: die staatssecretaris roept wel wat, maar met Zwitserland zal hij nooit een verdrag sluiten en het bankgeheim van Bermuda wordt nooit opgegeven. Ik heb een verdrag met Bermuda gesloten. Ik heb met Zwitserland nu bijna een verdrag gesloten. We zijn in ieder geval akkoord over de tekst. Ik kom straks nog op de voor- en nadelen van dat verdrag. België gaat zelfs automatisch informatie uitwisselen over alle Nederlanders. De strijd tegen het zwart sparen heeft dus een enorm momentum gekregen.

Er zijn vier belangrijke redenen waarom naast de internationale druk en het momentum een vergrijpboete heel gerechtvaardigd is. Ten eerste en ten tweede de relatieve zwaarte in verhouding tot het vermogen, waarnaar je op twee manieren kunt kijken. Je kunt kijken naar het fictief rendement of naar het vermogen. Ik weet via de Belastingdienst dat veel inkeerders oorspronkelijk van hun adviseur te horen kregen dat men beter niet kon inkeren, omdat de maximale boete 1,2% van het zwarte vermogen bedroeg. Natuurlijk kun je een vergelijking trekken met het fictieve rendement. Ook dan is het overigens het verschil met een box 1-boete niet eens zo groot. Ik kom daar straks op naar aanleiding van vragen van de heren Leijnse en Essers.

Ten derde de preventieve werking, het maatschappelijke signaal dat dit niet meer aanvaardbaar is.

Ten vierde is er veel media-aandacht geweest. Wij hebben nog steeds, ook na de versoering van de inkeerregeling die in januari 2010 zal plaatsvinden, een soort inkeerregeling. Die inkeerregeling is ook dan nog redelijk coulant. Vaak kennen landen geen structurele regeling, maar slechts tijdelijke regelingen. Gelet op het feit dat iedereen er meermaals op is geweest en dat er een heldere inkeerregeling is waar wij veel aandacht aan besteden, moet je wel in heel stevige belastingontduikingsschoenen staan als je nog steeds niet inkeert.

De heer **Reuten** (SP): Ik begrijp dat de staatssecretaris in een lastig parket zit. Hij zit als het ware tussen twee vuren in. Ik begrijp zijn verhaal over de morele crisis. Dat is een prachtige manier om het erin te breien. Nu klinkt een 300% maximumboete heel aardig, maar in het besluit dat de staatssecretaris eerder heeft laten uitdelen, staat dat de boete bij grove schuld 75% is en in geval van opzet 150%. Het is dus als het ware een gelaagde morele verontwaardiging. Naar buiten toe zeg je 300% maximumboete, maar als je beter kijkt, is het een kwart tot de helft, namelijk 75% en 150%.

Staatssecretaris **De Jager**: Misschien is het goed om de heer Reuten te melden dat de oorspronkelijke percentages 25 en 50 waren. Die zijn dus verdrievoudigd. Ik ben het met de heer Reuten eens dat dat niet veel is. Daarom verdedig ik hier vandaag een verhoging tot maximaal 300%. Wij hebben dat besluit doorgetrokken. Ik kom straks naar aanleiding van vragen van de heer Essers terug op de vraag in welke situatie je richting de 300% gaat, want er zijn natuurlijk wel degelijk scenario's waarin een boete van 300% zal worden opgelegd door de inspecteur. Inderdaad wordt lang niet altijd 300% opgelegd. Vaak wordt 75% respectievelijk 150% opgelegd, maar in het verleden was het 25% en 50%.

De heer **Reuten** (SP): Qua preventie lijken mij deze percentages nog steeds heel gering.

Staatssecretaris **De Jager**: Deze publiciteit heeft ons geen windeieren gelegd wat het aantal inkeerders betreft.

De heer Biermans vroeg naar de vergrijpboete bij het verzwijgen van inkomsten in box 3. De hoogte van alle vergrijpboeten moet zodanig zijn dat degene die het beboetbare feit begaat, afdoende wordt bestraft. De signalen zijn dat juist bij het verzwijgen van inkomsten in box 3 dit effect niet wordt bereikt. Als wij het afzetten tegen het vermogen, is 300% nog niet eens heel erg veel. Afgezet tegen het fictieve rendement kom je met de boete niet boven 100% uit, maar met de belastingaanslag erbij kom je net boven de 100%. In box 1 is de belasting plus de boete ook meer dan 100%. Toen de belastingheffing 72% was, was de boete ook 100%. Er is geen principieel bezwaar tegen het feit dat de belasting en de boete gezamenlijk méér zijn dan het rendement. Hier is sprake van een fictief rendement. Het wordt in de praktijk vaak afgezet tegen het vermogen. Het is natuurlijk een zwart vermogen.

Als deze Kamer akkoord gaat met dit wetsvoorstel, is het voor de Belastingdienst en voor de belastingplichtige inderdaad gewenst dat het boetebeleid duidelijk gepubliceerd wordt. Ik heb het concept van het beleidsbesluit al aan u uitgereikt omdat ik dat waarschijnlijk al daags na de bekrachtiging van deze wetgeving zal publiceren.

De heer **Leijnse** (PvdA): Voorzitter. De staatssecretaris legt in zijn beantwoording de relatie met box 1. Zit in dat antwoord de suggestie dat de maximale boete in combinatie met de naheffing in feite het totale inkomen waarover geheven wordt, wegneemt? In geval van box 1 is dat 52% als naheffing plus 100% daarvan en dan zit je op 104%. Dat is een beetje het hele inkomen. In geval van box 3 zegt de staatssecretaris dat het 30% is plus 300% daarvan, dat maakt 120% en is ongeveer het hele rendementsinkomen. Is de regel dat je met de maximale boete praktisch het hele inkomen wegneemt, of komt dit toevallig zo uit?

Staatssecretaris **De Jager**: Voorzitter. Ik zal de heer Leijnse met respect behandelen en deze vraag eerlijk beantwoorden. Deze vergelijking kwam

inderdaad redelijk goed uit. Dat geef ik toe. Het geeft wel aan dat het niet disproportioneel is, zeker niet als je het afzet tegen de 100% boete in de tijd dat er nog 72% op inkomen werd geheven. Het is geen goede vergelijking. Ik heb aangegeven dat je het net zo gemakkelijk tegenover het vermogen kunt zetten en dan is het een relatief kleine boete. Ook al zou je het tegenover het fictieve rendement zetten, dan nog is de boete niet enorm disproportioneel ten opzichte van bepaalde andere boetes. Meer heb ik niet willen zeggen.

Bij criminele inkomsten worden indien iemand is veroordeeld in een strafrechtelijk proces, de kosten van het belastbare feit niet aftrekbaar. Ik geef het voorbeeld van een huurmoordenaar die de kosten van zijn pistool wil aftrekken. Hij is veroordeeld voor het begaan van een moord en mag die kosten niet aftrekken, maar de opbrengst wordt geheel belast, plus boete. Dan haal je veel meer dan 100% weg. Destijds heeft de maatschappij het signaal afgegeven het onwenselijk te achten de kosten van dat pistool aftrekbaar te maken.

Ik heb met het voorbeeld slechts willen aangeven dat de boete niet disproportioneel is.

De heer **Essers** (CDA): Mevrouw de voorzitter. Je kunt het behalve aan het vermogen en aan het forfaitaire rendement ook relateren aan het daadwerkelijke rendement. Als je daadwerkelijk meer rendement haalt dan 4%, kom je nog altijd relatief laag uit. Maar als iemand zijn geld in een ouwe sok stopt en helemaal geen rendement heeft, slaat die boete natuurlijk wel harder door. Het is maar net welke vergelijkingsmaatstaf genomen wordt.

Staatssecretaris **De Jager**: Dat is juist. De wetgever heeft natuurlijk wel voor een forfaitaire benadering van box 3 gekozen. Misschien is dit een mooi bruggetje om iets uitgebreider in te gaan op de differentiatie en de mogelijkheden die de inspecteur heeft om een lagere boete op te leggen.

Ik heb al aangegeven dat 150% en 75% uitdrukkelijk genoemd staan in het beleidsbesluit. Het opleggen van vergrijpboete is bij uitstek maatwerk. Individuele omstandigheden bepalen de hoogte van de boete. Voor alle vergrijpboetes wordt een vergelijkbaar beleid gehanteerd. Dat betekent dat de vergrijpboete bij het verzwijgen van inkomsten in box 3 in beginsel de helft van het wettelijk maximum bedraagt of 150% en bij grove schuld een kwart, dus de 75% waaraan de heer Reuten refereerde toen hij sprak over het conceptbesluit. Het opleggen van die hogere boete komt aan de orde indien sprake is van strafvermeerderende omstandigheden. Dat blijkt ook uit het besluit. Criteria voor strafvermeerderende omstandigheden zijn onder andere recidive, listigheid, valsheid of samenspanning en als de te weinig geheven of betaalde belasting verhoudingsgewijs omvangrijk is. Als voorbeeld van valsheid noem ik het op het verkeerde been zetten van de inspecteur door gefingeerde stukken op te maken als bewijs van een niet gedane schenking. Van listigheid is

bijvoorbeeld sprake als vermogensbestanddelen bewust op een bankrekening op naam van een familielid worden gestald. Een boete van 300% kan aan de orde komen als iemand voorwendt naar het buitenland te zijn geëmigreerd of voor langere tijd gebruik maakt van een buitenlandse bankrekening. Dit zijn strafvermeerderende criteria.

Ik kom tot de conclusie dat de vergrijpboete niet disproportioneel is. De concrete omstandigheden bepalen de ernst van het beboetbare feit en de oplegging van de boete. In antwoord op de interruptie van de heer Leijnshe heb ik aangegeven dat op voorhand zelfs 300% zeker niet disproportioneel is, zelfs niet als de heffing en de boete samen het fictieve rendement overtreffen. Mag ik dit punt afsluiten met de opmerking dat Financiën misschien vanaf nu een bijsluiter moet maken voor zwartsparen met de tekst dat zwartsparen geen spaarproduct is waarbij men de inleg gegarandeerd terugkrijgt.

De heer Reuten vroeg naar de terminologie van belastingontduiking. Misschien is het goed om aan te geven dat in de wet de begrippen belastingontduiking en belastingontwijking niet voorkomen. Daarin kennen wij alleen het niet juist doen van aangifte. Belastingontduiking kunnen wij via de memorie van toelichting wel definiëren. Dat doen wij als volgt: het op illegale wijze zich onttrekken aan belastingbetaling door geen, onvolledige of onjuiste opgave of aangifte te doen. Belastingontwijking wordt daarentegen veelal gebruikt in de zin van het op grond van de fiscale wetgeving betalen van zo min mogelijk belasting. Ontgaan is in de Nederlandse context niet een echt eenduidig begrip. Het wordt in de literatuur soms uitgelegd als het toepassen van een aftrekpost, maar in de internationale literatuur bij verdragen wordt het anders uitgelegd. Ik zal hierin voorzichtig zijn. De termen belastingontduiking, belastingfraude en belastingontwijking komen in principe niet voor in de Nederlandse fiscale wetgeving maar meer in het spraakgebruik. In de Nederlandse benadering is er niet per se een verschil tussen belastingfraude en belastingontduiking. Je zou kunnen zeggen dat belastingfraude belastingontduiking is door middel van valsheid in geschrifte. Wij kennen dat verschil eigenlijk niet. Zwitserland kende dat verschil inderdaad wel. Daar maakte men een verschil met belastingfraude. Ik kom daarop nog even terug als ik spreek over het verdrag met Zwitserland. In Nederland kennen wij feitelijk gewoon het zich op illegale wijze onttrekken aan belastingbetaling door geen of een onvolledige of onjuiste opgave of aangifte te doen. Dat zien wij allemaal min of meer als even erg.

De heer De Boer heeft gevraagd of na het versoberen van de inkeerregeling nog een boete van 300% van toepassing is bij inkeer. De Tweede Kamer heeft bij amendement de inkeerregeling per 1 januari 2010 versoerd. Echter, in de toelichting van het amendement staat dat daarbij gedacht kan worden, gelet op de discretionaire bevoegdheid van de inspecteur, aan slechts 15%. Ik heb in de Tweede Kamer aangegeven dat ik de Belastingdienst in het begin een instructie zal geven

over de toepassing van het boetebeleid, maar dat naarmate de jaren verstrijken dat percentage zou kunnen worden verhoogd tot de normale percentages. Maar de Tweede Kamer heeft bij het versoberen van de inkeerregeling zelf aangegeven om te beginnen met 15%, een relatief bescheiden boete bij inkeer. Als baas van de Belastingdienst zal ik ernaar blijven streven dat er een groot verschil is tussen inkeerders en degenen die niet inkeren en dat er bij degenen die niet inkeren ook een verschil is tussen degenen die meewerken onmiddellijk nadat zij worden aangesproken door de Belastingdienst en degenen die notoir niet meewerken. Daartussen zit weer een verschil van 75 of 150% en 300% boete.

Gevraagd is of het akkoord met Zwitserland een echte doorbraak is. Ik ben blij dat recentelijk met Zwitserland overeenstemming is bereikt over de uitwisseling van inlichtingen voor belastingdoeleinden. Dat is echt historisch. Voor informatie-uitwisseling hoeft anders dan nu het geval is -- dat is een heel belangrijke doorbraak -- niet langer sprake te zijn van belastingfraude. Overigens heb ik al kritiek gelezen van verschillende fiscalisten op het belastingverdrag, maar dat is nog helemaal niet bekend. Zij kunnen nog helemaal niet weten wat het belastingverdrag met Zwitserland is, want wij moeten dat nog tekenen. Maar goed, het was toch interessant om te zien dat er al wat kritiek was. In de huidige situatie moet nog belastingfraude aangetoond worden, maar dat is straks niet meer het geval. Afgesproken is dat Zwitserland op verzoek ook bankinformatie voor belastingdoeleinden met Nederland zal uitwisselen. Wij moeten een gerechtvaardigd belang hebben op fiscaal gebied bij het opvragen van die informatie. In het verdrag is ook een specifieke bepaling opgenomen die het voor Zwitserland mogelijk maakt om in zo'n geval het bankgeheim, dat blijft gelden in de relatie tussen de bank en de rekeninghouder, opzij te schuiven. Opvallend is dat de Zwitserse overheid kennelijk zelf niet in staat is die informatie op te vragen, omdat het bankgeheim dat naar alle waarschijnlijkheid in de weg staat op basis van de nationale wetgeving. Maar dat bankgeheim wordt opzijgeschoven krachtens dit verdrag. Dat is inderdaad een aanzienlijke koerswijziging. Het is nog niet automatische uitwisseling; dat zou een prachtig einddoel zijn. Maar ten opzichte van het bankgeheim is dit een enorme doorbraak.

De heer **Biermans** (VVD): Wij hebben vanmiddag een heel pakket met het besluit ontvangen. Het is heel moeilijk om dat in zo'n korte tijd helemaal door te lezen. Net sprak de staatssecretaris over een strafverzwarende omstandigheid, namelijk het niet meewerken aan het verstrekken van inlichtingen over het zwarte vermogen. Kan hij aangeven waar die strafverzwarende omstandigheden in het besluit staat? In zijn algemeenheid vraag ik mij af of je wel mee moet werken op het moment dat je weet dat je een boete krijgt.

Staatssecretaris **De Jager**: Vaak zegt zo'n zwartsparder dat hij helemaal geen bankrekening in Zwitserland heeft: kijk maar, ik heb hier allemaal informatie waaruit blijkt dat ik geen bankrekening heb in Zwitserland. Ik neem aan dat ook de VVD dat soort gedrag niet goedkeurt.

De heer **Biermans** (VVD): Ik heb in mijn termijn al gezegd dat de VVD voor het hard aanpakken van zwartsparders is. Dat is een overbodige opmerking.

Staatssecretaris **De Jager**: Dank voor die steun. Er is bijvoorbeeld sprake van listigheid of valsheid als, ook nadat de inspecteur zich heeft aangediend, die zwartsparder toch nog probeert de inspecteur om de tuin te leiden. Ik zeg niet dat iemand spontaan moet meewerken. Als je spontaan helemaal meewerkt, is het inkeer. Maar als je probeert de inspecteur om de tuin te leiden, is er toch sprake van listigheid of valsheid en in sommige gevallen misschien zelfs van samenspanning. Overigens zal er in veel van dergelijke situaties ook sprake zijn van recidive. De notoire zwartsparder zal eerder in aanmerking komen voor een strafvermeerderende omstandigheid dan iemand die per ongeluk heeft vergeten een beleggingsproduct een keer in box 3 aan te geven. Ik wil die angst hier natuurlijk wegnemen. Een notoire zwartsparder die destijds jaar in jaar uit met zijn koffertje geld naar Zwitserland ging en het nu jaar in en jaar ophaalt, is toch van een andere orde dan de gemiddelde spaarder. Dan is er eerder sprake van een strafvermeerderende omstandigheid dan in andere situaties.

De heer **Biermans** (VVD): Ik bedank de staatssecretaris graag voor de toelichting die hij heeft gegeven. Overigens hoeft hij niet boos te worden op het moment dat ik een toelichting vraag op uitlatingen die hij doet. Ik wilde graag een toelichting hebben voor de wethistorie wat hij bedoelt met gegevens achterhouden c.q. niet meewerken. De VVD is dus voor het aanpakken van dit soort mensen.

Staatssecretaris **De Jager**: Nogmaals, dank u wel voor deze steun. Wellicht reageer ik heel enthousiast op dit belangrijke onderwerp, maar ik heb op geen enkele wijze geprobeerd enige boosheid over te brengen. Ik zeg dit ter bevestiging in de richting van de heer Biermans.

Het volgende blokje begint met de verlaging van het mkb-tarief. Waarom is, zo vraagt de heer Reuten zich af, er een conjuncturele stimuleringsmaatregel? Het verlaagde mkb-tarief in dit voorstel geldt voor de jaren 2009 en 2010. Deze maatregel is een liquiditeitsimpuls voor het bedrijfsleven, net als allerlei maatregelen die wij in het kader van de crisis hebben genomen. Wij zijn in december met een pakket maatregelen gekomen, bijvoorbeeld de vervroegde of willekeurige afschrijving, met name belangrijk voor de industrie. Wij hebben maatregelen genomen in verband met de btw-kwartaalaangifte. Dat betekent een latere aangifte en afdracht van btw. Wij hebben in het

kader van de WBSO maatregelen genomen voor innovatieve bedrijven. Milieu-investeringen, het mkb-tarief; allemaal leiden ze ertoe dat het bedrijfsleven in deze moeilijke tijd wat meer geld overhoudt dan anders. Dit pakket maatregelen hebben wij natuurlijk in nauw overleg met het bedrijfsleven genomen. Ik realiseer mij dat het voor het bedrijfsleven in deze moeilijke tijd nooit helemaal genoeg zal zijn. Wij kunnen niet de volle honderd procent tegemoetkomen aan de wensen en de noden van het bedrijfsleven op dit moment. Maar er zijn wel accenten gelegd met de verlaging van het tarief voor het mkb, met de vervroegde afschrijving die voor de industrie belangrijk is, met de innovatiemaatregelen zodat innovatieve bedrijven hun R&D-mensen kunnen handhaven en met milieu-investeringen omdat het milieu niet het kind van de rekening mag worden in deze crisistijd. Op die manier hebben wij gerichte liquiditeitsimpuls gegeven waardoor het bedrijfsleven meer geld overhoudt, beter kan overleven, meer mensen kan aannemen en kan bijdragen aan de economische groei.

Ik kom bij de zzp'ers in het kader van de intensivering van de WBSO. Ik heb het al gehad over de gerichte lastenverlichting bij bedrijven die S&O-personeel in dienst hebben. Wij zagen een enorme dreiging dat bedrijven die relatief veel R&D-activiteiten hebben hun personeel zouden moeten ontslaan. Ik noem geen namen, maar er waren pareltjes die hun R&D-personeel dreigden te moeten ontslaan. Daarom hebben wij de WBSO-maatregelen verruimd. Dat ziet met name op WBSO met personeel. Het gekke is natuurlijk dat een zzp'er in een crisis, als hij ergens anders wat minder uren kan schrijven, meer aan innovatie zal doen in zijn leegloopuren. Het financieren van leegloopuren door de overheid is "deadweight loss". Op dit moment hebben wij die crisismaatregel niet genomen. Echter, naar aanleiding van opmerkingen in de Tweede Kamer heb ik wel gezegd dat ik daarnaar ga kijken. Hoe zit het met zzp'ers? Komen zij barrières tegen? Hoe kunnen wij zorgen voor een deugdelijke handhaving? Daarover hebben wij ook wat twijfels. Samen met de Belastingdienst bekijken wij dat. Als het goed is, houden werkgever en personeel elkaar in evenwicht, zodat de Belastingdienst niet snel kan worden bedot. Het risico is wat groter als dat gebeurt in één personele unie. Daar zullen wij naar kijken.

De heer Leijnse vroeg naar de verdeling tussen mkb en grootbedrijf. SenterNovem heeft hiervan een berekening gemaakt. Grosso modo kan ik hier meedelen dat dat voor 57% bij het mkb terecht komt, en voor 43% bij het grootbedrijf. De ophoging van het plafond is vooral gunstig voor het grootbedrijf, evenals de verhoging van het percentage voor de tweede schijf. Het verlengen van de eerste schijf, met gelijktijdige ophoging van het percentage voor die schijf, is met name voor het mkb erg gunstig. Gelet op de wensen denk ik dat dit een redelijke verhouding is.

De heer **Reuten** (SP): Ik gun het kleinbedrijf behoud van extra inkomsten, maar daar gaat het helemaal niet om. Het gaat mij erom dat het een

conjunctuurstimulerende maatregel zou zijn. Het probleem met fiscale stimulering is dat het sterk afhankelijk is van de conjunctuurfase. Als je in een fase zit waarin de afzet begint te stagneren, zoals nu, wordt er niet geïnvesteerd. Minder belasting betalen op inkomsten helpt dan niet. Dat was mijn punt.

Staatssecretaris **De Jager**: In het algemeen is het riskant als de overheid anticrisismaatregelen neemt. Je weet immers nooit precies in welke fase je zit. Maar veel economen geven aan dat een subsidie dan vaak verstorender werkt dan een belastingmaatregel. Daarin zit namelijk een automatische stabilisator, zodat zonder te weten in welke fase wij zitten, een belastingmaatregel daarin goed kan helpen. Maar in zijn algemeenheid moet je voorzichtig zijn bij het voorspellen van de fase van de cyclus waarin je zit. De maatregelen van dit kabinet zijn dan ook niet zozeer structureel en generiek, als wel gericht en liquiditeitsverruimend. Het zijn geen staatssteunachtige maatregelen, ze geven bedrijven een zetje in de rug als het gaat om de liquiditeit. Veel daarvan komt op langere termijn weer terug. De btw-aangifte is een voordeeltje voor de ondernemers, maar voor ons geldt dat dat geld toch wel komt. Wij hebben alleen een klein rentenadeel.

In mijn brief van 3 juni over fiscale vergroening is een overzicht opgenomen van instrumenten die zijn gericht op verbetering van energiebesparing in de gebouwde omgeving. Ik noem de energiebelasting, die zorgt voor een extra prijsprikkel om energie te besparen. Verder denk ik aan de energie-investeringsaftrek, die een aftrek toekent van 44% van de investeringskosten voor bedrijfsmiddelen die energie besparen. Ik noem groen beleggen. In dit wetsvoorstel staan ook een paar maatregelen, zoals verruiming van de EIA om bedrijfsmatige verhuurders te stimuleren en extra energiebesparende investeringen te plegen in hun woningvoorraad, en natuurlijk het verlaagde btw-tarief voor isolatiewerkzaamheden aan woningen. Tevens zal het kabinet nog een aantal mogelijkheden onderzoeken voor nieuwe fiscale maatregelen die de energiebesparing in de gebouwde omgeving zouden kunnen stimuleren. In het overige pakket van het kabinet -- daarover heb ik veel overleg gepleegd met de minister voor WWI -- zijn maatregelen genomen in het kader van de gebouwde omgeving.

Er zijn vragen gesteld over de vliegbelasting. Is daarbij wel een belangenafweging gemaakt? Is dit geen dissonant in het stimuleringspakket? De luchtvaart is door de crisis veel sterker getroffen dan veel andere sectoren, zoals het door de heer Reuten genoemde bus- en treinvervoer. Toen het kabinet de vliegbelasting in het Belastingplan opnam, was van twee belangrijke elementen nog geen sprake. Om te beginnen was op dat moment nog geen definitief besluit genomen over het emissiehandelssysteem (ETS). De luchtvaartsector zal waarschijnlijk vanaf 2012 daar ook onder gaan vallen. Verder wisten wij natuurlijk niet -- wij hebben immers geen kristallen bol -- dat er een financiële en een economische crisis zouden

komen. Die economische crisis kwam er, waardoor het aantal vliegbewegingen veel meer afnam dan de vliegbelasting in vier jaar had moeten doen. Alleen al de economische crisis bracht een grotere reductie op Schiphol teweeg dan de vliegbelasting in vier jaar had kunnen bereiken. De komende jaren zien wij een nieuw, sterk verlaagd groeipad voor Schiphol. Straks is de vliegsector onder het ETS gebracht, waardoor ook een stukje beprijzing is ontstaan. Gelet op de concurrentiepositie van Schiphol -- dit is een erg prijsgevoelig segment -- hebben wij deze afweging gemaakt. Die afweging is wel degelijk aangegeven in de memorie van toelichting.

De heer **Reuten** (SP): Mij staat bij dat de verwachte reductie 2% was.

Staatssecretaris **De Jager**: 9%. De SEO heeft dat destijds berekend, en kwam uit op ongeveer 9% over vier jaar.

De heer **Reuten** (SP): Dus 2% per jaar.

Staatssecretaris **De Jager**: Zo kun je het ook bekijken. Doordat Schiphol nog steeds groeide, zijn er in absolute zin na vier jaar meer vliegbewegingen dan bij de start. De endogene groei van Schiphol ex de vliegbelasting was meer dan 9% na vier jaar, en daar ging 9% af, maar dan zat je nog steeds boven het absolute aantal. De financiële crisis heeft daarbij roet in het eten gooid.

De heer **Reuten** (SP): Waar haalt u de informatie vandaan dat de luchtvaart extra zwaar wordt getroffen in vergelijking met andere sectoren?

Staatssecretaris **De Jager**: Ik dacht dat Schiphol zo'n 25% reductie te zien gaf. Dat zijn de meest recente cijfers. Dit is het effect van de vliegbelasting en de economische crisis. Grappig genoeg was het ex-posteffect van de vliegbelasting ongeveer zo groot als datgene wat destijds was voorspeld toen wij het wetsvoorstel hier verdedigden. Dat is dus goed gedaan door het onderzoeksbureau. Maar dat geldt wel voor het eerste jaar.

De heer **Reuten** (SP): 25% minder vliegbewegingen in één jaar?

Staatssecretaris **De Jager**: In een paar maanden tijd. Als u de cijfers exact wilt hebben, kom ik er in tweede termijn op terug.

De heer **Reuten** (SP): Ik ben meer geïnteresseerd in relatieve cijfers, tussen sectoren.

Staatssecretaris **De Jager**: Ik heb niet alle cijfers van alle sectoren paraat. Wel weet ik dat de grote transportsectoren niet zo zwaar zijn getroffen als de luchtvaartsector. Overigens is dat grotendeels niet gebeurd door de vliegbelasting, want opvallend is dat het goederenvervoer minimaal even zwaar is getroffen als het passagiersvervoer, en op het

goederenvervoer heffen wij helemaal geen vliegbelasting. Ik wil hier dus niet het riedeltje herhalen dat het allemaal door de vliegbelasting komt, want dat bleek ook niet uit de cijfers, ook niet ex post. Het grootste deel van die 25% was te wijten aan de economische crisis. Rond de 10% daarvan was te wijten aan de vliegbelasting.

De heer **Leijnse** (PvdA): Het is maar net wanneer je meet. Vorige week maakte de KLM bekend dat de cijfers in mei met 5% waren gestegen. Men schreef dat overigens toe aan het gerucht dat de vliegbelasting zou worden afgeschaft. Je kunt het zo knippen als je het zelf wilt en ook de causaliteit zo leggen als je dat wilt. U zegt dat het vrachtverkeer de grootste klap heeft gehad. Daarop hadden wij nu net geen vliegbelasting geheven. Dat zou een indicatie moeten zijn dat dit er niets mee te maken heeft.

Voor mij is van belang wat u in het begin zei. De vliegbelasting is ingevoerd en daarna is de economische crisis gekomen. Die crisis heeft een effect gehad op het vliegverkeer. Is dat niet een indicatie dat er sprake is van een conjunctureel verschijnsel?

Staatssecretaris **De Jager**: Ik geef toe dat het een beetje koffiedik kijken is. Onderzoekers hebben het effect van de vliegbelasting proberen te ontdoen van het effect van de conjuncturele crisis. Dat komt ongeveer overeen met de inschatting van SEO destijds van een reductie van het vliegverkeer van circa 9%. Die reductie vonden wij op dat moment kennelijk niet dramatisch, want toen hebben wij dat bewust afgesproken. Er was nog steeds sprake van groei, althans over vier jaar bekeken. Alleen heeft de combinatie van de vliegbelasting in hetzelfde jaar als de financieel-economische crisis zware effecten gehad in de sector. Ik kan het niet beter maken dan het is.

Ik moet de heer Leijnse ook op een ander gebied teleurstellen. Het op nul zetten van de vliegbelasting is namelijk niet van tijdelijke aard, maar structureel. Er komt echter wel het ETS, dat voor heel Europa geldt, voor terug. Dat betekent dat men wel degelijk voor CO₂-rechten gaat betalen. Dan kun je alleen niet meer naar Düsseldorf, Weeze of Brussel om dat te vermijden, want dat systeem gaat voor de hele Europese Unie gelden. Dat is dus een heel goede regeling.

De heer **Leijnse** (PvdA): Wat zegt de staatssecretaris nu precies? Gaat hij de hele vliegbelasting afschaffen of komt het ETS in de plaats van vliegbelasting? Ik weet niet wat dat is, maar misschien kan hij het uitleggen.

Staatssecretaris **De Jager**: Ik zal proberen het te verduidelijken. Ik ben bang dat ik de slechtnieuwsbrenger ben voor de heer Leijnse, maar er is een politiek akkoord bereikt tussen de coalitiepartijen. Dat akkoord is vormgegeven in het aanvullend beleidskader. De drie coalitiepartijen hebben zich gecommitteerd aan het eerst op nul zetten en daarna afschaffen van de vliegbelasting. Wij zouden de vliegbelasting afschaffen, maar het

kabinet heeft besloten vanwege de gesprekken met Schiphol en omdat het niet zo netjes is een belasting af te schaffen door middel van een snelle spoedwet, een knip te maken. Die knip is alleen maar om doelmatigheidsredenen van wetgeving en omdat wij nog gesprekken hebben met Schiphol over de kosten die Schiphol doorrekent aan de luchtvaartsector. Het kabinet en de Tweede Kamer hebben echter besloten om de vliegbelasting af te schaffen.

Er komt echter -- en dat is misschien een lichtpuntje voor de heer Leijnse -- naar alle waarschijnlijkheid in 2012 een nieuw systeem, het Emissions Trading Scheme (ETS). Daarmee worden CO₂-rechten verhandelbaar gemaakt en zal men moeten gaan betalen voor CO₂-rechten. De luchtvaartsector zal een bijdrage gaan leveren aan het feit dat een stukje milieuruimte wordt geconsumeerd. Dat is nu niet het geval, want buiten de vliegbelasting had men helemaal niets.

De heer **Leijnse** (PvdA): Het ETS komt er in 2012. Wij zullen bekijken hoe dat eruitziet. Wanneer bent u van plan hier met een voorstel te komen tot afschaffing van de vliegbelasting?

Staatssecretaris **De Jager**: Die vraag is ook in de Tweede Kamer aan de orde gesteld. Dat punt zal in het komende belastingplan worden meegenomen.

De heer **Biermans** (VVD): Ik wil altijd graag behulpzaam zijn bij de medesenatoren. Ik begrijp dat de heer Leijnse nog in de ontkennende fase zit. Dan moet je herhalen wat je hebt gezegd en dat verder niet verzachten. De vliegtaks wordt gewoon afgeschaft.

Ik heb een vraag aan de staatssecretaris, namelijk of hij ook op mijn twee vragen over de vliegtaks ingaat. Anders houd ik er zo veel over voor de tweede termijn.

Staatssecretaris **De Jager**: Over de eerste vraag van de heer Biermans kan ik kort zijn. Ik ben het niet met hem eens dat de aan Schiphol gestelde voorwaarde een détournement de pouvoir is. Ik kan op dat punt goed nieuws melden. Schiphol is met het kabinet overeengekomen om die kosten te verlagen. Dat is geknipt in een kostenverlaging en een niet-kostenverhoging. Dat klinkt een beetje gratis, maar dat is het niet. In deze sector is het gebruikelijk dat de kosten worden omgeslagen over het aantal vliegbewegingen. Als het aantal vliegbewegingen omlaag gaat, gaan de kosten automatisch omhoog. Dat gebeurt nu niet per 1 november 2009. Dat is dus beide, zowel per 1 april 2009 als per 1 november, de facto ten opzichte van de andere situatie, ceteris paribus, een verbetering.

De tweede vraag van de heer Biermans betreft de garantie dat alle reizigers hun reeds betaalde vliegbelasting terugkrijgen. Bij aanvaarding van het wetsvoorstel hoeven luchthavens vanaf morgen al geen vliegbelasting meer af te dragen aan de staat. Als passagiers deze vliegbelasting hebben betaald, is het aan de reis- en vliegsector om deze vliegbelasting terug te betalen. Dat is een civielrechtelijke zaak, want er is

geen belastingplicht. Ik vertrouw erop dat de reis- en vliegsector dit netjes afhandelt, want de twee koepelorganisaties, de ANVR en de BARIN, hebben mij laten weten dat zij, in tegenstelling tot geruchten in de pers, hun leden zeggen dat de vliegbelasting moet worden terugbetaald. KLM heeft laten weten dat de teruggave nu al is afgerond.

De heer **Reuten** (SP): Kunt u voor het eind van uw tweede termijn een getal laten opzoeken over de daling van de omzet van Schiphol inzake reizigersvervoer over het eerste halfjaar? Licht dat inderdaad in de orde van grootte van 25%? Het lijkt mij een zeer onwaarschijnlijk hoog getal. Kunt u dat even laten verifiëren?

Staatssecretaris **De Jager**: Ja. De heer Reuten heeft gevraagd naar de terugwerkende kracht van enkele bepalingen. Het depotstelsel zal niet met terugwerkende kracht in werking treden. Dat is een misverstand.

De inwerkingtreding van de verlaging van de vliegbelasting was bij indiening van het wetsvoorstel afhankelijk gesteld van de inzet van Schiphol. Die hebben wij inmiddels gekregen. Daarom heb ik naar buiten laten weten dat ik dat KB zal slaan en dat het per 1 juli 2009 ingaat, zo nodig met terugwerkende kracht. Dat is echter begunstigend, dus geen probleem. Met Schiphol is afgesproken om conform te werken. Het conceptbesluit ligt klaar en wordt geslagen, zodra u erover hebt gestemd en zodra deze wet is gepubliceerd.

De heer De Boer heeft een opmerking gemaakt over het depotstelsel, namelijk dat wij waakzaam moeten zijn. Wij zullen het bedrijfsleven actief betrekken bij de implementatie en de werking van het depotstelsel. Indien de signalen daartoe aanleiding geven, zullen wij kijken of het systeem moet worden aangepast. Dan wachten wij niet op een officieel evaluatiemoment. Als blijkt dat het moet gebeuren, zal ik met beleid komen of met wetgeving via een belastingplan.

De heer De Boer heeft ook nog een vraag gesteld over het betalen van facturen door de overheid. Vooral het mkb zou daar last van hebben. Het kabinet heeft dit actief opgepakt. Ook de minister-president heeft hierover een aantal opmerkingen gemaakt. Het kabinet heeft de betalingstermijn, die 45 dagen was, veranderd in 30 dagen. De minister van BZK heeft gemeenten en provincies aangespoord om de rekeningen van bedrijven sneller te betalen. Ook heeft zij ondernemers opgeroepen zich bij haar te melden als het lang duurt voordat de overheid hun rekeningen betaalt. Dan zal de minister dat bespreken. Ik herken het beeld heel duidelijk dat de rijksoverheid soms een heel langzame betaler is of was. Ik heb dit uiteraard ook met mijn eigen dienst besproken. Ook wij zullen de 30 dagen als betalingstermijn zo veel mogelijk hanteren. Ik vind dat zelf ook heel erg belangrijk.

De heer Reuten heeft gesproken over een vraag die zijn collega Bashir in de Tweede Kamer heeft gesteld, namelijk of de regering advies wil vragen aan de Hoge Raad. De heer Reuten zegt dat

mijn antwoord daarop verkeerd was. Dat kan natuurlijk voorkomen, maar dat was nu niet het geval. De regering kan inderdaad in het algemeen een advies vragen aan de Hoge Raad. De heer Bashir vroeg echter niet om een advies, maar om een spoedadvies van de Hoge Raad, zoals wij dat ook bij de Raad van State kennen. Een verzoek om een spoedadvies aan de Hoge Raad kennen wij echter niet. Het was een kort debatje, dus ik ben er niet uitgebreid op ingegaan, maar wij zetten zelfs vraagtekens bij het type advies waarom de heer Bashir vroeg. De regering stelt niet aan de Hoge Raad de vraag wat die raad in een bepaald geval zou besluiten. Daar leek de heer Bashir naar te vragen. In extremis kan dat namelijk betekenen dat de regering nooit meer zaken zou verliezen, want dan vraagt zij altijd hoe zij de wetgeving zo kan inrichten dat zij nooit zaken verliest. Daar doelde ik op toen ik zei dat het altijd gaat om een weging van de feiten en omstandigheden. De regering doet dat niet. Ik moet het even exact formuleren. Het is niet gebruikelijk dat de regering de Hoge Raad vraagt wat de raad in een bepaalde zaak of in een type zaak zou besluiten. Echter, naar aanleiding van die vragen heb ik wel besloten om in contact te treden met de minister van Justitie om hierover duidelijkheid te krijgen. Dit lijkt een beetje een slapend artikel te zijn. Sommige van mijn ambtenaren gaan al wat langer mee en zij menen dat deze bepaling eens in 1989 is gebruikt. Zij konden zich echter geen concreet advies van na die tijd, in de periode van twintig jaar daarna, herinneren. Echt gebruikelijk is het dus niet. Ik vind het wel interessant om dit helder te krijgen. Hierover zal ik contact opnemen met mijn collega van Justitie. Het is in ieder geval niet gebruikelijk om aan de Hoge Raad te vragen wat de raad in een bepaald geval zal besluiten. Daar doelde ik op toen ik sprak over de scheiding der machten.

Ik wil graag nog wat informatie geven over de daling van het aantal passagiers in 2009. Ik meen dat de grote daling zich in 2008 heeft voorgedaan. Dat zullen wij straks even moeten bekijken. De cijfers die ik voor mij heb liggen, zijn als volgt: 25% tonnage en 10% à 15% passagiers in 2009. Ik meen dat in het najaar van 2008 ook al een daling heeft plaatsgevonden. Dat moeten wij dan even bezien. De dalingen zijn in ieder geval fors. Ik zal even bekijken of ik daar in tweede termijn op terug moet komen.

*N

De heer **Biermans** (VVD): Mevrouw de voorzitter. Ik hecht eraan om tegen de heer Leijnse te zeggen dat ik hier niet voor mijzelf sta te praten. Ik praat in elk geval namens de leden van de VVD-fractie. Zoals de heer Leijnse weet, zitten daar ook leden achter en mensen die op de VVD hebben gestemd. Ik praat hier ook namens die mensen. De stelling dat ik de enige ben die de vliegtaks niet plaatst in het kader van milieueffecten, lijkt mij dus onhoudbaar.

Ik dank de medesenatoren voor de royale steun die zij verleend hebben aan het niet meeliften van onderwerpen in een wetsvoorstel waarmee

deze onderwerpen totaal niks te maken hebben. Ik dank de staatssecretaris voor zijn uitgebreide beantwoording. Ik dank hem ook omdat hij mij heeft gewaarschuwd, want hij heeft een verwachtingenmanagement uitgesproken. Hij heeft namelijk gezegd dat hij zeker niet zal nalaten om in de toekomst af en toe onderwerpen die niks met elkaar te maken hebben toch in één wetsvoorstel te stoppen. Dat is heldere taal. Ik hou ervan om dan ook maar helder te zijn. Mijn verwachtingenmanagement, mijnheer de staatssecretaris, zeg ik via de voorzitter, is dat ik steeds zal blijven protesteren als naar mijn idee de verkeerde onderwerpen zijn samengevat in één wetsvoorstel. Dat zou best nog wel eens voor kunnen komen, als ik de staatssecretaris zo beluister. Ik zeg er maar gelijk bij dat de motivering van de staatssecretaris om die 300% boete in dit wetsvoorstel te plaatsen, mij absoluut niet heeft overtuigd. Als ik zeg "mij", dan praat ik namens de VVD-fractie en namens allen die op de VVD hebben gestemd, mijnheer Leijnse.

De staatssecretaris heeft een heleboel dingen gezegd over de inkeerregeling. Ook de VVD-fractie is blij dat zo veel mensen daarvan gebruikmaken. Ik heb gevraagd wat de structurele opbrengst is van die inkeerregeling. Daarop heb ik geen antwoord gekregen, mevrouw de voorzitter, en ik denk dat u het ook niet op prijs stelt als vragen niet worden beantwoord. Erger is echter dat ik ook op de vervolgvraag geen antwoord heb gekregen, namelijk: welk effect heeft nou die structurele extra opbrengst op de tarieven van de inkomstenbelasting? De staatssecretaris bracht vorige week groot in de publiciteit dat een volgend kabinet daar maar een besluit over moet nemen. Ik vrees dat dit een heel klein besluitje wordt. Ik ben benieuwd welke tariefsverlaging de staatssecretaris zich daarbij voorstelt.

Ik dank de staatssecretaris voor de steun, vooral in de richting van de heer Leijnse, voor de definitieve afschaffing van de vliegtaks. Ik dank hem ook voor de steun -- zij het dat hij daar niet echt aan meewerkt, maar hij werkt er in elk geval wel in woorden aan mee -- voor het idee dat al degenen die deze taks al hebben betaald, deze ook moeten terugkrijgen.

Ik ben eigenlijk benieuwd naar het moment waarop de verpakkingentaks wordt afgeschaft. Dan is het misschien mogelijk dat wij met terugwerkende kracht toch nog onze instemming geven aan het belastingplan. Voor alle zekerheid kijk ik dan wel eerst na of er niet nog meer punten in dat plan zitten waar wij tegen zijn. Anders loop ik te ver vooruit.

Het punt over de consultatie van de Hoge Raad vond ik interessant. Dat gebeurt niet in incidentele gevallen. Dat kan ik mij voorstellen, maar dat kan misschien wel gebeuren bij nieuwe wetsvoorstellen. Ik vraag mij af of het wetsvoorstel dat hier volgende week aan de orde is, namelijk het voorstel van wet inzake de conserverende aanslag, een wetsvoorstel kan zijn dat aan de Hoge Raad kan worden voorgelegd. Wellicht kan de Hoge Raad om een algemeen oordeel daarover worden gevraagd.

Ik vat het samen. Ondanks de ontwijkende houding tegenover het samenvoegen en het meeliften -- de staatssecretaris was wel eerlijk over het verwachtingenmanagement -- zal de VVD dit wetsvoorstel steunen.

*N

De heer **Essers** (CDA): Voorzitter. Ik dank de staatssecretaris en de ambtenaren voor de beantwoording. Ik heb goed kennisgenomen van de opmerkingen van de staatssecretaris over het wetgevingsproces: er zal zeer terughoudend worden omgegaan met het stapelen van wetsvoorstellen en de coherentie zal worden gerespecteerd. Toch benadruk ik nogmaals dat ik erg hecht aan de toegezegde kabinetsnotitie over deze problematiek in het kader van een verzamelwet van Justitie. Bij de bespreking daarvan kunnen wij nog eens fundamenteel spreken over de spelregels. Als je het iedere keer koppelt aan een incidenteel geval -- dat ben ik met de heer Reuten eens -- sukkel je van incident naar incident. Wij moeten het goed en fundamenteel regelen.

Ik ben ook dankbaar voor de snelle reactie op mijn verzoek om ons kennis te laten nemen van het nieuwe Besluit Bestuurlijke Boeten Belastingdienst. Ik houd mij wel het recht voor om hierover schriftelijke vragen te stellen. Wij kunnen natuurlijk niet in zo'n korte tijd alle bepalingen volledig doorgronden. Ik heb al wel goed kennisgenomen van paragraaf 8, waarin staat in welke gevallen die 300% boete zal worden opgelegd. Dat is in het geval van recidive en opzet, bij listigheid, valsheid of samenspanning en bij een verhoudingsgewijs omvangrijk belastingbedrag dat ontdoken is. Kan de staatssecretaris dat laatste toelichten: wat is nou "verhoudingsgewijs omvangrijk"? Moet je dat relatoren aan het inkomen of het vermogen? Betekent het dat iemand met een laag inkomen er sneller mee te maken heeft dan iemand met een hoog inkomen? Kortom, ik krijg graag een verduidelijking.

De inkeerregeling is in het licht van bovenstaande interessant. Stel dat je valt in de genoemde categorie "listigheid, valsheid of samenspanning", wat aanleiding kan geven voor een boete van 300%. Stel verder dat je, voordat het zover is, toch besluit om in te keren. Wordt dit dan zonder meer toegestaan, of betekent het feit dat je bij een normale afhandeling in die categorie zou zijn gevallen, dat je minder mogelijkheden hebt om in te keren? Is de ernst van het vergrijp van belang bij de beoordeling of wel of niet kan worden ingekeerd bij berouw?

Ik sluit af met te zeggen dat wij voor dit wetsvoorstel zullen stemmen. Met dien verstande dat ik, zoals gezegd, eventueel nog zal komen met schriftelijke vragen over het nieuwe Besluit Bestuurlijke Boeten Belastingdienst.

*N

De heer **Reuten** (SP): Mevrouw de voorzitter. Ik dank in de eerste plaats de staatssecretaris voor zijn zeer vaardige beantwoording; werkelijk alle

complimenten. De Kamer wordt toch een beetje ingepakt. Ik bedoel dat niet helemaal negatief in richting van de staatssecretaris, want ik heb ook grote waardering voor zijn handigheid daarin; dat meen ik. Wij zijn het er allemaal over eens dat hier een hutsplot ligt, maar op de een of andere manier weet de staatssecretaris daaraan een draai te geven: we doen het nog een keer. Net als senator Essers ben ik zeer tevreden met de toezegging van een notitie, op basis waarvan we het allemaal nog eens wat meer gedegen gaan bespreken. Ik zie ernaar uit en dank de staatssecretaris voor de toezegging. Hopelijk kunnen wij het dan later wat fundamentele bespreken.

Er zijn twee inhoudelijke punten waar de verschillen liggen. Ten eerste de 300% vergrijpbelasting, waarvan ik aanvankelijk waarnam dat de meerderheid van de Kamer het niet zo zag zitten, het CDA en de VVD uitgezonderd. Ten tweede de tariefsverlaging van de vliegbelasting, waar ook geen meerderheid voor was in de Kamer. Binnen het gehele pakket neemt de staatssecretaris deze zaken mee. Wij zullen er uiteindelijk ook in meegaan, hoezeer ik dat ook betreur, omdat er nu eenmaal een aantal andere belangrijke punten in het wetsvoorstel zitten waar wij niet tegen willen zijn. Ik vind het niet mooi, maar wel handig van u. Voorzitter, ik bedoel handig van de staatssecretaris.

Ik dank de staatssecretaris voor de toezegging om de terugwerkende kracht bij de inwerkingtreding bij delegatie te specificeren tot maximaal 1 juli. Ik doel op artikel XVII, lid 3. Toch krijg ik nog graag de toezegging om in het vervolg terugwerkende krachtbepalingen bij delegatie en zonder tijdslimiet niet meer op te nemen in wetsvoorstellen. Als wij het nu niet hadden gezien en erover hadden gesproken, had het ook zomaar tot 1 januari 2009 kunnen teruggaan.

*N

De heer **Leijnse** (PvdA): Ik dank de staatssecretaris voor de uitgebreide beantwoording van onze vragen. Het was een beetje een curieus moment toen hij uitgebreid de bijdragen van de Kamer begon te recenseren; ik dacht niet dat dit op de weg van de staatssecretaris lag. Ik onderdruk ook met grote kracht de neiging om hem van mijn kant weer te complimenteren met zijn bijdrage; dat lijkt me vreselijk slecht voor zijn karakter, dus dat moeten wij niet doen.

Wij hebben een interessant debat gehad over het begrip verzamelwetgeving. In de fiscale sfeer komt het natuurlijk nogal eens voor dat wetsvoorstellen zijn samengesteld uit verschillende onderdelen. Die debatten hebben wij hier herhaaldelijk gehad. De heer Biermans heeft -- daar ben ik hem dankbaar voor -- nog eens zeer welsprekend weergegeven waarom wij in het verleden nooit voor zijn moties hebben gestemd en dat ook nooit zullen doen. Schijnbaar zegt hij wel hetzelfde als de andere woordvoerders, maar in de praktijk komt hij uit op een heel andere positie, die door de staatssecretaris is samengevat als "285 afzonderlijke wetsvoorstellen" omdat ieder afzonderlijk onderdeel -- ieder inhoudelijk thema

volgens de heer Biermans -- dan in een apart wetsvoorstel moet worden gevat. Dat is natuurlijk niet waarop we moeten uitkomen, want het maakt de zaak volkomen onwerkbaar. Wel is de vraag aan de orde wat de coherentie is van de afzonderlijke voorstellen die in één wetsvoorstel zijn samengevat.

De heer **Biermans** (VVD): Wij moeten vandaag ongelukken proberen te voorkomen. De heer Leijnse heeft al een harde slag te verwerken gekregen. Nou denkt hij ook nog dat ik 285 wetsvoorstellen wil hebben. Daar is absoluut geen sprake van. Wat bij elkaar hoort, moet vooral in één wetsvoorstel worden geregeld. Ik ben ook echt wel zo reëel om in te zien dat in het Belastingplan een verzameling van wetsvoorstellen komt te staan. Dat kan ook niet anders. Met de uitlatingen van de staatssecretaris ben ik haast helemaal tevreden: hij zal in elk geval zijn uiterste best doen om niets meer samen te voegen wat niet moet worden samengevoegd. Ik hoop dat de heer Leijnse vanavond toch nog een beetje gelukkig naar huis kan gaan.

De heer **Leijnse** (PvdA): Dat laatste zal ik maar niet beschouwen als een vraag in mijn richting of als een bijdrage in derde termijn van de heer Biermans. Waar het om gaat is coherentie. Wat is nu precies de samenhang tussen de verschillende onderdelen die in één wetsvoorstel zijn samengevat? Een wetsvoorstel bevat niet voor niets een considerans. Meestal probeert de regering daarin aan te geven wat de integraal van het wetsvoorstel is. Op het moment dat aan ons in dit huis een verzamelwet wordt voorgelegd, mag je verwachten dat de regering enige aandacht besteedt aan het overtuigend neerzetten van die samenhang en aan het beargumenteren van de coherentie. De staatssecretaris deed daartoe in het debat een niet geheel ongeslaagde poging, toen hij zei: de maatregelen die wij hebben genomen ter stimulering van de economie zijn er primair op gericht, de liquiditeit van het bedrijfsleven op korte termijn te vergroten. Dat vond ik een interessant motief van coherentie. Als je dat op je laat inwerken, kun je de samenhang tussen de maatregelen op een bepaald moment wegen en dan kun je ook afwegen wat er wel en niet in past. Zeker in deze Kamer blijven wij het debat voeren over de vraag wat wel en niet bij elkaar kan worden gebracht in verzamelwetgeving, zoals het Belastingplan en overige fiscale maatregelen. Daarbij moeten wij met elkaar afspreken dat het element van de coherentie door de regering steeds duidelijk en transparant wordt beargumenteerd, opdat wij het kunnen wegen.

De staatssecretaris heeft ter zake van de energiebesparende maatregelen een opsomming gegeven van hetgeen hij in een brief die hij op 3 juni aan de Kamer heeft gestuurd, heeft samengevat. In dat verband heeft hij ook gezegd dat er nog enkele maatregelen werden bestudeerd door het kabinet, betrekking hebbende op de energiebesparing in de bebouwde omgeving. Ik zou het op prijs stellen als de staatssecretaris ons kon

aangeven wanneer het kabinet op die maatregelen is uitgestudeerd en of de Kamer informatie hierover tegemoet kan zien.

Tot slot kom ik op de kwestie van de vliegbelasting. De staatssecretaris heeft daarin met zijn bijdrage wel enige helderheid gecreëerd. Wij hebben hier een debat gevoerd over de vliegbelasting. De staatssecretaris was toen op zijn best, als ik toch een compliment mag geven. Hij heeft buitengewoon sterk beargumenteerd waarom het nodig was om structureel te proberen het vliegverkeer in een wat ongunstiger concurrentiepositie te brengen ten opzichte van andere vormen van verkeer, met name uit oogpunt van milieubelasting. Wij hebben toen de vliegbelasting con amore ingevoerd en in deze Kamer geaccepteerd als een middel om de structurele positie te bereiken waarin het vliegverkeer wat minder wordt gestimuleerd en andere vormen van vervoer meer worden gestimuleerd, wegens de milieubelasting. Ik herhaal het maar weer eens. In dat licht bezien is de verwijzing naar conjuncturele ontwikkelingen van dit moment, hoe ingrijpend die ook zijn, niet sterk. Ik denk dat iedere econoom zal zeggen: die 9% realiseer je natuurlijk toch, maar die moet je wel abstraheren en niet salderen met de conjuncturele ontwikkeling van het vliegverkeer op de korte termijn. Het is ook erg ongebruikelijk om dat op die manier te doen.

In dat verband blijf ik bij de positie dat wij voor de korte termijn, mogelijk met een verwijzing naar het liquiditeitsmotief, die verlaging van het tarief naar nul zouden kunnen accepteren, maar dat voor ons overeind blijft staan dat de vliegbelasting als belasting voorshands in het wetboek blijft gehandhaafd. De staatssecretaris geeft aan dat hij mogelijk op de lange termijn met een effectiever systeem komt in het emissiehandelssysteem, waarbij je CO₂-emissierechten kunt verhandelen. Of dat ook voor de luchthavens en de luchtvaartmaatschappijen zou moeten gaan gelden weet ik niet. De afweging of dat een effectiever systeem is om de milieubelasting tegen te gaan dan onze huidige vliegbelasting, zouden wij moeten kunnen maken. Als de staatssecretaris in 2012 met het ETS komt, terwijl hij al van plan is om in het Belastingplan 2010 de afschaffing van de vliegbelasting op te nemen, kunnen wij niet meer tot een zuivere afweging komen. In onze eerdere discussie over de verzamelwetgeving en in het licht van de coherentie en de constitutionele taak van de Eerste Kamer in dit opzicht bij het ontbreken van het recht van amendement, hebben wij met elkaar gewisseld dat het in voorkomende gevallen niet wenselijk is dat maatregelen in verzamelwetgeving worden gestopt als de Kamer uitdrukkelijk van oordeel is dat zij over die maatregelen een afzonderlijk oordeel zou moeten kunnen uitspreken. Ik ga ervan uit dat de staatssecretaris niet van plan is om op deze manier de afschaffing van de vliegbelasting, zo die door het kabinet zou zijn voorgenomen, weg te stoppen in het Belastingplan, en heb de eer een motie van die strekking in te dienen.

*M

De **voorzitter**: Door de leden Leijnse en De Boer wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

vernemend dat de regering overweegt de onlangs ingevoerde vliegbelasting af te schaffen;

verzoekt de regering, een eventueel daartoe strekkend wetsvoorstel afzonderlijk en niet als onderdeel van een verzamelvoorstel, zoals het Belastingplan, bij de Staten-Generaal in te dienen,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt letter D (31301).

**

De heer **Leijnse** (PvdA): Voorzitter. Om een misverstand te voorkomen, stel ik u voor om, als het wetsvoorstel straks in stemming komt, de motie nog niet in stemming te brengen, maar deze pas volgende week in stemming te brengen. Ik denk dat dit kan, omdat de motie niet ziet op de inhoud van het wetsvoorstel zoals het voorligt, maar op een verdergaande discussie, en dus in de stemming kan worden losgekoppeld van het wetsvoorstel.

Ik zie de beantwoording met belangstelling tegemoet.

*N

De heer **De Boer** (ChristenUnie): Voorzitter. Ik dank de staatssecretaris voor de beantwoording. De uitleg van de vergrijpboete was voor ons duidelijk. Over de tekst van het akkoord met Zwitserland gaf de staatssecretaris aan dat in de nieuwe tekst belastingfraude niet meer moet worden aangetoond. Dat is winst. Ik heb er behoefte aan, de staatssecretaris ermee te complimenteren dat dit is gelukt. Wij zijn daarmee een fors stuk verder dan het afgelopen weekend in de kranten stond.

Over de WBSO-regeling stelt de staatssecretaris dat het met name de bedoeling is dat je "pareltjes van ondernemingen" kunt handhaven. Hij zegde toe te zullen bezien wat hij voor zzp'ers kan doen. Het ging ons er ook om, ruimte te geven aan brandhaarden van creativiteit bij zzp'ers, die je vaak vindt bij TU's om een voorbeeld te noemen. Beperk dit niet in deze tijd van crisis. Het gaat niet om de zzp'ers in zijn algemeenheid, hoe moeilijk ook. Daar waar de creativiteit en de technologische ontwikkelingen worden gedaan, vaak door jongelui, zeg ik: geef ze de kans en geef ze de mogelijkheden om dat te blijven doen.

Wat betreft de vliegtaks blijven wij maar bij datgene wat in het wetsvoorstel staat, namelijk dat het op 0% is gezet en dat het kabinet dus het instrument houdt om het percentage te veranderen, mocht in Europees verband bijvoorbeeld in 2012 de ETS nog niet zijn geregeld. Geef geen instrumenten

weg voordat je daarvoor iets beters in de plaats hebt gekregen.

*N

Staatssecretaris **De Jager**: Voorzitter. Ik krijg een ongebruikelijke por in de rug van mijn ambtenaren dat er, met uw permissie, nog voor twaalf uur moet worden gestemd, omdat in het KB wordt verwezen naar 30 juni. Ik zal mij dus beperken en snel zijn.

Ik heb de cijfers over Schiphol van mei 2008 vergeleken met mei 2009: passagiers min 11,6%; vracht min 23,9%. Waarom dachten wij eerst aan hogere cijfers? Welnu, dat is heel eenvoudig: er was een endogene groei ceteris paribus flinke groei verondersteld tussen mei 2008 en mei 2009. Dat verschil moet je daar nog bij optellen. Ik heb de precieze cijfers niet hier, maar er was een forse groei. In het jaarverslag van Schiphol staat dat men voor 2009 een forse krimp verwacht van 6% tot 10% van het aantal passagiers en van circa 15% van het vrachtvervoer. Dat geldt dan voor heel 2009.

De heer **Reuten** (SP): Als ik die getallen zo proef, dan zal die 11% voor een belangrijk deel van voor de tijd van de vliegbelasting zijn en het getal wat u zonet noemde, wijkt volgens mij niet zo veel af van algemene omzetzakkingen.

Staatssecretaris **De Jager**: Voorzitter. Mei 2008 was natuurlijk net aan de vooravond van de invoering van de vliegbelasting, want die is per 1 juli 2008 ingevoerd. Tot oktober of zo -- ik moet even gokken -- was er nog groei en zonder de vliegbelasting was er nog groei geweest. De crisis is pas echt gaan inslaan vanaf oktober, november. Het is toch echt een forse daling, meer dan in veel ander transportsectoren. Ik heb op vragen van de heer Leijnse al aangegeven dat de vracht dus zelfs nog zwaarder is getroffen, terwijl die niet is belast bij de vliegbelasting. Ik heb dan ook altijd gezegd dat de daling voor het grootste gedeelte zeker niet aan de vliegbelasting ligt. Die droeg er wel extra aan bij en dat extra zetje vonden wij als kabinet net te veel, gelet op de crisis. Vandaar dat wij deze maatregel hebben genomen.

De heer Essers heeft gevraagd naar de relatie tussen het soort vergrijp en de inkeerregeling. Het soort vergrijp maakt niet uit voor de mogelijkheid om in te keren. In de nieuwe regeling wordt bij inkeer na twee jaar een boete opgelegd. De hoogte van die boete hangt af van het soort vergrijp, dus die relatie zal er altijd zijn. De heer Biermans heeft gevraagd hoeveel de inkeerders structureel opleveren voor de schatkist en hoeveel dat zou kunnen schelen in termen van een tariefverlaging. Dan moet ik het even iets breder trekken en bijvoorbeeld buitenlandse vermogens en trusts meenemen, die ik ook in de successiebelasting aantref. Dat is een wetsvoorstel dat wij naar ik hoop in het najaar 2009 in deze Kamer zullen bespreken. Daar gaan de tarieven van 68% nu naar maximaal 40% zakken. Het maximumtarief van 68% successiebelasting gaat straks naar maximaal 40% en voor kinderen naar

maximaal 20%. Die verlaging wordt nagenoeg geheel of in ieder geval voor het grootste gedeelte gefinancierd door het aanpakken van buitenlandse vermogens. Ik kon die buitenlandse vermogens aanpakken door 1) een wetswijziging en 2) met de verdragen over informatie-uitwisseling die ik aan het sluiten ben. Dan is gevraagd hoeveel geld wij in 2009 hebben binnengehaald van de typische box 3-vermogens. Aan buitenslands vermogen hebben wij €230 binnengekregen van inkeerders. Wij hebben ook heel veel vermogen binnengekregen door opsporing. Dat gaat de Belastingdienst dus zelf naar binnen harken. Hoeveel wij binnen krijgen dankzij al die verdragen die ik aan het sluiten ben, kan ik nog niet zeggen. Dat kan ook nog wel een paar jaar duren. Daarom heb ik gezegd dat het echt aan een volgend kabinet is om daarover te besluiten. Het gaat om vele miljarden aan vermogen die je potentieel binnen zou kunnen halen in de Nederlandse belastingheffing. Als ik zie wat ik met zo'n kleine 300 mln. kan doen aan de tarieven van de successiebelasting -- van maximaal 68% naar maximaal 40% en voor kinderen van maximaal 27% nu naar maximaal 20% straks -- dan is dat een forse daling. Dan is het in ieder geval interessant om iets te doen. Voor de inkomstenbelasting kan en wil ik niets toezeggen. Nu komen de inkeerders ten goede aan de schatkist en zoals de heer Biermans ook weet, vinden wij een financieel degelijk verhaal ook heel erg belangrijk. De schatkist is van ons allemaal en daarom is het ook goed dat dit ofwel leidt tot lagere tarieven zoals bij de successie, ofwel aan de schatkist ten goede komt.

De heer **Biermans** (VVD): Voorzitter. Ik houd het kort, want ik heb gehoord dat wij om middernacht klaar moeten zijn. Mijn vraag aan de staatssecretaris was niet wat de inkeerregeling dit jaar opbrengt, maar wat de structurele opbrengst is van het hele verhaal. De tweede vraag was -- en daar was de staatssecretaris vorige week helderder over in de pers dan hij nu is -- of de tarieven fors omlaag zouden kunnen gaan.

Staatssecretaris **De Jager**: Nee, het laatste heb ik niet gezegd voor de inkomensbelasting. Dat heb ik alleen over de successiebelasting gezegd en daar heb ik net de concrete getallen voor genoemd. Het is nog afhankelijk van goedkeuring in de Tweede en Eerste Kamer, maar die tarieven kunnen fors omlaag. Met betrekking tot het eerste element kan ik nog niet zeggen wat het structureel gaat opbrengen. Daarom kan ik hier ook niet aangeven wat je er wel of niet mee zou kunnen doen. De grote klap moet immers nog komen. Het is mooi dat wij nu zo veel inkeerders hebben en dat er een enorme stijging aan inkeerders is, maar het is nog steeds maar een klein gedeelte van het totale vermogen dat wij naar Nederland terug moeten zien te krijgen en dat gaat nog wel even duren. Gelet op het succes van de verdragen die wij aan het sluiten zijn, vind ik het in ieder geval heel goed om dat te doen. Dank overigens voor het compliment van de heer De Boer in relatie bijvoorbeeld tot Zwitserland. Met België waren wij

het eerste Europese land dat hierover een verdrag heeft gesloten. Met veel van de andere landen zijn wij eveneens een van de eerste landen die een dergelijk verdrag sluiten. Wij horen echt bij de landen die vooroplopen in de wereld als het gaat om informatie-uitwisseling en daar ben ik heel blij om.

De heer **Biermans** heeft gevraagd naar een advies van de Hoge Raad. Ik heb al gezegd dat ik daar graag op terugkom in verband met het wetsvoorstel dat zich hier volgende week aandient. Ik zal bij die gelegenheid uitgebreid ingaan op mogelijkheden en onmogelijkheden. Tegen de heer **Essers** zeg ik nog eens voor de duidelijkheid dat de notitie inzake verzamelwetten van de minister van Justitie zal komen. Dat is inderdaad afwachten, maar ik heb begrepen dat ook hier toegezegd is dat die notitie er gaat komen. Dan heeft de heer **Essers** nog gevraagd wat naar verhouding "omvangrijk" is. Dat is circa 25% ontdoken belasting van de wel betaalde belasting. De waardevolle opmerking in tweede termijn van de heer **De Boer** over de zzp'ers zal ik zeker meenemen in mijn overwegingen. Hij zei dat het hem gaat om de haarden van creativiteit en vindingrijkheid op bijvoorbeeld een TU. Ik vind dat een interessante aanvulling en zal die zeker in mijn overwegingen meenemen.

Dan heb ik nog een opmerking over de terugwerkende kracht. Sommige delen gaan wel terug tot 1 januari 2009. Ik heb het al gezegd: sommige wel, andere niet. Ik begrijp dat je daar terughoudend in moet zijn. Die terughoudendheid zal ik betrachten. Soms kan het niet anders dan dat je gelet ook op de behandeling van het wetsvoorstel enige creativiteit toont. Ik wist immers niet precies wanneer dit voorstel in de Eerste Kamer behandeld kon worden. In zijn algemeenheid gaan wij natuurlijk terughoudend om met terugwerkende kracht, zeker als het bezwarend is. Wij zijn daar iets flexibeler in als het begunstigend is.

De heer **Reuten** (SP): Ik begrijp wat u zegt, maar in dit geval had u het binnen de formele wet kunnen maximeren tot uiterlijk 1 juli 2009, zoals kennelijk uw wens ook is.

Staatssecretaris **De Jager**: Ik denk dat ik begrijp wat u bedoelt en ik zal dat in mijn overwegingen meenemen.

Dan eindig ik met een opmerking van het gerecht dat ter sprake is geweest in deze Kamer -- ik zeg dat heel serieus -- namelijk dat dit wetsvoorstel hutspot is genoemd. Misschien is dat eigenlijk in één woord de beste kwalificatie die aan dit wetsvoorstel is te geven. De inbrenger bedoelde daar eigenlijk mee: er zijn allerlei dingen bij elkaar gegooid die niet bij elkaar te gooien zijn. Als er echter in de Nederlandse keuken sinds jaar en dag één coherent en bij iedereen bekend gerecht is, dan is dat toch wel hutspot. Ik zeg dit om mijn positie tegenover de heer **Biermans** op te helderen. Als ik klapstuk zou willen toevoegen aan dit hutspotwetsvoorstel, dan zou ik dat zomaar doen, ook al gooi je dan vlees en aardappelen en allerlei groenten bij elkaar. Als ik echter gamba's zou willen

toevoegen, dan zou ik eerlijk gezegd toch proberen om een voorstel vis te vinden om de gamba's daaraan toe te voegen of -- dat heet dan surf and turf in de Amerikaanse keuken -- gesneden biefstuk met gamba's. Dat maakt ook een coherent geheel.

De **voorzitter**: Ik zie dat de heer **Biermans** vraagt om een reactie op de ingediende motie. De heer **Leijnse** zelf trouwens ook.

* *

Staatssecretaris **De Jager**: Ja, er waren inderdaad twee. Allereerst de motie van de heer **Biermans**. O nee, die had geen motie ingediend. Ik ontraad haar toch. Ik ben zo gewend om moties van de heer **Biermans** te ontraden in deze Kamer.

De heer **Biermans** (VVD): Na het betoog over de hutspot en het toevoegen van diverse ingrediënten, krijg ik de indruk dat de staatssecretaris op dit moment, om 23.15 uur in de avond, meer verstand heeft van koken dan van de wijze waarop wij wetsvoorstellen behandelen. Ik heb geen motie ingediend, mijnheer de staatssecretaris.

Staatssecretaris **De Jager**: Ik was even op het verkeerde been gezet doordat ik hoorde "motie" en "de heer **Biermans**". U hebt helemaal gelijk, mijnheer **Biermans**. U hebt geen motie ingediend, ook niet over de vraag of klapstuk en hutspot bij elkaar zouden kunnen komen. Naar mijn idee is dat dus wel het geval.

De heer **Leijnse** heeft wel een motie ingediend. Ik kan niet anders dan die motie ontraden, want zij wijkt af van het kabinetsbesluit dat de vliegbelasting wordt afgeschaft. Het kabinet heeft bij dat besluit zelfs concreet opgenomen dat deze afschaffing wordt meegenomen in het Belastingplan. Wij doen dat in het Belastingplan en niet in deze wet omdat er dan een langduriger en uitgebreider traject ook voor de Raad van State mogelijk is. Het wetsvoorstel -- het Belastingplan is een volwaardig wetsvoorstel -- kan dan het normale traject doorlopen. Daarom hebben wij besloten om de afschaffing bij het Belastingplan te regelen. De vliegbelasting is bij het Belastingplan ingevoerd, waar de heer **Leijnse** toen minder bezwaar tegen had. Ik kan niet anders concluderen dat die ook bij het Belastingplan mag worden afgeschaft. Tegen de heer **Biermans** van de VVD-fractie zeg ik nog: zo zie je wat ervan komt, u wilt wil allerlei verschillende wetsvoorstellen en nu komt ineens het afschaffen van de vliegbelasting weer in gevaar dankzij uw inbreng. Ik denk niet dat dit de bedoeling was, maar dat zien wij wel gebeuren.

De heer **Leijnse** (PvdA): Met uw welnemen, trekken wij dit nog even niet in de lacherige sfeer, staatssecretaris. U hebt in deze verzamelwet ook een wijziging van de Vpb opgenomen, terwijl u in een andere situatie met een apart wetsvoorstel inzake de Vpb bent gekomen. Dat was de structurele herziening van de Vpb. Met andere woorden: eenmaal in het Belastingplan betekent niet altijd in het Belastingplan. Ik pleit overigens niet voor hetzij in het Belastingplan, hetzij in de

voorliggende wet. Er is in deze Kamer een serieuze discussie gevoerd van zeer verschillende zijden over de vraag of je af en toe niet iets apart moet regelen om tot een zuivere afweging te komen. Tegen de achtergrond van die discussie, vraag ik u dit in een afzonderlijk wetsvoorstel te regelen en het niet in het Belastingplan te stoppen. Ik vermag niet in te zien waarom het in het belang van een consistent kabinetsbeleid zou zijn om dit weg te stoppen in het Belastingplan.

De heer **Reuten** (SP): Ik wil eraan toevoegen dat de staatssecretaris zelf het argument heeft gegeven waarom dit niet gepast zou zijn, namelijk dat het Belastingplan gaat over de begroting van het komende jaar. De vliegbelasting staat op dit moment op nul, dus die kan geen dekking voor de begroting voor het komende jaar geven.

Staatssecretaris **De Jager**: Dat laatste begrijp is, maar het is iets breder wat de criteria hier beogen. Het moet zijn beslag krijgen voor het volgende jaar. Wij hebben afgesproken dat de vliegbelasting wordt afgeschaft. Dat hebben wij gedaan door deze eerst heel snel op nul te zetten en haar per 1 januari echt af te schaffen. Dat is per 1 januari en heeft dus een budgettair beslag voor het komende jaar. Dat criterium geldt dus voor de vliegbelasting. Het kabinet heeft besloten om de vliegbelasting bij het Belastingplan 2010 af te schaffen. Daarom ontraad ik het aanvaarden van deze motie.

De heer **Reuten** (SP): Staatssecretaris, u zegt: wij hebben afgesproken om de vliegbelasting af te schaffen. Ja, dat heeft het kabinet gedaan en niet wij. Ik vind dat u onvoldoende argumentatie hebt gegeven waarom hiervoor niet een apart wetsvoorstel kan worden ingediend. Dan loopt u dus het risico dat het Belastingplan wordt afgestemd. Als u dat risico wilt lopen, is dat jammer. Dat zou mij spijten.

Staatssecretaris **De Jager**: Natuurlijk zal ik met belangstelling kennis nemen van de uitkomst van de stemming over deze motie. Indien nodig, vervoeg ik mij opnieuw bij het kabinet om om een nieuw standpunt te vragen, maar mijn standpunt nu is heel helder. Dat is mijn standpunt namens het kabinet. De Kamer kan een ander standpunt hebben, dat is ook helder. Als zij dat heeft, zal ik mij opnieuw beraden, samen met het kabinet. Zo werken de dingen.

De **voorzitter**: Ik mag eraan toevoegen dat deze Kamer ervan uitgaat dat door haar aangenomen moties worden uitgevoerd door de regering. Ik dank de staatssecretaris voor zijn reactie in tweede termijn.

**

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

Sluiting 23.19 uur.

!Besluiten en ingekomen stukken!

*N

Lijst van besluiten:

De Voorzitter heeft na overleg met het College van Senioren besloten om:

a. de plenaire behandeling van de volgende (wets)voorstellen te doen plaatsvinden op: 30 juni 2009 (hamerstukken)

Wijziging van de Wet hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden en de Wet op de waterhuishouding (aanwijzing en kwaliteit van zwemwateren) (31527);

Implementatie van richtlijn nr. 2007/2/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 14 maart 2007 tot oprichting van een infrastructuur voor ruimtelijke informatie in de Gemeenschap (Inspire) (Implementatiewet EG-richtlijn infrastructuur ruimtelijke informatie) (31771);

Wijziging van een aantal wetten van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (Verzamelwet SZW-wetgeving 2009) (31811); 30 juni 2009 (hamerstukken onder voorbehoud)

Wijziging van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek en van de Wet Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen in verband met de inning van partneralimentatie (31575);

Wijziging van de Woningwet (vereenvoudiging en herschikking grondslagen en lagere regelgeving) (31722);

Wijziging van de Ziektewet om in geval van ziekte in de vijf jaren na aanvang van de dienstbetrekking ziekengeld uit te keren aan langdurig zieke oudere werknemers indien voorafgaand aan de dienstbetrekking sprake was van werkloosheid van ten minste 52 weken (Tijdelijke wet compensatieregeling loonkosten bij ziekte van oudere en voormalig langdurig werklozen) (31869);

30 juni 2009

Debat over de aan de Eerste Kamer gedane toezeggingen inzake de inwerkingtreding van artikel 5, derde lid, Wet publieke gezondheid (31316, G);

b. het voorbereidend onderzoek van het volgende wetsvoorstel door de vaste commissie voor Financiën te doen plaatsvinden op 1 december 2009:

Belastingplan 2010.

Lijst van ingekomen stukken, met de door de Voorzitter ter zake gedane voorstellen:

1. de volgende door de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangenomen wetsvoorstellen:

Partiële wijziging van het Wetboek van Strafrecht, Wetboek van Strafvordering en enkele

aanverwante wetten in verband met rechtsontwikkelingen, internationale verplichtingen en geconstateerde wetstechnische gebreken en leemten (31391);

Goedkeuring van de op 16 juni 2008 te Luxemburg totstandgekomen Stabilisatie- en associatieovereenkomst tussen de Europese Gemeenschappen en hun lidstaten, enerzijds, en Bosnië en Herzegovina, anderzijds, met Bijlagen en Protocollen (Trb. 2008, 163) (31826).

Deze wetsvoorstellen zullen in handen worden gesteld van de desbetreffende commissies;

2. de volgende regeringsmissives:

een, van de staatssecretaris voor Europese Zaken, ten geleide van twee fiches die werden opgesteld door de werkgroep Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen inzake o.a. Mededeling inzake EU-Strategie voor jongeren (griffiennr. 144359);

een, van de minister van Buitenlandse Zaken en de staatssecretaris voor Europese Zaken, ten geleide van de geannoteerde agenda van de Europese Raad van 18 en 19 juni 2009 (griffiennr. 144358);

een, van alsvoren, ten geleide van het verslag van de Raad Algemene Zaken en Externe Betrekkingen van 15 en 16 juni 2009 (griffiennr. 144267.01);

een, van de minister van Justitie, ten geleide van het jaarverslag rechtspraak 2008 (griffiennr. 144146);

een, van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, inzake oprichting Stichting Huis voor democratie en rechtsstaat (griffiennr. 141855.09);

een, van de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, inzake voorlegging van het besluit tot wijziging van het Besluit financiële verhouding 2001 op grond van artikel 8, vierde lid, van de Financiële-verhoudingswet (griffiennr. 144345);

een, van de minister en de staatssecretarissen van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, inzake stand van educatief Nederland 2009 (griffiennr. 144314);

een, van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, inzake voorhang van het ontwerpbesluit tot wijziging van het Mediabesluit 2008 in verband met de vaststelling van uitvoeringsvoorschriften inzake de erkenning en de financiering van de publieke omroep (griffiennr. 144339);

een, van alsvoren, inzake nieuwe beleidsregel doelmatigheid hoger onderwijs (griffiennr. 144344);

een, van de staatssecretaris van Financiën, inzake wetsvoorstel conserverende aanslagen pensioen en lijfrente (griffiennr. 144379);

een, van de minister van Financiën, ten geleide van het verslag van de Eurogroep en Ecofin Raad van 8 en 9 juni 2009 (griffiennr. 144169.01);

een, van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, ten geleide van het ontwerpbesluit wijziging BGM (vierde

actieprogramma Nitraatrichtlijn) (griffiennr. 144352);

een, van de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, inzake voorlopige contracteerruimte AWBZ 2010 (griffiennr. 144346).

De Voorzitter stelt voor, deze missives voor kennisgeving aan te nemen. De bijlagen zijn neergelegd op de afdeling inhoudelijke ondersteuning ter inzage voor de leden;

3. de volgende missives:

een, van de directeur van het Kabinet der Koningin, houdende mededeling van de goedkeuring door H.M. de Koningin van een aantal door de Staten-Generaal aangenomen wetsvoorstellen (griffiennr. 144391);

een, van de Nationale Ombudsman, ten geleide van het rapport "Behoorlijk omgaan met schadeclaims" (griffiennr. 144386).

De Voorzitter stelt voor, deze missives voor kennisgeving aan te nemen. De bijlagen zijn neergelegd op de afdeling inhoudelijke ondersteuning ter inzage voor de leden;

4. de volgende geschriften:

een, van G.J.C.M.P. te R., inzake de realisatie van de zgn. "Europese eenheid" (griffiennr. 1444385).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de commissie voor Europese Samenwerkingsorganisaties;

een, van mr. P.L.J.V. te D., inzake de vierde tranche AWB (griffiennr. 142580.02);

een, van J.B. te W., inzake de homohuwelijkwet (griffiennr. 137383.01);

een, van D.d.V. te D.H., inzake misdaad (griffiennr. 144375);

een, van H.M. te B., inzake groen licht voor euthanasie Marcel Vervloesem (griffiennr. 142426.06);

een, van J.R., inzake dossierfraude Brugge (griffiennr. 142428.07).

Deze geschriften worden van belang geacht voor de leden van de commissie voor Justitie;

een, van W.B. te R., inzake kwaliteit NOS-journaal (griffiennr. 144342);

een, van C.A.A. te M., inzake klachten en bezwaren over grondwettelijke glijdende schaal via tv-"leaders" publieke omroep Nederland 1, 2 of 3 gecombineerd met STER-"leaders" (griffiennr. 144372).

Deze geschriften worden van belang geacht voor de leden van de commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschapsbeleid;

een, van mw. A.N.A.K. te S., inzake bezwaar trajectnota A4 Delft-Schiedam (griffiennr. 144343).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de commissie voor Verkeer en Waterstaat;

een, van fam. S., inzake gewetenloze RAB/Schretlen oplichters (griffiennr. 137407.06);

een, van A.v.d.B., inzake de slechte bezorging van post door TNT (griffiennr. 144360).

Deze geschriften worden van belang geacht voor de leden van de commissie voor Economische Zaken;
een, van E.G.J., inzake wetsvoorstel 31775 (Invoering WIJ) (griffiennr. 144000.20);
een, van L.R., inzake alsvoren (griffiennr. 144000.19);
een, van B.B., inzake alsvoren (griffiennr. 144000.21);
een, van J.J., inzake alsvoren (griffiennr. 144000.23);
een, van T.d.V., inzake alsvoren (griffiennr. 144000.14);
een, van E.H. te H., inzake alsvoren (griffiennr. 144000.15);
een, van A.v.d.W. te O., inzake alsvoren (griffiennr. 144000.18);
een, van F.C.v.M., inzake alsvoren (griffiennr. 144000.17);
een, van N.H. te G., inzake alsvoren (griffiennr. 144000.16);
een, van J.v.E. te B., inzake bezwaren tegen invoering WIJ (griffiennr. 144000.13);
een, van M.B., inzake de invoering WIJ (griffiennr. 144000.12);
een, van R.H., inzake alsvoren (griffiennr. 144000.11).

Deze geschriften worden van belang geacht voor de leden van de commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid;

een, van L.N., inzake invoering EPD (griffiennr. 141709.13).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport/Jeugd en Gezin.

De Voorzitter stelt voor, deze geschriften voor kennisgeving aan te nemen.